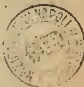

PROSPERI CARAVITA
EBOLITANI. V. I. D. CLARISSIMI.

AVREA, ET SOLEMNIS INTERPRETATIO SVPER Regiis Prag. Filiorum fa. & Falsorum Testium, satis acuta, atq; legum studiosis perutilis, & necessaria. In qua omnes fere quæstiones quæ in quotidianis litibus euenire poterunt, accuratissime commentur. Cum suis Summariis, & Indice copiosissimo.

CVM PRIVILEGIO.

EBOLI. M. D. LVII.

20

ILLVSTRISS. AC GENEROSISS. D. D. RODERICO

Gomesio de Silua, Serenissimi Regis PHILIPPI de Austria Primo Cubiculario, Comiti Mileti Dignissimo ac Terræ Eboli Domino Benemerito.

Prosper Carauita Ebolitanus.

V. I. D. S. P. D.

I omnium olim per Deum Opt. Max. Immissarum in suos plagarum causas consideret quis Illustrissime Domine, uix Idolatria pouerem inueniet, quæ non aliunde exorsa fuit, q̄ ex eo, q̄ ignari exoculatiq; gentiles, post innumera a manu potentis Dei, & brachio admodum excelso præstita, ipsius immemores particularium deorum protectioni se ipsos submittebant. Propter quod, cum Ego superioribus diebus, aliqua ad interpretationem, & intelligentiam Regiarum Prag. Filiorum fami. Et Falsorum Testium excogitassem, eaq; statuissem, qualiacunq; forent in lucem Emittere, cum ipsas in quotidianis litibus omnium tribunalium uersari, ac super eis dubitari uiderim, & præsertim huius Regiæ Audientiæ Prouinciarū Principatus Citra & Basilicatæ, cui præest, cunctaq; magna cum laude moderatur Excellens Dominus Petrus Cannizares Vargas, Dominus Meus apprime colendus, ac nostrum omniū, totiusq; Patriæ, tui nominis intuitu, admodum defensor, & fautor: summo pere ueritus, ne opus ipsum, uastum in Pelagus expositum demergerem, nisi alicuius numinis ope portum peteret, necessarium fore putaui, nostras primitias, alicui Summo uiro dicare, cuius nimirum umbra, ac nominis dignitate, tanq̄ Clypeo, ab affrenata inuidorum Rabie defenderentur, Quod cū diu apud me quæsissem, Sic tandem statui, non decere me alium fautorem accersere, cum propter magnitudinem tuarum uirtutum, illustris præsertim generis decus antiquissimum, animi præstantiam, rerum præclare gestarum excellentiam, aliasq; innumeras, generosissimi animi tui dotes, quarum amplitudinem celebrare nequit epistolaris breuitas, cum in te q̄ splendide luceant, satis norint omnes: Clarissimumq; specimen quotidie uariis rebus Honorificentissimo Primi Cubicularii Officio apud Serenissimum Regem nostrum Philippum ita das, atq; dedisti, ut merito inter omnes praeluceas, & antecellas, Et non iniuria in summam tui Venerationem, optimus quisq; procliuis, & promptus esse debeat: Tum uero, quia nollem alterius numinis fidere adiutus, in eorundem gentilium errorem incidere, q̄ maxime qui certus sim, non posse laboribus meis, quorum uis radiis, fulgentius lumen addiici: Exemploq; mihi est Patria Mea, Tuæ Illustrissimæ Dominationis Deuotissima, quæ temporibus istis

cum aliæ urbes ob bellorum turbinem depressæ, prosternatæq;, quotidie plorent, ac ululatus magnos emittant, sola ipsa, quibusq; gratiis, ac fauoribus ob tui nominis reuerentiam potitur, & gaudet: Prouidentia, & industria singulari, qua in eam Incredibili amore, summa diligentia, Consiliiq; grauitate, Excellens & Integerrimus Dominus Lopes de Mardones diligentissime intuetur. Ea propter meos labores (Quicquid id lucubrationis sit) Tuæ Illustrissimæ Dominationi dedico, Quos ut alacri animo, summaq; benignitate suscipias, etiam atq; etiam rogo, Vt eis nominis tui splendor gratiam, existimationemq; apud omnes conciliet, testatumq; relinquat tuæ Illustrissimæ Dominationi placuisse. Sic.n.nec procellosi maris scopulos, nec pyratarum insidias formidabo: Et animum amicis adiicies Inimicis, & osoribus adimes, ut congratulari illi possint, & horum uenenata ora compescantur. Viue & uale Illustrissime Domine. Et cum non pluris sit apud te uelle, q̃ posse. Meæ Exercitationis memor Esto.

Eboli, Calendis Iulii.

M. D. LVII.

IOANNES ANDREAS BVCCALVPVS EBOLITANVS AD LECTORES.

Erpendenti mihi(Lectores candidissimi)quã fragilis, quamq; æui breuis, sit hominis conditio, ut præ cæteris animantibus, iure solus mortalis nuncupetur: melior hominibus natura parens (ut tradit Plin.) an seuior illi nouerca fuerit, haud facile esset indagandum, nisi telum quoddam quasi antidotum contra fatum (sui ipsius benignitate) præstasset. Quo circa inermem hominem fieri uoluit (ut dicit Lactan. in lib. de opifi. Dei) quia poterat & consilio armari & ratione muniri. Sed cum homo ex anima constet & corpore, Alii corpus Animam alii sequuntur: uerum longe isti potiores. Nam in omni re quanto nobilior est anima q̃ corpus (ut inquit Basilius in legen. antiq.) tanto maior utriusq; uitæ differentia est. Hæc sola telis fortunæ non succumbit: Hac quisq; ad finem. i. ultimam fœlicitatem, quæ abstractarum est substantiarum (ut refert Cicero in top.) natura consiliante progreditur. Omnis. n. qualitas, quo præstantiores parturit effectus, eo dignior conspicitur (ut tradit cic. in libro de fato.) Cum ergo (ut uitam protenderet) cœli tis signis, telo hoc accintus moliretur Eximius. V. I. D. Dominus Prosper Carauita, nostræ patriæ fulgentissimum iubar (ut Genus taceam & animi eius bona) cum melius sit tacere quam pauca dicere (ut de carth. Salu. inquit) Nam hominem reor exquiri, cui calidus circum præcordia sanguis efferueat, & factus (ut aiunt) ad unguem, ut tanti uiri laudes enarret. Annos natus quatuordecim, uastum Pontificii Cæsareiq; Iuris Pelagus ingressus est: Verum memor Præstantissimus Vir, q; Portius ille cato & omnium bonarum artium magister scriptum reliquit, non minus ocii q̃ negocii reddendam esse rationem, quintum & uigesimum annum agens (tam & si Vicenarius id præstitisset nisi & domesticis negociis fuisset præpeditus & familiaribus) ad summũ Doctoratus fastigium prouectus est Coram amplissimo Neap. Collegio: Cum totum Pontificii Cæsareiq; Iuris corpus adamussim, per calleret. Quod haud satis esse credens, primus omniũ nostrorum conciuium ad scribendum fœliciter se contulit. Et quamuis aliam scribendi prouinciam ualuisset in iure suscipere, Hanc tamen sibi primo materiã potius delegit, ut Regias filiorum fami. & Falsorum testium pragmaticas enuclearet ac dilucidaret, quoniam ipsæ quotidianæ ac practicabiles sunt: Et in tribunalibus præ cæteris assidue uersantur. In quarum interpretatione, inueniuntur fere omnes quæstiones quæ in Filiorum fa. & Falsorum testium materia, in quotidianis litibus occurrere possunt. Expositiones igitur harũ pragmaticarum, unico huic non solum Lucaniæ sed etiam nostri temporis decori

Domino Prospero Carauitæ .V. I. D. debemus. Quas (licet præmaturas) in medium proferre constituit, sicq; imprimendas curauit sumptibus ne quaquam parcens & laboribus, ut omnibus prodesset: memor hominem non sibi tantum nasci (iuxta Stoicorum dogma) sed ad cõmunem omnium utilitatem. Verum quia tumida æquora parua sulcanda rate non sunt, ne fluctuantibus undis (industria deficiente) periclitemur, finem facio. Hortor tantum utriusq; Iuris studiosos, ut primitias has sui ingenii, læta suscipiant fronte: Nihilq; hactenus ad expositionem ac intellectum pragmaticarum (absit omnis liuor) Compendiosius ac utilius editum sciant, ac se paucis abhinc mensibus maiora habituros. Gaudeat sibi patria tali ac tãto decorata alumno: Congaudeat domus, Gratulentur Conciues huius ingenio perspicacissimo, quo cuncti (ne dum patria) Illustrantur & uigent. Valete. & dum tempus habetis operemini bonum. Eboli, Sexto Idus Iulias Sesquimillesimo quinquagesimo Septimo.

INDEX OMNIVM QVAE IN Prag. Filiorum fa. continentur:

INDEX.§§. PRAG.FILIORVM FAMI.

FINIS.

Die. VII. Iulii. M. D. XXV.

ER Excellentem Dominum Regentem Magnae Curiae Vicariae, & Magnificum Fisci patronum, de ordine Ill. Locumtenentis generalis, & Colla. Consilii, fuit mandatum, sub poena priuationis officiorum, & unciarum auri centum, & alia poena, officio curiae reseruata. Omnibus & singulis actuariis, omnium curiarum, omnibus & singulis Notariis, q ex nunc in antea & de caetero, Nemo dictorum Actuariorum, & Notariorum audeat, neq; praesumat, aliquo pacto, siue quaesito colore, quomodolibet annotare, neq; recipere obligationes, instrumenta, uel contractus aliquos, a Filiis familiis quibuscunq;, Nisi in praesentia, & de expresso consensu eorum patrum, uel fuerint emancipati, seu habitent, & uiuant seorsum ab eorum patribus, cum eorum uxoribus, & familiis.

Die. XXX. Mensis Augusti. M. D. XXV. De ordine Curiae. &c.

T Postea instantibus & supplicantibus aliquibus ex dictis Notariis & Actuariis. fuit de ordine dicti Illustrissimi Locumtenentis declaratum & ordinatum, q si actuarii, & notarii, & aliqui ipsorum rogati, interrogauerint partes stipulantes se obligantes, si sint patres fa. emancipati, & habitantes seorsum a patribus cum eorum uxoribus, & familiis, & habiles ut supra uel ne, cum declaratione praedictae ordinationis: q si partes dixerint mendacium, seu asseruerint filii fa. patres familias esse, imputetur praedictis stipulantibus, & acta non teneant, & notarii in aliquo non teneantur, facta de hoc nota, in instrumentis seu actis conficiendis. &c.

SVMMARIVM.

1 Dictio per, multa denotat.
2 Causa instrumentalis duplex.
3 Regens, & aduocatus fisci, sunt causa instrumentalis in hac pragmatica.
4 Per dictio, tantum importat, quantum, a uel ab,
5 Regentis nomē, nouū est in regno

6 Officium regentis.quale sit?
7 Regẽs magnæ curiæ,unde sit dictus?
8 Regẽs magnæ curiæ, a quo creatur?
9 Magna curia,q̃ tribunalia repsẽtet?
10 Vice Reges regni,possunt mandare torturam, contra formam consti.
11 Magna curia, quare sic dicta?
12 Magna curia ubi reperitur, omnes curias offuscat.
13 Magna curia, habet nonnullas præheminentias.remissiue.
14 Aduocatus fisci,auditur in pragma. faciendis.
15 Officiales,nihil debẽt recipere, etiã a sponte dantibus.
16 Aduocatus fisci, in omnibus debet audiri, quæ tangunt fiscum.

§. I.

PER EXCELLENTEM DO. REGENTEM MAGNAE CVRIAE VICARIAE ET MAGNIFICVM FISCI PATRO-
1 NVM. Ista dictio + per,potest mul ta denotare. Quandoq; causam effi cientem, quãdoq; causa secũdũ qd, Et quandoq; causam ex uariis figuris causarum:ut late exemplificando ponit.Bal.in rub. C. de exercito. In hac tamen prag. denotat causam instrumentalem,non tamen simpli-
2 cem:sed alio modo, cum ea + duplex sit.secundũ Bal. ibidẽ.una uera & simplex, ut est quando dominus obligatur per nuncium, nam tunc nuncius dicitur simplex instrumentum & organũ,cuius medio, obligatur dominus. Alia instrumentalis, alio modo,ut quãdo dominus obligatur per procuratorẽ, qui licet sit instrumentum,tamen est alio modo q̃ nuncius.iste.n.non format contractum,in suam personam,sed procurator sic: & p̃sona domini,est adiectio.allegat tex.in.l.quæcũq;.ff.acti. & obliga.Et ideo hic uides ꝙ cũ regens & magnificus fisci patronus,
3 sint + causa instrumentalis non simplex,sed eo modo quo est procurator, In conficiendo hanc prag.concipiunt uerba in eorum personis,dicendo per excellentẽ,adiiciendo postea de ordinatione. ¶ Scias tamen
4 ꝙ tantum est dicere per, + quantũ a uel ab.ut est tex.in.c.i.§.i.uer. per fœminam.secundũ Bal.ibid.de eo q sibi &hæred.quem sequitur Cæpol. in.l. pernoctare. uer. & adde. ff. de uerbo. signi. ubi de hac dictione ad saturitatem. ¶ Et insuper scias, ꝙ
5 hoc nomen Regentis + nouum est in Regno.ut pulcherrime tradit Excellens Dominus Marinus Freccia, sacri Regii Consilii Neap. Consiliarius celeberrimus, in tract. de subfeud. de officio Magistri iustitiarii. lib.i.fo l.24.nu.16.Eius tamen offi
6 cium,est + exercere iurisdictionem Magistri iustitiarii,eius nomine.In
7 de dictus regens + ꝙ ipse regat magnam curiam cũ iudicibus, quibus ipse causas cõmictit.Bene tamen uerũ est secundũ eum ibidem,ꝙ licet nomine Magistri iustitiarii exer-
8 ceat iurisdictionem,tamen eius officium,ab eo non creatur + sed a Rege, qui cõmissionẽ facit.Vt etiã tenet Afflic.in cõsti.regni statuimus ut

magnæ.i.not.uer.an añt. ℭ Nota ex hac prag. ꝙ in numero singulari ꝓfertur hoc tribunal magnæ curiæ. idē in.d.consti.regni statuimus. Sed in multis aliis locis, profertur per pluralem: & dicitur magnæ Vicariæ curiis. ut habetur in pragma. Reginæ Ioannæ, quæ est prima in Rit. magnæ curiæ & in q̄pluribus aliis locis. Hoc tamen ideo est, qa tribunal
9 istud ✝ repreſentat duo tribunalia, (licet in unū hodie collecta.) Vnum tribunal, dicitur Magna Curia, & in hoc repreſentat perſonā Magiſtri iuſtitiarii, Aliud tribunal, dicitur curiæ Vicariæ, & in hoc repreſentat ꝑſonā Vicarii generalis huius Regni, qui pro Rex appellatur, & hic Locū tenens dicitur. ut declarat Grāmat. decis.ix.dicens ex hoc, ꝙ torturam quā nō pōt inferre hoc tribunal (tanq̄ Magna Curia) pōt tanq̄ Curia Vicariæ q̄ repreſentat perſonā Vicarii generalis, ſeu Viceregis, q pōt cōtra
10 ✝ & citra formā conſtit.&.c.regni torturā dare. ut in.c.regni in accuſatis. ℭ Not. etiā ꝙ appellatur Magna
11 Curia, dicta Magna ✝ ad differētiā aliarū curiarū, ſicut reſpub. dicitur Romanorū, ad differentiā aliarū. ſecundū Glo. in præalle. cōſti. regni ſtatuimus. Et hinc eſt, ꝙ dicitur fons, a quo ad alias curias, deriuat norma iuſtitiæ, ſicut riuuli. ut habetur in cōſti. regni nihil ueterū. Et ꝙ plus eſt, appellatur ſpeculū inferiorū curiarꝫ eo ꝙ inferiores gradu, in ipſa debēt aſpicere, ꝙ in ſe ipſis uelūt obſeruare. ut dicit cōſt. regni Magnæ curiæ. Quinimmo dicitur eſſe luminare maius, ex eo ꝙ omnibus inferioribus, in cauſis peragendis, lucē præbeat. ut in cōſti. regni honorē. Adeo ꝙ in tanta luce conſtituta (ubi ipſa
12 reperitur eſſe ꝑ regnū) ✝ oēs alias curias ita offuſcat, ut curia ibi regi nō poſſit. d. cōſti. honorē. quæ licet loquatur ꝙ ſilet tantū iuſtitiarius (ꝓ ut eam intelligit Iſer. in cōſti. ſtatuimus ut magnæ. col. pen. uer. item q d ſi princeps. ibi ueri⁹ dicitur. Et poſt eum Affli. ibi. q. xi.) tamē ꝑ Rit. Magnæ curiæ. nu. 48. & 59. latius diſponitur, ꝙ ſileant omnes curiæ. Hoc tamen hodie nō ſeruatur, quia Magna Curia nō exit a Ciuitate Neap. ut primo fieri ſolebat. ut dicit Neapoda. in. c. regni inſuper. Quod tamen nō eſt ſine damno populorum, quoniā ꝑ prouincias mictūtur uſurpatores, & utinam ſeruaretur dicit ipſe, quia per officiales & præſides prouinciarum, tot exterſiones nō commicterentur. Habetq; etiam ✝ Magna cu- 13
ria alias nonnullas prærogatiuas, ac præhemínentias, de quibus (breuitatis cauſa) remicto me ad ea, quæ de eis ſatis pulchre ſcribit idem Excellens Dominus Marinus in prællegat. tract. de ſubfeu. fol. 26. nu. 34. cū ſeq. ℭ Not. inſuper ꝙ in condē-
14 na hac prag. ✝ fuit auditus Magnificus Fiſci Patronus, immo ſibi datus ordo eā cōficiendi, una cū Domino Regēte. ſimile habetur in prag. Regis Alfonſi ſecūdi de cenſibus. in fi. Vbi apparet eā nō fuiſſe cōditā eo inaudito. Sed quia audiri Fiſcū, parum obſeruabatur in Regia Audientia Prouinciarum Principatus citra & Baſilicatæ ex quo omnia fiebant ad placitum, Inſtante Eruditiſſimo

Doctore Domino Ioanne Nicolao Carauita, frate obseruandissimo,& in dictis Prouintiis Fisci Patrono,fuerunt expeditæ a Collaterali Consilio non nullæ instructiones, reformantes q̃ plures ipsius Regiæ Audientiæ abusus: propter quas debent eidē omnes prouinciales gratias habere: Et præsertim,ꝙ nihil accipiāt
15 officiales ✝ ēt a sponte dantibus.Itē ꝙ omnia fiant in banca, & ꝙ nihil fiat inaudito fisco per cap. Tenoris sequentis uidelicet. Item ꝙ gubernator & Auditores pro tempore existentes,nullatenus expediant causas, uel acta, domi: sed omnes causæ,& omnia decreta, tam interloquutoria, q̃ diffinitiua, & omnes prouisiones (in quibus, aliquo modo potest agi de interesse fisci) expediantur cum
16 interuentu & auditis Aduocato✝ & Procuratore prædictis, & si secus attentatum fuerit, omnia acta,& decreta, & prouisiones, sint ipso iure, ipsoq; facto,nullæ,nulliusq; roboris & momenti Quæ quidem omnia licet iuris communis essent,ut de primo est tex.in auth. de manda. prin. in prin.uer.necessarium.l. solent.§. fina.ff.de officio procon.l. plebiscito.ubi bona Glos.ff.de offi. præsid. in auth.ut iud.sine quoque suffra.§. scriptum.uer.sicut.idq; demum cōfirmatum per non nulla capi.Regni de quibus latæ per Afflict. in consti. capitaneorum.15. not. & per prag. Regis Ferdinandi incip. Ferdinandus. sub rub.ꝙ.officiales ad iusticiā ordinati, non recipiant donatiua. fol.mihi.50. ac ēt per nouell. Prag. Inuictissimi Caroli Quinti Imperatoris.incip.Gubernatores prouintiarū.Vbi similiter ordinatur nihil accipi, etiam a sponte dantibus, cuiuscunq; sit qualitatis, etiam esculenta & poculenta.Et ante leges, & capi. prædicta,statutū erat in Sacra Scriptura.apud Esa.cap.185.dum dicitur Beatus q excutit manus suas ab omni munere: & Luc.cap.iii.ibi neminem concusiatis, & contenti estote stipēdiis uestris.& de secūdo est tex. in.l.si fiscus.ff.de iure fisci. Tamen propter peccata prouincialium,una cum aliis non nullis, que in iure sunt dantur, recesserant ab aula.

Prosper Carauita.

SVMMARIVM.

1 Ordo, multipliciter capi potest.
2 Officiali, astestanti ordinem superioris, non creditur.& qualiter procedat.nu.3.&.4.
5 Consilium collaterale, includit in se uice regem.
6 Princeps, dicitur esse de numero cōsiliariorum.
7 Papa, dicitur esse de numero cardinalium.
8 Pro rex huius regni,tenet locū præfecti prætorio.
9 Pro rex huius Regni, potest condere legem perpetuam.
10 Pro rex, non potest condere legem contra ius commune. & qualiter ? numero.12.
11 Filius familias ex omni cōtractu obligatur, præter tres casus.
13 Consiliarii qui fecerunt.institu.ff.& C.quot fuerunt ?

Consilium

14 Consilium in omnibus adhibēdum.
15 Præses prouintiæ, quando priuari possit?
16 Concilium & consilium differunt.
17 Concilium unde sic dictum?
18 Consilii descriptiones.
19 Consilium multiplex est.

§. II.

DE ORDINE ILL. LOCVM TENENTIS GENERALIS, ET COLLATERALIS CONSILII.

Istud uerbum ordo, multipliciter
1 capi poteſt.✝ Primo pro ordine de curionum.l.ii.in prin.ibi ordinis.et l.iii.§. Spurios.in fin.ibi ordinē plenum esse.ff. de decurio. Secundo, pro ordine sacro.c. cum in cunctis. de elect.& potes.cum simil. & pro ordinibus minoribus.c.de siracusa ne.§.in laicali.cū simil. xxviii. dist. Tertio pro ordine, qui in omnibus rebus seruandus est, secundum prius & posterius, de quo per Bal.in.l. arethusa .ff.de stat. homi. Quarto pro ordine monachorum: de quo latissime Boer.in tract.de stat. & uita heremita. posito post decis. ubi de multiplici ordine monachorum, & eorum origine. Quinto pro eo, quod uulgo dicitur, lo recapido, eo q̄ uulgariter dicimus, non nge ordine ad quella cosa. Sexto, pro iussu & mandato, prout in hac prag. capitur. ¶ Quæro iuxta uerba hic posita, numquid credi debet istis dominis, regenti, & fisci patrono, atte stātibus habuisse ordinē? Iura sunt
2 quæ dicunt q̄ non: ✝ Quia de eo, quod fit ex ordine superioris, debet apparere scriptura: auth. licet uni.C.de manda.prin.ubi not. Bar. & in.l.unica.per illum tex.C.de super indi. lib.x.Eo maxime, quando attestatio, tendit in præiudicium alterius. Secundum eund.Bar. in l. diuus.col.ii.ff.de custo.reo.Alex.cōs. 75.uidetur.col.fin.uol.5. Deci.consi.44.col.ii.in casu ad me transmisso.uol.i.Sed breuiter in casu nostro tene contrarium. Nec obstat regula præallegata, quoniam ea multoties
3 fallit.✝ Primo quādo in sermone, ubi attestatur ordo superioris, adesset subscriptio trium, uel duorum officialium illum attestātium.ut per Grama.cons.crimi.54.nu.16. in fi. & decis.36. uers. quo uero.nu.25. per ea quæ dicit specula.in titu. de senten.§.iuxta.uers.sed pone. Cyn. in.l. nec in arbitris.C. de arbitr. & Luc.de pen.in.l.i.col.ii.C.de decu.
4 & statio.lib.xii.✝ Secūdo fallit, quādo ille superior de cuius ordine attestatur aliquid fieri, esset in illa ciuitate seu loco in quo inferior faceret mandatum, uel aliud. Tunc.n. quia posset ipse superior de facili adiri, & ab eo haberi certioratio, standum est. Secundum eund. Grama.præalleg. locis, allegat specu. in tit.de proba.§.uidendum.uer.auditoribus.Roma.in.l.sciendum.ff. de uerbo.obliga.& cons.99.licet non ita pulchre.col.iii.& Ias.in.l.ex qua

cunq; col.ii.ff.si quis in ius uoca.nõ ier. cum ergo ista prag. facta sit in Ciuitate Neap. ubi residet persona pro Regis, seu locumtenẽtis, & totum consilium collaterale, standum est assertioni istorum dominorum. ℭ Sed certe, ista uerba de ordine illustrissimi Locumtenentis, fuerunt
5 superflua: ex eo quia + dicendo collaterale cõsiliũ subintelligebatur in eo, pro rex, siue locumtenens. si
6 cut in simili dicitur + ꝙ princeps est de numero consiliariorum. Secundum Boer. in tract. de autho. magn.conf. posito post decis. uol.ii. nu.130. post Ioan. le plat.in.l.ius senatorum. C. de dignita.lib.xii. ubi de hoc in spetie, aliud simile alle
7 gans + ꝙ papa dicitur esse de numero cardinalium. ℭ Istud uerbum quod hic ponitur de locumtenente, expone pro præfecto prætorio, in
8 cuius locum hodie + successit pro rex huius regni, qui locumtenens hic appellatur. Et potest iste locumtenens, legem generalem facere, & constitu. prout antiquis romanis, præfectus prætorio poterat. ut not. Ange. in.l.apertissimi.i.not. C.de iudi.& idem in cardinali. l.i. ff.de offi.præfect. præto. Et licet eorum officium tunc erat annale, & nunc etiam fit ad tempus (prout Regiæ maiestati placet) tamen eorum
9 leges erant, & nũc + sunt perpetuæ, secundum Ioan. crot. in repeti. l. omnes populi. nu.21.ff. de iusti. & Iur. ℭ Sed contra istam prag. uidetur opponi posse, ꝙ non teneat, eo ꝙ licet præfectus prætorio, siue locumtenens, possit legem perpetuam facere (ut proxime dictum est)
10 tamen illud + debet intelligi, dummodo non sit contra ius commune. ut tenet Io. Andr. in.c.fina. de offic. archidia. per illum tex. & in addit. Specu. rubr. de elect. tangitur per Imol. in.l.ex duobus.§. fina. nu.4. ff.de uulga.substit. dum allegat tex. in.§.quos autem. institu. de bono. posse.& clarius per Odoffre. in.l. formam.C.de offic. præfect.præto. quem sequitur Zas.cons.15.nu.13. uol.i. dicens ꝙ præfectus prætorio, tanq̃ inferior, non potest dare formam subditis, quæ aduersatur legi generali Principis, quia esset ipsam tollere, quod quidem non potest. Sed sic est ꝙ de iure com
11 muni + filius fam. obligatur ex omni contractu, præter mutuum & uotum. l. tã in contractibus. ff. de iud. l. filius fam. ff. de actio.& obliga. l.i.ff.ad maced. ac præterq̃ quando obligaretur fratri suo. l. frater a fratre. ff. de condi. indebi. cum simil. allegatis per Afflict. decis.308. nu.3.& Gram. cons. ciui.63.nu.1.& 159.nu.15. Ergo ista prag. dum omnes eorum contractus annullat (tanq̃ facta contra ius commune) non tenet. Pro Solut. dicas, ꝙ responsio potest colligi ex dictis per Imol. in.d. §.fi.licet.n.præfectus prætorio non possit legem tollere, & uerum est,
12 tamẽ in cõtractibus faciendis, + potest solemnitatem apponere, qua non seruata, contractus non solum erit nullus, uerum etiam qui sine ea contraheret, peccaret mortaliter secundum eum. allegat Bartol. in. l.si quis pro eo. ff. de fideiusso.

quem sequitur Boeri. decis.1.num.
7?.uol.i.pro ut ita in hac prag. fa-
ctum fuit, non enim directe dispo-
nitur contra ius commune, q filius
fami. non obligetur, sed solemni-
tas apposita est in ipsorum contra-
ctibus, quæ si non seruetur, bene
ordinari potuit p prædicta, q acta
non teneant. Cogitabis tamen pro
meliori solu. ¶ Nota ex istis uer-
bis collateralis consilii, q iste lo-
cumtenens in conficienda hac prag.
non fuit usus propria uoluntate, nec
illam fecit ex proprio capite, sed
cum consilio consiliariorum colla-
teraliū, q antiqtus Auditores regis
dicebātur, ut uidi in aliqbus prag.
antiquis, & hodie Regentes Regiā
cācellariā, appellantur. Sic etiam ui
demus fuisse factum in componen-
13 dis institu. + ubi fuerunt tres con-
siliarii. §.cunq; hoc. Instit. in prohe.
In digestis sexdecim.l.ii.§.quæ om-
nia.C. de uete.iur.enuclea. Et in com
pilatione. C. quinq;. ut habetur.C.
de iustin.Codi.compo.& per Glos.
in.§.quibus. C. de nouo. Codi. fa-
cie. ubi de hoc. Id q; non sine ratio-
ne, dicitur enim Ecclesi. cap. 32.
14 + fili sine consilio nihil facies, &
post factū nō pœnitebit. Prouer. 15.
dissipantur cogitationes, ubi non
est consilium. & Prouer. xiii. astu-
tus omnia cum consilio agit, fatu-
us autem aperit stultitiam. pro ut
latius congerit. Lucas de pen. in.
l. omnes iudices. C. de decur. lib.x.
ubi inuehit contra præsides pro-
uinciarum qui ut plurimum (quis
melius dixisset semper) uiri mili-
tares, & iuris ignari, creantur: q
non debent consilia suorum iudi-
cum respuere, & ad motum sui ca-
pitis se regere, quoniam si secus fa-
15 ciunt, + administratione sunt in-
digni, & ea priuari debent: sicut
Roboam filius Salomonis perdidit
regnum, quia consilium illorum
audire negauit, qui sibi pro consi-
lio statuti erant. iii.Reg.cap.xii. ca-
noniza.in.c.ecclesia.xvi.q.i. & .vii.
q.i.c.denique. Refert post Luc. ubi
supra, Cassane. in consue. burgu.
in prohe. in uer. ordonne que six de
nox. conseilliers, & Boer. in tract.
de autho. magni. cons. posito post
decis.ii. uol.iii. addit. nu. 180. foli.
cci. Quorum omnium, ea quidem
ratio est, quia ubi multa sunt con-
silia, ibi salus reperitur.c.constitu-
tis. de electio: Immo quod a pluri-
bus queritur, facilius inuenitur.c.
prudentia. de offici. deleg. & ut di
cebat Seneca in prouer. delliberan-
dum est diu, quicquid semel est sta-
tuēdum. Et ideo Antoninus pius Im
perator, dicere solitus erat, Equius
est ut ego, tot & talium amicorum
consilium sequar, q̄ ut tot & tales
amici, meam unius sequantur uo-
luntatem. ut refert Eras. in apoteg.
lib.vi.apoteg.ix. Cōsiliari.n.bene, ē
quædam dispositio uirtutis & pru-
dentiæ simulacrū. secūdū Egi. de regi.
prin.lib.ii.c.iiii. quinimmo hominē
a malo ꝓposito trahit ut not. Archi
dia.ii.q.i.anteriorū. Hinc.Abb.in.c.
ex multa.§.i. extra. de uot. refert
Marci Tullii præceptum.lib.officio
rum primo. parum arma foris ua-
lere, nisi sit domi consilium. Et
eiusdem Tullii in Ialium dicen-

tis nō uiribus, aut uelocitatibus, aut celeritate corporum, res magnæ geruntur, sed consilio, authoritate, & sciētia, ꝓ ut multa de consilio tradit Excellens Dominus Marinus Freccia in præalleg. tract. de subfeu. lib. i. de officio magistri iustitiarii. nu. 31. fol. 25. Debet tamen ille qui uult sibi recte consulere, tria facere ut refert & sequitur Afflict. in const. regni. nihil ueterū. §. not. ¶ Aduerte
16 tamen quia differūt inter se ✝ cōcilium per c, & consilium per s, Primum. n. dicitur conuocatio prudentum ad consilium exquirendū. xvii. distin. c. multis. not. per Luc. de pen.
17 in rubr. de silenti. lib. xii. sic ✝ dictū a con, quod est simul, & ciliū, quasi a similitudine ciliorum, quia sicut cilia iunguntur cum oculi quiescere cupiunt, ita concorditer coniūgi debent homines in concilio, ut dicit Glo. in. c. i. in uer. concilium. de immu. eccle. in extrauaga. commu. Secūdum uero, dicitur esse illud quod ex animi prudentia datur alicui, Vnde consiliarius dictus est. Secūdum Glo. d. c. i. & Boer. in tract. præalleg. ii. uol. decis. in ii. addit. nu. 162. fo. 163. & 199. Et secundū Tull. lib. i. rhet. quem refert Luc. de pen. in. l.
18 omnes. C. de decur. lib. x. ✝ Cōsiliū scriptum per s, est aliquid faciendi uel non faciendi, uere excogitata ratio, Vel est suasio quædam ad alium bene regendum. l. is qui. §. diuus. ff. de tuto. & cura. dat. ab his, Et in materia legali, quādo dicimus aliquem præstitisse consiliū alicui delinquenti, tale consilium describitur, ꝙ sit persuasio, instructio, uel impulsio, ad aliquid faciendum. l. in furti. §. recte. ff. de furt. ¶ Istud autem consi-
19 lium scriptum p s, ✝ multiplex est: Necessitatis, ut Papæ uel Principis quibus ob reuerentiam obediēdum est. c. Mattheus. extra de simo. in fin. c. testamentum. distin. vi. & 14. q. i. c. quisquis. Perfectionis, ut illud Euāge. si uis perfectus esse uade uende omnia quæ habes, & da pauperibus. ut not. per Glo. in c. ad aures. in uer. consilia. de æta. & qualita. Continentiæ, quod potest suaderi nō imperari. 32. q. i. c. integritas. Vtilitatis, ideo sic dictum, quia nullus cogitur illud exequi. l. ii. in fin. ff. manda. refert Luc. in præallega. rub. de silenti. lib. xii. & post eum satis pulchre Boer. in d. tract. ii. addit. fol. 163. & 199. nu. 162. ubi multa pulchra de materia consilii.

Prosper Carauita.

SVMMARIVM.

1 Pœna & mulcta differunt inter se.
2 Pœna priuationis officii, an sit ciuilis uel criminalis?
3 Causa ciuilis, & criminalis, in regno quando dicatur?
4 Intellectus Prag. editæ super causis ciuilibus uel criminalibus.
5 Pœnæ alternatiue positæ, an omnes imponātur? Et cui⁹ sit electio? n. 6.
7 Pœnis alternatiue positis, an iudex possit eligere grauiorem?
8 Pœna duplici quis puniri nō debet. & qualiter fallit nu. ix.
10 Pœna duplici, quando quis puniri possit remissiue.
11 Notarius recipiens contractum con

tra prag. peccat mortaliter.

12 Principi non obediens, morte moriatur.

13 Contrahentes cōtra hanc prag. quo modo puniantur? remissiue.

14 Notarius quādo puniatur pœna priuationis officii?

15 Notarius priuatur officio, si ad mādatum iudicis non conficit instrumentum.

16 Notarius semel priuatus officio, ulterius non admittitur.

17 Notarius recipiens contractum filii fa. reseruato consensu patris, an pœnam euitet?

§. III.

VIT MANDATVM SVB POENA PRIVATIONIS OFFICIORVM VNTIARVM AVRI CENTVM, ET ALIA POENA. ¶ Not. ibi sub pœna, nā caute dicit sub pœ-
1 na, ✝ Ex quo uere & proprie loquēdo, tunc tantum dicitur pœna cum per legem imponitur, mulcta uero quando arbitrarie per iudicem. ut tradit Barto. in. l. si qua pœna. ff. de uerbo. signi. & Bal. in. l. certa. C. quādo prouoca. non est nece. licet quandoq; confundantur. Secundum Afflict. in const. regn. ea quæ ad decus, x. not. nu. 20. per illam cōstit. ¶ Et aduerte, ꝙ postq̄ ista prag. cum pœna priuationis officiorum, apposuit
2 alias pœnas, quæ hic dicūtur, ✝ hæc pœna priuationis officiorum, dicitur ciuilis, non criminalis: Et ideo ꝓcurator posset in ea interuenire, secus si non fuissent appositæ aliæ pœnæ: tunc. n. esset criminalis, Secundum distint. quam ponunt Abb. & Ioan. de Ana. in. c. super his. de accusa. & Corne. cons. 19. col. ii. circa fi. uol. iii. Et licet. Fely. in d. c. uideatur esse in opin. ꝙ utroq; casu, hæc pœna sit dicenda ciuilis, tamen Marant. in sua pract. parte. iiii. nu. 24. cum seque. defendit primam opin. per eius rationes, quæ mihi satis placent. Sed quia hodie in regno habemus Prag. Regis Ferdinandi, quæ
3 declarat, ✝ tunc dici causam criminalem, quando uenit imponēda pœna mortis naturalis, ciuilis, uel abscissionis membri, & in aliis casibus ciuilem: ut patet in ea: remanet ꝙ ista pœna priuationis officii, in regno dicetur ciuilis, & in ea poterit interuenire procurator. Secundum opin. Fely. Cogita tamen (si dici po-
4 test) ✝ pro intellectu d. prag. ꝙ ipsa emanauit, ad effectum distinguendarum iurisdictionum inter Barones, qui habent in una terra iurisdictionem criminalem separatam, & ciuilem separatam, ut patet in ea, sed nō dicit ꝙ in illis causis in quibus de iure cōmuni tenebatur quis personaliter comparere, cum hodie spectet ad iurisdictionem ciuilem, possit comparere per procuratorem: ideo debet dispositioni iuris cōmunis remanere. l. cōmodissime. ff. de liber. & posthu. cum simil. ¶ Itē aduerte, ꝙ omnes pœnæ quæ

hic ponuntur, sunt positæ copulatiue, cum copula &, quoniam si non
5 copulatiue, + sed alternatiue appositæ essent, tunc sufficeret, unam tantum imponi. per regu. in alterna
6 tiuis.in.vi. + ad electionem iudicis, imponere uolentis.per text.in.l.i. §. expilatores. ff. de serui. fugi. etiam si una esset maior altera.ut dicit Glo. in.c.fraternitatis.xxiiii.distin.Et uidetur tenere Bar.in.l.sanctio legum. ff. de pœnis. Quinimmo eo casu,
7 + posset iudex grauiorem eligere si sibi uidebitur. ut dicit Ancha.in.ca. pri.de re. iudi. in. vi. Si tamen esset actum ciuiliter, secus si criminaliter.ut etiam refert,& sequitur Afflictus in constitut. regni patarenorum.uersicu. nono fallit. nume. 67. ¶ Sed uidetur, opponi posse contra istam prag. de eo quod alias in iure habetur, ꝙ quis ex eodem delicto,
8 + non debet duplici pœna puniri. l. pen. §. fin. ff. naut. caupo. stabu. iuncta Glos. in uer. duplici. c. at si clerici. §. de adulteriis. de iudi. l. senatus. ff. de accusa. cum simil. Quia pœnæ qualitas, debet secũdum culpæ qualitatem, commensurari. l. respiciendum. ff. de pœn. l. nemo. C. de episc. audi. not. Bal. in auth. ut omnes peregrini. ulti. no. C. commu. de success. & Gram. uot. ii. nu. 3. Videtur tamen responderi posse, ꝙ prædicta proce
9 dunt, quando sumus in dubio, + secus quando sumus in claris, quia constat legem uelle imponere duplicem pœnam, ut hic. Nec in aliquo obstant leges in contrarium allegatæ. Ille enim non dicunt ꝙ lex hoc facere non possit, merito procedent in casu dubio: Et duplici pœna imposita per legem, utraq; imponetur per iudicem. De hoc tamen articulo,
10 + an & quando, duplici pœna quis puniri possit: remicto me ad Maran. in pract. parte. iiii. nu. 12. ubi de hoc. ¶ Prædictis adde, ꝙ ultra prædictas
11 pœnas, + notarii qui reciperent cõtractus, contra formam istius prag. peccarent mortaliter. ut dicit Bart. in. l. cũ lex. col. ii. uer. pro hoc facit. ff. de fideiuss. l. si quis pro eo. col. iii. uer. aduerte tamen, eo. tit. Quoniam
12 scriptum est, + qui non obedierit principi, morte moriatur. cap. ii. de maio. & obedien. Et qui potestati resistit, Dei ordinationi, resistit. xi. q. iii. c. q resistit refert Ang. consi. 160. Alex. cõs. 79. clarissime doct. col. v. uol. vii. cũ cõcorda. adductis per Fel. in. c. nam concupiscentiam. in prin. de constitu. & Andr. Tiraquell. in
13 tract. ll. connu. Glo. ii. nu. 17. + De contrahentibus tamen contra formam istius pragma. remicto me ad ea quæ dicam inferius late in. §. & acta non teneant: ubi de eorum pœna, in princ. Et de pœna filiorum fa. in. §. ꝙ si partes dixerint mendaciũ. nu. x. ¶ Notam ex istis uerbis, casum
14 in quo notarius + punitur pœna priuationis officii, & aliis pœnis. Sic & alias, punitur pœna priuationis officii, infamiæ, & manus, notarius qui scribit cõtractum emptionis rei feudalis, sine consensu domini. cap. i. §. scriba. de prohib. feu. alie. per Fed. Et alibi pœna irreuocabilis exilii. l. iubemus. §. his tabellionibus. C. de sacros. sanct. eccl. quando scribit contractum uenditionis rei ecclesiæ con

15 tra formam legis. + Item punitur pœna priuationis officii, quotiescunque ad mandatum iudicis, non fecit instrumentum alicui. ut dicit Bal. in.l.prouidendum.C.de postula. refert & sequitur Afflict. in constitu. baiulos & omnes.quæst.vi.num.40.
16 + Scias tamen, q semel priuatus notarius suo officio, ex aliquo delicto, non potest amplius, illud exercere. per Glos.in authen.de armis. §.fina. in ulti.Glos.l.si aliquid.C.de suscep. & archa lib. x. §. hæc igitur, ibi ut unq̃ reuertatur, in authen. de non aliena. tenet Barth. de Capua. què ibi refert, & sequitur Afflict in.d. constitu.baiulos.q.vi.nu. 40. ¶ Quæro
17 + quid si notarius scribit instrumentum, in quo filius fami.se obligat sine consensu patris, cum clausula referuato tamen semper assensu, & consensu patris, nunquid has pœnas euitabit? Breuiter, ommissis superfluis, hanc quæst.ponit Afflict.in.d.constitu.q.vii.nu. 41. & tandé dicit q non allegat Luc. de penn. in.l. si aliquid.C.de suscept.& archa. lib. x. tex.in authen. de aliena. §. ad hoc autem, ibi nullam clementiam, not. per Archidia.xxxxvii.distin.cap. sicut domino suo. Ea quidem ratione (secundum eum) quia habet legem expresse prohibentem, sub pœna expressa, q non interueniat in con-
18 tractu phibito. + ¶ Quæro nũquid statim recepto contractu filii fam. notarius itelligatur priuatus suo offi cio? Breuiter dico q nõ, q nõ extant hic, uerba q̃ importẽt ipso iure, de q bus p Glo.in.l.i.§.si pœnã.ff.depo. & in auth.de incest.nup.§.i.i uer.in minore.& Fel.in c.ii.de rescrip.merito iudicis sententia necessaria erit.

Prosper Carauita.

SVMMARIVM.

1 Dictio omnibus, est collectiua uniuersalis.
2 Dictio singulis, est distributiua.
3 Dictio omnis, neminem excludit.
4 Pragmatica ista, an sit generalis per totum regnum?
5 Petri Follerii truffa, in q̃dã practica.
6 Ampliatio prima ad pragmaticam.
7 Actuarii qui, & unde dicantur? & numero. 8.
9 Actuarii, in quo differãt a notariis? & numero. 11.
10 Actuarius, nunquid esse possit, qui non sit notarius?
12 Curia, multipliciter capi potest.
13 Curia, unde sic dicatur?
14 Curiales qui, & unde dicantur?
15 Notarii, an differãt a tabellionibus?
16 Extensio, an sit licita, ne prag. Reddatur elusoria?
17 Ampliatio secunda ad prag.

§. IIII.

MNIBVS ET SINGVLIS ACTVARIIS, OMNIVM CVRIARVM: ET OMNIBVS ET SINGVLIS NOTARIIS. ¶ Ista dictio omnibus, prolata in numero

plurali, est collectiua: secundum Barto.in extraua.ad reprim.in uer. omnis.& in.l.moschis.ff.de iure fisci. Aret.in.l.centurio.in.Glo.paganus.ff.de uulg.& in.l.hæres.in prin.
1 ff.de acqui.hæredit.Plus dicens, ✝ ꝙ est collectiua uniuersalis, denotans uniuersalitatem,quæ propterea nihil excludit.ut late per Sylua.con
2 si.i.nu.30.Dictio uero ✝singulis,est distributiua, & habet uim specialis enumerationis. Secundum Bar. in l. stichum.§.stipulatio.ff.de uerbo. obliga.in prin. Quasi uelit dicere hæc prag.omnibus notariis, & actuariis, in uniuersali, & cuilibet eorũ insolidum, in particulari. Ex quibus patet,generalem esse dispositionem, istius pragmaticæ, Et maxi
3 me ✝ quia qui omne dicit, nihil excludit.l.a procuratore.C. manda. l.pluribus.ff.de lega.i.tenet. Specu. in titu.de sindi.uer.quid si in aliquo Bar.in.l.serui.§.fina.ff.de lega.i. & in.l.iulianus.ff. de lega. iii. Et ideo
4 eius dispositio ✝ seruari debet ubilibet per totum regnum. Et licet aliqui fuerint in opin.contraria,ꝙ ista prag.sit localis,seruanda tantum in Ciuitate Neap.pro ut audiui aliquos tenere, & inter alios talis opin. reperii, Eximium Petrum Follerium, in quadam eius pract. nundinaria. iiii. parte.nu.7.quã manu scriptam legendam, (ob eius humanitatem) mihi tradidit, ut uiderem laborem captum in componenda dicta prac.
5 licet postea,certo modo ✝truffatus fuerit, taliter ꝙ paucis mutatis,ædita est sub alterius nomine, dato sibi titulo tractatus mercaturæ: Tamen ego (saluo iuditio cuiuslibet melius sentiẽtis) teneo primam opin.propter generalia uerba istius prag. quæ cauillari non possunt: De quo cum haberem colloquium cum eo, respondit mihi, ꝙ etiam ipse, tenet hãc opin.& ꝙ postq̃ illud, ibi scripsit, practicauit hanc prag.extra Ciuitatem Neapo.Quæ not.pro intel
6 lectu ipsius, & ✝ Prima Ampliatione. ℂ Quæro iuxta istam prag. in qua, de actuariis fit mentio,qui nam proprie dicantur actuarii?Et breui
7 ter in hoc dico,✝ ꝙ actuarii dicuntur,isti actorum magistri qui in curiis tribunalium degunt, & cõmuniter, ab omnibus, actuarii nuncu
8 pantur✝Sic dicti,ab actis,quæ fiunt proprie in iudicio,ut dicit Bar.in.l. illud.nu.i.C. de sacro. sant. ecclesi. & Alex.in.l.i.in prin.col.pen.ff. de
9 uerbo. obliga. propter quæ acta ✝ differunt a notariis, qui illa facere non possunt, nisi sint etiam actuarii curiæ, dato ꝙ partes in hoc cõsentiant: ut dicũt Bal.& Paul.de castr.in in.l.repetita.C. de epis. & cleri. Est
10 tamen uerum, ꝙ non potest esse ✝ actuarius, nisi sit notarius,secũdum Bal.in rub.C.de fid.instru.col.i.nu. ii.in fin.qui si non reperitur,eliguntur duo probi uiri,quorũ unus scribit,& alter subscribit:iuxta tex. & no.p Inno.& Abba.in.c.quoniã cõtra.de proba.Et sic regulariter, qui est actuarius, est notarius,sed non e
11 contra.✝Et non solum ex actis quæ faciunt actuarii, differunt a notariis(ut proxime dictum est)uerum etiam in alio,quia actuarii in actis quæ faciunt, non tenentur dicere, præ

sentibus

sentibus talibus testibus, sicut notarii. secundum. Glos. in. d. c. quoniam contra, quam ibi sequuntur Abb. Lanfra. & omnes. & latius Marant. in pract. parte. vi. actu. x. nu. 23. ubi de aliis differentiis, inter acta, & instrumenta. ℭ Aduerte tamen, ꝙ li-
12 cet. hoc uerbum + curia, in prag. positum, multis modis capi possit, Et præsertim pro curia mercatorũ, ut dicit Soccy. cons. lxxxvi. uer. ii. conclusio. uol. i. Aret. cons. xv. Oldra. cõs. ccxi. Guid. pap. decis. cccclxi. Afflict. in consti. regn. statuimus in Glos. ii. nu. 50. & Boeri. in tract. de autho. magn. cons. polito post decis. ii. uol. in. ii. addit. num. 167. ubi abũde, Tamẽ in materia istius prag. curia, capitur pro loco, ubi negotia rei pu. expediuntur. ut etiam meminit Cagno. in. l. ii. nu. 20. ff. de ori gi. iur. Plus dicens, ꝙ sic dicta est,
13 + a uerbo curo, eo ꝙ in ea, cura rei pu. habeatur. ut etiam dicit Afflict. in. d. consti. statuimus. nu. 50. Et ab hac curia, secundum eum. in constitu regn. magnæ curiæ. post Glos. ibi in uers. curialium, & Boer. in. d.
14 tract. dicti. sunt curiales. + Qui tamen ipsi sint, uide per Afflict. & Glos. ibid. ℭ Quæro nunquid etiam tabelliones, censeantur prohibiti per hanc prag? Et uidetur ꝙ non, cum ipsa de notariis mentionem fa
15 ciat. + Notarii autem, sunt illi, qui creantur a rege. Tabelliones, qui creantur a Papa, uel aliis ecclesiasticis. ut dicit Petr. rebuff. in cõment. consti. fra. tract. de lite. obliga. arti. iiii. Glos. i. nu. 4. Sed breuiter, tene contrarium: quoniam ut ipse met Rebuff. dicit, ista uocabula, sæpissime confunduntur, & a iure, talis differentia, parum tenetur. Eo maxime, quia si secus diceretur, dispositio istius prag. esset elusoria: quo casu, etiam si uera esset talis differentia, li-
16 cita esset + extensio ad tabelliones, ne prag. reddatur elusoria. ut dicit Ioan. de ana. in rub. de aposta. Frãc. in. c. i. fall. xviii. de tẽpo. ordi. in. vi. Ias. in auth. quas actiones. C. de sacro. sanct. eccle. & Nicol. euera. in locis legalibus, loco a ratione legis, larga & ampla. uer. vii. fallit. Quæ
17 not. pro. ii. + Amplia. istius prag. ut licet loquatur solũ de notariis, uendicet sibi locum, etiam in tabellionibus per supradicta.

Prosper Carauita.

SVMMARIVM.

14 Limitatio prima ad prag.
15 Ratio istius prag. quæ. sit?
16 Notarii assimilantur picis.
17 Ratio naturalis suadet, ut filius. fa. nihil faciat, sine patre.
18 Filius, tanq̃ res patris est, & in eo ius proprietatis habet.
19 Rei publicæ interest, ne quis re sua, male utatur.
20 Limitatio secunda ad prag.
21 Correctio legum, est euitanda.
22 Statutum debet interpretari, ut minus lædat, ius commune.
23 Lex, si non exprimit rationem, possumus cogitare rationem naturalem.
24 Intellectus ad consilium Alexandri. 80. uol. i.
25 Reges, quãdo faciunt pragmaticas, debent ipsas iustificare, per bonas rationes.
26 Ratio legis, dicitur esse uirtus, & substantia ipsius.

§. V.

VOD EX NVNC IN ANTEA, ET DE CETERO, NEMO DICTORVM ACTVARIORVM, ET NOTARIORVM. ℭ Not. ista uerba ex nũc
1 in antea, & de cætero, + quia denotant noui iuris promulgationem, & non ueteris declarationem: pro ut de dictione de cætero, not. Archidia. in c. prouida. de electio. in vi. & refert Afflict. in constitu. regni iusticiarii de cætero. i. not. ℭ Et ex istis uerbis quæ hic ponuntur, colligitur respõsio & solutio, illius dubii, quod audiui fieri contra istam prag. Dicebant. n. aliqui, ꝙ ista prag. non deberet ligare homines regni, ex eo q̃a, non fuit publicata per prouintias:
2 cum clarum sit in iure, + ꝙ lex, illos tantum adstringit, ad quos peruenit. 35. q. i. in prin. l. fina. ff. de decret. ab ordin. facie. in auth. de incest. nupt. in fin. & in auth. ut fact. nou. consti. in fin. cum simil. Et ideo secundum eos, si filius fa. in aliquo loco istius regni contraheret, contra eius formam, deberet ualere, & notarius nulla pœna esset puniẽdus. Nam iura prꝇallega. & simil. procedunt quando constitutio, siue statutum emanans, non apponit tempus, post cuius lapsum habet ligare, Sed quotiescunq; apponit tempus, dicẽdo ex nunc (pro ut in ista prag.) tali casu, ligat ignorantes, sine alia pu-
3 blicatione. + Vt dicit Cardi. flor. in clem. ii. de hæret. in. vi. nota. Barba. cons. 34. col. fina. Afflict. in tit. de pace tenen. in prin. nu. 50. & Glos. Prag. sanctionis in fin. in uer. publicatione. Vel secundo modo dici potest, ꝙ contraria procedunt, quando in statuto, uel constitut. quæ emanat, non adest clausula decreti annullatiua, quia quotiescunq; adest,
4 ligat etiam ignorantes. + secundum Anto. de butr. in. c. ii. de consti. per ca. de concess. præ. in. vi. in glos. referri. Abb. in. c. certum. de restitu. cũ simil. adductis per afflict. in præ-

allega.loc. Sed quia in hac prag. ad est talis clausula in fin. in illis uerbis, & acta non teneant, remanet firma conclusio, ꝙ tale dubium nihil obstat. ℭ Cogita tamen (si dici potest) ꝙ hec omnia, procedunt quo ad inualiditatem actus, secus tamen, quo ad notarium, qui non debet pœnis hic contentis puniri, ob defectũ dicte publicationis: cum clarum sit,
5 ✝ quamlibet (etiam iniustam) causam excusare a pœna.l.plagii iuncta Glos.la.i.C.ad.l. flaui.de plag. cum concor. quæ ibi ponuntur per Docto. Sed illud quod me facit dubitare, est, quia ista prag. per prouintias, & totum regnum, magis nota
6 est, q̃ si esset publicata: ✝ & ideo ꝙ dici debeat, notarium ex causa publicationis non factæ, non posse excusari. Idq; uidetur esse de intentione Glos.in. d.clement.ii.de heret.in uer.ex nunc, quæ dicit, ꝙ licet liget constitutio absq; publicatione, cum ista dictione ex nunc, hoc procedit quo ad inualiditatem actus, non autem ut contrafaciens, ignorans puniatur: innuens a contrario sensu, ꝙ sciens puniretur, q̃uis non esset publicata. & uidetur etiã tenere Glos. d.prag.sanctionis. Et licet Bal.in.l.i. §.fina.C.de cadu. tolle. dicat non ligare etiam scientes, si non est facta publicatio, tamen debet intelligi, & limitari, ut proxime dictum fuit. Sed postq̃ ratione scientiæ, erit puniendus notarius, debet ex par-
7 te curiæ, ✝ talis scientia probari: alias, cum non sit facta publicatio in prouintiis, præsumetur ignorantia.l. uerius. ff. de proba.l. si super ubi Bar. C. qui milit. poss. lib. xii. Quin immo, ut dicit Glos. quam ibi ualde commendat Bar. in.l. si
8 cui.§. isdem .ff. de accusa. ✝ ignorantia, probatur eo ipso, ꝙ non probatur contrarium. uidelicet scientia. Item & tertio, responderi potest, ꝙ dicta iura in contrarium allegata, de publicatione legis facienda, nihil faciunt ad casum istius prag. ex eo quia, hæc prag. fuit facta, per uiam mandati iudiciarii, in magna curia Vicariæ, omnibus actuariis, & notariis, propter quod, ratione hominum, qui in eandem magnam curiam concurrunt a toto regno, reputatur ista prag. tanq̃ notoria, & omnibus prouintiis intimata: per ea quæ in simili tenet Afflict. in constitu. regni grandis
9 utilitas: ✝ dicens ꝙ bannitus in magna curia uicariæ, non est necesse ꝙ banniatur per prouintias, ex causa prædicta. Quæ ratio, proderit ut curia non teneatur probare scientiam notariorum, qui contractus facerent, contra hanc prag. ut proxime
10 xime dictum est. Quæ bene nota ✝ pro tertia Ampliatione istius prag. ut procedat, q̃uis non fuerit publicata. ℭ Quæro iuxta uerba hic posita, ex nunc in ante?, Quid si filius fa. fecit contractum ante hanc prag. sine consensu patris? sub conditione dubia extitisset uel ne, demum superuenit hæc prag. & post ipsam, euenit conditio, taliter ꝙ post prag. purificatus est cõtractus, nunquid ad ipsum se extendet? Breuiter, õmissis aliquibus quæ in cõtra
11 riũ adduci posset, tene ꝙ nõ ✝ Quia

statutum siue lex non solum non trahitur ad præteritas. c.fina.de consti. cum quo concordat constitu. regni ut uniuersis.in fin.ubi etiã not.Affli. xiiii.not.sed nec etiam, ad pendẽtes lites.ut not.per Bart.in. l. sancimus. la.i.ad finem.C.de sacro sant. eccle. etiam si hoc diceret expresse. ut refert & singu.reputat Ias.in.l.non du
12 bium.uer.illud.nu.15.C.de legi. + nisi disponeret circa ordinem, & processum iudicii, Tunc enim traheretur ad lites pendentes, etiam si non diceretur. ex mente Bald.& Paul. de Castro in. d.l.sancimus. Suadeturq;
13 primum dictum, alia ratione + nam existente conditione, dispositio cõtractus retrotrahitur, & reputatur, ac si a principio fuisset purus. l. necessario.§.ꝙ si pẽdẽte. ff. de pericu. & commod rei uendi.l.potior. ff. q potio.in pigno.habe.not.Iser.in cõstitu.regni grãdis utilitas, circa finẽ, uersic. sed pone ꝙ alienauit. Sed si a principio fuisset purus, non se extenderet per prædicta: Ergo nec etiam isto casu se extendet, conditione purificata. Quæ not. ꝓ intellectu prag.
14 + & Prima limitatione. ut non procedat in contractibus gestis antea, ẽt purificatis post dispositionẽ ipsius. ¶ Iterum quæro, qua ratione fuerũt moti conditores istius pragma. ad ipsam faciendam? certe ex uerbis ipsius non colligitur, propter quod, uidetur dici posse, ꝙ cum assignata non sit, nec etiam nos debemus ipsam quærere, & fundamentum in ea facere. per ea quæ dicit Alex. consil. 80. uiso & oportune. colum.iiii. uer. rursus.uolu. i. Sed breuiter respondendo quæst. ut alias dicebam, &
15 nunc dico, + rationem fuisse, quæ ipsos mouit, interesse eorum patris, ne per contractus filiorum fam. debitis onerentur eorum filii, & sic patres, dãnum patiantur in eorum bonis profectitiis, uel aduentitiis, super quibus ius habent, & prætendunt. l. cum non solum.§.ipsum.C.de bon. quæ libe. Cum pateat ab effectu, & experientia, ꝙ propter eorum iuueniles calores, sæpenumero contrahunt in eorum damnum, & nesciũt quid faciunt, ad similitudinem picarum, quæ loquuntur, & ignorant quod dicunt. ac etiam notariorum,
16 + qui picis sunt assimilati, eo ꝙ in eorum contractibus, ponendo clausulas, & renunciationes, dicunt renunciantes.l.sancimus.& auth. præsente, cum tamen ignorent qd dicta iura disponant. Et ad similitudinem illorum qui submerguntur, & bibũt, & nesciunt quid bibunt. secundum Petr.rebuff. in constitu. fran. uol. i. tract. de chirogra.recogni.articu.ii. nume.27. fol. 211. Et ꝙ ratio istius prag. fuerit interesse patris, patet, qa si filius est emancipatus, aut seorsum habitat, uel cum eius consensu contrahit, libere cõtrahere potest. Quæ ratio interesse patris, naturalis ra-
17 tio dici potest: + suadet enim nobis, ut filius fam. postq̃ est patri subiectus, instit.de patri.potes.in princ. non possit quicquam facere, quod patri sit noxium, sine eius consensu.
18 C.de pact. l. filius. + cum tanquam res patris sit, & in eo ius proprietatis habeat. ff. de proba. l. si filius. ut patet, quia sibi, pro eo exibendo,

& deducendo competat interdictũ, quod ius:causam proprietatis conti net.l.ii.§.iuris. ff. de interdict. Et in illa, detur etiam utilis rei uẽdicatio, adiecta causa ex iure quiritum.ff. de rei uend.. l. i.§. per hanc,ut late per Iser.in constitu.regni patarenorum. Prout in simil.statuto, prohibente uxorem contrahere sine cõsensu uiri, dicit ipsum esse fundatum super dicta naturali ratione, Andr. Tiraquel.in tract.ll.cõnu.Glos.vi.q.xix. num.173.Conformaturq; talis ratio cum iure com nuni.d.l. cum non solum.§.ipsum. uersi. melius enim est, Vbi dicit tex.q̃ ideo filius fam. non potest alienare sine consensu patris, quia m lius est,iuueniles calores cohartare,ne filii fam. cupidini dediti, tristem exitum sentiant patres, qui post dispersum patri nonimm, eos expectãt in alen lo.Nõ omicto quod istis diebus,super ista.q.dicebat,Eximius doctor,Ioan.Anto. de Nigris, q̃ iudicio suo ratio istius prag. non solum fuerit interesse patris, sed etiam
19 reip.+cui? interest,ne qs,rebus suis, male utatur.Instit.de his qui sunt sui uel alie.iur.§. sed maior in fin. coniungendo (secundum eum) utrunq; interesse,patris,& publicum. Et ratio quæ ipsum mouebat,erat, quia si solũ pro interesse patris, quod prætendit in bonis filii, facta fuit hæc prag.sequeretur a cessante ratione, q̃ ista prag.non haberet locũ,quãdo filius fam. contraheret in bonis castrensibus, & quasi, ubi ius pater nõ prætendit. d. l. cum non solum. Sed pace suã,hoc mihi non obstat, quia
20 ego teneo sic+ limitãdo istam prag. secundo modo,q̃ eius dispositio,nõ uendicet sibi locum in illis bonis:Cũ clarum sit, q̃ in eis reputatur ut pater familias.in§.i. quibus nõ est permiss.face.testa.in prin. uersi.ex hoc. Et ideo, ut euitetur tot legum cor-
21 rectio + (iuxta.l.præcipimus.C.de appella.) dicendum est, in ipsis locũ nõ habere.Ea enim quæ contra iuris rationem uidentur, ad ius cõmune reduci debent. l. ex facto. ff. de uulga. suosti.not. per Iser. in consti. regni cum iustiti æ. in fin. Cum & alias ha-
22 beatur,+ statutũ interpretari,ut minus ledat ius commune.l.ii.C.de noxa.c.cum dilectus.de consue. Alexã. consi.13.uol. iii. Et tanto magis dici debet, q̃ ratio istius prag. fuerit interesse patris, cum hoc naturalis ratio suadeat, ut proxime dictum est. quia ut dicit Cyn.in. l. non dubium. C.de legi. quem refert, & sequitur Afflict.in constitu.regni asperitatẽ.
23 vi.not. in fin. quotiescunq; + lex nõ exprimit rationẽ (prout ista prag.) possumus cogitare rationem naturalem,quæ potuit mouere principẽ: allegat tex.in. l. oratio. ibi suppleatur.ff.de sponsa.Et sic,cum ratio naturalis sit illa,de qua dictum est,omnino,dici debet, q̃ talis fuerit ratio,
24 quæ cõditores mouit.+ Nec obstat consilium Alex.quod in prin.q.allegaui,quia intelligitur ꝓcedere,quando in lege in qua,non est expressa ratio,multæ rationes assignari posset, tunc enim uerum est, q̃ super ratione ipsius, non potest fieri fundamentum . Sed in lege in qua, licet non sit expressa,non possunt plures assignari(ut hic)in qua non alia dari potest,

§ prædicta, secus est: & pro expressa reputatur, ac in ea, fundamentum fieri debet. secundum eund. Alexan. consil. 24. nu. 44. uersic. in quibus locis. in fin. uol. ii. & consi. 22. col. i. uol. iiii. per Glos. & Bal. in. l. quãuis. C. de fideicom. sequitur Cæpoll. cõs. crimi. 74. col. pen. & Affli. in preal lega. constitu. vi. not. Mirum tamen est, ꝙ in ipsa condenda, non allega-
25 uerint rationem, + cum reges, quando faciunt pragmaticas sanctiones, debeant ipsas, per bonam rationem iustificare, ut fecit Imperator in. d. consti. asperitatem. ibi nec indigne,
26 ubi per Afflict. Eo ꝙ ratio + dicitur esse uirtus, & substãtia legis. ut not. Bald. in. c. i. de constitu. Et in. l. i. §. in primo. C. de cadu. tolle. ꝙ dicitur esse ipsius clipeus. ut late prosequitur Afflict. in. d. constitu. & Zas. in. l. nõ omnium. nu. I. & l. nulla. nu. 2. ff. de legi. Sed ratio, cur nõ assignauerint, potuit esse, quia ipsi uiderunt, præfatam rationem esse in promptu, & ideo ipsam habuerũt pro expressa. cogitabis tamen.

Prosper Carauita.

SVMMARIVM.

1 Verbum præsumpserit, effectum importat, & non conatum.
2 Intellectus. l. final. C. de reuocandis dona.
3 Limitatio tertia, ad pragma.
4 Verbum præsumat, refertur ad eum qui temerarie agit.
5 Notarius, non potest ignorantiam allegare.
6 Operarius, qui intrauit fundum causa laborandi, non tenetur pœna statuti.
7 Limitatio quarta ad pragma.
8 Statutnm prohibens contrahere, habet locum, etiam ad pias causas.
9 Statutum prohibens contrahere, uidetur prohibere etiam facere ele mosinam.
10 Modica non curantur.
11 Ampliatio quarta ad pragma.
12 Princeps, ius tertii tollere non potest sine causa. etiam per uiam legis. numero. 15.
13 Pragma. ista, includit etiam fiscum, & principem contrahentem.
14 Constitutio diuæ memoriæ, non habet locum in principe, uel regia curia.
16 Princeps, habet iurisdictionẽ a Deo.
17 Dispositio principis, auferens dominium tertii, in nullo foro est seruanda.
18 Pragmatica ista, nititur super ratione naturali.
19 Statutum, quod nititur ratione naturali, ligat etiam principem.
20 Contra fiscum, in dubio iudicari debet.
21 Limitatio, ad. l. inquisitio. C. de solutio.
22 Ampliatio quinta ad pragma.
23 Pragmatica ista, an in quasi contractu, locum habea? remissiue.
24 Administrans pecunias regiæ curiæ, & eis utens, qualiter obligetur?
25 Officialis furans pecuniam publicam, in magna quantitate, qua pœna tenetur?
26 Officialis male se gerens, quo modo tenetur?
27 Pater filii officialis, tenetur ut fide-

iussor.
28 Filius famil.in iudicio, dicitur quasi contrahere.
29 Filius fam.prohibitus alienare, prohibetur etiā alienare, delinquēdo.
30 Pactum pro modo capitur.
31 Color quæsitus in hac pragma. quid importet?
32 Color, aliquando pro uenustate capitur.

§ VI.

AVDEAT, NEQVE PRAESVMAT, ALIQVO PACTO, SIVE QVESITO COLORE. ¶Quæro iuxta uerba posita in ista pragma. pone ꝙ notarius fecit suum posse, & omnem conatum, ut stipularetur contractum filii fam.non seruata forma istius prag. demum facto contrahentium nō recepit, quia non concordauerunt inter se, nunquid pœna istius prag. locum habeat? Prima facie, dicendum uidetur ꝙ sic, ex quo ista prag. utitur uerbo præsumpserit. Sed breuiter
1 tene contrarium. ✝ quia hoc uerbū præsumpserit, effectum importat, et non conatum, ut dicit Ripa. in repe. l.fina.q.xxv.C.de reuoca. dona. per tex.in.c.ueritati.uer. celebrare præsumpserit de dol.& contu.c. fraternitati.uersi. appellare præsumpserit de eo qui cogno.consang uxo. suæ.
2 ✝ Inferens ex hoc, ad intellectum.d. l.fin.ꝙ non habeat locum, in eo qui tentauit, uel præsumpsit occidere do
3 nantē, & non fecit. Quæ not. ✝ pro tertia limitatione istius pragma. ut ex prædictis, non procedat, non sequuto effectuali contractu, cōtra formam ipsius. ¶Iterum quæro, pone ꝙ non esset facta, secunda dispositio istius prag.quæ incipit in illis uerbis, Et postea instantibus, in qua datus est modus notariis, euadendi pœnā, & notarius, iusto errore ductus, credens contrahentem, non esse in alterius potestate, accepit contractū, nunquid pœna primæ prag. punire tur? Breuiter tene ꝙ non, quia hæc pragma. loquitur per dictum uer bū
4 præsumat ✝ quod uerbum, refertur ad eum qui temerarie, & dolose, fecit actum, non ad eum qui bona fide & ignoranter: secundum Rip. in. d.l.fin.q.xxv.per Glos.in rub.extra. de præsumption.tex.in.c.ii. de iudi. ubi Abb.& Fely.not.ꝑ Glo.in auth. de nupt.§. sic itaq; in uer. ꝓsumptiue, & latius ꝑ eund.Fel.in.c. uide.de test.ad quem te remitto pro hoc uerbo præsumere. Bene tamen uerum est, ꝙ postq̄ emanauit secunda dispo
5 sitio, cessant ista, ✝ & non potest notarius ignorantiam, & iustum errorem allegare, nisi interrogauerit filium fam.facta de hoc nota in instrumento, ut disponitur in ea, & dicemus infra. in. §. & notarii. Alias si non emanasset, & notarii fuissent decepti iusto errore, non punirentur: per ea quæ dicit Ioan. Baptist. de sanct. Seue. in repe. l. omnes populi.vi.quæst.iiii.quæst. principalis. ff.de iusti.& iur.ubi ꝙ si statutum dicit, ꝙ nullus audeat, uel ꝓsumat sub

tanta pœna, intrare possessionem al
6 terius + & alios mercede cōductus, intrauit ut operarius, & ibi operatus est, nō tenetur pœna statuti, quoniam de intrante dolose, & iniuriose, intelligitur: allegat Glos. in l. si rem. §. tignum. ff. de rei uendi. & Bar. in l. i. ff. si quis testa. liber. esse
7 iuss. fue. Quæ not. + pro quarta limitatione. Vt sic, hæc prima prag. non procedat in notario ignorante, ex iusta causa, si secunda dispositio prag. non esset facta. ¶ Nota ista uerba, aliquo pacto, siue quæsito colore, quia faciunt ad confirmationem opin. illorum, qui dicunt, ꝙ stante simili statuto, non potest filius. fa. contrahere, etiam si contractus tenderet in utilitatem ecclesiæ, aut ad pias causas: & q̄uis non nulli tenuerint contrarium, ut dicit Bal. in l. generali. q. i. & . ii. C. de sacro. sanct. eccle. Paulus de castr. & alii ibi dem. & Bal. cons. 93. super dictis pū tis. uol. ii. Corne. cons. 259. in litera d, uol. iiii. & cons. 131. in litera c, & seque. eo. uol. cum adductis per eū:
8 tamen uerior est opin. contraria: + Tū quia ubicumq; lex, uel statutum prohibet contrahere sine consensu alterius, in fauorem con sentire uolentis ut hic est, & diximus in præcedenti. §. nu. 15. nunq̄. censetur remissa talis sollennitas, fauore piæ causæ. ut dicit Andr. Tiraquell. in tract. ll. connu. glos. vi. nu. 171. per ea quæ notat Bal. in l. i. C. de sacro. sanct. eccle. & alia notatu digna quæ ipse allegat, Tū etiam quia ista prag. reprobat omnes contractus factos sine eius sollennitate, sub quo uis pacto, seu quæsito colore, propter quod, color & fauor piæ causæ, in hoc nō proderit. ut latius tenet idem Tiraq. in d. tract. glos. iii. q. xx. nu.
9 192. Plus ibi concludens + ꝙ stante simili statuto nec elemosinam pauperibus dare poterit. Quod tamen tu intellige cum grano salis, nisi de re minima tractaretur: ex eo quia re-
10 gulariter + de modicis non est curandum. ut dicit tex. ubi casus optimus pro hoc in c. & si quæstionis de simo. Glos. in uer. filiis in salutatione. vi. libri. cum simil. quæ latissime congerit Cæpoll. in l. i. §. sed sciendum. nu. 86. cū seque. ff. de ædil. edict. ubi ponit multos casus in qui-
11 bus de modicis non curatur. + Per quæ ampliatur quarto modo procedere hanc prag. etiam in contractu ad pias causas. ¶ Item, per eadem uerba quæ hic ponuntur, aliquo pacto siue quæsito colore, confirmatur aliud dictum doct. ꝙ stāte simili statuto, non ualebit contractus, etiam si fuerit contractum cum regio fisco, aut principe: quia ut dictum est hæc prag. pro interesse patris facta
12 est, & sic respicit ius tertii, + quod sine causa princeps tollere non potest. l. quoties. C. de præci. impera. offe. & l. fina. C. si contra ius uel util. publi. & q̄uis non nulli tenuerint cōtrarium, quos uidere poteris penes Tiraquell. d. tract. ll. connu. glos. vi. q. xix. nu. 172. inter quos, est Ange. de aret. in quodam suo consilio. inter cons. Soccy. 302. diligenter thema propositum. col. iii. uer. ii. respōdetur. uol. ii. tamen ut uides quo uis pacto, aut quæsito colore reprobantur contractus

tur contractus facti per filium fa. ex
13 tra sollēnitatem istius prag. ✝ prop
ter quod etiam fiscum & principe
cōtrahentem includet: de quo, cum
colloquiū haberē cū Eruditissimo
Doctore, Domino Ioanne Nicolao
Carauita, respondit mihi se aliter
de iure sentire, ea quidem ratione,
quia in generali sermone, non uenit
persona loquentis. l. inquisitio cum
concor. allegatis ibi per Glos. C. de
solut. cui rationi, satis uidentur fa
cere quæ pulcherrime tradit, Ex-
cellens Dominus Marinus Freccia
in tract. de sub feu. lib. ii. q. xxxi. ubi
14 cōcludit ✝ ꝙ consti. regni diuæ me-
moriæ, quæ requirit spetialem assen
sum, in alienatione rei feudalis, nō
habet locum, quando uaxallus con-
trahit cum principe, uel regia curia,
per rationem prædictam. d. l. inqui-
sitio. Sed parcat mihi Dominus fra
ter meus, in hoc demonstrauit se es-
se fisci patronum, & merito Fisca-
lem: Pro cuius opin. ueritate, Primo
considerandum est quod & supra
diximus, ꝙ ista prag. facta fuit pro
interesse patris, & merito respicit
ius tertii: quod princeps tollere non
potest ut supra conclusum fuit: Idq;
15 procedit, & uerum est, ✝ etiam si
id uelit facere per uiam legis, quan
do nō subest causa publicæ utilita-
tis. l. uenditor. §. si constat. ff. com-
mu. prædio. not. Innoc. in. c. quæ in
ecclesiarum. de constitu. Bar. in pro
he. ff. ubi late moder. & idem Bar.
in. l. i. in fine. ff. de consti. prin. Tan-
toq; fortius uerum esset, si id uelit fa
cere per uiam contractus. Nam ut di
cit Bar. in. l. fin. C. si cōtr. ius uel uti.

16 pub. ✝ princeps habet iurisdictionē
a deo, & sibi non fuit tributa, causa
peccandi, & bona alterius iniuste
auferendi: Et idem tenet Domin. in
. c. authoritate de priuile. in. vi. &
Bal. in. l. si testamentum. C. de testa.
Immo ut dicit Cardina. cons. 147.
dominus noster papa. & Domini. in
c. i. col. iii. de summa. trini. & fide.
17 catho. in. vi. ✝ dispositio principis,
per quam dominium alterius aufer-
tur, non est seruanda, nec in foro ani
mæ nec ciuili, etiam si id faceret de
plenitudine potestatis. ut tradit Bal.
in. l. iubemus in prin. C. de sacro.
sanct. eccles. estq; cōmunis Docto.
opin. ut late congerit Fely. in. d. c.
quæ in ecclesiarum. pulchre Afflict.
in const. regni instrumentorum. q.
xii. uer. sed iuxta hāc. nu. xv. & latis
sime post omnes, Excellēs, Sacri Re-
gii Consilii, Consiliarius bene meri-
tus, Dominus Nicolaus franciscus
Constantius, in quibusdam allega-
tionibus quas habeo ad pennam, in
causa Ill. Marchionis Yliceti. uers.
non obstat. Secundo cōsiderandum
est quod etiam dictum fuit in. §. præ
cedēti nu. 17. ꝙ ista prag. dum habu
18 it respectum ad interesse patris, ✝
mota fuit naturali ratione, quæ se
habet, ut filius qui est in potestate
patris, & sibi obnoxius & subiectus,
non possit quicquā facere sine eius
consensu, quod sibi noxium sit: quo
19 casu dicunt Docto. ✝ ꝙ per statu-
tum quod naturali nititur ratione,
ligatur etiam princeps. secundum
Bal. in. c. i. §. fin. de his qui feud. dar.
poss. in. c. i. §. ad hoc col. vii. de pac.
iura. firma. in titu. de pac. constant.

uerſ.uel per aliam perſonam.& in procem.C.col.v.& Zaſ.cõſ.15.nu. 14.uol.i. Et ideo Chilo laconius in ſuis apoteg.ut refert Eraſ.lib.ii.apo teg.chilonis.25.monebat, obtemperandum eſſe legibus, hocq; ad principes pertinere, qui ſe credunt non teneri legibus: cum non aliunde magis floreant reſpu. q̃ ſi legum uigeat authoritas: nec ibi tirannis oriri poteſt, ubi ex arbitrio priſcarum legum, geruntur omnia. Tertio quia iſta opin.tendit cõtra fiſcũ,
20 + contra quem in dubio iudicari debet, uulga.l.non puto.ff. de Iur. fiſci, quam in alia.q.contra fiſcum, Allegat Iſer.in conſt. regni uiolentias & in.c.i.in fin.in titu.impera. Loth. ubi nimium inuehit contra offuſcãtes perperam eorum dicta, ut fiſco complaceant. Quarto argumentabor, pro ut argumentatur Bal.conſ. 27.pridie enim.col.pen.uol.iii.ſecundum antiquam impreſſi.& poſt eum, celeberrimus Doctor, & noſtra memoria, iuris Monarcha: Dominus Io.Angelus Piſanellus, in quibuſdam allegationibus quas habeo ad pẽnam in fauorem Ill.Marchionis iulianæ uer.tertio circa finem.ꝙ aut obſeruantia iſtius prag. eſt ius æquum,& tunc etiam principem cõ trahentem, & Regiam curiam includet, cum æquitas,omnibus communis ſit. Aut iusiniquum, & tunc idem, cum retorqueri debeat contra utentem iure iniquo. tot. tit. ff. quod quiſq; iur. Nec in aliquo obſtant quæ in contrarium adducta ſunt:& primo.d.l.inquiſitio.quia regula.d.l.non ſemper uera eſt: quin immo in multis aliis iuribus contrarium deciditur, ut patet ex gloſ.
21 .l.qui inſulam.§.fina.ff. locat. + limitabimuſq;.d.l. non procedere ex prædictis: quando ſi princeps, uel perſona loquentis, non includeretur, iuri tertii fieret præiuditium.Secundo non obſtat deciſ.Excell.Domini Marini, quia ea in caſu diuerſo procedit, ex quo illa conſtitu.non reſpicit ius tertii, ſed ipſius tantum principis, qui bene uidetur contrahendo relaxare ſollemnitatem re-
22 quiſitam: quinimmo conſentire.+ Quæ not. pro quinta ampliatiaone iſtius prag. ut ſic procedat etiam ſi filius fa. contraheret cum Regio fiſco, aut principe. ¶ Iuxta prædicta, neceſſario & congrue quæri poteſt, ex quo hæc pragm.tam in con-
23 tractu, + q̃ in quaſi contractu, locum habet, ut dicemus infr. in.§. contractus nu.37.nunquid pari ratione ſicut ex prædictis includit regium fiſcum contrahentem cum filio fa.includat etiam ſi quaſi contrahat? ita ꝙ ſicut primo caſu, filius fa.non obligatur, etiam in ſecundo non obligetur? ut puta ſi adminiſtraſſet pecunias regiæ curiæ & debitor remãſiſſet, uel aliud officium exercuiſſet: ſuper quo Acutiſſimus Doctor, Auguſtinus Carauita frater meus, dicebat mihi, ꝙ iudicio ſuo ſecus ſibi uidebatur in iſtis quaſi cõ
24 tractibus, ex eo quia + ille qui adminiſtrat pecunias regiæ curiæ & eis utitur, ad reſtitutionem obligatur, alio modo q̃ per ſimplicem quaſi contractum, uidelicet. De Iure communi, ex lege iulia de reſiduis.

l.iii.ff.ad.l.Iul.pecu. Et de iure isti us regni, Aliquando pœna furti. ut in.c. regni radix omnium. malorum Et aliquando pœna nonupli, & alia arbitraria .c.regni uulgaris famæ proloquium &.c.ad hoc uolentes, ut etiam dicit Par.in tracta.sindi.§.sindicantur lo.iiii.ubi + de offitiale furante pecuniam publicam in magna quantitate, ꝙ pœna mortis puniatur, per constit.regni offitiales.licet de ciuili intelligatur secundum Afflict. ibi.' & hodie tantum pœna nonupli seruetur, secundum eum. Et similiter, si quando gessit aliquod officium, male uersatus fuit + non ex quasi contractu obligatur, sed ex delicto, si dolose, uel quasi delicto, si sine dolo se habuit.l. si filius.§. iudex ubi Bar. & Bal. ff. de iud.§.i.Insti.de oblig.q ex quasi delict. & ppea ꝙ inistis casibus ista prag. in aliquo filio nõ ꝓcederet, sed dispõ iuris cõmunis seruaretur + in. l.ii.ff.ad munici.&.l.i.C.de filiis fa. & quẽadmo.lib.x.'ut nõ tãtum filius obligetur, sed etiam pater uti fideiussor (licet non consenserit expresse. sed tantum tacite non contradicendo) ut ibi dicitur. Verius tamen considerando, mihi uidetur, cõtrariũ esse de iure uerius.ꝓ cuius opin.ueritate, cõsiderãdũ est Primo ꝙ licet in prædictis casibus alio modo obligari uideatur fili⁹ fa.q̃ p quasi contractum: tamen hanc difficultatem decidere uidetur tex. in.l.iii. §.idem scribit.ff.de pecu. ubi habetur, + ꝙ sicut filius fami. in stipulatione contrahit, ita in iudicio quasi contrahit', & pro inde non origo iudicii, & actionis, super qua iudicium fuit interpositum, ispectandum est, sed ipsa iudicati obligatio, siue sententia: Et sic quis ex delicto,uel quasi obligetur, q̃ tamẽ quãdo cõdemnatur in iudicio,quasi contrahitur,ex quo quasi contractu, posset haberi recursus postea ad bona,talis quasi cõtractus, (cum maxime depẽdeat ab administratione,& officio suscepto,citra patris expressum cõsensum ut hæc prag.reqrit) non ualebit.Secundo considerandũ est, quod dicit Bar. in.l. si finita.§. si de uectigalibus q.vi. ff. de damn. infect.ubi satis in terminis præsentis.q. Et hunc casum decidendo, tenet + ꝙ si filius fami. prohibitus est pro interesse patris alienare, dici debet etiam prohibitus alienare delinquendo, ne ex eius delicto, priuilegio priuetur pater : & ideo bona filii nõ tenebũtur, quod singu. putat,& mẽti tenẽdũ Pau.de castr.ibi nu.7.idẽ Bar.in.l.si quis in tãtã uer. quæro nu.11.C.unde ui.allegat in simi.de muliere quæ prohibita est alienare dotẽ.ii.th.siue a me,cũ simi.C. ad uelleia.& cũ ista ꝓhibitio ad fauorẽ tertii spectet, dos non publicatur ẽt delinquẽdo,nisi in aliqbus casibus secũdũ cũ.l.qnq; cũ.l.seque.ff. de bon.dãna.Nec in aliquo opus est adductis in cõtrariũ respõdere, quo niã respõsio patet ex primo motiuo & ita teneas.Vltimo, circa ista uerba aduerte, + ꝙ pactũ in hac prag. positũ, pro modo exponitur, & sic etiam in iure capitur.l.ii.iũcta Glos. ubi concorda .C.de palati.sacra.largi.lib.xii. + Color uero, profectiõe,

pro ut etiam iuriconf. istis uerbis utuntur.l.sulpitius uersic. si color.ff. de dona.inter uir.& uxo.&.l.sed iulianus.in princ.ibi color quæsitus.ff. ad macedo.Et hinc,donatio colorata dicitur.l.fina.§.sed cum.ibi,coloratam.C. manda. Et sic sub quouis modo,aut colore, seu fictione (quæ posset contractum alias ualidum facere) notarius receperit contractũ filii fam.non ualet. Nec per hoc putes, ꝙ tunc tantum, contractus esset nullus,quãdo in rei ueritate, esset color,seu fictio,non autem,quando color esset uerus, ut sic colore piæ causæ de qua supra diximus, tunc tantũ non ualeat contractus, quando ipsa ueritate talis color fingitur, secus si non fingeretur, sed uere contraheretur in fauorem piæ causæ. Quoniam, etiam si color qui contractui daretur,uerus esset, ad huc contractus non ualeret. Primo, quia ista pragma.dirigit uerba notariis,quorum officium, non est inquirere, si quando contrahitur sub aliquo colore bono,talis color fingitur, an uerus sit,merito,sub quouis modo, uel colore fuerit rogatus accipere contractũ filii fam.debet abstinere, stante prohibitione istius prag. Secundo quia hæc prag.non fuit cõtenta prohibere solum cũ isto uerbo colore, sed etiam apposuit dicta uerba aliquo pacto seu modo, & ꝙ plus est ultra processit in.§. sequenti dicendo quomodolibet, quæ exponuntur pro quocunq; modo ut not. per Archidia. in cap. i.§. præsenti de cleri. egro.& sic, cum augendo, & geminando illa uerba,modo,& quocunq; modo,processerit,dicendũ est, omnimodo notarios esse prohibitos, recipere contractus filiorum famil. citra solemnitatem pragma. Verba enim geminata,multum in iure operantur.ut dicit Alexan.conf.215.nec arguendi sumus.col. vi. uolu.ii.& ut dicit Salicet.in. l.ii. colum.iii. C. de noxa.& Afflict.in constitu. consuetudinem.q.i.nu.2.in fin. nullam distinctionẽ admictũt. latissime Rom. in.l.si uero.§.de uiro.ff.solut.matri. & Fely.in.c.si cautio.col. xiii.de fid. instru.

32 + Aliquando tamen, hoc uerbum color, pro uerborũ honestate, & uenustate capitur.l.ii.ff. de inoffi. testa. Et inde colores rethorici dicuntur.

Prosper Carauita.

SVMMARIVM.

1 Statutum loquens in faciẽte, an procedat in reficiente?& nu.4.

2 Statuti uerba, stricte sunt intelligenda.

3 Statutum imponens gabellam instrumento,nõ habet locum,in eo quod reficitur.

5 Verba, quo uis pacto aut quæsito colore,omnem modum excludunt.

6 Ampliatio sexta ad hanc pragma.

7 Instrumentorum appellatione, non ueniunt testes.

8 Pragma. ista, an sit odiosa uel exorbitans ? remissiue.

9 Extensio in odiosis, non est licita, ẽt ex maioritate rationis.fallit in duo bus casibus.numero. 13.& 14.

10 Lex noua correctoria, in suis propriis terminis seruari debet.

11 Filius famil. an pro uerbali promissione, cogi possit?
12 Iuramenti potentia, & uirtus, maxima est.
15 Contractu inprobato per legem, testes nihil prosunt. & quare? numero. 16.
17 Pragmatica ista, uidetur reprobare, etiam modos probandi contractum.
18 Ampliatio septima ad prag.
19 Sermo, indistincte prolatus, de prima uice debet intelligi.
20 Intellectus. l. boue. §. hoc sermone. ff. de uerbo. signi.
21 Statutum, toties seruari debet, quoties expedit.
22 Intellectus ad constitu. regni q̃ plurimum.
23 Statutum, ꝙ capiens bannitum pro causa pecuniaria, habeat dimidiũ, quomodo intelligatur?
24 Dolus, deterior dicitur esse in consueto.
25 Minus malum est, uiam domini non agnoscere, q̃ post agnitã retroire.
26 Ampliatio octaua ad pragma.
27 Limitatio quinta. ad pragma.
28 Verba quomodolibet quid importent? remissiue.

§. VII.

VOMODOLIBET ANNOTARE, NEQVE RECIPERE OBLIGATIONES, INSTRVMENTA. QVæro in hac prag. iuxta ista uerba quæ prohibent notariis recipere contractus filiorum fam. quid si filius fami. contrahit cum requisitis ab ista pragma. tamen contractus ex alio est nullus, & ex post facto filius, sine solemnitate pragma. reficiendo dictum contractum, stipulari fecit ab eodem notario, nũquid sibi locũ uendicet hæc pragma. quæ de recipiente loquitur, & sic de faciente ex nouo, in reficiente? Prima facie uidetur ꝙ non.
1 Quoniam + statutum loquens de faciente, non se extendit ad reficientem. l. iii. §. reficere. ff. de itin. actuq; priua. l. i. §. pen. ff. de mort. infe. Et
2 ideo eius uerba, + stricte sunt accipienda. l. quicquid adstringendæ. ff. de uerb. obliga. not. Bal. & Angel. in. d. l. i. Vbi, ꝙ prohibitus ædificare castrum, non est prohibitus reficere: & facit quod not. Anto. de butr. in.
3 c. iii. per illum tex. de iud. ubi + ꝙ statutum imponens gabellam instrumento, nõ habet locum quando reficitur: ut refert, & sequitur Grat. cõs. 112. nu. 4. uolu. i. Sed breuiter, contrarium teneo de iure uerius, quia præallegata regula, ꝙ reficiens non
4 intelligitur de nouo facere + nõ habet locum, quando illud quod reficitur, erat penitus destructum. secundum Glo. in. c. de monachis. xviii. q. ii. Hostien. in summ. de eccles. ædifi. & Ias. in. l. i. §. si quis ædificium. ff. de nou. oper. nũtia. & est de mẽte Grat. in præallega. consi. num. 35. sed quia in quæst. præposita, præsupponitur, contractum esse nullum, sequitur ꝙ reputatur quasi non esset: Et ideo si

lius famil. nunc eundem contractum faciens, non dicetur reficere, sed de nouo facere: & per consequens, contra hanc pragmaticam. Cui accedunt superiora uerba istius pragmaticæ Quo uis pacto, aut quæsito colore:
5 quæ uerba † uidentur excludere omnem modum, per quem posset dari color ualiditati contractus: Ex qui-
6 bus, ista pragmatica. † ampliatur sexto modo procedere, etiam si contractus alias factus reficiatur. ¶ Iterum quæro iuxta istam pragmaticã quæ annotationem, & receptionem prohibet, quid si non est facta nota, uel receptio per notariũ de promissione aut obligatione, quam filius famil. facit alteri? sed oretenus, coram testibus, sine præsentia, & expresso consensu patris, promittit titio centum, uendit domũ, uel quid uis aliud facit (disponendo de rebus suis) demum titius ipsum uocare fecit in curiam, & per testes probauit suam intentionem, uel agendo summarie, aut ordinarie: quæ nam partes iudicis erunt in isto casu? certe uidetur ꝙ esse debeant, in ipsum condẽnando, eo ꝙ iste casus non comprehendatur in hac pragmatica quæ de receptione instrumentorum facit men-
7 tionem. Tum quia † instrumentorũ appellatione, nec ex cõmuni usu loquẽdi, nec ex ꝓprietate sermonis, ueniunt testes. secundum Bar. in l. notionem. §. instrumẽtorum. ff. de uerborum significa. Abb. in rubr. extra de fide instrumen. cum aliis adductis per Deci. ibidem num. 1[illegible]. Tum
8 etiam quia † ista pragma. est odiosa, ac exorbitãs a iure cõmuni, ut latius dicetur inf. §. Et de expresso consen su. nume. 53. Et ideo restringenda, & casus præmissus decidendus est de iure communi, a quo interpretrationẽ sumere debet. iuxta tex. & quæ ibi not. per Glos. in l. serui uestri. C. de noxa. per Alexan. & alios in l. fin. §. in computatione. C. de iure dellib. refert. & sequitur Grat. consi. 19. nu. 44. & consil. 47. num. 20. uolum. pri. quo iure communi, nemo est qui ignoret, ipsum debere condemnari ad soluendum. per l. tam in contractibus. ff. de iudi. & l. filius famil.
9 ff. de actionib. & obliga. Nec potest aliquo modo dici, ꝙ sicut est nulla, promissio facta per instrumentum, & obligationem iuratam, ita sit nulla ista quæ iuramenti fomentum nõ habet, ex maioritate rationis. per authenti. multo magis. C. de sacro. sanct. eccle. † quoniam in correctoriis, & odiosis, etiam ex maioritate rationis, non est licita extensio. secundum Glos. Bartol. & Bald. in authent. quas actiones. C. de sacr. sanct. eccle. B[illegible] Paul. & Alexand. in. l. il-
10 lam, per illum textum. C. de collat. l. præcipimus, ubi per Bartol. C. de appellation. Barto. in l. si constante in ix. quæst. i. partis princ. ff. solut. matrimo. Glos. in cap. indemnitatibus. §. cæterum in uersic. confirmetur, in fin. de electio. in. vi. in mercu. & c. cum expediat, de electi on. in. vi. † immo lex noua correctoria, in suis propriis terminis seruari debet. d. Glo. in authent. quas actiones, ubi Bart. Sed uerius, & decisiue loquendo (saluo semper meliori iudicio) teneo in præfata quæstione; ꝙ iudex non

potest filium fa. nec in iudicio summario, nec ordinario condemnare, cogere, ✝ aut carcerare, pro ob
11 seruantia promissionis uerbalis, ut supra fa&. quoniam ipsa est nullius roboris, nec tenet (pro ut nec alia acta tenent) uigore istius prag. Et ꝙ ista secunda opin. sit de iure uerior: Primo aduertendum est, ꝙ si contraria opin. esset uera, sequeretur ꝙ filius fa. ex contractu iurato, non obligaretur per hanc prag. & ex promissione simplici sic, quod quidem satis esset absurdum: cum nemo sit qui nesciat, maximam esse poten-
12 tiam, ✝ & uirtutem iuramenti, Et per consequens instrumenti iurati, aut obligationis penes acta. de quo late per Docto. in Auth. sacramenta puberum. C. de rescin. uendi. Alex. conf. 27. col. v. uol. i. & conf. 102. uol. iiii. & Afflict. decis. 83. nu. 3. & 387. Ne ergo, tam maxima resultet absurditas, dicendum est, talem promissionem nullius esse roboris, & momenti. Secundo, ꝙ si opin. contraria esset uera, aperta esset uia obligandi filios fa. & creditores nunꝙ facerent scripturam de debito, sed tantum oretenus reciperent ab eis promissionem, coram testibus: & sic dispositio istius prag. nobis de uento seruiret, essetq; penitus elusoria. quibus casibus, Do-
13 cto. communiter concludunt, ✝ licitam esse legis nouæ extensionem, cum ex maioritate rationis (ut dictum est) maxime quando (si non fieret) resultaret absurditas. Secundum Bar. in l. quæsitum. ff. de testi. Imol. in l. si uerc. §. de uiro. ff. solut. matri. & Nicol. euerar. in locis legali. loco a ratione legis larga. & ampla uer. quinto fallit fol. 146. Tum
14 etiam ✝ ne lex noua, redderetur elusoria, si extensio non fieret: ut dicit Ioan. de ana. in rub. de aposta. Franc. in c. i. xviii. fall. de tempo. ordina. in vi. Ias. in d. auth. quas actiones. & Euerard. in præallega. loco, uer. vii. fallit fol. 147. ubi alios Docto. allegat. Tertio & ultimo, fundatur dicta conclusio, ex eo quia per hanc prag. uidentur improbari, non solum obligationes & instrumenta, sed etiam contra-
15 ctus filiorum fam. ut patet ex ea. ✝ quo casu quando etiam contractus improbatur, testes nihil pro sunt. ut dicit Bal. in l. sina. uersus finē ibi instrumētis. C. de litigio. Paul. de cast. cōs. 75. uol. ii. & consi. 44. uidetur dicēdū. col. i. uol. i. in nouis. & Alex. cōs. 170. uer. ꝓ hoc facit, uol. vii. & post eos accuratiss. tradit celeberrimus Doctor, & tempestate nostra iuris Monarcha, Dominus Io. Angelus Pisanellus, in quibusdam allegationibus quas habeo ad pennam, in fauorem Magnificæ Lucretiæ pectenatæ. in prin. uer. propterea. Ea
16 quidem ratione, ✝ quia testes probarēt contractum improbatum ab hac prag. stante clausula decreti irritantis, in illis uerbis Et acta non teneant: ut latius dicemus infr. §. Et acta. quo casu, consensus probatus per testes, nihil iuuat. Secundum Glos. not. in l. a diuo pio. ff. de rit. nupt. quam sequitur & singu. dicit Socci. cons. 87. col. vi. uer. cōfirmātur præmissa uol. ui. &

non solum contractus, sed (ut dictum est) obligationes & instrumenta: taliter, ꝙ reassumendo dispositionem istius prag. uidentur reprobati modi, + quibus contractus probari posset: Et sic, siue creditor fundet se in instrumēto, siue in cōtractu probato per testes, omnino succumbet, per istam prag. Nec obstant allegata in contrarium, quoniam solutio patet ex præmissis. + quæ bene nota, pro septima ampliatione istius prag. ut sic procedat, etiam in contractu uerbali, sine notario & iuramento. ¶ Quæro iuxta istam prag. quæ generaliter, & indistincte loquitur, ꝙ non recipiantur cōtractus filiorum fa. sine certa sollēnitate, quid si filius fa. cū consensu patris contrahit? demum eorum uoluntate cassatur contractus, & post aliquos dies, de eodem negotio, cum eisdem pactis, sine consensu patris, iterū facit idē instrumentū, siue cōtractū, & cū eadem persona, nunquid, talis contractus ualebit? ista prag. nō uidetur hoc in spetie decidere, & ideo, quia non determinat per quot uices, ad ius commune recurrendum est: quo statuitur + ꝙ sermo, indistincte loquens, de prima uice, & receptione, intelligi debet uulga. l. boue. §. hoc sermone. ff. de uer. signi. & ꝑ ea quæ not. Bar. in. l. nemo. C. de episc. audie. ubi ꝙ si stat statutum, ꝙ carceratus pro maleficio, excarceretur in die ueneris sancti & aliquis, semel fuit uigore dicti statuti excarceratus, & demum, iterum pro maleficio nouo carceratus, non debet iterum excarcerari. Sed breuiter, adhærendo ueritati (relictis opinionibus) dicendum est, contractum prædictum esse nullum, tanq̃ factū sine solemnitate istius prag. Nec obstat regula. d. l. boue + quoniam illa intelligitur procedere, in sermone ab homine prolato, non autem in dispositione statuti, uel legis, + quæ toties seruari debet, quoties fuerit expediens: iuxta illud Euange. si peccauerit in te frater tuus. secundum Cæpoll. in. d. l. boue. num. 13. & Iacob. de gello. in tract. ad hoæ §. constitutio. uer. quid autem. nu. 32. ubi dictam. l. sic intelligit. Inferens propterea + ꝙ constitu. regni q̃ plurimum, quæ ordinat, uaxallos teneri domino ad subsidium, in filia maritanda, debet intelligi, non solum pro prima uice, sed si dotem ammiserit, & iterum maritetur, iterum contribuant. Et faciunt, ea quæ ponit Cepoll. in. d. §. hoc sermone, + ubi ꝙ stante statuto ꝙ capiens bannitum pro causa pecuniaria, lucretur medietatem, si quis cæpit, & habuit medietatem, & pro alia medietate, creditor dedit dilationem debitori, & demum iterum bannitus est pro illa medietate, & per eundem captus, debet habere medietatem illius reliquæ medietatis, per supradictam rationem: quia leges & statuta, pro omni uice ligant. Nec etiam obstant quæ dicit Bar. in. d. l. nemo: quia ibi militat diuersa ratio in secunda excarceratione. per ea quæ habentur in auth. de litigio. §. fin. coll. viii. ubi, ꝙ deterior dolus + agnoscitur in eo, qui interruptam iterum litem deseruit, q̃ qui

qui semel cæptam dereliquit. Et in. c. quidam de appella. & .c. quemadmodum. de iur. iur. in Glos. deterior. & in Glos. constitu. regni inconsutilem. in uer. noluit agnoscere, dicitur. † quod minus malum est, uiam domini non agnoscere, quam post agnitam retroire: Ex quibus patet, quod pietas quam habet lex in prima excarceratione, denegatur in secunda: Quinimmo, exasperatur propter consuetudinem delinquendi, ut etiam clarius habetur in. d. l. nemo. Et sic, quod illud non causatur ex defectu statuti quod semper seruari debet, sed ex ratione statuti cessante. ut etiam uidetur sentire Cæpol. d. §. hoc sermone nume. I; ibi, dum dicit est. n. eadem ratio, hac secunda uice. † Per quæ poteris octauo Ampliare hanc prag. ut procedat in omnibus uicibus quibus filius fa. uult contrahere. Bene tamen uerum est, quod si secundus contractus esset exequtio primi, non esset necessarius consensus patris, ut puta, quando emit cum consensu patris cum pacto de retrouendendo, uel uendit cum pacto de retro emendo: Nam tunc si retrouenderet, uel retro emeret, sine consensu patris, contractus bene ualeret. ut latius dicam infr. §. A filiis fami. nu. xi. Sic limitãdo † quinto modo hanc prag. ut nõ procedat, quando cõtrahẽdo filius fa. exequeretur cõtractũ alias factũ cũ cõsẽsu patris. † Vltimo circa ista uerba quomodolibet dicas quod exponũtur pro quocunque modo. ut diximus in. §. præcedẽti nu. 31. ubi uidere poteris.

Prosper Carauita.

25, 26, 27, 28 (margin markers beside the text above)

SVMMARIVM.

1 Ampliatio nova prag.
2 Contractus appellatione, uenit omne pactum. & nu. 20.
3 Ampliatio decima prag.
4 Conditio illa, si moriar, certa est.
5 Conditione existente, contractus reputatur purus a principio.
6 Conditione deficiente contractus resoluitur.
7 Contractus appellatione, quæ ueniant remissiue.
8 Ampliatio undecima prag.
9 Donatio causa mortis, plus sumit ex natura contractus.
10 Donatio causa mortis, requirit consensum patris.
11 Ampliatio duodecima prag.
12 Ampliatio decima tertia.
13 Alienatione prohibita, est etiã prohibita pignoratio.
14 Ampliatio decima quarta.
15 Contractus appellatione, uenit etiã confexio de prætii receptione.
16 Intellectus ad Bar. in. l. apud iuliani.
17 Satutũ, loquens de cõtractu, an locũ habeat in quasi contractu?
18 Ampliatio decima quinta.
19 Intellectus ad Aut. sacramẽta puberũ
20 Pactum, etiam si tendat ad distractum, contractus est.
21 Instrumentorum appellatione, uenit testamentum.
22 Contractus appellatione, an ueniant testamenta?
23 Testamentum, an ab aliena uoluntate dependat?
24 Statutũ potest disponere, quod testamẽtum dependat ab aliena uoluntate.
25 Testãdi ius, a iure ciuili ẽ itroductũ.

26 Prag.ista non loqtur de testamētis.
27 Testamentū filii fa.etiam ante hanc prag.non ualebat.
28 Prag.ista de contractibus, inter uiuos loquitur.
29 Limitatio sexta prag.
30 Prag.ista,ad ludum non trahitur.
31 Pater potest furti agere,contra ludētes cum filio.
32 Casus omissus relinquitur dispositioni iuris communis.
33 Limitatio septima prag.
34 Statutum,prohibens contrahi, locū habet super quæsitis.
35 Prag.ista,an emanauerit,ratione fragilitatis filiorum fa.?
36 Limitatio octaua prag.
37 Prag.ista ēt in quasi cōtractu,locum habet & quo modo nu.39.
38 Extēsio licita est ne prag.Reddatur elusoria.
40 Pupillus tenetur,quatenus factus est locupletior.
41 Ecclesia,nō tenetur ad prætii restitutionē,si non est facta locuplecior.
42 Ampliatio decima sexta prag.
43 Instrumentum, differt a contractu contento in instrumento.
44 Vel,dictio multipliciter capitur.

§ VIII.

EL CONTRACTVS ALIQVOS. Postq̄ ista prag.de cōtractu mentionē facit.

1 ✝ Amplia ipsam nono ꝑcedere,siue cōtractus sit nominatus siue inno
2 minatus,Quia ✝ appellatione cōtractus,cōtinetur quodlibet pactum,siue in dādo,siue in faciēdo cōsistat.secūdū Glos.in.l.i.in Glos.magna.ff. de actio.& obliga.& Bal.in.l. iuris gētiū in prin.col.ii.ff.de pact.℄ De
3 cimo ✝ Amplia,siue sit pur⁹,siue cōditionalis,p ea quæ not.Cæpo.in.l. creditores.in fi.iii.q.ff.de uerbo.signi.quod cōprobatur,qa aut ē cōditio pro certo extitura,ut illa si mo
4 riar,✝ quæ est certa.l.i.ff.de condi.& demōstra.& tūc ut Cæpo.dicit reputatur ut pura,& ex cōsequēti cōtractus est nullus:Aut ē dubia,& tūc
5 similiter cōtract⁹ nō ualet,✝ qa si extat retro trahitur & reputatur ut purus a principio.l.necessario.§.ꝙ si pēdēte.ff.de pericu.& commod.rei uēdi.l.q potior,&.l.q balneū.ff.qui potio.in pigno.habean.refert Grat. cōsi.69.nu.11.uel.i.& dixim⁹ supra §.ꝙ ex nūc nu.13.si uero nō extat,&
6 tūc cōtract⁹ de se nullus est,✝ qa cōditione deficiēte,resoluitur.l.decē. ff.de uerbo.obliga.✝ Cōtract⁹ autē
7 appellatiōe, quæ nā ueniāt latissime tractat Cæpol.in.l.uerba cōtraxerūt .ff.de uerbo.signi.ubi ad saturitatē.
8 ℄ Vndecimo ✝ Amplia istā prag. ꝑcedere,ēt in donatione cā mortis, quæ fieret p filiū fa.citra formā hic statutā.ut in specie cōsuluit Ancha. cōs.384.dubiū in ista.q.ea præser
9 tim ratiōe,qa donatio cā mortis, ✝ plus sumit ex natura cōtractus, q̄ ultimæ uolūtatis.ut dicit Glos.& Bar. in.l.ii.in prin.ff.de dot.prælega.& .l.tā his.§.i.ff.de donat.caus.mort. Aduerte tamē,ꝙ licet in donat.cau.
10 mortis,requiretur ✝ cōsensus exp̄s

sus patris, uigore istius prag. tamen ad eam cōfirmādam, sufficeret sola mors filii, taliter ꝙ pater nō posset postea reuocare, q̄uis e᷒ couerso solus filius posset. ut pulchre cōcludit Tiraquell. in tract. ll. connu. glos. iii.
11 nu. 83. & 84. ¶ Duodecimo ✝ Amplia, nō solū ꝓcedere si ipse filius fa. cōtrahit, uerū etiā si alteri cōtrahēti de re sua, cōsētire uellet. secūdū eūd. Tiraql. d. trac. glos. iii. nu. 135. ¶ De
12 cimo tertio ✝ Amplia, siue cōtrahat alienādo, siue pignorādo, ac quomo
13 docūq; de re sua disponēdo ✝ (quia ꝓhibita alienatione, ē et ꝓhibita pignoratio) .l. fin. C. de reb. alien. uel. nō. ut etiā latius, idē Tiraqll. d. tract. glos. iii. nu. 103. quod qdē, tāto fortius in terminis istius prag. ꝓcedet, qa p hāc prag. nō ꝓhibetur alienatio, sed (quod plus est) cōtract⁹. siue ergo pignoret, siue alienet, negari nō pōt qn cōtrahat merito etc. Et ista ꝓcedūt indistinctè. siue in pignore sit spes luitionis, siue nō. secūdū distin. tex. cū ibi not. p Glos. & Bar. i. l. q habebat. ff. de lega. iii. in prin. quā sequtur Petr. de raue. in suo alphabe. in uer. alienatio, circa fin. p ratione ꝓxime præcedētē. ¶ Decimo quarto
14 ✝ Amplia et ꝓcedere, in cōfexione facta p filiū fa. de pretii receptione ex cā depositi, Aut alia qua uis cā: p ea quæ not. Cæpoll. in. d. l. uerba cō-
15 traxerūt: ubi dicit ✝ ꝙ cōtractus appellatione, uenit et cōfexio, siue recognitio, quā qs faceret, qualiter talis res non ē sua sed talis a quo tenet ipse: allegat Domini. in. c. ii. de reb. eccle. nō alie. in. vi. ubi tex. in terminis. Et quis Bar. in. l. apud iulianū. §. si pupillus. ff. ex qb. cau. in posse. eat. uideatur eē in cōtraria opin. tamē cōmunis opin. est in contrariū. ut patet ex Tiraquel. d. tract. glos. iii. nu. 106. ea præsertim ratione, qa si secus diceretur, faciliter p indirectū fieret fraus huic prag. Et fili⁹ fa. in fraudē patris, d. sponeret de omnibus, cōfitēdo se recepisse a tali tot aureos ex cā depositi, uel alia: qa si talis cōfexio, obligatoria esset, necessariū esset uēdere bona & soluere. Præterea
16 ✝ Bar. q allegatur in cōtrariū in. d. l. apud iulianū p Tiraquel. ubi supra nō loqtur de cōfexiōe quæ fieret cō trahēdo, sed de cōfexiōe quæ fieret in iudicio, & sic quasi contrahendo. Et dicit, ꝙ ꝓhibitus cōtrahere, pōt in iudicio cōfiteri, & hæreditatē adire: qa illud est quasi cōtrahere, ergo sentit, ꝙ si cōfiteretur cōtrahēdo, ꝓut in casu nostro loqmur, talis cōfexio nō ualeret, & sic Bar. ibi, potius pōt allegari ꝓ ista ampliatione, q̄ cōn-
17 tra, & ita uerū est. An tamē ✝ ei⁹ cōclusio quā ibi tenere uidetur, ꝙ statutū loquēs de cōtractu, nō habeat locū in quasi cōtractu, uera sit, dicem⁹
18 infr. nu. 37. ¶ Decimo qnto ✝ Amplia hāc prag. ꝓcedere, et in distractu. secūdū Bar. in. l. si unus. §. pactus ne peteret. ff. de pact. ubi, ꝙ stante simili statuto i muliere, ꝙ nō possit se obligare sine cōsēsu ꝓpinquorū, nō poterit distractū facere, faciēdo pactū de nō petēdo, uel aliter liberādo debitorē: Quia distrahēdo, se obligaret ad ratū habēdum distractū, & sic, cōtractus eēt illa obligatio. & idē tenet Bal. i. d. §. pact⁹. col. iiii. uer. sed qd si statutū. Rip. in rubr. de acqui.

posse.col.ii.num.10.Aret.in.l.iii.§. contrarium.ff. de contrari.iud. tut. sicut in simil.dicitur, ꝙ auth. sacramenta puberum, quæ in cõtractu iurato loquitur, etiam in distractu locum habet.ut tenet Glos.not.in. d.l. iii. §. contrarium.in uer. liberationem. & ibi etiam Franc. de Aret. & post eos Celeberrimus Doctor, & in arte dicendi, omnium iudicio, facile princeps, ac Dominus meus colendissimus, Dominus Thomas Salernitanus, in quibusdam allegationibus quas habeo ad pennam in fauorem Illust.Comitis Altauillæ. uer.
19 secundo principaliter in fi. ✝. Quæ not.pro intellectu, & ampliat. d. authen.idem Bal.in rubr. C.de pact.& post eum ibi: Iaco.de san. Geor. ubi
20 dicit ✝ ꝙ omne pactũ, (etiam si tendat ad distractum) contractus est, & uerissimum est. ℂ Quæro in hac prag.nunquid eius dispositio, in testamentis sibi locum uendicet? prima facie, uidetur dici posse ꝙ sic. Tũ quia prohibet recipi a filiis fam.in-
21 strumenta, quorũ appellatione ✝ nõ est dubium uenire testamentum. ut patet ex his quæ not. Affli.in consti. regni instrumentorum robur. q. ii. nu.3.dum alleg.t. Barth. de Capua, qui idem tenet, in consti.consuetudinem. Tum etiam, quia prohibet re-
22 cipi contractus ✝ quorũ appellatione, & si proprie, & stricte, nõ ueniãt testamenta.l.uerba contraxerunt.ff. de uerb. signif. sitq; talis communis opin. ut patet ibi ex Capoll.tamen, ubi militat eadem ratio, per quandã extensionem, bene uenirẽt testamen ta.ut tenet Afflict.in.d.constitu. instrumẽtorum.nu.3.dicens, ꝙ ita plu ries fuit iudicatũ in Sacr. Consi.& ꝙ propterea, non est recedendum: ut patet ex eius decis.260. Et si diceretur, quomodo hæc prag. in testamento poterit habere locum? cum si hoc uerũ esset, sequeretur ꝙ filius fami.haberet testari cum consensu patris.contra.l.captatorias, &c. l. illa istitutio.ff.de hæred.instit.& ea quæ not.Paul.de Cast.Aret.& Alex. in. l. ex facto in princ.ff.de uulga. & pupil.substitu.& idem Alex.cons. 155. uisis actis.uolu.v.Posset responderi
23 dupliciter. Primo ✝ ꝙ præallegata procedunt, quãdo testamentum dependeret ab aliena uoluntate dispositoria, secus si cõfirmatoria, ut esset hic.secũdũ Bal.in.l.si pater.x. oppo. & xi.C.de insti. & substitu. Secũdo, ꝙ contraria opi.est uerior, ꝙ immo
24 potest ✝ statutum hoc disponere & prouidere.ut tenet Bar.in.l.si cũ dotem.§.eodem.ff.solu. matri. consil. 10.uiso statuto.in prin.l. non id circo.C.de codi.Bal.in.l.ex duobus. §. fin.circa fin.ff.de uulga.in rub.C.de contrahe.emptio.cons.208.consulentes.uol.iii.&.139.statuto communis.uol.v.Bertach.in tract.gabel.vi. parte.prin.q.v. Angel.in authen. ut fact.noue. constit.§.pronuntiatum, & alii nõnulli, quos refert.Tiraquel. d.tract.Glo.iii.nu.90.cum sequentibus de quibus per eum, & præ-
25 sertim quia ✝ testandi ius, a iure ciuili est introductum.l.iii. ubi. Doct. ff.de testa.l. i.ubi Glos.ff. de acqui. rer.domi.c.ius quiritũ.distin.i. not. Bar.in rub.ff.de acqui.hæredi. &. l. interdum.nu.6.ff. de condi. indebi.

quod quidem ius, bene posset tolli p legem, aut consuetudinem. l. de quibus. ff. de legi. §. sed naturalia in fin. ubi Ang. Insti. de iur. nat. Sed uerius, in præfata. q. loquendo, teneo ꝙ ista
26 prag. † in testamentis nō loquatur: & ideo ꝙ ius testandi per filiū fami. dispositioni iuris communis sit relictum. Et ꝙ hoc sit uerum, patet. Primo, quia in fine ipsius, dicitur, ꝙ secus acta non teneant, præsupponendo propterea, ꝙ loquitur de illis cōtractibus, & instrumentis, quæ ante eius dispositionem, poterat facere filius fa. & facta ualebant, & nō de testamentis, quæ si ante hanc pragma. per filios fam. condebantur, & nunc
27 cōdūtur, † nō ualent. §. i. institu. qb. non est permiss. face. testa. Secundo, quia in fin. similiter dicitur, ꝙ si filii fa. dixerint mendacium, imputetur
28 stipulantibus † & sic apparet loqui de cōtractibus inter uiuos, ubi adest alia pars stipulans. Nec obstāt allegata in contrarium, ꝙ appellatione instrumentorum, & contractuum, ueniant testamenta. Quia hæc prag. (ut dictum est. supra. §. Ex nunc in antea. nu. 15.) non ad alium finem emanauit, q̄ ut interesse patrū prouideret, in quod sæpissime possent incidere, ex contractibus filiorum: propter quod, nullo modo dici potest, ꝙ ad testamenta respectum habuerit, ex quo ut proxime dictū est ante hanc prag. filius fa. testari non poterat. Et sic per eius testamentum, neq; pater damnificari. † Per quæ
29 poteris limitare sexto hanc pragm. non procedere in ultimis uoluntatibus. Et per eandem rationem, decidi potest alia. q. nunquid filius fa. qui per hāc pragma. est certo modo prohibitus contrahere, dicatur etiā prohibitus ludere? Nam, cū interesse patris fecerit hanc pragma. emana-
30 re, non est dicendum † ꝙ ad ludum trahatur, cum etiam ante hanc prag. pater non poterat dānificari, & interesse pati ex ludo filii: quoniā de iure communi, poterat amissa per fi
31 liū in ludo, repetere, † & furti agere contra eos qui scientes eos esse filios fa. luserunt cum eis. ut dicit Bal. in rub. C. de condi. ob turp. caus. & l. seruus. C. de condi. indebi. ubi et. ā Ias. Et ideo, dispositioni iuris com-
32 munis relinqui debet † tanq̄ casus non cogitatus, sed omissus per hanc prag. iuxta. l. commodissime. ff. de
33 liber. & posthu. † sic limitando septimo hanc prag. non procedere in ludo. ¶ Quæro, quid si filio fa. absenti, facta fuerit donatio, & antequā ipsam acceptet, mediāte instrumento illam repudiat sine consensu patris? nunquid talis contractus repudiationis ualebit? Pau. de Cast. in propriis terminis cōsi. 171. in casu præsenti, uisis omnibus. uolu. ii. dicit ꝙ
34 sic: quia † statutum hoc prohibens, & ex consequenti ista prag. in bonis iam quæsitis, locum habet, non in quærendis. allegat tex. & quæ ibi not. per Glos. in. l. si eg̃. ff. de nego. gest. c. si tibi absenti. in uer. ut tuum de præben. in. vi. Et licet And. Tiraquel. in de tract. ll. cōnu. Glo. iii. (ubi, alia multa ponit pro prædicta opi.) dicat ꝙ in terminis illius consuetudinis, non potest mulier (etiā super bonis acquirendis) contrahere, sine

consensu uiri: tamen illud est (ut ipse met fatetur) quia mulier ibi, non solum prohibetur cõtrahere, sed generaliter sibi interdicitur bonorum administratio, absq; consensu uiri:
35 ratione fragilitatis sexus. ✝ quod quidem, non est in terminis nostræ prag. quæ nõ emanauit ratione fragilitatis filiorũ fa. Cũ sæpissime reperiãtur qui optime negotia gerũt, sed pro interesse patris ut dictũ est, quod prætendi non potest super bonis nondum filio quæsitis pro quo facit tex. not. in l. qui autẽ. ff. quæ in
36 frau. credi. sic limitando ✝ octauo hãc prag. ut non procedat, si filii fa. contraherent super bonis quærendis. ℂ Quæro in hac prag. quæ filiis fa. contractus prohibet, nunquid ẽt in quasi cõtractu locum habeat? ista. q. est multum disputabilis, & fuerũt tot doct. in utrãq; partẽ, ꝙ nõ potest iudicari quis eorum uerius dixerit. & Bar. Rapha. Alexan. Angel. Aret. Calcan. & Ias. sibi ipsis, in ea contrarii fuerunt. ut latissime congerit Tiraquel. d. tract. Glo. iii. q. xi. nu. 111. ex eius tamen dictis, colligi potest,
37 ✝ ꝙ ista prag. in quasi contractu locum habet: dicit. n. ipse, ꝙ quotiescunq; militat eadem ratio, semper statutum prohibens contractũ, procedet in quasi cõtractu: sed sic est, ꝙ ista prag. facta fuit pro interesse patris (ut pluries dictum est) & ita potest habere interesse, per contractũ sicuti per quasi cõtractum, ergo. &c. & ita procedat opini. illorũ qui tenuerunt, appellatione contractus, uenire quasi contractũ: Cõfirmaturq; talis opin. alia ratione, quia si secus diceretur, nunq̃ cõtraheret filius fa. sed semper teneret extraneã personam, eius negotia gerentẽ, cuius gesta, esset necesse rata habere per illũ tit. ff. & C. de nego. gest. & sic sibi obligaretur ex quasi cõtractu. §. i. Instit. de oblig. quæ ex quasi contra. & sic posset ad libitum omnia facere: istaq; prag. frustratoria eẽt. Quo ca-
38 su, ne reddatur elusoria, licita ✝ est extensio de uno casu ad alium. Et sic de cõtractu, ad quasi cõtractũ. ut late dictũ est supra. §. Quolibet nu. 14. Si uero nõ militat eadem ratio, procedit alia opin. Doct. ꝙ appellatione cõtractus, nõ uenit quasi contractus
39 ✝ illud tamẽ quod dixi filiũ fa. non obligari etiã ex quasi contractu, intellige de eo quasi contractu, in quo propositum ipsius, principaliter, uel cõsequẽter, tendit ad se obligandum sed ubi eius propositum non tendit ad hoc, ut se obliget, tunc quatenus est locupletior, etiã ex quasi contractu obligatur ad restitutionẽ. ut dicit Tiraquell. d. tract. Glos. iii. num. 124. Potestq; poni exemplum secũdum eum. nu. 116. si aliquis cogitans se debere filio fa. soluat ei cẽtũ, cum tamẽ re uera nõ deberet: Nam in hac receptione nõ est aliqua intẽtio filii fa. se obligãdi, sed tantũ recipiendi quod sibi deberi putat. Et merito si ille uult repetere, põt ipsũ cogere ex quasi contractu. §. itẽ is cui. Insti. de obliga. q̃ ex quasi cõtra. cũ iuris regu
40 la sit ✝ ꝙ q obligari nõ põt, siue pupillus siue alius, tenetur quatenus factus est locupletior. l. iii. §. pupillus & l. si pupilli. ff. de nego. gest. i prin. l. i. §. an in pupillum. ff. depos. l. ea-

tenus.ff.de instit.actio. not. p Alex. consi.4.nu.4. uiso processu. uolu.
41 iii. ubi etiã in eccle. dicit + q nunq ex contractu inualido tenetur etiam ad pretii restitutionem, nisi uersum esset in eius utilitatẽ & sic facta esset
42 locupletior. Quæ bene not. + pro decima sexta ampliatiõe istius prag. ¶ Ista uerba,uel cõtract9 aliquos, ui dentur fuisse superflua, eo q debebat sufficere phibuisse notariis accipere obligationes,& instrumenta, cũ pateat ad sẽsum,q nõ est dare, q notarius,uel actuarius recipiat contractũ q nõ redigatur in formã obligationis uel instrumenti. Sup quo, alias dicebam,q hoc ideo factũ fuit.
43 +quia differẽtia est inter obligationẽ,instrumẽtũ,& cõtractũ. Obligatio penes acta ut hic capitur, & instrumentũ,sunt probatio cõtractus contenti in eis. Cõtractus aũt est ille, de quo ipsæ scripturæ obligationis,aut instrumẽti cantant.ut dicit Specu.in tit.de instru.ædit.§.postq.uers.ui detur tamẽ.Fel.in. c.capitulũ.col. xiiii. uer.limita octauo.de rescript. & referendo tenet Afflict.in constitu.regni con uetudinẽ.q.i.nu.2.in prin. & in.c.i.§.notandũ in fin. de his qui feu.dar.poss.Et hinc tex.in.l.i.C. de fide instru.& in. l. si solemnibus eo. tit.dicit q si perit instrumentũ, non perit debitũ contentũ in instrumento. sed per istam solut. non uidetur sublatum d.dubium,quis enim contractus differat ab instrumento, tamen satis erat prohibuisse recipi instrumẽta uel obligationes,cum contractus in eam formam redigantur, ex eo quia alias parum seruiret recipi facere contractum a notario uel actuario, si illum non posset redigere in formam probantem, uidelicet obligationem,aut instrumentum.Et ideo melius(iudicio meo)super hoc
44 dubio cogitando, reperio q + hoc uerbũ uel,multipliciter capi potest. Primo correctiue.l.bona fide. ff. de noxa.& in usi.feu.apud quẽ uel quos contro.feud. diffi. debet. Secundo, pro saltem.l.in creditore. ff. de eui ctio.Tertio,pro non.l.si de tua.C.de dona.inter uir.& uxo.&.l.repeti. in fin.ff.quib.mod. usufru. ammicta. iuncta Gloss. Quarto, pro etiam. l. quod si ephesi in princ. iuncta Glos. ff.quod cert.loco.Quinto, ponitur disiunctiue,uel alternatiue.ff.de manu.testa.l.si ita.& de manumiss. l.is qui suis. §. nihil. Sexto ponitur pro idest.l.si qui a prioribus.C.de fundi. patrimo.lib.xi.&.c.uno. §. utrũ extra.de statu.regu.Et ita credo q ponatur in hac prag.ut sit sensus, q nõ tarii nõ audeant recipere obligationes instrumenta uel contractus aliquos, idest q non audeant recipere aliquos contractus, & ita intelligendo,contrarium factum propter istã dictionem uel , in aliquo non obstat. cogitabis tamen.

Prosper Carauita,

SVMMARIVM.

1 Statutum prohibens minorem contrahere, procedit etiam in foren-
2 si, & qualiter procedat? num.4.
Actus iudicialis,uel extra, regulatur secundum legem loci ubi fit.

3 Verbũ quibuſcunq; eſt uniuerſale.
4 Ampliatio decima ſeptima ad prag.
5 Statutum prohibens contrahere extenditur etiam ad bona alibi ſita.
6 Ampliatio decima octaua prag.
7 Limitatio nona ad prag.
8 Statutum prohibens contrahere, intelligitur de bonis proprijs.
9 Limitatio decima prag.
10 Statutum prohibens contrahere, intelligitur de contractu uoluntario.
11 Promittens uendere domum, ſi decedat & hæres pupillus uendat, decretum non requiritur.
12 Limitatio undecima ad prag.
13 Prohibitus contrahere, intelligitur de contractu ſibi damnoſo.
14 Solemnitas inducta in fauorem, non debat operari dãnum.
15 Contractus filii fa. in dubio, iudicatur nullus.
16 Qualitas quæ fundat, ante omnia ꝓbari debet. nu. 17. & 20.
18 Verbum quibuſcunq;, eſt maſculinum & omnes includit.
19 Ampliatio, l. i. C. de raptu. uirgi.
21 Ampliatio decima nona ad prag.
22 Statutum laicorũ, an liget clericos?
23 Clerici in hac prag. non includũtur.
24 Clericus quicquid acquirit, ſibi quærit.
25 Bona clericorum, reputantur peculium quaſi caſtrenſe.
26 Limitatio duodecima prag.
27 Filius fa. de iure communi tenetur pro debito cauſa ſtudii.
28 Filius fa. hodie, non tenetur etiam pro cauſa ſtudii, ſi contrahit ſine ſolemnitate prag.
29 Pupillus, tenetur in eo, in quo factus eſt locupletior.

§ IX

FILIIS FAMILIAS QVIBVSCVNQVE. Per iſta uerba quibuſcunq;, deciditur illa. q. nunquid hæc prag. locum habeat in filio fa. non regnicola, contrahente tamen in hoc regno? Et uidetur dicendum ꝙ ſic. per ea quæ in ſimili. not. Bal. in repe. l. fina. ff. de iuriſdi.
1 omni. iudi. ubi dicit ✝ ꝙ ſtatutum diſponens, ne minor. 22. annis, cõtrahat ſine conſenſu propinquorum, debet obſeruari etiam in minore forenſe ibi contrahente: quia
2 ✝ actus ſolemnis ſiue iudicialis, ſiue extra iudicialis, ſortitur eſſentiam ſecundum legem loci ubi fit. l. i. C. de emancipa. libero. & l. ſi non ſpetiali. C. de teſta. Et licet hæc deciſio habuerit multos contradictores ut dicit Tiraquell. tract. ll. connu. gloſ. vi. q. xxvii. num. 22. tamen ipſa uerior eſt, & in ea ipſe reſidet: Cõfirmaturq; (ut dictum eſt) per illa uerba quibuſcunq;, per quæ nõ debet diſtingui de regnicola aut fo-
3 renſi: ✝ Verbum. n. quibuſcunq; uniuerſale eſt, adeo ꝙ non debet aliquam diſtinctionem admittere. ſecundum Bal. in. c. i. §. donare. qualit. olim feu. l. alien. pote. & Afflict. in cõſti. regni in locis demanii. vi. not. uer. ſed ſuper nu. x. allegat tex. in. l. qui autem. §. fina. ff. de conſtitu. pecuni. & ſequitur Sylua. conſ. 25. nu. 21. ubi

21.ubi q; taliter omnes personas comprehendit,q; sub ista dictione quibuscunq; ueniūt personæ quæ alias non uenirent.ut etiam pulchre re
14 fert Grat cons.5.nu.74.uol.ii.+Ex quibus poteris decimo septimo Ampliare hanc prag. Et quæ dicta sunt procedunt secundū eund.Tiraquell. ubi supra,siue talis forensis contrahat per se in hoc regno, siue huc mittat eius procuratorem . ut dicit.q. 31.nu.228.¶ Nota tamen ad aliū effectū ista uerba a filiis fa. quibuscunq;,Nam cū ista prag. principaliter prouideat circa personam filiorū fa.contrahere uolentiū,adhibendo eis certū modū quem in contrahendo seruare habent: nihil tamen statuat aut loquatur de eorū bonis,
5 succedit illa Doct.distin.+q; quādo statutum principaliter statuit circa personā sibi subiectā, nihil expresse, & in specie dicendo de bonis, tale statutū, extenditur ad bona etiam alibi sita, tanq̄ accessoria personæ l.propter litem.§.licet &.l.ii.C. de excusat.tuto. not. Bar. in.l.i.C. de summ.trini.& fid.catho.l.si duo. C. de admini.tuto.& Roma.cōs.39. in
6 ꝓposita.q̄st.ii.dubio:Et ideo + Ampliādo hāc prag.decimo octauo,dicēdū est,ipsam procedere ēt si filius fa.cōtrahat de bonis sitis extra hoc regnū,sine cōsensu & præsentia pa-
7 tris,ut ista prag. requirit.+ Limitamē istā prag.nono,procedere quādo filius fa.cōtraheret de bonis ꝓpriis, secus si de bonis alienis cū cōsensu dominorū,quibus postea succedat: quia tunc contractus ualebit, & uigore istius prag. ānullari nō poterit.secundū Bal.quē ibi.Iās.sequtur
8 in.l.fina.C.de pact.ubi +q; si statutū prohibet minorem contrahere sine certa solemnitate,& demum contrahat sine ea de bonis alterius,cum ei⁹ consensu,cui postea succedit, non potest uenire contra talem contractum:Ea quidē ratione,quia talis cōtractus,non tantum sumit ex cōtractu minoris, quantum ex contractu maioris, scilicet domini illius rei.
9 ¶Decimo + limita ipām ꝓcedere in contractu uoluntario, non tamen in contractu necessario: tunc enim etiam citra solemnitatē istius prag. ualidus esset.per ea quæ pulchre cōsuluit Paul.de cast.cōs.183.i cā quæ uertitur.col.fin.uer.non obstat uol.
10 i.ubi + q; statutū requirens consensum in contractu uxoris, intelligitur de contractu uoluntario, & idē cōsuluit Sylua.cōsi.4.nu.4.Et ideo si filius fa.est hæres alicuius, q in testamento mandauit uendi talem rē, & eam uendat,ualet uēditio per supradictā rationem:quia dicitur esse uenditio necessaria & non uoluntaria,ut etiam consuluit Barb.cōs.39. uersic.bene etenim col.vii.iii.dubio uol.iii.Et etiam quia dicitur esse executio facti testatoris, non factum ipsius filii fa. Et sequitur Afflict. decis.285.in fin.uer.ii.dubitatum.per
11 l.fina.ff.de reb.eorū + ubi q; si quis promisit uendere, demum decessit relicto pupillo, si talis pupillus uendit ei, cui pater promisit, decretum non requiritur : quia non est contractus pupilli, sed executio promissionis factæ per patrem : ubi alia plura similia, & notatu digna allegat

12 ✝ ℭ Vndecimo limita pcedere hãc prag. in cõtractu damnoso filio fa. secus si fuerit utilis. ut dicit Bal. in. l. cum hi. §. eam trãsactionem. i. & ii. lectu. ff. de transact. Ange. in. l. ii. ff. de accepti. Io. faber in. §. & ne huius. institu. de eo cui liberta. caus. & Ias. cons. 219. egregius uir. col. iii. uer. nec ob illud uol. ii. ubi pari uoto concludunt, posse prohibitum
13 ✝ contrahere, etiam omissa solemnitate, si suam faciat cõditionem meliorem. Et in spetie de simili statuto filii fa. debentis contrahere cũ consensu patris. idem tenuit Fulgo. cons. 75. ex facto proponitur. col. fina. Alex. cõs. 234. circa dubium. col. fina. uol. vi. & alii quos accuratissime cumulat Tiraquell. tract. ll. connu. glos. vi. nu. 62. cum seque. Idem Ripa in lib. respõ. i. cap. i. nu. 57. allegat tex. in. c. ut super. §. fina. de reb. eccle. non alie. Abba. cons. 22. quanq. & Roma. cons. 337. aliasq; conplures cotas. adducit Gra. qui idem tenet consi. 46. nu. 25. cũ seque. Et licet non nulli fuerint qui contrariam opin. tenuerunt: tamen prima opin. uerior est. ut ipse con
14 cludit: Ea praesertim ratione, quia ✝ solemnitates introductae in fauorẽ, non debẽt damnum operari. l. quod fauore. C. de legi. l. plures apochis. C. de fid. instrum. ne alias operentur contrarium effectum. contra. l. iii. §. si emãcipatus. ff. de cõtratabu. l. iii. ff. de adime. legat. l. iii. §. diui. seuer. ff. de carbo. aedict. Et ideo si filius contrahendo, utilitatẽ sibi afferat, ualebit contractus, etiam si talis esset, a quo filius esset uexandus, dũ modo lucrum capiat. ut Tiraquell. concludit. d. loco nu. 79. Est tamen uerum, q postq ualiditas cõtractus dependet ab utilitate contrahentis, onus probandi hanc qualitatem, incumbit filio fa. & cuicunq; praetendenti ius ab eo, & interim instrumẽtum non exequetur: Nam eo ipso q cõtraxit sine requisitis ab hac prag.
15 ✝ contractus iudicatur nullus, tamen si probabitur utilitas cõtrahẽtis, iudicabitur contrarium. per tex. l. nõ ignorat. C. qui accusa. nõ poss. & l. ii. §. si dubitetur. ff. de iudi. ubi
16 ✝ q qui se fũdat in qualitate, debet ante omnia de ipsa constari facere. & idem uoluit Bal. in. l. si quis ex aliena. ff. de iudi. refert & sequitur Grama. in consi. de foriudi. posito post decis. nu. 7. & 53. ubi per hoc infert ad iudicem secularem, cui cõcessa est iurisdictio contra clericos
17 assassinos, ✝ ut talis iurisdictio tũc demũ procedat, cum ante omnia cõstat de illa qualitate assassinii. ℭ Ad
18 uerte tamẽ q illud uerbũ ✝ qbuscũq;, ẽ masculini generis: & ideo ẽt foeminas includet. l. quicunq; & l. i. col. iii. uer. not. 3. ubi Bal. C. de serui. fugit. not. per Bar. in. l. aut facta. §. fin. ff. de poen. l. hoc articulo col. ii. in fi. uer. quaedã sunt distributiua. ff. de haered. institu. l. i. col. x. uer. quarto principaliter quaero. ff. de cõdict. & demon. per Bal. in. l. ne passim. ff. de iur. & fact. igno. & p Glos. in. l. i.
19 C. de rapt. uirgi. in uer. respõsum: ✝ ubi ampliando illã. l. dicit procedere etiam in foemina rapiẽte iuuenẽ. & eam ibi sequitur Ange. dicẽs, q de facto uidit florentiae cõburi foe

minā. Et generaliter, ubiq; reperies φ in materia indifferēti, quæ ita potest cōpetere fœminis, sicut mascu-
20 lis, + semper masculinum concipit fœmininum. ut late per Hipol. cons. 85. &. l. si quis necandi. C. de sica.
21 Et sic Ampliabitur + decimo nono hæc prag. ut procedat siue filius fam. sit masculus, siue fœmina. Et cum utrunq; sexū comprahendat, intelligē tam nobiles q̄ ignobiles, tā titulatos q̄ nō, & tā doctores q̄ iuris ignaros. ¶ Sed iuxta prædicta, quæro qd de clericis? nunquid etiā ipsi ex prædictis sub hac prag. intelligantur? in quo non faciendo fundamētum, φ
22 statutum + laicorum non ualet aduersus clericos, dum eos iure communi uti prohiberet ut hic esset: secundū ea quæ not. per Bal. in. c. cum non ab homine. col. fina. de iudi. Fely. in. c. ecclesia Sanctæ Mariæ. col. 46. uer. adde etiam hic. de constit. Io. Bapt. de sanct. seuer. in rep. l. omnes populi. q. 4. prin. uer. agredior, ibi quare. Bal. Inno. in. c. ad audientiam de præscrip. late Hipo. in repe. rub. de fideiuss. nu. 118. Grat. cons. 96. nu. 2. uol. i. & latius post eū Eximius Niger in clement. de uit. & honesta. cler. nu. 28. cū sequen. Immo præsupponendo φ statutum laico-
23 rū, includat clericos + dico φ in materia isti? prag. nullo pacto includūtur, ea quidē ratione, quia clerici cōtrahēdo citra reqsita p istā prag. nō faciunt aliquod præiudicium eorū patri, pro cuius interesse facta fuit: Ex quo, pater nō dicitur habere aliqd
24 ius, sup bonis filii fa. clerici. + quicquid enim acqrit, sibi acqrit. Et est proprium peculiū. ut dicit Bar. cōsi. 61. in fin. filius fami. præsbiter. post Hostie. & Innocen. in. c. quia nos de testa. not. Bal. in. l. sacre sanctæ iii. not. C. de epis. & cleri. & Iaso. in. l. patre furioso in fin. ff. de his qui sunt sui uel alie. iur. siue acquirat contemplatione ecclesiæ uel sacerdotalis officii, siue non, etiam
25 ex causa aduentitia: + Bona. n. ipsorum reputantur ad instar quasi castrensis peculii. secundum Bar. ubi
26 supra. & Bal. in. ii. not. + Et sic limitabitur Duodecimo hæc prag. Bene tamen dico φ si ex contractu filii fa. clerici, aliquo modo damnificaretur pater, tunc includerentur clerici, ex ratione præallegata quam omnes Docto. supra relati communiter tenent. ¶ Vltimo, circa ista uerba, Quæro de una. q. de qua pridie fui interrogatus. quidam librarius uendidit libros ad credentiam alicui filio fa. absq; requisitis p istā prag. accepto instrumento, aut obligatione, demum filius decessit, uel uiuus est, nunquid pater conueniri poterit ipso filio mortuo, aut uterq;, eo uiuo? an librario agenti, obstabit exceptio istius prag? Ista. q. de iure communi non habet diffi-
27 cultatem. quia + pro debito facto per filium fa. causa studii, uterq; conueniri potest. l. sed iulianus. §. p inde. uers. quod dicitur. ff. ad macedo. & l. macedoniani. C. eo. not. pulchre Luc. de pen. in. l. i. col. i. uer. sed quid si filius. &. qui ætate, uel p fessi. lib. x. intelligēdo ut p Glos. & Ang. in. §. 5. p in. de. Difficultas tamen ex alio pendet. nūqd hæc prag.

28 in hoc contractu locum habeat. Et + breuiter insistendo, teneo ꝙ sic, ponderãdo uerba ipsius. Primo, illa quæ extant supra in. §. vi. ibi quouis pacto, aut quæsito colore, per quæ uidetur reiectus omnis color, omnisq; modus, qui ualiditati contractus dari posset, ut latius ibi diximus num. 31. Secundo, in istis uerbis quibuscunq;, quæ cum sint adeo generalia ut nullam distinctionem admittere debeant ut supra conclusum fuit nu. 3. debent etiam in scholari sibi locũ uendicare. Item quia (etiam tot ponderationibus omissis) per istã prag. prohibitum est accipi obligationes, & instrumenta, a filiis famil. sine requisitis per eam, cui cum contrauentum sit, non est qui dubitet, contractum nullum esse, ipsius uigore. Nec in aliquo prodest, ꝙ sit causa studii tale debitum, cum legem habeamus in Regno, quæ in contractibus filiorum famil. aliam formam induxit, & talis exceptio, si ipsa nõ extaret, bene procederet per. d. iura. Bene tamen uerum est, ꝙ poterit iste librarius, libris existentibus in posse filii uiui, uel patris filio mortuo, pro eis agere, contra filium & patrem, uel eis non extantibus, pro eorum æstimatione, quatenus ad eorum aliquem peruenit, ex quo facti sunt lo-
29 cupletiores: + quia, etiam qui obligari non põt, siue pupillus, siue alius, tenetur quatenus factus est locupletior. l. tertia. §. pupillus. & l. si pupilli. ff. de negotiis gestis in principio. ut latius diximus supra. in. §. Vel cõtractus. num. 40.

Prosper Carauita.

SVMMARIVM.

1 Dictio nisi, quem effectum facit?
2 Dictio nisi, quid operetur in hac pragmatica? & num. 5.
3 Contrahentes non possunt renunciare solemnitati istius prag.
4 Statuto requirenti pro forma consensum propinquorum, renunciari non potest.
6 Iuramentum nihil operatur in præiudicium tertii.
7 Renunciatio. l. si unq. C. de reuoca. dona. non ualet.
8 Pater an possit renunciare solemnitatibus istius pragma?
9 Ampliatio uigesima ad prag.
10 Consensus generalis in hac prag. an sufficiat? & num. 12.
11 Dictio de, causam materialẽ & immediatam importat.
13 Consensus, semper præstari potest si tertio non præiudicatur.
14 Ampliatio uigesima prima prag.
15 Præsentia, an & quando possit suppleri per literas? & nu. 16.
17 Præsentia Aduocati fisci, non potest suppleri per literas.
18 Cassaneus fuit Aduocatus fiscalis.
19 Officiales in regno, debent seruire personaliter.
20 Ampliatio uigesima secunda prag.
21 Limitatio decima tertia ad prag.
22 Præsentia ubi requiritur, an etiam consensus esse debeat?
23 Aduocatus fisci, an debeat esse præsens & consentiens?
24 Consensus Papæ, an præsumatur ex scientia, patientia & longo tempore.
25 Statuto requirẽte cõsensum expres-

sum, an lõgum tempus faciat præsumere?

26 Præsens diuersimode capitur, & secundum subiectam materiam.

27 Præsentia ubi requiritur, debet etiã esse animi intelligentia.

28 Dictio in, intrinsecitatem denotat.

29 Statuti uerba, precise capi debent, & in potiori significatu.

30 Præsente aliquo fieri, uel coram, idẽ important.

§. X.

ISI IN PRAESENTIA. ✝ 1 Super ista dictione nisi, Doct. multum laborauerunt in tradẽdo certã regulam ipsius: & magna est inter eos altercatio. in. l. si eũ. §. qui iniuriarum. ff. si quis cautio. & in. l. actione. C. de transa. cum relatis per Afflict. in. c. i. ix. not. qui succes. teneant. & Grat. consi. 126. nu. 19. uol. ii. Conclusio tamen, quæ ex Bar. colligitur in. d. §. qui iniuriarũ, est, ꝙ aut præcedit oratio negatiua actus uel potentiæ & demũ sequitur dictio nisi, & tunc ista dictio nisi, exceptiue affirmat & ponit actum, uel potentiam, quæ negabatur per orationem præcedentem. Et hoc quando apponitur alicui termino, cõtento sub primo, nec ei aliud uerbũ subiungitur ut dicit ibi. nu. 4. iũcto. nu. 8. uers. uenio. Secus si apponitur alicui termino non contento sub primo: quia subiungitur ei aliud uerbũ: Tũc. n. nihil ponit, nec exceptiue nec affirmatiue, sed conditionaliter ponitur in ultimis uoluntatibus, & conditionalem facit dispositionem. In actibus uero inter uiuos hoc tantum facit, ut in conditionis euẽtum, prima dispositio euanescat: In defectũ 2 autem, remaneat firma. ✝ prout ita credo ꝙ ponatur in hac prag. Nam si adest præsentia patris in cõtractu, pœna statuta contra notarios, euanescit: sin autem, firma manet. Aut præcedit oratio affirmatiua, & sequitur ista dictio nisi, & tũc negat illud quod præcedens oratio affirmabat. ¶ Ista tamen uerba in præsentia 3 ✝ important ꝙ per contrahẽtes nõ possit renuntiari solemnitatibus & dispositioni istius prag. per ea quæ dicit Bal. in. l. i. C. q admitt. Barba. in. c. sup literis. nu. 169. de rescrip. 4 ubi ✝ ꝙ statuto requirenti pro forma cõsensum propinquorũ in contractu alicuius, renuntiari non põt. Et ꝙ requisita per hãc prag. sint inducta ꝓ forma, patet ex ista dictione nisi, quæ ex prædictis patet, ꝙ importat conditionem, ut etiã refert 5 Grat. cõs. 138. nu. 7. uol. i. Actus ✝ autem requisitus per uerba conditionalia, dicitur esse requisitus pro forma. secundum eũd. Bal. in auth. matri & auiæ. col. i. C. quãdo muli. tute. offi. fung. quem ad hoc allegat Cassane. in consuetu. Burgun. titu. des droictz. & appar. a gens mariez. §. vii. nu. 3. & 4. Plus dico, ꝙ dato, ꝙ ista uerba non adessent, nec inducta per prag. requirerentur pro forma, adhuc per contrahentes renuntiari

non posset, etiam cum iuramento:
6 quoniam + illud nihil operatur in præiudiciũ tertii, uidelicet patris, ꝓ cuius interesse facta fuit hæc prag. ut late diximus supra. §. ꝙ ex nunc. nu.14.c.quis de pac. in.vi.regu.alteri per alterum de reg.iur. & faciũt quæ not. Rip.in.l.si unq̃.q.41.C. de
7 reuoca.dona.ubi dicit + ꝙ in materia illius.l.renũtiari non potest, etiã cum iuramento quia tẽderet in præ
8 iudicium filiorũ.+ Bene tamen crederem, ꝙ pater posset renũtiare istis solemnitatibus in contractibus faciendis per filium: cum.n. in eius fauorem sint inductæ, regula iuris de se patet: ꝙ eis renũtiari potest.uulg. l.si quis in conscribendo cum simil.
9 C. de pac. + ex qbus ampliabis Vigesimo hanc prag.procedere etiam si fuerit renuntiatum per contrahentes. ¶ Item, ista uidentur decidere illam.q. nunquid filius fa. prohibitus contrahere sine consensu patris, possit contrahere si habeat instrumentũ patris, ubi sibi præstat assensum & consensum omnibus contractibus faciendis? & sic nunqd sufficiat generalis cõsensus in terminis istius
10 prag? + Et uidetur ꝙ nõ: qa licet in contractu faciẽdo possit dici interuenire consensum patris, ratione illius generalis, tamen negari non potest ꝙ non interuenit præsentia sua: & ideo contractus non ualebit. Secundo quia hic ordinatur non recipi contractus filiorum fa. nisi de expresso consensu, cum illa præpõne
11 d, quæ + de sui natura, causam materialem denotat, & immediatã. l. i. §.nunc uideamus.ff. de coniunge.cũ emanci.liber.not.Bar.in.l.i.§. si plures.ff. de exerci.actio. & referendo tenet Rip.in rub.ff.si cert.peta.propter quod, cum contractu immediate, consensus patris requiritur. Si autem ista uerba de præsentia, & præpositione d, non extarent, tunc dif-
12 ferentia magna est inter Doct. + nã Cyn. & post eum Bal.in.l.fina.§.necessitate.nu.23.C. de bo. quæ liber. ubi de hoc ad partes, dicit sufficere illum generalem consensum. Et idẽ Alex.consi.59.nu.3.uol.ii. Aret. autem in.§.ius autem.uer.ad unum tamen a lucretas instit. de patr. potest. tenet contrarium, possent tamẽ istæ contradictiones concordari secundum Tiraquel.in tract.ll.cõnu. Glo. v.nu. 97. ubi multa pro hoc, ꝙ aut lex requirit expressum consensum, & procedit opin.Aret. ꝙ non sufficiat generalis, ex quo pro forma lex ipsum specialem, & expressum requirit ut hic. Aut requirit cõsensum tantum, & tunc procedit prima opi. Et si dices ꝙ talis generalis consensus deberet interuenire quando conficitur contractus: Respondetur ꝙ cum consensus patris pro eius interesse requiratur (ut pluries dictũ
13 est) + põt in sui præiudiciũ, ipsum præstare quando uult: secus si tertio præiudicaret.ut dicit Afflict. decis. 286.post Iser.in.c. imperialem in fin.prin. de prohibi. feud. alien.per
14 Fede. + Ex quibus, Vigesimoprimo Ampliatur hæc pragma.ut procedat etiam si filius fa.contraxerit cũ consensu generali patris. ¶ Itẽ per ista uerba in præsentia, deciditur alia.q. nunquid possit pater per nuncium,

epistolam, uel procuratorem præstare consensum? nam cum ultra patris consensum, requirat etiam eius præsentiam, nulli dubium est ꝙ non potest: Et si taliter cōtraheretur, contractus nō ualeret. ut in propriis terminis tenet Cassane. in cōsuet. Burgun. titu. des droictz. appar. a gens. mariez. rubr. iiii. §. vii. nu. 22. referēdo Archidia. in. c. ii. distin. 65. ubi expresse dicit, ꝙ præsentia non potest suppleri per literas, quia tūc esset ficta, nō uera præsentia,

15 + nec ratificari per præsentiam sequentem. Idem Bald. in. l. i. C. qui admict. Et hoc uerum est, quomodocunq; requiratur præsentia, siue ad solemnitatem, siue ad obligandum præsentē. secundum eund. Cassa. allegat Bart. in. l. ii. §. si pupillus. ff. de tute. tenet Io. Bapt. de san. Seue. in repe. l. omnes populi. vi. q. princ. q. xxvii. Plus

16 dicens ꝙ licet præsentia + non possit suppleri per supradictos modos: tamen in casu absentiæ ut puta bannimenti patris, poterit iudex authoritate sua supplere præsentiam patris, ut sic ipso authore & præsente contrahatur. allegat Bal. in. l. transactiones. C. de transact. ubi hoc dicit expresse etiam in statuto requirente consensum & præsentiam alterius, pro interesse consentire uolentis, ꝑ ut hic. Ex quibus infertur secundum

17 eund. Cass. ꝙ + in illis casibus in quibus requiritur præsentia Aduocati fiscalis, non posset suppleri per literas substituendo aliū. Et licet ipse dicat, ꝙ per annum fuit in locum fisci patroni, solum per literas signatas signo ipsius, & ꝙ postea ille sibi resi

18 gnauit officiū, de + quo fuit prouisus in capite: tamē per prædicta dicendum est, illud forte fuisse ex causa necessaria. Hodie autē in regno,

19 hoc est etiā prouisum + ꝙ omnes officiales debeāt seruire personaliter. ut in. c. regni itē ꝙ prædicti officiales. prag. Regis Ferdinādi incip. prudentia rerū. & prag. nouissima inuictissimi Caroli Quinti Imperatoris nostri incip. mandamus. Ideo super

20 eo nō insisto. Quæ omnia not. + pro Vigesima secunda Ampliatione: ut sic ex prædictis dicatur procedere etiam si pater consentiat per epistolam, literas uel procuratorem. Limi-

21 tabitur autē + Decimo tertio ex his quæ dicta sunt, ut procedat quando pater potest esse præsens, secus si esset bannitus, uel alio modo necessario impeditus: quoniam tunc authoritate iudicis supplebitur ut dictum est. ¶ Itē ista uerba copulatiue posita, in præsentia, & de expresso consensu, tollunt altercationem Docto. quæ se habet ꝙ in terminis statuti requirentis præsentiam alicuius, in contractu alterius, non est necesse ꝙ consentiat, nec ut ab eo consilium petatur: cum satis sit illum esse præsentem. secundum Baldum in capitulo ex parte. colum. i. de rescript. Areti. in. l. si quis mihi bona. §. si coram. i. not. ff. de acquiren. hæredita. & alios quos allegat Tiraquell. in tractā. l. connu. Gloss. quinta. numero. 32. licet alii teneant contrarium, ꝙ immo sit necesse petere consilium illius, cuius præsentia requiritur in actu. ut uoluit satis pulchre idem Bald. in l. nam ita diuus.

ff.de adoptio. Abba. in.c. non potest in fin.de re iudi. Nam cum ista pragma. omnia copulatiue requirat, talis disceptatio iam decisa est. In punto tamen iuris si copulatiue nonessent requisita, Conclusio residet in hoc, ✝ ꝙ aut præsentia requiritur pro solemnitate actus, & tunc sufficit illum esse præsentem, licet contradicat. Aut requiritur ut actus reguletur, & ut ille possit contradicere & opponere, & tunc præsentia requiritur cum consensu. secundum Fely.in.c.nō potest col.iiii. &.v.de re Iudi.& Cassa. in consuet. Burgūd. titu.des droictz. & appar. agēs mariez.rubr.iiii.§.vii. nu.28. Vbi per hoc infert ad fisci patronū

23 ✝ ꝙ ubi eius præsentia requiritur, debet etiam consensus interuenire. ¶ Quæro iuxta uerba hic posita, quid si filius fa.obligatur per instrumentum, nec aliter apparet, ꝙ in præsentia, & de expresso consensu patris illud fecerit, demum post aliquos annos (puta decem) conuenitur, & ipse opponit de nullitate cōtractus, creditor replicat, omnia præsumi, stante lapsu temporis, qd dicendum? Bal.in.l.si filius fa. per illum tex.in simil.C.de peti.hære. dicit ꝙ per scientiam, & patientiam patris, cum dicti temporis diurnitate, præsumitur interuenisse expressum consensum. idē Alex. cōsi.69.circa primum col.iii. uer. sed præmissis uol.i.Aret.consi.36.casus talis est, ubi infert ad pulchram &

24 simil.q.de cardinali ✝ qui si non potest testari sine consensu Papæ, præsumitur cōsensum interuenisse, per ipsius sciētiā, patiētiā, ac tēporis diuturnitatem. Contrariam opin. tenet idem Bal.sibi contrarius in.l.ii. uer. item si statutum.C. de peti. hæredi. Alex.sibi contrarius in.l. qui in aliena in prin.ff.de acqui.hæredi. cons. 17.uiso instrumento locationis.uol. iiii.& cons.218.col.i.&.ii. ponderatis & narratis.uol.vi. Hanc etiam tenet Tiraquell.d.tract.glos.5.num. 44.in statuto tamen requirente cō

25 sensum expressum ut hic : ✝ quoniam longum tempus, non est sufficiens ad præsumendum consensum expressum, sicut tacitum. Allegat Abb.& Imol.in.c. ea noscitur col. fin.de his quæ fiūt a prælat. & Alex. cons.9.uiso themate col. pen. uer. nō obstat uol.iii.Et ego addo eund. Bal.in.l.i.C.qui admitt.Ias.in.l. sciendum col.vii. uer. confirmo.ff. de uerbo.obliga. & Cassa.in consuetu. ubi supra nu.12.quam opin.ego teneo ueriorem (stantibus istis uerbis) nam & si uera esset, prout non est opin.contraria, ꝙ per longū tempus, iuncta scientia & patientia patris, præsumatur expressus consensus, tamen in casu istius prag.nō posset procedere: quia per prædicta nō docetur interuenisse præsentiam patris in illo contractu, de qua in instrumento non fit mētio. Et ideo in q.pposita, fili⁹fa.obtinebit. ¶ Quæro iuxta istam prag.quæ patris præsentiam requirit in contractu filii, quando poterit dici ꝙ fuerit præ-

26 sens? Et in hoc reperio, ꝙ ✝ diuersi mode dici potest præsens, & secundum subiectam materiā. Quandoq.n. dicitur præsens ille qui est in ortis,

in ortis, in foro, in urbe, & conti- nentibus ædificiis.l.præsens.cum.l. seque.ff.de procu.Quandoq; ille q est in eadem prouintia.l. cum longi iuncta Glos.& ibi not.per Bar.C.de præscrip.longi.tempo. Quandoq; ille qui est in loco ubi conueniri po test, absq; fori exceptione.l. nec nõ .§.si cum.& ibi Bar.ff.ex quib.cau.s. maior.Quãdoq; ille q nõ est in cap tiuitate.l.ait prætor.§. hi plane. ff. eo.titu.Quãdoq; ille q exaudire po test.l.i.§.eodẽ tecto.ff.ad silla.Quã doq; ille qui est in cõspectu.c.ut of- ficiu.§.uerum de hereti. Quandoq; ille qui corporaliter adest.c.cum ali quibus.de re iudi.&.iii.q.i.§.sed no tandum.not.per Abba.in.c.cum pa rati.nu.5.de appella.ubi dicit q præ sens dicitur ille qui præsentiã exhi- bet corporalem, & q patet ex ethy mologia uocabuli. ut not. per Glos. in clementina dudum. de sepultu.in uer.præsentari.idq; etiam sequitur Alciat.in.l.coram.in prin.ff.de uer

27 bo.signi.+ Plus ibi dicens, q ultra præsentiã corporalem, requiritur etiam regulariter intelligentia,alio- quin,non esset opus præsentiã adhi bere illius, qui quod agitur, non in telligit, licet in aliquibus casibus de quibus per eũ, aliter seruetur. Itaq; ut dicit tex.in.d.l.coram. non uide- tur præsente aliquo factum esse ali- quid, si is furiosus aut infans sit, uel dormiat. debet.n. animo ẽt adesse. ut ibi Alciat.dicit, & ante eum Bar. in.l. diem proferre.§.coram.ff. de arbi. alias abesse intelligitur. Et ita in hac prag.intelligi debet quod de præsentia dicitur. Et sic. q. respon- dendo dico, q præsens erit pater, si corpore aderit, animoq; intellexe- rit id de quo agitur, tãto magis, qa hic requiritur præsentia cum illa di

28 ctione in + cuius natura est, si perso næ iungitur, ut actum in ipsam per sonam denotet.secundum Bal.in ru bri.ff.solut.matri.Et sic cum in præ sentia fieri debeat, ipsa præsentia requiritur: tum ex ethymologia præ

29 dicta, cum etiam, quia+ cum simus in statuto, uerba debent præcise, & in potiori significatu capi.l. iii. §. hæc uerba. ff. de nego. gest. ut hic de uera, & corporali præsentia intel

30 ligantur, + Aduerte tamen, q fi- eri aliquid in præsentia, uel fieri coram, idem importat. ut patet ex .d.l.coram.iunctis his quæ ibi not. Alciat.in prin.

Prosper Carauita.

SVMMARIVM.

1 Pater obligando se cum filio, præ- sumitur consentire.

2 Pater, fideiubendo in contractu fi- lii, dicitur consentire.

3 Consensus expressus ubi requiri- tur, debet expresse præstari. & nu.50.

4 Consensus, in dubio præsumitur esse de substantia, ideo expræsse præstari debet.

5 Notarii, quia non intelligunt effica ciam clausularum, eorum imperi tia destruunt mundum.

6 Notarii, quia nesciunt quod scri- bunt, testantium uoluntates sæpe peruertunt.

7 Ampliatio Vigesima tertia.prag.

§. XI.

ET DE EXPRESSO CONSENSV EORVM PATRVM. Ista uerba, determināt q. nunquid ualeat contractus in quo filius fa. simul cum patre se obligat (cum tamen in instrumento nihil dicatur ꝙ pater sibi præstat consensum) in qua Aret. in. §. ius autem. uer. & prædicta. insti. quib. mod. ius patr. potest. dicit præsumi consen-
1 sum, + ex eo ꝙ pater se obligat cū filio. Allegat Dyn. & Bar. in. l. cum patre. §. libertus. in fin. ff. de lega. ii. idem tenet Ang. & Imol. in. l. is qui hæres. §. fina. ff. de acqui. hæredi. Bal. & Sali. in. l. fina. col. ii. uer. quæro dicit statutum. C. ad macedo. cū infinitis simil. allegatis per Tiraquell. in tract. ll. connu. glo. v. num. 24. Idem si filius se obligat, & pa-
2 ter fideiubet: + quia præsumitur, patrem præstasse consensum. secundum Bal. in. l. exceptione. C. de euicti. per. l. pomponius. §. i. ff. in quib. caus. pign. taci. contra. & Guliel. benedict. in repe. c. rainutius. in uer. matrem insuper cleram. nu. 44. de testa. Contrariam opin. tenet Aret. in. l. si quis mihi bona. §. iussum. nu. 8. uer. quin immo. ff. de acqui. hæredi. Bal. in. l. i. C. qui admi. Fely. in. c. cum. M. col. 17. de constitu. Abba. in. c. cum parati. de appella. Ias. in. l. i. §. item acquirimus. col. ii. ff. de acqui. posse. sentit Apostill. Bal. in. d. l. exceptione: ubi multa allegans,
3 dicit + ꝙ consensus expressus, debet expresse, & specifice præstari. Idem Cassa. in consue. burgu. titu. des droictz appar. a gens mariez. rub. 4. §. 7. nu. 13. & bona Apostill. ad Abba. in. c. cum dilectus. primo notabi. & per litera d, in uersi. circa hoc de licentia. extra de consue. ubi
4 dicit + ꝙ consensus, in dubio præsumitur esse de substantia actus in quo requiritur, & ideo expresse præstari debet. allegat Bar. in. l. fina. §. necessitate. col. 7. C. de bon. quæ liber. & Baldus in lege finali. C. de eroga. milita. anno. lib. x.

quam opin. ego confirmo per uerba illius prag. quæ si uoluisset tacitum consensum, non dixisset de expresso. Et ideo filius conueniri non poterit, sed solū pater, uel si mortuus est, eius bona, & eis nō extantibus, filius semper erit liber per prædicta. Credo tamen, ꝙ hodie ista cessarent: qa practica notariorum, in similibus casibus se habet, ꝙ apponunt hæc uerba in instrumētis, uidelicet, cum authoritate, notitia, & expresso consensu sui patris, ibidem præsentis, & consensum præstantis. Moneo tamen notarios, ꝙ a tali pract. abstineant, nisi a partibus dicatur: ✠ quia
5 ipsi non intelligunt uim, & efficatiā clausularum, & ideo eorum imperitia destruit mundum, & conscientias bonorum uirorum, sæpe ponit in periculum. secundum Bal. cons. 5. uol. ii. Et ut dicit Ang. cōsi. 250. quē refert Rip. in l. cēturio. nu. 83. ff. de
6 uulga. ✠ Notarii, quia nesciūt quid scribant, testantium uoluntates sæpe
7 peruertūt. Et sic ✠ Ampliando uigesimo tertio hanc prag. dicas ipsam procedere etiam si filius fuerit obligatus cum patre. Quod autem dixi, ꝙ pater tātum tenebitur, intellige si insolidum interuenit, secus si ut fideiussor (ut latius dicemus infr. §.) Et acta non teneant. nu. 34. ¶ Quæro, quid si filius fa. contraxit cū eius patre, donando & tradendo sibi aliquam rem, & pater in tali donatione sibi consensum præstat: demum pater illam uēdidit tertio & decessit: nunquid possit postea filius illam rem auocare, uiuente uel mortuo eius patre? eo ꝙ, in contractu facto per eum, non potuit in sui fauorem præstare consensum? Tiraquell. in tract. ll. connu. Gloss. vi. quæst. xiii. num. 111. usq; ad num. 119. allegat in utranq; partem nōnullas doctrinas: tandem residet in hac distinct. cum Alexan. in. l. i. ff. de autho. tuto. & l. i.
8 §. fuit quæsitum. ff. ad Trebelle. ✠ ꝙ Aut consensus unius, requiritur ad integrandam personam alterius, & tunc ille qui habet consentire, non potest in proprium cōmodum præstare consensum: & ita procedant allegata pro una parte. Et quæ dicit Catell. cott. in suis memora. in uerb. filius fam. potest, & in uer. statutum. post Bal. consi. 23. præsupposito statuto. uolu. fin. Aut requiritur pro interesse & fauore consentire uolentis ut hic, Et tunc procedant allegata pro alia parte, ꝙ potest in eius cō-
9 modum consentire, ✠ ne inducta in fauorem, retorqueātur in odium cōtra. l. quod fauore. C. de legi. & l. plures apochis. C. de fide instrumento. ad quod faciunt quæ not. Bald. in. l. pactum quod dotale. q. 21. C. de collat. & post eum Ias. in. l. præses. num.
10 4. uersi. ego. C. de transact. Vbi ✠ ꝙ statutum requirens aliquam formā, uel solemnitatem in contractu filii, non habet locum in patre faciente talem actum cum filio. Idem tamen Tiraquell. num. 120. dat cautelā euitandi tot disputationes: uidelicet ꝙ pater non præstet consensum, sed faciat, loco sui consensus, interponere iudicis decretum. ex mente Bald: in. l. si furiosi. in fine. C. de nupt. per Gloss. ibi. quod sequitur Alexan. in d. l. i. ff. de autho. tuto. Quæ cautela,

licet bona sit (quia nihil nocet, & ius commune non ledit. l. quæ dubi-
11 tationis. ff. de regu. iur.) Tamen + ex prædictis superflua est: quia ista prag. nullum uerbum facit, quando filius contrahit cum patre, sed quando cum persona extranea: Merito, relinqui debet iste casus dispositioni iuris cōmunis. l. commodissime. ff. de liber. & posthu. Quo iure cauetur, ꝙ eo ipso ꝙ contrahit cum patre, uidetur consentire, ut patet ex supradictis. & not. per Bal. in. d. l. exceptione. in uer. not. ꝙ ille. facit tex. in. l. titius. ff. quib. mod. pig. uel hip. sol. ubi per Angel. & not. Abb. in. c. cum dilectus. per illū tex. in. i. not. de consue. & ibidem Apostill. in litera. f. Item, ꝙ talis solemnitas a statuto requisita, non habet locum in eorum contractu (ut proxime dictum
12 est) cum nouum non sit + legis nouæ fieri interpretationē, per legem ueterem. secundum Glos. in authen. offeratur. C. de lit. contestati. Quibus faciunt ad propositum, quæ tradit Excell. Dominus Marinus Freccia. in tract. de subfeu. lib. ii. q. xxxi. Vbi loquens de consensu qui specialiter præstari debet in alienatiōe rei feuda. per constitut. regni diuæ me-
13 moriæ: + dicit, ꝙ talis assensus specialis non requiritur, si rex, aut regia curia, interuenit in contractu: quia. d. constitu. loquitur quando contrahitur inter extraneas personas: Et merito talis casus (tanꝙ omissus) relinqui debet dispositioni iuris cōmunis. Et si dicatur, ꝙ ista non possunt ꝑcedere ī terminis istius prag. ex eo quia, in ea ordinatur, non recipi contractus, nisi cum consensu patris, apponendo illa uerba, nisi, quæ sunt condictionalia (ut dictum fuit in præcedenti. §. num. 2.) Et quando aliquid a lege ponitur condictio-
14 naliter + illud dicitur requiri pro forma. secundum Bald. in auth. matri & auiæ. col. i. C. quando mulier tute. offi. funga. & Cassa. in consuet. Burgu. titul. des droictz. & appar. a gens mariez. §. vii. nu. 3. & . 4. Quæ
15 forma, + debet præcise seruari. secundum Bal. in. l. i. col. antepenu. C. qui admitt. & Ias. in. l. i. col. iii. ff. de uerbo. obliga. Et non posset dici seruata præcise, si in locum consensus adesset decretum, iuxta cautelam Tiraquel. Responsio patet ex supradictis, ꝙ ista prag. de isto casu non loquitur, sed solum, quādo cum extraneis contrahitur. Merito limitan-
16 do + Decimo quarto hanc pragma. tene opin. prædictam, ꝙ ista pragmatica non procedat, si filius fa. contraheret cum eius patre, Intelligendo tamē in casibus in quibus potest filius famil. de iure communi, cum patre contrahere, & ualet donatio.
17 + de quo remitto te ad textum cum Gloss. in. l. ii. C. de inoffi. dona. Bald. in. l. iii. nume. 8. C. pro dona. Soccy. consi. 33. in princ. uolu. iii. Bald. in. c. i. §. item sacramenta. in uer. cōtractibus. de pace iuramen. firma. Roma. in. l. donationes. §. pater. ff. de dona. & Barba. in addict. ad Bal. in. d. l. iii. ubi bona addict. ¶ Iuxta prædicta quæro, quid si pater non uult præstare suum cōsensum filio cōtrahenti? nunquid cogi poterit? Tiraquell. d. tract. glos. vi. q. xv. nume. 125. ponit

hanc.quæst.in statuto requirēte con sensum consanguineorum in contractu mulieris: Et ex multis conclu dit, ꝙ isto casu, iudex examinabit si adest iusta causa contradictionis, ut tunc pater non cogatur. Sin autem, interponet decretum ꝙ filius possit contrahere sine præsentia, & cōsensu patris. per ea quæ nota. Barto. & Bald. in.l.si cum dotem. §.eo autem tempore. ff. solut. matri. Dicit tamen postea. nume. 132. ꝙ hoc ideo est. Quia consensus propinquorū, requiritur ad integrandam personam mulieris, sed quando reqreretur, propter interesse cōsentire debentis, tali casu ipse putaret ꝙ non posset cogi ad consentiendū. Nec eo inuito posset iudex (nec deberet) de-
18 cretū interponere. Et ideo in terminis istius prag. teneo ex prædictis, + ꝙ pater nō potest cogi ad præstādū cōsensum, nec iudex potest cum eius decreto facere, ꝙ filius fa. contrahat
19 eo inuito. ꝓ qua opin. facit quod habetur in fini. + ꝙ filio acceptāti munera, & honores publicos, nō cogitur pater consentire, ad hoc ne bona sua teneantur: q̄uis e conuerso, prohibire filio non possit, ne acceptet. l. iii. §. si filius & l. honor. §. plebeii. ff. de muner. & honor. quæ iura, ad hoc allegat Io. de platc. in. l. i. nu. 2. C. de filiis fa. & quemadmodum. lib. x. Prædicta tamē, procedūt quando efficeretur deterior cōditio patris, secus si utilis: Nam ut supra con clusimus in. §. A filiis fami. num. 12. ista pragma. non habet locum quando filius fami. facit contractum utilem: si ergo sine solemnitate prag. potest utilē contractum facere, multo magis cum iudicis decreto, licet inuito patre: quāuis isto casu, nō credo ꝙ aliquid ei acquirat, sed totum suum erit: per iura uulga. ꝙ inuito beneficium non datur. l. inuito. ff. de regu. iur. & per tex. in. l. cum non so-
20 lum. in principio. uer. siue e contrario. C. de. bon. quæ liber. + ubi, ꝙ filius fami. adiens hæreditatē, uel faciens alium contractum, recusante patre, totum suum facit. ut etiam
21 Gloss. ibi tenet, in uersicu. contractus. per quæ + limitando decimo quinto hanc pragma. dicendum est, ipsam procedere quando pater uult præstare suum consensum: alias si noluerit, & tractetur de utili contractu, non habet locum hæc dispositio: sed filius famil. contrahere poterit, uel cum decreto iudicis, uel sine, ex prædictis. ¶ Quæro, quid si postquam filius fami. contraxit cum consensu patris, pater reuocauit consensum? nunquid potuit hoc facere, ita ꝙ contractus iam factus annulletur? Tiraquell. in dicto tracta.
22 Gloss. vi. quæstione. 14. nume. 123. dicit ꝙ non: + Ex quo esset in præiudicium tertii cui ius quæsitum est, quod fieri non potest. secundum Paul. de Cast. in. l. si cum dotem. §. eo autem tempore. uersic. ii. not. per Gloss. i. ff. solut. matri. post Bald. in. l. fin. §. necessitate. columna. iii. uer. quæro an pater possit reuocare. C. de bon. quæ liber. Angel. consi. 290. thema est tale. columna. 4. & est tex. nota. in. l. i. §. prodest. ff. quoru. lega. Et iste casus, quando ius tertio est quæsitum, est unus de illis qui reuo-

catione consensus, & uoluntatis mutationem impediunt. per. d. iura. & l. fin. ff. de pact. Secundus est, quando ex consensu & uoluntate semel praestita, alteri est obligatus. per tex. not. in. l. in cõmodato. §. sicut. ff. cõmod. & l. sicut. C. de actio. & obliga. Tertius, quando res nõ est integra: quod in iudicio, esset post litem contestatam. l. post litem. ff. de procura. & l. & qa. ff. de iurisdi. omni. iudi. Quartus & ultimus est, quando consensus seu uoluntas, traxit secum executionẽ. l. qui ob rem. ff. de condi. indebi. & l. apud aufidium. ff. de optio. lega. ut latius per Bald. & Paul. de Cast. in. d. §. eo autẽ tẽpore. ¶ Quaero, quid si factus est contractus per filium fa. sine cõsensu patris, demum per eius mortem, emancipationem, aut aliũ modum, factus est sui iuris: nunquid cogi poterit ad obseruantiam dicti contractus? Tiraquell. d. tract. Gloss. vi. q. xi. nu. 97. ponit hanc. q. & refert, ꝙ nonnulli docto. tenuerunt in utrãq; partem, per pulcherrimas rationes: tandem residet in hac opin.
23 ✝ ꝙ cogi non potest: Allegat Bald. in simil. in. ii. repeti. l. i. columna. vii. uersic. sexto incidenter quaero. C. de sacro sanct. eccle. ubi dicit ꝙ si filius
24 famil. ✝ facit testamentum ad pias causas, sine consensu patris, prout fieri debet. c. licet. ubi doc. de sepul. in. vi. si pater moriatur, & post aliquod tempus filius, non propterea reconualescit testamẽtum. Idem Signor. conf. 135. ubi, ꝙ si filius fami. uẽdiderit rem aduentitii peculii insscio patre, qui post modum moria-
25 tur, ✝ poterit filius, rem ipsam ab emptore auocare, quia uenditio nõ ualuit. Et per alia multa quae ibidem adducit. Pro qua opin. facit tex. in. l. inter stipulantẽ. §. sacram. ff. de uerbo. oblig. l. sicut. C. de falsa. l. si seruo. ff. qui & a quibus. manu. libe. §. praeterea instituti. quib. non est permiss. face. testa. & l. inter caetera. ff. de lega. i. ex quibus iuribus apparet ꝙ cõtractus semel nulli in eorum initio, ex post facto per tractum temporis non reconualescunt. alias facile fieret fraus huic prag. omnesq; libere contraherent cum filiis fam. sub illa spe, quinimmo certitudine habendi aliquando eorũ credita: quod quidẽ fieri nõ debere latius diximus supra §. Quũlibet. nu. 13. & 14. Bene tamẽ uerũ est, ꝙ si iste filius fam. postq̃ sui iuris esset effectus, per iudiciũ nouae uolũtatis tacitae, uel expressae, ratificasset illũ cõtractũ, posset ex eo cõueniri: Quia tũc, inutiliter factũ, non extractu tẽporis recõualesceret, sed ex noua uolũtate. iuxta tex. not. in. l. i. C. de cõtract. iudi. l. & si cõtra man data. C. de nupt. & l. 1. & ii. C. si ma-
26 ior. fact. ratum habue. Ex quibus ✝ Ampliabitur haec pragma. Vigesimo quarto, ut procedat, ꝙ contractus filiorũ fa. nõ ualeant, etiam si postea effecti fuerint sui iuris. ¶ Quaero, quid si filius fa. sine consensu patris fecerit cõtractũ, in euidẽtẽ utilitatẽ, quẽ facere potuit. ut supra conclusimus i. §. A filiis fa. nu. 12. demũ apposuit pactum de retrouendendo pro eodẽ precio, nunquid tale pactũ, sine consensu patris ualebit? Tiraquell. in tracta. suo de retract. titu. ii. in principio ponit hanc quaest. & eã

In utranq; partem examinat. a nu.i. usq;.17.& in tract.ll.connu.glos.vi.
27 q.x.nu.89. Et in utroq; loco + distinguit, ꝙ aut tale pactum, appositum est in eodem contractu, & ualet, & poterit postea retrouendere sine alia solemnitate, & consensu patris: Allegat inter alia, satis nota. Bal.cons.414.factum tale est. quędam domina.uol.ii.Curt.iuni.consi.146.pręsupponitur.col.i.in fin.Paul.de cast.cons.318.considerandum est.col.fina.uol.i.Alber.Bal.& Ange.in.l.si contra.§.si filius fa. cum.l.seque.ff.de pact.Aut tale pactum, est appositum post contractum ex interuallo, & tunc non ualet, nec retrouendere posset sine consensu patris: quia tunc censeretur nouus cōtractus. Alex.cons.106. super alio dubio.uol.vii.Cagno. in repet. l.ii. q.x.C.de pact.inter.emp. Ratio autem prędictę distinctionis est, quia, quando illud pactum apponitur in continenti, & demum retrouenditur, talis retrouendictio, non dicitur nouus contractus, sed exequutio primi. Allegat.l.is qui sine.§.si ab ignoto.ff.de manumiss. &.l.i. in fin.ff.de reb.eor. Merito dici debet
28 ꝙ ualeat. sic + limitando Decimo sexto hanc prag. ut non procedat, quādo cōtractus fact⁹ sine solēnitate, non esset nouus, sed exequutio primi. ¶ Quęro, quid si filius fa. habet filiū, & eidē donet sine consensu patris, in casib⁹ in qbus pater potest filio donare: de qbus in.l.ii.C.de inoffi.dona.nūquid talis cōtractus ualebit: taliter ꝙ postea ille nepos, possit illam rem pręcipuam habere? Tiraquell.in tract.ll.connu.glos.vi.q.xii.nu.138.ponit hanc.q.& dicit, ꝙ Bal.consuluit in terminis cōs.407. pręsupponendū est ꝙ in terris.uol.
29 ii.ꝙ statutum, + requirens consensum proximorum in contractu mulieris, non habet locum, cum donat liberis. ex quo donatio inter liberos, ratione pietatis, non intelligitur esse prohibita.l.i.C.de impon.lucra.descri.lib.x. &.l.uoluntas.C.de fidei com. Item alia ratione, quia statutum emanauit, propter fragilitatem mulierum, quę fragilitas, donando filiis, considerari non potest. sed breuiter, quo ad istā prag.uide
30 tur distinguendum, + ꝙ aut iste filius, cui fit donatio a patre, est emancipatus respectu aui, Et tūc indistincte tenerem, ꝙ talis donatio non ualet: Quia reputatur tanq̄ quilibet alius, & ideo in pręiudicium aui, cuius consensus requiritur pro eius interesse, donari non potuit. Non obstat cons.Bal.& alia quę dicebat Tiraquell.quia ea procedunt in muliere, in qua consensus propinquorum, non requiritur pro eorum interesse, sed pro fragilitate muleris: quo casu bene militant rationes per eos allegatę. Si uero non est emanci
31 patus + sed in potestate aui extat, tunc e conuerso, indistincte tenerem ꝙ ualeret. Quia, quod donat filius fa.cum sit (quo ad usumfructum) sui patris, ex quo donatur nepoti suo, ad huc habet usumfructū, & est idem cum eodē. Et facit, quod dicitur in simil. in materia feudorum, ꝙ ualet alienatio sine consensu domini, quando alienatur illi qui est

est immediate successurus.c.i.de ali
32 ena.feud.pater. Per quæ + poteris li
mitare Decimo septimo hanc prag.
ut non procedat, quando filius fa.
donaret, uel aliter contraheret in ca
sibus permissis, cum eius filio exi
stenti in potestate aui, per prædicta.
¶ Quæro iuxta istam prag. quid si
pater esset mente captus, furiosus,
aut aliter incapax? nunquid filius de
bebit contrahere cum eius consen
su & præsentia? taliter ꝙ contractus
ualeat? uel si contrahat sine eo, sit nul
lus? Doct. in hac.q. dissentiunt, nam
33 aliqui uolunt, ꝙ statutum + quan
tumcunq; generaliter loquens, reci
pit restrictionem de habilitate, &
idoneitate personæ.§.in personam.
uer.cum omnibus. in fin. institu. de
actio.facit tex.in.l.ut gradatim.§.&
si lege.ff.de muner.& honor.l.adi
gere.§.quis.ff. de iur. patro.l.i.§.
nuntiatio.ubi per Bar. col.iiii.ff. de
oper.nou.nuntia. cum concordan.
allegatis, per Ias. in.d.§. in perso
nam.nu.26.& tenet ēt Par. in tract.
sindi.in uer.præmium.nu.2. Intelli
gendo tamen ut per Salice. in.l.ii.C.
de noxa.Ange.& August. ibi, in tra
cta.maleficio. in uer.nec non ad de
nuntiationem, uersi.quæro secundū
Salice. Et ideo, ista prag. quæ con
sensum patrum requirit, intelligi de
bet, si ipsi sane mentis sint. Aliique
ro, sunt in opin. ꝙ debet contrahi
cum eorum consensu, quomodo
cunq; fiat, inter quos est Bal.& An
ge.in.l.cum hæres.in prin.ff. de ac
qui.hæredi.Alex.in.l.ii.§.uoluntate
nu.7.ff.solut.matri.Bal.cons.344.
quē allegat apostill.Alex.d.l.ii. ubi,

34 + ꝙ mulier potest contrahere, si ma
ritus est bannitus, & idem in filio
fa. Quid dicendum? Breuiter, ego
teneo primam opinion. quoniam,
cum ipsa facta sit pro eius interes
se, si ipse non est habilis ad contra
hendum defectu iuditii, male po
terit suum damnum euitare: tum
quia illud quod agit, ignorat, ac cu
ratore indiget: cum etiam quia ut ab
sens reputatur.l.ii.§.furiosus.ff.de
iur.codicill.pulchre per Rip.in.l.ii.
§.uoluntatem. num.15.ff.solut.ma
tri. & diximus supra in.§. Nisi in
præsentia. nu.27. Et ideo, sine eo
35 contrahere poterit, dum tamen, +
cum curatore patris, uel iudicis de
creto contrahat. iuxta ea quæ ponit
Bald. in.l. si filia furiosi. ff. de solut.
cum.n.iste casus non compræhenda
tur in hac prag. quæ de patre habili
debet intelligi, recurrendum est ad
ius commune, quo cautur, ut pro
xime dictum est ex mente Bal. in. d.
.l.si filia. Quam opin.tenet etiam Ti
raquell.d.tract.glos.vi.q.iii. & .iiii.
nu.40. ubi multa, pro hac.q. di
cens, ꝙ quotiescunq; pro interesse
consentientis, requiritur consen
sus, si is furiosus sit, non debet pos
se contrahi in eius præiuditium. Et
ideo, legis remedium eligendum
est, Vt uel eius curator adhibeatur,
uel iudicis decretum, qui patris de
fectum suppleat pro eius interesse.
36 + Per quæ limitabitur hæc prag. De
cimo octauo, ut nō ꝓcedat, patre in
habili existente, ut dictum est. Quæ
ro, quid si filius fa. contrahit nomi
ne alieno? & ad alterius commo
dum (uti procurator uel negotio

rum gestor) aut in iuditio compare at similiter pro alio, nunquid poterit sine consensu patris, contractus aut obligationes penes acta facere? Roma. in .l. quæsitum .ff. de in ius uoca. & Paul. de castro. in .l. cuicunq; .§. si ab alio .ff. de instito. mouent hanc. q. in statuto. requirente consensum propinquorum, in
37 contractu minoris, Et dicunt + q talis consensus non requiritur quotiescunq; minor contrahit nomine alieno: refert & sequitur Petr. de rauen. in suo alphabe. in uers. statutum. in fin. Ex quibus, uidetur idem dicendum in. q. nostra. Vt etiam (præ lícta referendo) concludit Tiraquell. in. d. tract. glos. iii. q. xv. num. 16. dummodo contractus, & negocia per eum facta, tendant in præiuditium eius tantum, qui eum constituit procuratorem, uel negociorum gestorem, ut ipse dicit. nu. 159. post Paul. de castro. in. d. l. cuicunq; .§. si ab alio. ff. de institor. & Soccy. in. l. quæsitū. ff. de in ius uoca. eo quia sibi imputandum est, non autem ut tendant ad obligandum ipsum particulariter. Tunc. n. obligari non posset, nec obligatus teneretur sine solemnitate istius prag.
38 + Quæ not. pro Decima nona limmitatione istius prag. ut non procedat, quando filius fa. nomine alieno contrahit. ¶ Quæro successiue, in hoc regno extat Regia prag. quæ incipit odia litium, per quā disponitur q omnes causæ inter affines usq; ad quartum gradum compromictantur: Et filius fa. habet litem cum affine constituto in quarto gradu, & uigore dictæ prag. compromictit sine consensu patris, nunquid tale compromissum ualet? Bal. in. l. hac consultissima. C. qui testa. face. poss. & in. l. fina. §. necessitate. col. vi. C. de bon quæ liber. dicit, q istud compromissū ualebit: Quia actenditur plus illa prag. de compromissis, q̄ ista, ex quo illa est magis spetialis. idem Alex. consi. 29. uer. & expressius uol. i. & consi. 59. uol. ii. Paul. de castr. cons. 52. alias. 54. in antiquis. Lanfra. in repe. c. quoniam contra. in uer. cofessiones nu. 5. & Marant. in sua pract. ii. parte. ii. actu. uersi. nono. nu. x. Infe-
39 rens ex hoc, + ad illas mulieres, quæ iure longobardo uiuentes non possunt contrahere sine consensu mundualdi, q nihilominus, sine eo possunt compromictere per rationem prædictam. & licet Tiraquell. d. tracta. glos. iii. q. xix. nu. 190. teneat contrarium per multa quæ allegat: Tamen prima opin. uerior est, & quæ
40 ipse allegat, + procedunt in compromisso uoluntario, non autem necessario: pro qua opin. faciunt quæ in simili dicuntur per Io. andr. in ad dict. specula. titu. de senten. §. ut autem. & post eum Io. baptis. de sanct. seue. in repeti. l. omnes populi. iii. q. prin. ii. membro. uer. pro habenda.
41 fol. mihi. 33. in paruo uol. Vbi + q si uno statuto cauetur q contra instrumenta guarētigiata nihil possit opponi, Et alio cauetur q minor non possit se obligare sine certa solemnitate, Contra instrumentum factum cum minore, non seruata illa solemnitate, potest opponi excep-

tio nullitatis: Quia statutum prouidens circa contractus minorum, speciali prouidet q̃ primũ. Itẽ ꝙ si statuto cauetur ꝙ in sentẽtia debeat seruari certa forma. & alio cauetur ꝙ sentẽtiæ mãdentur exequtioni, si in sentẽtia nõ fuit seruata illa forma nõ mandabitur exequtioni p ꝑdicta & p .l. si pars. ff. de inoffi. testa. suntq; infinita exempla ad hoc propositum, quæ ibi Ioan. baptis. allegat, ad quæm te remicto breuitatis causa.

42 Quæ nota + pro Vigesima limita. prag. ut non procedat in compromisso necessario, stante ratione præallegata. ℭ Quæro iuxta istam prag. quid si filius fa. contraxit extra hoc regnum sine consensu patris, demum ex illo contractu conuenitur in hoc regno, nunquid ista prag. ad hunc contractum se extendet? Ista. q. est dispersim tacta per Docto. & uarie terminata, tandem Alex. consi. 41. uol. v. nu. 6. ad longum ipsam disputat, & ponit (secundum eum) ueram decis. ex mente cuiusdam Domini Zaccariæ de triuisano V. I. D. de Venetiis, in quodam suo consi. & Petr. de ancha. in repeti. c. canonum statuta. q. xii. de

43 constitu. dicens + ꝙ si uterq; est subditus huic regno, uel ille in cuius fauorem tendit contractus (licet non sit subditus) habet notitiam istius prag. talis contractus, factus etiam extra territorium non ualebit. Al

44 legat + ꝙ suspensus ab officio, uel excommunicatus, ubiq; locorum dicitur suspensus, & excommunicatus. iiii. q. v. c. quisquis. l. ex ea. ff. de postula. Archidia. vii. q. i. c. si quis

45 præsbiter. Item + ꝙ constitutio Papæ, uel Imperatoris, ligat eius subditos, ubicunq; reperiantur. c. fina. de constitu. l. leges sacratissimas. C. de legi. Item quia interdictio bonorum, ligat ubiq; l. relegatorum. §. interdicere. ff. de interdict. Hanc etiam q. (postq̃ uidi dictam distincti. Alex.) reperii postea dispu tasse ad longum. Tiraquell. in tracta. ll. connu. glos. vi. q. 26. nume. 214. ubi referendo prædicta, facit mentionem de dicto Domino Zaccaria, sed non de Alex. in præallega. consilio & pulchre congerit in utranq; partem multos Doctores super hoc articu. Tandem num. 231. in fin. tenet indistincte non ualere contractum factum extra territorium, sine solemnitate statuti. Quid dicendum? ego teneo opin. Tiraquell. ex quo ista pragm. habet clausulam annullatiuam, ibi in illis uerbis, Et acta non teneant, pro ut infra. latius dicemus in. §. Et acta non teneant: propter quod, dispositio ipsius debet specifice seruari ubicũq; cõtrahatur. ut in spẽ de ista clausula annullatiua cõsuluit idẽ met Alex. cõsi. 212. nu. 4. uol. vi. hãc ẽt opi. tenet Fran. de aret. cõs. 73. nu. Vbi, ignorãs forte hãc prag. uel cũ nõ ẽẽt cõdita, dicit ꝙ Neapoli nõ extat statutũ ꝙ filius fa. non obligetur,

46 sine cõsensu patris, + Ex qbus, Ampliatur Vigesimo quinto hæc prag. ẽt in cõtractu facto extra Regnũ dũ tamen, eius exequtio in Regno petatur (ut dixi) alias si extra Regnũ ubi factus esset peteretur, iudices illius loci, hanc prag. non seruarent,

nec seruare cogerentur. ¶ Quæro in hac pragma. cũ habeamus ꝙ filius fami. potest in nõnullis casibus agere in iudicio sine consensu patris, ex dispositione iuris cõmunis: de quibus in. l. filius fami. ff. de procura. Et
47 est + exemplum, in dote aduentitia, quia in ea, patri non quæritur usus fructus. ut per Nicolai. in rep. c. quoniam cõtra. nu. 69. fol. 17. de proba. Item in rebus donatis a principe. l. cum multa. C. de bonis quæ liber.
48 Item, in bonis clerici, + quæ reputantur quasi castrense peculium, & patri, de eis nihil quæritur. secũdũ Bar. consi. 61. filius fa. in fin. uolu. i. Bal. in l. sacro sanct. iii. nota. C. de episc. & cleri. Ias. in. l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui uel alien. iur. in fine, & Guli. l. benedic. in repet. c. rainutius. in uer. matrem insuper clerã. nu. 17. siue sint quæsita in tuitu eccles. siue non, siue ante clericatum, siue post: ut dicit. nu. 17. nunquid si pro prædictis rebus, & causis, uel similibus, agat in iudicio, uel se defendat, possit quasi contrahere, & procuratorẽ
49 constituere sine consensu patris? Et in hoc + de iure communi non est dubium, ꝙ potest. d. l. filius fa. l. seruum quoq;. i. responso. ff. de procu. tenet Specul. titu. de actore. uers. sed filius fa. & tit. de procura. §. nonne. uer. item ꝙ cõstituens: Et Guid. pap. singu. 450. sed per istam pragmaticam quæ sic generaliter loquitur, dicendo uel contractus aliquos, uidetur ista. quæst. dubia. Breuiter tamen resoluendo, teneo ꝙ in istis casibus, seruari debet dispositio prædicta iuris communis, ut sine dubio possit filius famil. in eis, & ratione ipsorum, procuratorem, & alios contractus facere: Et ratio est quia in istis casibus, nihil potest ad patrem spectare, cuius causa facta fuit hæc pragmatica. ut pluries superius dictũ fuit. Et ideo (cum nihil sua intersit) frustra eius consensus desiderabitur. Nec obstat ꝙ generaliter loquatur, dicendo uel cõtractus aliquos, quia, sic generaliter loquitur, respectu illorum bonorum, in quibus pater ius prætendit, ne alias sequatur. tot legum correctio. contra. l. præcipi-
50 mus. C. de appella. cum simil. + Ex quibus limitatur Vigesimo primo hæc pragmatica. ut procedat, solum in certis bonis in quibus pater ius prætendit, & non in aliis. ¶ Quæro satis necessario, cum in hac pragmatica de expresso cõsensu fiat mentio, quando potest dici esse præstitum expressum consensum? Et in hoc reperio Docto. satis uarios fuisse, nam Cassa. in consuetudi. Burgu. titu. des droictz. & appar. a gens. ma
51 riez. rub. iiii. §. vii. num. xi. dicit + ꝙ tribus modis, expressus consensus apparere poterit. Primo, quando uerbis expressis patet, ꝙ aliquis cõsensit, tex. est ad literam. in. l. ratum. ff. de solu. ibi, magis intellectu percipi, q̃ loquutione. faciunt quæ dicit Bar. in. l. i. ff. de uulga. & Ange. in. §. si uero expressim in authent. de hæredib. & falci. Secundo, quando signis exterioribus demonstratur, ut puta, si in agendo, pater duxit aduocatum, uel in contrahendo, inuenit notarium, aut testes. Allegat Gloss. in. l. item quia. ff. de pactis. Tertio,

quando ex generalitate uerborum comprehenditur ex mente loquentis, quod consentit. Allegat pro hoc facere tex. in l. prætor. in principio & ibi Barto. ff. de nou. oper. nuncia. & uidetur posse poni exemplum, quando pater (filio contrahente) dixit alteri contrahenti, uade, quia filius meus seruabit omnia, uel alia similia uerba: Tandem se remittit ad Ias. in d. l. prætor. & Felyn. in cap. translato. colum. ii. extra de constit. dicens, quod unus furatus fuit alteri.

Quarto (secundum aliquos) si patre sciente, & patiente, solitus esset filius famil. negociari: tunc enim similiter præsumitur patris consensus. ut tenet Ancha. consi. 62. moti
52 ua. & Alexan. consil. 120. uol. 6. + Immo (quod plus est) præsumitur habere mandatum a patre. secundum Affli&. decis. 303. nume. 41. Sed breuiter, ista non possunt stare in animo meo, fateor enim quod ex secundo, tertio, & quarto exemplo præsumatur consensus, sed quod præsumatur expressus, non credo uerum: & Gloss. in d. l. item quia. quam Cass. allegat, de tacito loquitur: Et tex. etiam ibi, ac Bart. & ipse Cassa. dicunt præsumi tacite, ex generalitate uerborum, Et ego etiam teneo, sed quod præsumatur expressus, expresse negatur. Et ideo melius uidetur dixisse Tiraquell. in tract. l. connu. Gloss. v. nu. 80. ubi referendo nonnullos qui satis super hac quæst. dissentiunt, resi
53 det in hac conclusione, + quod tunc dicitur aliquod expressum, cum uerbis expressis, aut scriptura percipitur. secundum Bal. in. l. sed si quis. §. quæsitum. colu. iiii. uehio ad. q. ff. si quis cautio. In aliis uero casibus dicitur tacitum. allegat Gloss. in clem. sæpe in uer. partibus. ante finem de uerbo. signi. Bal. in. l. fin. ii. col. uersi. ad primum. C. de institu. & substitu. & in terminis. d. l. ratum. ff. de solu. in illis uerbis, magis intellectu percipi, quam loquutione exprimi. Immo plus dico, quod etiam si simpliciter de consensu fieret metio, adhuc de expres
54 so esset intelligendum + cum simus in statutis. ut dicit Cardi. in clemen. sæpe. §. si tamen. ii. cõtrario. de uerbo. signifi. & Zas. consi. 5. num. 102. uolu. i. Ea quidem (ratione secundũ
55 eum) + quia tacere, est mediũ inter consentire, & reprobare. ut etiã tenet Io. de pla. in. l. i. num. I. C. de filiis fa. & quemadmodũ lib. x. quare, cũ statuta præcise uerificari debeant. l. iii. §. hæc uerba. ff. de negot. gest. taciturnitas, quæ est mediũ effectus, nõ sufficit, sed expressus consensus requiritur. Quæro satis congruenter, nunquid ista pragma. sit odiosa uel fauorabilis? ad hoc ut sciamus nunquid ipsa sit extendenda, uel restrin
56 genda? Et in hoc breuiter teneo + quod sit odiosa: Eo quia prohibet contra ius cõmune, filios fa. posse contrahere. uidelicet contra. l. tã in contractibus. ff. de iudic. l. filius fa. ff. de actio. & obliga. & licet Bar. in. l. qui exceptione. ff. de condict. indebi. & in. l. transactionem. ubi Paul. Alex. & Ias. C. de transact. teneat, quod statutum requirens consensum alterius in contractu minoris sit fauorabile: Id non obstat, tum quia opin. aliorũ Doct. est in cõtrarium. ut refert Tiraquell.

d.tract.gloss.vi.q.xxv.num.212.licet ipse teneat opin.Bart. tum etiam quia contraria opin.loquitur in statuto mulierum, aut minorum, ratione doli & metus excludendi: ut dicit ipsemet Tiraquell.nu. 212. quæ ratio doli, & metus, non uigebit in filio fam.maiore tamen, ac perfectæ
57 ætatis. Et ꝙ + statutum annullans cõtractus minorum. 25. annis iuratos, sit odiosum, (ex quo est cõtra ius cõmune) tenet Grat.consil.47.nu.4.
58 uolu.i. Et ideo ꝙ + debeat restringi.nu. 19. Et in casu per eum nõ determinato, recipere interpretationẽ ab eodem iure communi.nu.20. Ex quo sequitur ꝙ cum sit odiosum, dum ordinat requiri in contractu filiorum fa.cõsensum patrum, debet
59 restringi. Et sic + Vigesimo secundo limitari hæc prag. ut procedat in patre tantum, & non in matre: licet secus esset in materia fauorabili,
60 in qua etiam mater ueniret + appellatione patris.ut dicit Bald.in.l.quicunq;.iiii.col.C.de serui.fugi.& sequitur Afflict.in constitu. regni patres.i.nota. ¶ Quæro in hac prag. nunquid sibi locum uendicet, si filius fa.cõtrahat ut remuneret? Prima facie, uidetur dicendum ꝙ non. Pri-
61 mo, ex eo quia + donatio inter patrem & filium, regulariter est prohibita.l.si donationes.iuncta Gloss. C. de colla: licet morte confirmetur. l. ii.C.de inoffi. dona. Et tamen si fiat ob ueram remunerationem ualet & tenet.d.l.si donationes.ubi Gloss. Bar.Bal.& omnes Docto. & Gloss. in.l.filiæ.C.famil.erciscun. Secũdo,
62 quia + donatio excedens quingentos aureos, & non insinuata, non ualet.l.penu.& ibi Docto.C.de donati. Et tamen, si ea uere fuerit remuneratoria, quatenus seruitia nõ excesserit, q̃uis ultra quingentos aureos, & non insinuata fuerit, inreuocabilis est.l.si pater.§.fina.ubi Glos.Bar. & omnes.ff.de donati. Pro quo, faciunt in simil.quæ alias habentur, ꝙ
63 + in dubio, donatio nunq̃ præsumitur.l.si cum aurum.ff.de soluti.&.l. cum de indebito.ff.de proba. Et tamẽ, si merita præcesserint, secus erit l.si uero non remunerãdi.§.inde Papinianus.ff.manda. Tertio & ultimo
64 pro ista opin.facit, quia princeps + potest etiam sine causa reuocare priuilegia subditis concessa.ut not.per Luc.de pen.& Io. de platea in.l. qui fundum.C.de omni agro deser. lib. xi.per illum tex. Et tamen si remuneratoria fuerint, reuocari non possunt.ut dicunt Aret.Barba.& Felyn. in.c.nouit.de iudi.tex. est satis nota. in.d.l.si pater.§.fina.quem pro hoc notant Ang.& Roma.ibi. idem Bal. in.l.si cum mihi.ff.de dolo.Abb.in. c.fina.de donati.& consi.iii. nitar in præsenti.uolu.ii.& Alex.consil. 40. super primo dubio.uolu.iiii. Sed ue-
65 rius loquendo, + contrarium teneo de iure uerius. Et fatendo omnia cõtraria esse in iure uerissima: totũ fundamentum istius secundæ opin. consistit in uerbis istius prag.ibi, Aliquo pacto, siue quæsito colore quomodo libet annotare: propter quæ uerba, facta in eis ponderatione de qua diximus supra in.§. Audeat. num. 71. nulli dubiũ est, ꝙ nullus modus, nullus color, ac uia relicta est, qua pos-

sint contractus filiorũ fa. ualidari, si requisita per istam prag. non seruentur. Nec adductis in contrariũ opus est respondere: Quoniã ea de iure cõmuni locum habent, & hodie cessant, stãte ista prag. quæ sic ordinat: & ita teneas. ¶ Quæro ulterius in hac prag. in qua consensus patris requiritur in contractu filii: quid si pater ipsius est naturalis tantum, nunquid etiam eius consensus necessarius erit? Ista quæst. dependet ab illo articu. nunquid statutum faciens mentionem de patre uel filio, comprehendat naturales? in quo Doct. in l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad trebell. quia uoluerũt facere multas distinctiones, ualde se intricauerũt. Conclusio tamen residet in hoc, ꝙ
66 regulariter + naturales non comprehenduntur. l. ii. §. legitimos. ff. de excusa. tuto. l. generaliter. §. cum autem. ubi Gloss. & Docto. C. de institu. & substitu. l. iii. C. de adulte. not. Barto. in l. quia semper. ff. de in ius uoca. Roma. in l. si filio. l. iii. ff. solu. matri. Alexan. in d. §. si quis rogatus numero. 32. uersicu. & sic, & Ripa. ibidem nume. 70. aliiq; quos refert & sequitur. Grat. consil. 145. nume. ix. uolu. ii. licet in multis casibus, prout subiectæ materiæ qualitas, & ratio expostulant, contrarium reperia-
67 tur. + Et præsertim secũdum eund. Ripam ibi. num. 73. quando militat eadem ratio in naturalibus, quæ in legitimis. per. l. libertinum. C. de interdi. matri. Quare. q. res respondendo, dico ꝙ consensus patris naturalis non requiritur, & notarii libere istorum filiorum contractus accipere possunt: Tum quia regula prædicta ita se habet ut proxime dictum est, cum etiam, quia fallentia quæ datur ad ipsam, non habet locum in casu isto, cum nõ militet eadem ratio: non enim dici potest isti filio naturali ꝙ pater ius prætendit
68 in eius bonis: + quia illi filii acquirunt patri, qui in eius potestate sunt. §. igitur. institu. per quas personas nob. acqui. Nec etiam, ꝙ ratio naturalis suadeat, ut cũ sit sibi obnoxius non possit contrahere sine eius consensu, prout de legitimo filio diximus supra in. §. ꝙ ex nunc. num. 17.
69 + ex quo, in eius potestate non est. §. i. institu. de patr. potest. Bene tamẽ uerum est ꝙ si iste filius naturalis, esset legitimatus, necessario re-
70 quireretur consensus patris + quia tunc per legitimationem, in potestate eius redactus esset, & uti legitimus haberetur. §. illud uersic. generaliter. in authentica quibus modis naturales effici. sui, & not. Barto. in. l. inuiti. ff. de his qui sunt sui uel alienis iur. per Iaso. in. l. cum filio fa. nu. 164. ff. de leg. i. quinimmo secũdũ eũ in nullo differt a legitimo. §. licet. uer. nihil a legitimis filiis. in authen. quibus mod. natu. effi. legi. ¶ Iuxta prædicta quæro quid in filio seruo? nũq̃d etiã ipse, patris cõsensum adhibere debebit? an uero notarii poterunt eo omisso, cõtractũ recipere?
71 Prima facie uidetur ꝙ sic + eo quia, serui dicũtur habere patrem. l. iii. ff. de libera. caus. & l. parentes. ff. de in ius uoca. Sed breuiter tene cõtrariũ?
72 + q̃a seru⁹ nõ est in potestate patris, sed domini sui. §. in potestate instit.

de his qui sunt sui uel alie.iur. propter quod ratio illa, propter quam diximus supra istam prag.non procedere in naturalibus,habet et in locũ in seruis.Nec obstăt præallega.iura.

73 Quoniam ✝ secundum Bart. in l. hos accusare .§. omnibus.nu. 7. ff. de accusa. Ista nomina,pater, & mater, dupliciter capi possunt.Primo, ꝙ sint significatiua cognationis quæ est de iure gentium, & isto modo non cadunt in seruum.quia non habet cognationem . institu. de seruil. cogna.in prin. Secundo, ꝙ sint significatiua naturæ, ut pater dicatur genitor, & filius generatus, & isto modo cadunt in seruum : & procedunt præallega.iura. Unde quis habeat patrem, id est genitorem secũdum naturam, tamen non habet pa-

74 trem quo ad ea quæ sunt de iure gẽtiũ secundario, & ciuili, ✝ a quibus incognitus est, & pro mortuo reputatur .l. seruitutem cum simil. ff. de regu. iur.

Prosper Carauita.

SUMMARIUM.

1 Ritus Regni uult, ꝙ opponens contra instrumentum, dicat causam in uinculis.

2 Nemo dicitur esse sine patre.

3 Patria potestas, non causatur nisi ꝑ matrimonium.

4 Facta non præsumũtur, nisi probentur. & nu.11.

5 Patria potestas, uel emancipatio nõ præsumitur.

6 Reus in exceptione, est actor.

7 Emancipatio quid?

8 Emancipationis forma remissiue.

9 Emancipatio an possit fieri per procuratorem? & nu.10.

12 Emancipatio an præsumatur per diuisionem bonorum?

13 Prohibita regulariter, & certo casu ꝑmissa an credătur ad esse in casu permisso per solam assertionem? & nu.14.

15 Verba enuntiatiua probăt inter easdem personas.

16 Mendax, ratione mendacii, an perdat priuilegium? & .17.

18 Dolus & mendacium non infertur scienti.

19 Veritas, debet opinioni praeualere. & .23.

20 Causa iusta excusat a pœna legali.

21 Contractus factus per eum,qui communiter tenebatur emancipatus, an ualeat? & quando.non? nu.25.

22 Gesta per eum, qui communiter habetur pro iudice, ualent.

23 Nullitas, prouenienis ex defectu iurisdictionis, nunq̃ dicitur esse reiecta.

24 Limitatio Vigesima tertia prag.

26 Emancipatio corã quo fieri debet? & .27.& an coram patre met aut filio? nu.28.

29 Emancipatio, an possit fieri coram notario? & .33.

30 Iudex ad contractus, habet iurisdictionem uoluntariam.

31 Verbum iudex, in uero iudice debet intelligi.

32 Iudicum proprium est, ius dicere.

34 Iurisdictio potest acquiri per consuetudinem.

35 Emancipatio facta coram baiulis, ualet.

Baiuli

§. XII.

EL FUERINT EMANCIPATI. ¶ Quaro i hac prag. in qua filii emancipa-

tio requiritur, de una.q. satis utili & quæ contingit in facto: In hoc regno extat Rit. Magnæ curiæ num. 164.
1 quo cauetur, † q qui uult dicere cõtra instrumentum debet carcerari, & in uinculis existẽs, probare quod dicit (dato sibi termino) nisi in promptu doceat d satisfactione. Pone, q citetur filius fa. super tenore instrumenti, iuxta formam prædicti Rit. ipse comparet, & dicit contractum nullum, eo q ipse est in patris potestate, nunquid, hoc allegato, debet liberari? ut sic præsumatur in dubio patria potestas, an uero carcerari, ut ipsam probet? & in dubio præsumatur emancipatio? Breuiter ista .q. depẽdet ab illo arti. nunquid præsumatur quis, esse in patris potestate, uel emancipatus, Et in hoc, Doct. dissentiunt, Nam aliqui dicunt, q quilibet præsumitur esse in potestate patris, nisi probetur sui iuris. ut dicit Corne. cons. 208. nu. 4. uol. iii. per. l. si filius. ff. de proba. l. si emãcipati. ibi probatum. C. de colla. ea
2 præsertim ratione, † q nemo est sine patre: ut etiam dicit Grama. decis. 12. quæ opin. si esset uera, iste filius fa. pro quo præsumitur, deberet liberari, & dari terminus creditori ad probandum q iste sit sui iuris. Aliqui uero dicunt contrarium, q immo quis præsumitur sui iuris, nisi probetur patria potestas. ut dicit idem Corne. ubi supra. post Bar. quem allegat consi. 143. uisa inquisitione facta contra fran. Mouentur tum ex. l. titia. ff solut. matri. ubi uidetur tex. ad literam. tum ex ratio-
3 ne, † quia nemo cõstituitur sub patria pot:state nisi per matrimoniũ uel adoptionẽ. l. i. ff. de adoptio intelligẽdo tamẽ ut ibi, & ut inf. dicã nu.
4 76. quod cũ sic facti, † non præsumitur nisi probetur. l. in bello. §. facta ff. de capt. & postlim. reuer: Nec obstant allegata in contrarium, quia responsio patet ex dictis ibidẽ p Corne. ad quem te remitto. Quæ opin. si esset uera, iste filius fa. deberet carcerari iuxta formam Rit. & postea in uinculis audiri ad probandam patriam potestatem. Alii uero & tertio, fuerunt in opin. contraria prædi-
5 ctis, q immo, † neq; patria potestas, nec existentia sui iuris præsumitur, sed qui se fundat in altero de duobus, obligatus est pbare. Hãc opin. tenuerũt Cuma. & Roma. in. l. sed si de sua. ff. de acq. hæred. & Cor. palle ga. cõsi. 208. nu. 6. dicẽs, q tã legendo, q cõsulendo, semper sibi placuit ista opin. quæ uidetur fuisse prius de mente Glos. in. d. l. titia. in fin. dũ dicit, q qui se fundat in patria potestate, tenetur probare & q se fũdat in existẽtia sui iuris, similiter. Quare respondẽdo præfatæ. q. dico q cũ filius fa. se fundet in patria potestate, ex quo dicit de nullitate cõtractus ratione patriæ potestatis, tenetur ipse eam probare: q a quis sit reus quo
6 ad debitũ, † tamen in negatione, & exceptione est actor. l. i. ff. de excep. & fundamẽtũ suũ, patriæ potestatis, ei qui allegat, pbandi onus incũbit. l. ei qui. ff. de proba. l. i. & l. actor. C. eod. Et interim, quia habet instrumentũ contra se, uigore Rit. præfati carcerabitur, dato sibi termino in uinculis ad probãdũ quod prætẽdit

audito etiā creditore in omnibus.& ita teneas.℄ Quæro in ista pragm. priusq̄ ulterius procedam (cum in ea de emancipatione fiat mentio) qd est emancipatio? & in hoc dico, ꝙ Aliquādo capitur ꝓ imaginaria uē ditione. institu. de testa. ordina. in prin. Aliquādo ꝓ liberatione a potestate licet ad aliū effectū,& imꝓprie c.tuarū.iūcta.Glos.de priuil.Aliquādo alio modo,& ꝓut in ista prag.in quo Cardi.in clem.i.in prin.xv.nota.de excess.prælat.dicit, ꝙ est liberatio,& ideo tex.& ibi Bal.in.l.si uina.§.cū uero.C.de bon.mater.dicit,
7 † ꝙ est libertatis cōcessio.idē uoluit Bal.in.l.cū oportet. §. cū autē.C. de bon.quæ liber.& Cassa.in cōsue. burgu.titu.des infans.rubr. vi.§.iii.
8 nu.i.Eiꝰ tamē † formā,uide p Spec. titu.de nat.ex liber.uētr.§.fina.& in stit.qb.mod.ius patr.potest solui.§. nostra.℄ Quæro nūq̄d emācipatio possit fieri p procuratorē? & in hoc Glos.in.l.cū ꝓponas in uer.tradidi-
9 sti.C.de dol.mal.tenet, † ꝙ nō.idem Bar.in.l. post mortem.§. fina. ff.de adoptio.& in.l. gallus.§. forsitā.ubi ēt p Ias.ff.de liber.& posthu.Bal.cō si.131.uol.i.Barb.cōs.35.uol.2.Areti.in.§.aliquādo.nu.6.ubi bona Ad dic.institu.de nupt.Bald.in sua margarita in uer.legitimatio.nu.i.Ange. cōs.44.Paul.de cast.consi.174.ad primū quæsitū.Ias.in.l.emācipati.C. de colla.Alex.cōs.135.uol.4. Decy. in.d.l.emancipati.Barba.in.c. requisti.col.iiii.circa fin.de testa.& Cass. in cōsuet.burgu.titu.des enfās. rub.
10 vi.§.iii.nu. i.dicit tamē,† ꝙ si fiat, & nihil opponatur,ualet & tenet.allegat Bar. in.d.§. fina. Fely. in.c.ii. col.ii.&.iii.de iudi.& uulga.tex.in.l. fina.C.de anna.excep.℄ Quæro qd si pater diuisit bona inter filios p instrumētū iuratū,nunquid ex tali diuisione præsumetur emācipatio ipsorum ita ꝙ possint contrahere sine eius cōsensu? Soccy.tāgit istā.q.cō si.33.in prin.uol.ui. & dicit ꝙ non: Primo quia emācipatio est quid fa-
11 cti,& facta † non præsumuntur,nisi probētur.d.l.in bello.§. factæ.ff.de capti.& postlimi.reuer.Secūdo,quia emancipatio debet fieri cum solemnitate coram magistratu competenti.l.fina.C.de emancipa.quæ solemnitas tanq̄ extrinseca, similiter non præsumitur.d.§.factæ. & .l. sciendum.ubi Docto.ff.de uerbor. obliga.Tertio, quia, q̄uis uoluisset emācipare, nuda uoluntate non potuisset, nisi cum dicta solemnitate.l. nō nudo. C.de emancipa. liber.Quarto allegat, ꝙ talis assignatio non ualet inter patrem, & filium sine iuramento: secundum Bal.in.l.iii. num. 9.C.pro donat. quæ ratio cessat in casu nostro, præsupposito, ꝙ diuisio fuerit facta per instrumētum iuratū.Sed licet ipsa tantū cesset, tamē p supradictas tres rationes, uidetur
12 † similiter tenendū cū opin. Soccy. & ex cōsequēti,ꝙ tales filii nō possint contrahere sine consensu patris contra dispositionem istius prag.cū per talem diuisionē nō euaserint patriā potestatē.℄ Quæro i hac prag. quid iuris erit in casu quo pater, & filius asserāt ipsum filiū esse emancipatum, & aliquis cum tali assertione patris,ac etiam filii contraxit,

nunquid talis cōtractus ualidus erit ac si esset factus cum emancipato, ut sic emancipatio præsumatur ex eorum assertione? Soccy.consil. 23. col.iii.nu.13.uol.iiii.dicit, ꝙ assertioni patris & filii non est standum ꝙ filius sit emancipatus, & ex consequenti ex ea emancipatio non præsumitur.idem Cassa.in consue.Burgu. titu. des enfans rubri.vi.§.iii. in tex.ibi est repute emancipa.num.2. Et si dictorum assertioni nō est standum, nec emancipatio præsumitur, sequitur necessario ꝙ contractus non est ualidus, ex quo factus est cū filio fam. Confirmatur ex alio, quia
13 in iure habetur, ꝙ in prohibitis + regulariter, & certo casu permissis, non debet stari uerbo dicentis casum permissum subesse. l. qui testamentum. ff. de proba. l. cum quis decedens. §. titia. ff. de lega. iii. Io. Andr. in addit. Specul. titu. de rebus eccle.non. aliena. Oldra. consil. 175. quidā episcopus. Ias. in prælud. feu. fol. 8. col. xxxii. Gramma. decis. 79. & Sylua. consi. 4. num. 4. Cum ergo regulariter per istam prag. prohibitus sit filius fa. contrahere, nisi quando esset emancipatus, nō debet stari assertioni patris, & suæ, ꝙ sit emancipatus, etiam ꝙ asserant cum iuramento. secundum Bar. in. d. l. cū quis decedens. §. titia. & Alex. in. l. si donatione. C. de colla. post Bal. ibi. ubi, ꝙ confessio inter personas actū facere prohibitas etiam iurata nō ualet: uideturq; eē de mēte istius prag. in qua dicitur, ꝙ si partes dixerint mēdaciū, & filii fa. asseruerint se patres fam. imputetur stipulantibus, & acta non teneāt. Ergo sentit, ꝙ assertioni ipsius filii non sit standum, & si stetur, contractus nō ualet. Quid dicēdum? Breuiter ego teneo in præfata. q. esse distinguendū + ꝙ aut habetur assertio filii tantum, Et isto casu procedat quod dictum est, tū ex rationibus allegatis, tum etiā per aliā
14 rationē, quam Soccy. adducit in præfato consi. 23. nu. 14. uer. & probatur. uidelicet ꝙ si secus diceretur de facili fieret fraus huic prag. quoniā filii fa. semp assererēt se esse emancipatos. Aut habetur assertio patris cū assertione filii, & tunc ego tenerē contrarium, & ꝙ talis contractus sit ualidus: ea præsertim ratione, quia eo ipso, ꝙ asseritur in instrumento, ꝙ iste filius est emancipatus, non uidetur posse inficiari quin sit talis: quoniā + uerba enunciatiua alicuius actus, prolata inter easdem partes, probant illum actum subesse, q̄uis tempore confecti instrumenti perfi
15 ci non potuisset. l. legitimam. C. de cōtrahen. stipu. not. Bar. in. l. sciendum. ff. de uerbo. oblig. & Soccy. d. cons. 23. nu. 5. Nec obstat, quod Soccy. dicebat: assertioni patris, & filii non esse stādum. quoniā ipse loquitur in statuto requirente consensum patris in contractu filii, nō pro eius interesse, sed ad meram solemnitatem actus, ob fragilitatem contrahentis (ut dicit. d. consi. nu. 17.) quo casu militant rationes supra allegatæ, & per ipsum adductæ, quare ipsorum assertioni non sit standum: & præsertim illa, quia præsumitur suspecta, & emanata in fraudem statuti. sed cum ista prag. non pro so-

lemnitate, sed solum pro eius interesse in suum fauorem, & priuilegiū emanauerit, cessant omnes prædictæ rationes: Nec dici potest ꝙ pater sic asserat, ut faciat contrahere filium contra dispositionem pragma. cum dispositio ipsius facta fuerit ne contrahendo sibi damnum faciat filius fam. unde, cum ipse asserat eum emancipatum, credendum est ita esse, & ex consequenti dicendum, ꝙ sit contractum cum emaucipato, nō autem ꝙ pater illud asserat ut fraudet legem quæ non cōtra se, sed pro se emanauit. Præterea dicebant aliqui, nonne ꝙ contractus factus per filium sine consensu patris, uigore istius pragm. sit nullus, & filius ex eo non teneatur (ut proxime dixi. & supra. §. ꝙ ex nunc. nu. 15.) factum fuit in fauorem, & priuilegium patris? Ergo si nunc asserit per mendaciū, eius filium esse emācipatum, ratione mendacii debet tali priuilegio carere, ut ex consequenti contractus
16 ualeat, cum non sit in iure nouum, ✝ ꝙ mendax ratione mendacii perdat priuilegium. l. i. C. ad macedo. l. ii. & iii. C. si min. se maio. dixer. l. sed hoc. §. fi. ff. de re iudi. tenet Petr. rebuff. in comment. consti. fran. tract. de lite. obliga. arti. iiii. Glo. v. nume. i. sed uere ista rō mihi non satisfacit (licet satis uideatur colorata) quia amictere priuilegium ratione mendacii, nō
17 semper est uerum ✝ sed solum in supradictis casibus, & in aliis in iure expressis. secundum Alex. & Ias. in. l. uinum. ff. si cert. peta. & post eos Capic. decisi. 15. nume. 6. Merito in ea non facio fundamentum, sed solum super prima ratione. Limita tamen supradicta, nisi ille, cum quo cō trahit filius fami. uerisimiliter sciat ipsum non esse emancipatū, ut quia uicinus, aut consanguineus, Tunc. n.
18 ✝ quia dolus & mendacium non infertur scienti. l. cum donationis. C. de transactio. l. i. in fine. ff. de actio. empt. non possumus dicere ꝙ talis assertio probet emancipationē inter easdem partes, ex quo inter eas clarum est emancipationē non subesse, Et ideo contractus nullus erit. ut prædicta referendo tenet Tiraquell. in tract. ll. cōnu. Glos. vi. q. xvi. num. 139. per tex. expressum in. l. de tutela. C. de in integ. resti. ¶ Quæro pone, ꝙ contractum est cum aliquo, qui re uera erat filius fami. tamē cōmuni reputatione tenebatur sui iuris, puta ꝙ esset emancipatus, uel ꝙ pater eius esset in bello mortuus, nū quid contractus facti per eum ualebunt? Guliel. benedict. in repet. cap. rainutius. in uer. matrem insuper clerам. nume. 4. parte. i. fol. 37. de testa. ponit hanc q. & ex mente Bal. in l. ii. C. de senten. & Alexand. ibidem in. l. i. dicit, ꝙ talis communis reputatio non sufficeret ad habilitan-
19 dum filium fami. Quia ueritas ✝ debet opinioni præualere. l. ii. §. fin. ff. pro emptore. c. nuper de bigamis non ordina. c. ueritate. viii. distinct. l. is qui putator. ff. de acquiren. hæredita. & l. ii. §. i. uersic. proinde. ff. de iudi. Retenta tamen hac opinio. bene credo ꝙ si nō esset remissa pœna per hanc pragmaticam actuariis siue notariis stipulantibus tales contractus, hæc communis reputatio,

tanq̃ causa iusta ipsos excusaret a
20 pœna + sicut aliæ iustæ similiter ex-
cusant a pœna legali. l. si qs id quod
§.doli.ff.de iurisdi.omni.iudi. not.
pulchre per Gloss. in. l. ab exequu-
tione.in uersi.mulctandos in fine.C.
quor.appella.non recipi.Bald.in au
tent. generaliter.col.iii.C.de episc.
& cleri.& Ias.in.d.l.si quis id quod.
in.vii.nota. Sed contra dictam opi-
nionem tenet Tiraquell.in tracta. ll.
connu.Gloss.vi.q.17.num.41. usq;
ad nu.155.ubi post multa in utranq;
21 partem adducta,dicit + q̃ talis com
munis reputatio, faciet ualere con-
tractum per iura & rationes quas
adducit. Potestq; hæc contraria &
secunda opin. confirmari, per ea
22 quæ in simili dicũtur de iudice, + q̃
gesta per eum ualent, si tamen com
muniter reputabatur, iudicabatur,
& tenebatur pro tali.l.barbarius.ff.
de offic.præto.cum simil.late Bald.
in.l. si quis per calumniam. colum.
ii.C.de episco.& cleric.& ante eum
Barto.consil. 82 .punctus quæstio-
nis.uolu.i.ubi ponit modum articu-
landi.Felyn.in.c.exceptionem.num.
37.de except. aliiq; quos nouissime
adducit Sebastian. Vant. in peru i-
li tract.nullita.titu.quib.mod.sente.
null.repara.poss.nume.38.Et tamen
clarum est,quanti momenti sit nulli-
tas proueniens ex defectu iurisdi-
23 ctionis;cum ipsa + nunq̃ censeatur
(reiecta,etiam si a statuto generaliter
omnis exceptio repellatur) secun-
dum B.l.in.l.si quis filio.§.q̃ si quis
.ff.de iniust.rup.& irrit.testa.in. l.i.
C.si a non compe.iudi.& alios quos
refert & sequitur Grammat. decisi.
61.in fin.Nec obstant præallegata iu
ra, q̃ ueritas debeat opin. præuale-
re,quoniam ut dicit Abb.in d.c.nu-
per.nu.3.illud uerũ est regulariter.
fallit tamen ubi adest cõmunis repu
tatio per d.l.barbarius cum simil.Et
notãda sunt uerba, quia ubi nõ esset
communis reputatio, sed particula-
ris,tunc tandiu præfertur opinio ue
ritati, q̃diu ueritas latet. secundum
eund.Abb.in.d.c.nuper.per c.lator.
de re iudi.&.c. cum uenerabilis. de
except.ueritate autem patefacta, om
nia reuocarẽtur.per.d.iura. Ex qui-
24 bus poteris + limitare Vigesimo ter
tio hanc pragmaticam ut non pro-
cedat in filio fami.communiter tra-
ctato & reputato sui iuris. Limita ta
men hanc secũdam, & iudicio meo
ueriorem opinionẽ. duobus modis.
25 Primo + quando talis cõtractus ten
deret in præiudicium patris. Secun-
do quando ille qui contraxit cum fi-
lio fami.sciuisset aliter esse q̃ repu-
tabatur : ut latius per Tiraquell. ubi
supra. ¶ Quarto coram quo talis
emancipatio fieri debet? Et in hoc
26 + respondet tex.in.l.non nudo.&.l.
fina.C.de emancipa.libero.l.i. C.de
offic.præfect.præto.§. præterea in-
stitu.quib.mod.ius patr.potest. sol-
ui. q̃ fieri debet uel in tribunali iu-
dicis competentis,uel coram eo ma
gistratu cui hoc concessum sit ex
legibus, aut longa consuetudine. Et
idem dicit Specu. in titu. de iurisdi.
omni.iudi.uersi.ad huius.ibi porro.
Gloss.in.l. magistratus. ff.de adop-
tio.in.l.emancipati.C.de emancipa.
27 libero.& Angel.consil.44. +. De-
bet autem esset iudex competens in

xta.d.l.fina.respectu patris emancipantis: Et hoc sufficiet, licet sit incompetens respectu filii, Et ideo si pater emancipat filium clericum, emancipatio erit facienda coram iudice laico. ut dicut Domini de Rot. decisi.7. alias.178. de iudic. in nouis.tenet disputando ad longū Rip. in.c.decernimus.nume.9. ibi nisi dicamus extra de iudic. Si tamē pater erit clericus, & filius laicus, tūc fiet corā iudice ecclesiastico:ea præsertim ratione, quia in his quæ sunt uoluntariæ iurisdictionis agentis, idest patris. Et non recipientis,idest filii, persona attendi debet. Et hoc uerū
28 + etiam si ipse met pater esset officialis, aut filius magistratus, quoniam possent in hoc casu esse iudex & pars.l.si consul.&.l.magistratum .ff. de adoption.tenet etiam Par.in tract. syndi. in litera I, uersic.quaro de quæstione facti.fol. 184. in parua impressione, & Zas. in.l.qui iurisdictioni nume. 16. ff. de iurisdictio omni.iudic. Et non solum co-
29 ram magistratu fieri potest + uerū etiam coram notario & iudice. secundum Corne.consil.259.uolu.iii. quod est repetitum de uerbo ad uerbum.consil.238.ubi de hoc ad longum. Et idem eundem referēdo tenet Marant.in practi. parte. iiii. distinct.xviii. dicens, ꝙ ita obtinuit in
30 facto, ea præsertim ratione + quia isti iudices ad contractus,habent iurisdictionem uoluntariam, & honorem ipsius: licet sine administratione.ut probatur in.l.i.iuncta Gloss.in uersi.qui tribunali in fine.ff. de iudi. & in.l.rem non nouam.in Gloss.facultatem.C.de iudi. & not. per Alexandrum in.l.si cum dotem.§. eo autem tempore. columna secunda. ff. solut.matrimo. Sed contrariam opinionem tenet Deci.consilio.13. pro tenui facultate. columna prima.nume. 7 uolumi.i.Angel. consil.c.93. uisis & inspectis.Luc. de penna in.l. secunda.C.de numera.uer. sed quid in quæstione lib. xi. ubi ad longum cōcludunt iudicem & notarium debere puniri tanquam usurpantes officium non competens eisdem, & emancipationem non ualere: Nam cum debeat fieri coram iudice competenti aut magistratu.d.l. fina.cum supra allegatis talia uerba debēt in-
31 telligi in potiori significato. + Et sic in uero iudice aut magistratu.secundum eundem Lucam.in.d.l. post Gloss.incip.nota sic.quæstio secunda.C.de impon.lucra. descript. Sed isti tales non sunt ueri iudices: cum
32 ius dicere non possint,quod + proprium est iudicum. c.forus. de uerborum significa.ut patet ex ethimologia uocabuli quæ ut plurimū negatiue fieri potest.& ualet.l.i.§. appellata.ubi Salicet.& Doct.ff.si cert. peta. & late Euerar. in locis lega. loco ab ethymologia uocabuli fol.56.ergo sequitur ꝙ in eis uerba.d.l.fi.non
33 uerificātur.Et idem tenet Par.in tra. & loco præallegato.quamuis postea dicat notarium & iudicem nō teneri per multas rationes quas allegat,residēdo tamen cum opinione Luc. ꝙ emancipatio + taliter cōfecta sit nulla.Quid dicendum?Ego teneo hanc ultimam opini.& cū casus mihi contingisset in Patria mea, in quadam

causa Nobilium Dianæ, & Clerici Io. Tiberii Miloni de eadem terra, cum quibusdam aliis, allegaui pro ea: Et quia iudex adhærebat alteri parti, demonstrauit ei meas allegationes, quo audito, pars aduersa fecit aliam emãcipationem coram baiulis, & eam præsentauit in curia. Nec obstant quæ Corne.in.d. consi. allegat: quoniam ex prædictis patet respõsio. Præterea, ipse fundat se, & ita præsupponebatur in illo facto, ꝙ erat probata consuetudo, ne dũ longi sed etiam longissimi temporis, ꝙ notarii soliti erant facere emancipationes ex longa consuetudine, quo casu nõ recedo ab eius opin. nec supradicti Docto. negarent, cum hoc dicatur expresse in .d.l. fina. C. de emancipa. libero. iũcta Glos. in uer. ex longa consuetudine. & in.l.i. eo.
34 titu. ubi ꝙ hæc iurisdictio + interponendi authoritatem emancipationibus, potest ex consuetudine tribui, qua propter eius dicta non refragantur huic opin. Fuit tamen in prædicta causa aliud dubium, Nunquid illa emancipatio secundo loco facta coram baiulis ualuisset? cui di
35 xi + & nunc dico ꝙ bene ualebat. per.d.l. fina. &. §. præterea institu. quib. mod. ius patr. potes. solui. ubi ꝙ non solum coram iudice competenti, sed etiam coram magistratu fieri potest, cum tamen negari non
36 possit quin + isti sint de ordine magistratuum, saltem de infimis. iuxta not. per Glos. in. § cumq; hoc uers. illustribus. institu. in prohe. Nec obstat ꝙ tunc dicebatur ꝙ in. d.l. fina. dicitur illum magistratum hoc posse facere, cui esset permissum ex lege, uel consuetudine, cum tamen non esset doctum de consuetudine Terre Eboli, nec demonstratum, esse permissum baiulis a lege. quoniã
37 prædictis respondetur + ꝙ baiuli sunt equiperati defensoribus ciuitatum. ut patet ex Glos. unica. constitu. regni baiulus si furem. dum allegat. §. audient. in auth. de defenso. ciuita. ubi etiã Afflict. hoc tenet nu.
38 7. Defensores autem ciuitatũ + omnia possunt facere dummodo merum aut mixtum imperium nõ exerceant. §. ius iurandum. in fin. ubi etiã Glos. in auth. de defenso. ciuita. ergo etiam baiuli. immo + plus pos-
39 sunt baiuli ex constitu. regn. q̃ poterant defensores. ut dicit Afflict. in consti. baiuli locorum. nu. 2. & .3. ubi, ꝙ possunt etiam aliqua mixti imperii exercere, ut dare tutorẽ pupillis, uel datum in testamento non solemni confirmare, & curatores etiam ad lites cõstituere, ultra ꝙ possunt omnes causas ciuiles, tam in actione reali, q̃ personali, in quacunq; quantitate cognoscere (exceptis feudalibus) .d. constitut. baiuli locorum. cum defensores non poterant nisi usq; ad trecentos aureos. §. iudicare. in auth. de defenso. ciui. Et
40 q̃uis ipsorum + iurisdictio ex consuetudine cõtraria, in multis ex prædictis sit diminuta, tamẽ nõ propter hoc restat quin possint hunc actum emancipationis facere: cum mutatum non reperiatur, & uoluntariæ sit iurisdictionis .l. præcipimus. in fin. C. de appella. prout in dicta patria mea alios actus faciũt, & fieri uideo,

41 præsertim ✝ aditiones hæreditatum cū benefitio legis & inuētarii. Quin immo dicit Afflict.in.d.constit.baiuli uer.sed quæro.nu.4.ꝙ in Ciuitate Neap.ostensi fuerunt actus publici baiulorum,& inuentæ fuerūt emācipationes factæ coram eis, Et q̄uis nō dū acciderit in dicta Terra Eboli fieri istas emancipationes coram baiulis, non propterea dicēdum est amisisse eos potestatem a lege concessam in omnibus causis ciuilibus, & interponendi authoritatem ali-
42 quibus actibus: quoniā ✝ lex,eiusq; dispositio nunq̄ tollitur(etiam si per mille annos eius casus non eueniat) nisi per contrariam consuetudinem secundū Glos.in.c.i.extra de treug. & pac.ubi Fely.& communiter Docto.firmauit etiam in.q.nota.Excellens, Regiæ Cameræ Summariæ Dignissimus Præsidens, Dominus Paulus de Magnanis, in quibusdam allegationibus,quas habeo ad pēnam, in fauorem condam Magnifici. Dō Michaelis.uer.ex quibus: quæ consuetudo contraria, debet esse inducta bis,in contradictorio iudicio.secūdum Glos.in.d.l.de quibus & Io. de amic. consi.i.uer. posset tamen. ℭ Nunquid autem filius infans aut absens possit emancipari?Vide tex. in.l.penu.& ibi Salice.& Doct.C.de
43 emācip. libero.ubi habetur ꝙ nō, ✝ nisi habito rescripto principis.Et si fiat & postea ratificet an ualeat? Cassa.tangit hanc.q.in consuet. burgu. titu.des enfans. rub.vi.§.iii.nu.7.& quia se remictit ad Curt.senio. cōs. 4.puntus de quo quæritur.per totū. & cons.19. col.ii. &.iii. ibi uide.

ℭ Quæro quid si filius non est emācipatus sed aliter reperitur extra pa
44 tris potestatē ✝ Puta adeptus est episcopalem dignitatem per quam sui iuris efficitur.§.palam.in auth.consti.quæ de dignita. coll.vi. auth. sed episcopalis.C. de epis. & cleri. quo ad sui tamē fauorē & cōmodū. ut dicit Bal.in.l.apud hostes.C.de suis.& legi.hæredi. Barba. in rub. extra de reb.eccle.nō alie.& Aymo. cōs.96. uol.i.Vel ingressus est monasterium
45 ipse aut pater eius: ✝ Quo casu etiā sui iuris efficitur. secundū Bal. in.l. sacro sanctæ.C.de epis.& cleri. Ias. in.l.patre furioso.ff.de his qui sunt sui uel alie.iur.Guliel.benedict.in repet.c.Rainutius. in uer. matrem insuper cleram.nu.42.extra de testa. & latissime Boer. decis.121. uolu.i. nu.11.&.12. ubi dicit hoc cōmuniter teneri,licet aliqui tenuerint contrarium.Vel aliquo alio modo reperitur filius extra patris potestatē.de quibus habes in.d. auth. sed episco-
46 palis.Nunquid ✝ contractus facti p cum ualebunt q̄uis non sit emancipatus ut hæc prag.requirit?Breuiter teneo ꝙ sic, cum non sit ratio diuersitatis.ℭ Quæro quid si filius emancipatus renuntiat emancipationē & demum contrahit, nunquid talis cōtractus ualebit an non? tanq̄ reintrauerit patris potestatem: Corne.cōs. 228.ꝙ dictus.uol.4.in litera f, uidetur decidere ꝙ ualet contractus,
47 Dicit.n.✝ ꝙ renuntians emancipationem nō reintrat patris potestatē, sed sui iuris remanet sicut prius erat. per.l.qui liberatus.ff.de adoptio.Itē
48 quia ✝ sicut per renuntiationem nō

potest libertati praeiudicari.l. sciētis C. de ingenu.& manu.& l.nec si uolens.C. de libera.caus. eodem modo
49 nec existentiae sui iuris, ex quo + nemo dicitur esse dominus mēbrorū suorū.l.liber homo.ff.ad.l.aql.& idem referēdo tenet Marant. in sua pract.4. parte. distin.18. nume.4. ℂ Quaero sub sequenter iuxta praedicta de duobus.Primo nunqd filius qui semel exiuit patris potestatē per emācipationē possit in eādē reuerti? tex.in.l.qui liberatus.ff.de adoptio.dicit ꝙ non. Sed breuiter distin-
50 gue, + ꝙ aut exit filius a potestate patris,uolūtate ipsius mere destinata ad illū effectū ut fili⁹ sit sui iuris, Et tunc non potest amplius rein-
51 cidere + (nisi denegaret alimenta patri pauperi) secūdū Bar.in.l.alimēta.§.i.in fin.ff.de liber.agnos. argu.l.i.C. de.ingra.liber. &.l. ingratus.ff. de iur.patro.Aut exit ex quadā cōsequētia, ipsius uolūtate ad hoc mere & principaliter non destinata, sicut quādo exit pp patris uel ipsius monachationē,Et tūc reincidit si restituitur ad saeculū authoritate Summi pontificis.ut dicit Specu.in titu. de stat.monac.col.4.uer.13. quaeritur.
52 + Itē quando filia exit quia maritatur, & est neapolitana. per consue. neapo.titu.de filia fa.nub.in consuetud.incip.Sed & mulier. iunctis nota. per Neapoda.in uer.eo.ipso. id est sine hominis facto.Et sic ex consequētia reincidit in potestatem patris si maritus moritur per supradictam rationem. Tenet Gramma.decis.54.& consi.ciui.62. num.15. & plene Tiraquell. in tract.ll. connu. glos.i.num.66. ubi respondet con-
53 trariis. Secundo.Quaero + nunquid semel emancipatus possit iterū emācipari? & in hoc remitto te ad Paul. de castr.consi.48.uol.i.ℂ Quaero, pone ꝙ filius emancipatus est & cōtraxit, demum post multos annos ꝓducitur instrumentum emancipationis ad ualidandum contractum, ex quo instrumento apparet aliqua nullitas, ut quia deficit in aliquo.Nunquid si decursum est longum tem-
54 pus, + poterit emācipatio sustinerirut sic pro ea praesumantur omnia solemniter acta stante lapsu temporis? ut ex consequenti ualeat contractus principalis factus per emancipatum? Alex. consi.59. uol.i. Decy. consi.12.nu.2. & cons.564. nu.12. uol.4.& Aret.cons.30.dicunt ꝙ stāte cursu longi temporis substinetur emancipatio: quia ex eius antiquitate insurgit probatio pro ea.Sed contrarium tenet Paul. de castr. consi. 44.in causa quae uertitur. col.v. & consi.31.uol.ii.idem Alex.sibi contrarius consi.409.nu.ix.consi.410. quod est idem. &.541.uol.iii. Bart. in.l.ii.C.si aduer.rem.iudi.ubi uide. omnino Afflict.in.c.i.num.4. si de feu.defunct.contenti.sit inter domi. & agna.& post eos Gramma. decis. .101.num.27.ubi alios q̄ plures allegat. Et ratio est secundum eū,quia postq̄ de nullitate sine defectu, patet ex lectura instrumenti, praesumptio quae insurgit pro eo ex antiquitate temporis, tollitur per rei euidenti-
55 am, + qua nulla maior probatio reperitur. Allegat Innoce.in.c.propo suisti. de proba.& facit.l.emptorē.

in prin.ff. de actio. empt. Et ponit idem Gramma.decis. 9. nu.21. in fin. Quæ not. pro intellectu & limitat. illius communis conclusionis, ꝙ (stante lapsu temporis) omnia præsumuntur solemniter acta. iuxta nota.per Doct.in.l.sciendum.ff.de uerbo.obliga. ℭ Quæro nunquid in hac emãcipatiõe debet interuenire scriptura? Cyn.& Bal. in.l. si emancipa-
56 tione.C.de fid.instru.tenent ꝙ sic.✝ Idem Cassa.in consuetu.burgun.titu.des enfans.rub.vi.§.iii.num.ii.dicit tamen ex mente Doct.in.d.l.emãcipatione &.l.ii.C.de emancipa. li-
57 bero. ✝ ꝙ quando scriptura esset deperdita, posset emancipatio probari per testes. Et ꝙ requiratur scriptura in emancipatione. tenet et Afflict.decis.183. Præterq̃ in casu. secũdũ eund. Afflict.uidelicet.quando tractatur de emancipatione præsũp-
58 ta ✝ ex cursu decẽ annorũ, quibus filius habitauit tanq̃ emãcipatus, seorsum a patre iuxta.tex.l.i.C. de patr. potes.& ea quæ dicũt Alberi.& Bal. in.l.post mortẽ.ff.de adoptio. Glos. & Bar.in.l.ii.C. si aduers. rem iudi. Cassa.in consue.burgu. titu. des enfans rub.vi.§.iii.nu.2.& Ias. in.l.q in aliena.in prin.nu.50.ff. de acqui. hæredi. Tunc enim, q̃a allegata emãcipatio ex cursu temporis præsumitur, alia scriptura non requiritur.& ita teneas. ℭ Quæro congruenter, quid si filius fa.reperitur in potestate patris tamen emancipatus quo ad unum contractum faciendum cum tali, nunquid contractus factus cum illo tali, cuius intuitu reperitur emãcipatus ualebit? Ista.q. dependet ab illo artic.nũquid emãcipatio possit fieri ad unum actum tantũ? Et iste articu.reperitur diffuse tractatus per Docto.in diuersis locis. Tãdẽ Aret. post multa in utranq; in partẽ adducta in.§.præterea nu.ix. uer. quæro. instu.quib.mod.ius patr.potes. fol-
59 ui.✝ tenet ꝙ non.allegat Imo.in.l.i. §.hoc autẽ.ff.ad trebell.& respõdet cõtrariis. Idẽ tenet Guli.bene.in repe.c.rainutius.in uer.matrẽ suã ꝗ clerã.nu.27. parte prima de testa. ubi bene examinat, Et dicit ꝙ hæc opi. quæ fuit Bal.in.l.seniũ.C. q testa. face.poss. est cõmunis & uerior.ut patet ẽt ex Ias.in.d.§. hoc autẽ. ubi ad partes in.ii. lectu. nu.12.& ẽt Ripa. in.d.l.i.§. in filii.ff. ad trebell. licet ipse aliter teneat.& nõ bene iudicio
60 meo. Primo ✝ q̃a patria potestas est indiuisibilis, propter quod nõ põt q̃s eodẽ tẽpore esse in duplici statu contrario.l.i.§.i.C.de lati. liber.tolle.&.l.si pariter.ff.de libera.caus. Secũdo, q̃a si hoc esset uerũ ꝙ q̃s posset esse eodẽ tẽpore in potestate patris & sui iuris, nõ posset esse nisi ex
61 fictione ✝ quã homo nõ põt inducere, sed lex.l.si forte.ff.de castr. pecu. & nota.p Bar.i repe.l.si is q ꝓ ẽpto.
62 ff.de usucapi. Tertio ✝ q̃a actus legitimi nõ recipiũt diẽ neq; cõditionẽ .l.actus legitimi.ff.de reg.iur. Cũ ergo emãcipari q̃s nõ possit ad unũ actũ tãtũ, seq̃tur responsio ad præfatã. q.ꝙ contractus factus cum illo cuius intuitu tantũ reperitur quis emanci-
63 patus, nõ ualet. Ex q̃bus limitabis ✝ hãc prag. Vigesimo quarto nõ ꝓcedere in emãcipato ad unũ actũ tãtũ: Quia is per prædicta reputatur tãq̃

non emancipatus, & ideo contrahere non potest. ¶ Quaero satis necessario in hac prag. filius fa. fecit contractum simul cum patre, obligando se alteri, & pater in instrumẽto sibi praestitit suum consensum, demum se fecit emancipare, & dicit ꝙ uult gaudere beneficio. l. ii. ff. quod cum eo. uidelicet ꝙ conueniatur in quantum facere potest, nunquid bene dicat? Ego in facti contingẽtia, in quadam causa uertente tunc in Regia Audientia Principatus citra & Basilicatae, dicebam prima facie ꝙ non. Primo quia per hanc prag. est inuentus nouus modus ut filius fa. obligetur, merito perpetuo obligatus esse debet. ne solemnitas inuenta ad contrahendum cũ consensu patris, reddatur frustratoria: Cum si contrarium uerum esset, omnes uterentur hac cautela, & se emancipare facerent. Secundo dicebam, clarũ est ꝙ per istam prag. sunt aequiparata ista duo in filio fa. uidelicet contrahere emancipatus, & contrahere cũ consensu patris: sed si contrahat emancipatus, non negabitur quin dicatur
64 + ꝙ non gaudet beneficio. l. ii. quae loquitur de contractibus factis per eum quando existebat in potestate patris, Ergo nec etiam negari poterit hodie stante prag. ꝙ non gaudet de contractibus factis cum consensu patris. Tertio per regulã. c. cum cõ-
65 tingat. extra de iur. iura. ubi + ꝙ iuramenta toties seruari debent, quoties sine interitu seu dispendio salutis aeternae seruari possunt. Et per casum ibi positum. ꝙ priuilegium a lege ciuili concessum, tollitur per iuramentum. quis ergo per. d. l. ii. ff. quod cum eo. filius fa. sit priuilegiatus, tamen contrahendo seruata forma istius prag. cum consensu patris & iuramento, illud priuilegium omnino amictere debet. Quarto quia renunciatum erat in instrumẽto omnibus legum auxiliis, prout communiter in omnibus instrumentis notarii apponunt istas renunciationes. Et ideo frustra legis auxiliũ implorat. l. si quis in conscribendo. cum sua materia. C. de pact. Et si diceretur non esse in specie renunciatum. d. l. ii. dicebam, ꝙ ratione iuramenti, illa generalis renunciatio reputatur ut specialis. per ea quae dicit Bal. in. l. i. q. ii. C. commodat. Ias. in. l. si conuenerit. nu. 15. ff. de iurisd. omni. iudi. l. i. num. 20. ff. si quis in ius uoca. non ier. &
66 Ioan. de amic. consi. 114. ubi + ꝙ ratione iuramenti, generalis renunciatio pro speciali reputatur. per. l. cũ quis decedẽs. §. mater. ff. de lega. iii. Vere tamen loquendo, dicebam postea ꝙ per istam prag. nullo modo sublatum est filio fa. post contractũ emancipato, beneficiũ. d. l. ii. ff. quod cum eo. Et in hoc esse considerandũ ꝙ ista prag. nihil noui adducit circa ualidãdas obligationes filiorum fa.
67 cum de iure communi ualidi erant eorum contractus omnes, + praeter mutuum & uotum. l. tam in contractibus. ff. de iudi. l. filius famil. ff. de actio. & obliga. l. i. ff. ad macedo. sed solum restrinxit casus in quibus hodie procederet dispositio iuris communis, uidelicet dictarum legũ. Nec tamen in ista prag. expressum est, ꝙ in casibus in ea restrictis uelit tollere

aliam dispositionem iuris cōmunis
68 existentis in.d.l.ii.✝ Immo ut d.l.correctio euitetur. iuxta. l. præcipimus cum simil.C.de appella. debemus dicere non habuisse istam prag. intentionem corrigendi, nec correxisse in dubiis per eam non decisis, sed potius reliquisse sub determinatione eiusdem iuris communis. uidelicet. d.l.ii.ut habetur in.l. serui uestri. cū ibi not.ff.de noxa.per Alex. & alios in.l.fina.§.in cōputatione.C. de iur. delib. & in simili statuto annullante contractus minorum.25.annis. uoluit Grat.consi.47.nu.20.Vbi ✝ ꝙ
69 statutum etiam contra ius commune, in casibus non expressis, recipit interpretationem ab eodem iure cōmuni prællega.l.si serui uestri.C.de noxa.l.ut gradatim.§. sed si lege. ff. de mune.& honor. tradit Cor. cons. 5.nu.20.cōsi.71.nu.20. & cōsi.115. nu.27.uol.ii.Non obstat illud quod primo loco adducebam, ꝙ per istā prag. est inuentus nouus modus & solemnitas obligandi filios fa. Et si non tolleretur beneficium.d.l.ii.hæc prag.esset frustratoria, quoniam (ut dictum est) nihil noui adduxit, sed quod hodie per eam statutū est quo ad ualiditatem contractus, etiam antiquitus erat.d.l. tam in cōtractibus. cum supra allegatis. Nec dici potest hæc prag. frustratoria & elusoria ꝑ hoc, cum etiam ꝙ locum habeat.d.l.ii.circa casus contentos in ea, nihil noui esset: sed illud idē quod antea locum habebat, etiam in casibus in ea contentis (præterꝗ in emancipato ut dictum est.) Et quis dicitur ꝙ isto modo omnes facient se emancipare, hoc non obstat: cum talis cautela sit inuēta a lege met. uidelicet
70 d.l.ii.quo casu ✝ non dicitur fraudem facere, qui actum facit lege permittente.l.gracchus. C.ad. l. corne. de sica. Non obstat secundum, quia non est uerum ꝙ per istam prag. sint equiparata illa duo, uidelicet cōtrahere in potestate cum consensu patris, & contrahere emancipatus, sed solū uoluit hæc prag. ꝙ cum de iure communi in omni casu obligaretur filius fa. hodie obligetur in casibus contentis in ea tantum. Nec dicitur hic, ꝙ si de iure communi esset differentia inter hos casus, tollatur: cū ergo non dicatur, relinquendum est similiter dispositioni iuris communis, quo fit differētia inter eos. Quāuis ergo filius emancipatus hodie cōtrahens, non habeat beneficium.d.l. ii. hoc non est ex dispositione istius prag.sed eiusdem iuris communis. Et si filius in potestate constitutus cōtrahens, & postea emancipatus gaudet.d.beneficio, non mirum, quoniā id a iure cōmuni sibi concessum est. Non obstat tertium & quartum de iuramento & renunciatione: Quia aliud est tractare ꝙ tollatur beneficium.d.l.ii.per hanc prag.& (ut dictum est) non tollitur, Aliud, ꝙ tollatur per iuramentum & renunciationem, quoniam eo casu tenerem filium fa.habere obstaculum.per.d.c. cum contingat. cum supra allegatis. ratione iuramenti & renūciationis, cum.d.l.ii.loquatur in cōtractu simplici, non autem de uallato per iuramentum & renuntiationes. Posset tamen dari modus gaudēdi dicto be-

neficio, si tamen prius impetrauerit absolutionem a iuramēto. iuxta not. per Afflict. decis. 220. nu. 10. cũ seque. ubi ad plenum de materia absolutionis iuramenti, pro ut in dicta causa factum fuit, & decisum pro filio emancipato, & etiam in sacro cõsilio. Neap. pro ut uidi per quandam copiam decreti ibidem lati, & in dicta causa præsentati. Quæro in hac pragma. in qua de emãcipatione fit mentio. nunquid filius fa. cogere po
71 test patrem ut ipsum emancipet? ✝ Breuiter dicas q non regulariter. l. nec auus. C. de emancipa. libero &. §. fina. institu. quibus mod. ius patr.
72 potest. solu. ✝ Et eodẽ modo pater non potest inuitum filium emancipare. l. penu. ubi not. per Glos. C. de emancipa. liber. Glo. in authent. quibus mod. natura. effici. sui. §. generaliter. & in. d. §. fi. institu. quib. mod. ius patr. potes. solui. in fina. uerb. lo. de platea. in. l. lenones. num. 4. C. de specta. lib. xi. Zas. in. l. patrẽ. nu. 2. ff. quæ in fraud. credi. & Ripa. in. l.
73 in quartã. nu. 184. ff. ad. l. falcid. ✝ Bene tamen uerum est, q ex illis causis ex quibus potest exhæredari a filio, ex eisdem potest inuitus cogi ad emancipandum. ut dicit Aret. in. d. §. fin. & Rip. in præallega. loco. allegat Rapha cõmen. consil. 82. casus talis est. & not. per Glos. in. d. §.
74 fina. ubi aliquos casus enumerat. ✝ Sed an in eisdem casibus omnibus in quibus cogitur pater emancipare filium, cogatur ipse filius emancipationi consentire? Vide Aret. in. d. §. fina. ubi satis nota distinguit, & facit duos casus. ideo breuitatis causa ad ipsum te remicto. Quæro subsequenter, pone q filius est emancipatus a patre ut hic dicitur, tamen postea dedit se in arrogationem alicui. iuxta formam positam in. l. 11. & l. cũ in adoptiuis. §. fina. C. de adoptio. &. §. illud institut. eo. nunquid si contrahere uolet, consensum patris arrogantis adhibere debebit? an tanquã emancipatus poterit sine eo
75 contrahere? ✝ Breuiter in hoc dico, q patris arrogantis expressus consensus requiritur iuxta formã istius
76 prag. eo quia ✝ filius arrogatus transit in potestatem patris arrogantis, & ei, quo ad bona, & personã subiicitur. ut in. d. iuribus apparet, propter quod eadẽ ratio militat in eo, quam diximus militare in patre legitimo & naturali. supra in. §. q ex nũc. nu. 15. cũ sequen. Et emancipatio ita consideratur a legibus, q fiat a patre arrogante, sicut a legitimo & naturali. ut patet ex. d. l. 11. &. §. cũ autẽ. uersi. item non aliter. institu. de adoptio. Merito cũ adhuc sit in potestate patris. & non emancipatus mi-
77 litet q eadẽ ratio, ✝ militare etiã debet eadẽ prag. dispositio. iuxta. l. i. §. i. ubi etiã Bar. ff. de font. Et quæ diximus in patre arrogante, dicas etiam
78 procedere in patre adoptante, ✝ Si tamẽ dederit se in adoptionem auo materno, uel patre suo emancipato, auo uel pro auo paterno. iuxta distinctionẽ tex. in. d. l. cũ in adoptiuis. §. si uero. & instit. de adoptio. §. sed hodie. quia & in his casibus adoptatus transit in potestatẽ patris adoptãtis. d. §. si uero. ibi & is ei solus pater. & propterea eadem ratio militat, &

79 in cõsequentiã eadẽ dispositio. ✝ ex quibus Ampliatur hæc prag. Vigesimo sexto procedere etiam in patre arrogante uel adoptante intelligendo tamen ut proxime dictum fuit.
Prosper Carauita.

SVMMARIVM.

1 Seorsum in hac prag. qd importet?
2 Ab præpositio regulariter separationem importat.
3 Verbum familia quatuor significationes habet.
4 Prag. ista de qua familia intellexit.
5 Habitare & uiuere in hac prag. quid importent?
6 Habitare proprie dicitur quis ubi est cum familia.
7 Limitatio uigesima quinta.
8 Filius ta. pp pestem a patre recedẽs non dicitur uiuere seorsum.
9 Habitare uerbũ est frequentatiuum.
10 Intellectus ad generalem indultum.
11 Statutum tholosanũ equiparat emancipatum & seorsum habitantem.
12 Fili⁹ seorsũ habitãs an possit testari?
13 Correctio iuris communis est euitanda. & .14.
15 Dictio seu ponitur inter diuersa, & stat ampliatiue.
16 Filius separatus a patre non dicitur habitare cum patre, si pater uadit ad habitandum cum eo.
17 Limitatio Vigesima sexta prag.
18 Statutum prohibens contrahere an procedat si contrahatur in redemptionem captiuorum? & .19. & .20
21 Limitatio Vigesima septima.
22 Filius seorsũ habitãs a patre sed nõ ab auo an possit libere cõtrahere?
23 Patris appellatiõe, aliquãdo nõ uenit auus. lз sec⁹ sit regulariter. nu. 24.
25 Ratio quæ sit in. l. lege iulia. ff. de rit. nupt. & . l. patri. ff. de adulter.
26 Habitatio separata filii, debet esse ab eo in cuius est potestate.
27 Intellectus præcedentium. §§.
28 Vxoris appellatione uenit spõsa, licet proprie secus sit. nu. 29. & .32.
30 Spõsa ideo sic dicta a uerbo spõdeo.
31 Nuptias non concubitus, sed consensus facit.

§. XIII.

EV HABITENT ET VIVANT SEORSVM AB EORVM PATRIBVS CVM EORVM VXORIBVS ET FAMILIIS Not. ex hac prag. ꝙ ad hoc ut filius possit libere contrahere, & cõtractus ualeat, debet ab eius
1 patre habitare & uiuere seorsum ✝ idest separatim. Istud. n. aduerbium hoc importat, & ita exponitur: usitatũq; est tam in iure canonico q̃ ciuili c. i. de his quæ ui metus ue cau. fiũt. & . c. in causis. de elect. l. i. ff. de offic. cõsu. & instit. de obliga. q̃ ex quasi delicto. §. fi. & utrobiq; Glos. Cõfir
2 maturq; p istã ꝑpõnẽ ab, q̃ ✝ de sui natura regulariter separationẽ ĩportat. ut not. p gl. i. l. si ex duob. i prin. ff. de duob. reis. & Bal. in. l. iii. §. si p uenditorẽ. ff. de actio. empti. ¶ Hoc uerbũ familia ✝ quatuor significationes habet. Primo capitur, p substãtia

& bonis. Secundo pro congregatione plurium personarum in una domo existētium sub eodem patre fa. constitutarum, sub qua etiā uxor cōtinetur: & licet de ea specialis mētio fiat, est sicut illud Euange. dicite discipulis & Petro, cum etiam petrus esset de discipulis. Tertio capitur ꝓ cognatis & agnatis, ut illud, uolo ꝙ talis fundus remaneat in familia id est agnatione. Quarto capitur ꝓ casata & stirpe, ut cū dicimus talis est de familia talis. tex. est qui spetialiter prædicta enumerat in. l. pronuntiatio. §. familiæ. ff. de uerbo. signi. ubi Alciat. sed ista prag. (ut credo)
4 ✝ de prima & secūda significatiōe intellexit. Est ergo necesse ꝙ filius fa. cum uxore & gente totius domus ac cum bonis separetur a patre suo, cū ratione interesse bonorū facta fuerit hæc prag. ut supra pluries dictum fuit, quod tanto magis demonstratur, quia hæc prag. non solum uult ꝙ habitet separate a patre, sed etiam
5 ꝙ uiuat separatim, ✝ Illud. n. habitare separatim, respicit secundam significationem, & sic ipsas personas, Viuere autem separate, respicit primam, & sic bona, clarum. n. est, ꝙ qui uiuunt in communi, bona tenent in cōmuni, & sic in effectu, illa uerba uiuere seorsum, non aliud uidentur importasse, q̄ separationem redditiuum, & bonorum: postq̄ de habitatione separata personarum dixerat, per illud uerbum habitare. Expressio tamē istius uerbi familiis, fuit ad maiorem declarationem, cum utiq; si id solum dixisset seu habitet seorsum, intelligeretur cum familia, Quoniam ut dicit Bal. cons. 61. uol. i. statuto ciuitatis trigesti. quem sequitur Alex. in. l.
6 lex cornelia. ff. de iniur. ✝ habitare, propriè dicitur quis, ubi cum eius familia & bonis degit. quod referēdo sequitur Gramma. decis. 87. ubi
7 latius de hoc uerbo. Ex quibus ✝ limita Vigesimo quinto hanc prag. ut non procedat in filio qui separauit se a patre quo ad habitationem tantum, non autem quo ad bona, cum ex hoc non esset sublata causa quæ induxit cōditores istius prag. ut proxime dictū est. ¶ Quæro iuxta prædicta, pone ꝙ filius fa. propter pestem recedit a patre cum uxore, & familia, & uadit ad aliam ciuitatem, demum, cum ibi esset, contraxit sine solemnitate istius prag. nunquid talis contractus ualebit? Breuiter te
8 neo ꝙ non. ✝ Primo per ea quæ ponit Bal. in. d. consi. 61. ubi ꝙ si quis propter pestem in ciuitate degentē, fugerit ad comitatum ad aliquā domum ibi existentem, & dum ibi esset, donauit omnes domos quas ipse habitabat, non uenit illa domus in quam confugit propter pestem, non animo habitandi. Secundo per ea quæ dicit Gramma. d. deci. 87. ubi
9 prædicta referens dicit ✝ ꝙ uerbū habitare est frequentatiuum, & ideo de rara, & momentanea habitatione non est intelligendum, sed de ea quæ fit animo residendi. Tertio per ea quæ diximus, quia in terminis istius prag. debet filius diuidere se a patre ratione bonorum, quod cum nō fuerit factum, tam respectu præsentium q̄ futurorum, ultra ꝙ non est

satisfactum

ſatisfactum huic prag. demõſtratur
dictam habitationẽ ſeparatã, fuiſſe
factã ob aliud, q̃ ut re uera ſe ſepe-
10 rent. Quæ Not. ✝ pro intelligentia
generalis indultus, nuper æditi per
Sereniſſimum Regem Noſtrum Phi
lippum. ubi habetur ꝙ qui habent
partes offenſas, nõ poſſint per octo
miliaria accedere ad terras, ubi re-
periuntur habitare dictæ partes of-
fenſæ, Vt ſic ſcias quando partes di
cantur habitare in loco, ad effectũ
dicti indultus. ℂ Not. ex hac prag.
ꝙ qui habitat ſeorſum a patre, po-
teſt contrahere ſicut emancipatus,
& ſic uidetur reputari tanq̃ emanci-
11 patus. cum hac prag. ✝ concordat
ſtatutum tholoſanum, in quo hoc
idem diſponitur. Secundum Guliel.
benedict. in repe. c. Rainutius. in
uer. matrem inſuper cleram. num.
25. parte prima. ubi dicit extare ſta
tutum ꝙ ſeorſum commorans a pa
tre, reputatur pro patre, & emanci
pato. Ex quo ſequitur unum ſecun-
dum eund. ꝙ talis filius qui ſeorſum
habitat a patre, poteſt facere teſta-
mentum, ac ſi eſſet emancipatus ha
bitando tamen ſeorſum eo modo
quo iſta prag. requirit. Et in hoc p-
deſſe poterit iſta prag. quoniam ip-
12 ſa ceſſante ✝ de iure communi fi-
lius qui ſeorſum habitat a patre non
poteſt teſtari, neq; contrahere, ni-
ſi doceat ſe habitaſſe per decenniũ.
ſecundum eund. Guliel. in præalleg.
loco. per. l. i. C. de patr. poteſta. poſt
Bal. in. l. poſt mortem. ff. de adop-
tio. Sed breuiter, quo ad iſtã prag.
prædicta non procedunt, ut filius
fa. (eo ꝙ ſolũ ſeorſum habitat a pa-
tre) teſtari poſſit, niſi concurrat ẽt
illud quod ius cõmune requirit. uide
licet habitatio ꝑ decẽniũ, iuxta. d. l. i.
C. de patr. poteſ. Ea q̃dem ratione,
q̃a hæc prag. nõ emanauit, ut daret li
centiã cõtrahẽdi, filiis fa. ſed potius
ut reſtringeret eorũ poteſtatẽ: ut ſu-
pra dictũ fuit in. §. Vel emancipati.
nu. 59. & in illis caſibus in q̃bus an-
tea poterãt, ſed q̃a nõ poterãt antea,
filii fa. teſtari (ẽt ſeorſum habitãdo
a patre) niſi ꝑ decenniũ habitaſſent,
ſeq̃tur ꝙ hæc prag. ad teſtamẽta nõ
ſe extẽdit. ut ẽt ſupra cõcluſum fuit.
§. Vel cõtractus. nu. 26. Et ſic ꝙ nec
hodie teſtari poterũt niſi eo modo
& forma qua poterãt de iure cõmu-
ni: Alias ſi ſecus diceretur ſequeren
tur tria incõuenientia. Primum, ꝙ iſta
prag. quæ emanauit ut reſtringeret
poteſtatem filiorum fa. operaretur
contrarium effectum, ipſam ampliã
do, & dando eiſdem poteſtatem te-
ſtandi, quam de iure communi non
habebant. contra. l. iii. §. ſi emanci-
patus. ff. de contra. tabu. l. iii. ff. de
adime lega. l. iii. §. diui ſeuerus. ff. de
13 carbo. ædict. Secundum ✝ quia indu
ceretur correctio iuris cõmunis ui-
delicet. totius titu. inſtitu. quib. non
eſt permiſ. face. teſta. cũ ſimi. in caſu
in quo nõ apparet. prag. correxiſſe.
contra. l. præcipimus. in fin. C. de ap
pella. q̃ maxime cũ hæc prag. ſit odi-
oſa ut ſupra dictũ fuit in. §. Et de ex
preſſo cõſenſu nu. 56. & merito re-
ſtringẽda. c. odia. de regu. iur. in. vi.
. l. quod fauore. C. de legi. Tertiũ, q̃a
ſi hæc prag. ẽt in teſtamentis loquere
tur, ſequeretur ꝙ filius fa. poſſet te
ſtari cũ conſenſu patris, dato ꝙ non

habitaret seorsum cum in hac prag. ista duo sint etiam equiparata uidelicet.contrahere cum consensu, & cõtrahere habitãdo seorsum, quod
14 quidem ✝ esset similiter contra ius commune.l.illa institutio.ff. de hæred.institu.& institu.quib.non est p̃miss.face.testa.in prin. Nec obstant quæ Gulie. dicit quoniã ea uera sunt interminis illius statuti tholosani, quod quidem emanauit ad hoc principaliter ut filius fami. seorsum habitans reputetur ut emancipatus,nõ aũt poterunt procedere in hac prag. quæ licet idem statuat in uno quod in alio,tamen ut dictũ est,non propter hoc equiperat eos in casibus in q b⁹ de iure cõmuni nõ poterãt cõtrahere, cũ ipi⁹ intẽtio nõ sit eorũ potestatẽ ampliare, sed restringere: qđ etiam clarius patet per istam dictionem seu, quæ est posita post uerba emãcipati,cuius dictionis natura est
15 ✝ ut ponatur inter diuersa, & stet ampliatiue ad rẽ diuersã.ut.not.per Bar.in.l.si quis ita.in fin.ff. de auro. & arge.lega. Cæpoll.consi. ciui.57. nu.4. Rip.in rub. ff. de inter dicti. nu.22.& Grat.cõs.157.nu.42.uol. ii.licet aliquãdo secũdũ Bar. ibi ĩẽ, in ultimis uoluntatibus, earũ fauore habeat uim copulatiue, & cõiungat sensũ,licet disiungat uerba.¶ Quæro quid si filius separatus est a patre cũ uxore & familia ut ista prag. requirit,demũ pater uadit ad habitãdũ cũ filio, nũqđ poterit isto casu cõtrahere? Hãc.q.ponit Guliel.bened.in repet.c.rainutius. in uer. matrẽ insup clerã.nu.25.parte prima de testa.&
16 dicit ꝙ sic:quoniã ✝ nũc nõ cẽsetur fili⁹ habitare cũ patre sed filius principaliter & de per se,& pater accessorie.Idem Cassa.in cõsuetu. burg. titu.des enfans rub.vi.§.iii. nu.23.
17 Ex qbus ✝ limitabitur hæc prag.Vigesimo sexto ut nõ ꝓcedat, quando pater habitat cũ filio. ¶ Quæro qđ si filius fa.non habitat seorsũ ab eius patre sed simul,uerũ contrahit ut se redimat a captiuitate,nũqđ talis cõtractus ualebit? Roma.in specie cõsuluit cõs.316.circa ꝓpositũ.col.fin. uer.postremo.ꝙ sic, Dicit.n.i simi-
18 li statuto, ✝ prohibente mulierem contrahere sine consensu consanguineorum, ꝙ non habet locum, si contrahat ut se redimat: Et ante eũ Bal. in auth. si qua mulier.C.ad macedo. & in cons. 213. occurrit dubium.uol. i. ubi magis in spetie de filio fam.prohibito contrahere sine consensu patris, ꝙ poterit se obligare pro redemptione:Pro qua qui
19 dem opin. facit quia ✝ leges prohibentes contractus relaxantur in illis qui pro captiuorum redẽptione celebrantur.l. ꝗuis. & seque. ff. solut. matri. ubi ꝙ mulieri permittitur rẽ dotalem alienare ,ut redimat parentes : cum alias secus sit. auth. siue a me. C. aduellea. cum aliis quæ adducit Tiraquell. tract.ll. connu.glo.vi. q.35.nu.272.Distinguũt tamẽ aliq Docto.istã opin.ꝓcedere, quãdo se redimeret a captiuitate hostium, nõ aũt a captiuitate carcerũ curiæ, ꝑp eius de merita.Inter quos Glos.in.c. nõ satis.in uer. ꝓpter debitũ.86.dist.in.Iser. in.c. porro.§. itẽ si fidelis. ubi ẽt Aluaro. quæ fuit prima. cau. benefi.ammiss.& Afflict. in cõstitu.

regn. domini a uaxallis. ij. nota. & in
cõsti. q̃ plurimũ. iij. nota. licet alij te-
neant in distincte dictam opin. inter
quos Bal. Imol. Roma. & Alex. in. d.
l. q̃uis. & seque. Glos. in. c. sacrorũ.
12. q. ii. & Bal. in. l. illud. C. de sacro.
20 sanct. eccle. Alij uero + aliter tenẽt
distinguendo ꝙ aut talis contractus
tendit in præiudicium alterius, ut
quia alienaretur res subiecta resti-
tutioni; & tunc talis contractus ua-
let cũ illa prima distin. Aut non est
subiecta restitutioni & tunc indi-
stincte ualet contractus, siue ut re-
dimat se a captiuitate hostium, siue
carcerum. Vt tenent Imol. Roma.
& Alex. ita distinguendo in. l. mar-
cellus. §. res quæ. ff. ad trebelle.
Deci. & Fely. in. c. quæ in eccle-
siarum. de consti. Ias. in. d. auth. res
quæ. col. vi. uer. sexto & ultimo. C.
commu. de lega. & post omnes Ti-
raquell. in præallega. loco. nume.
21 280. Per quæ limitabitur + hæc
prag. Vigesimo septimo ut non p
cedat, quando filius contrahit ut se
redimat, aut patrem a captiuitate,
intelligendo tamen ut proxime di-
ctum est. ℭ Quæro iuxta ista uer-
22 ba, + pone ꝙ filius habeat pa-
trem & auum, & habitet seorsum
a patre, simul tamen cum auo, nun
quid propterea poterit libere con-
trahere tanq̃ habitans seorsum?
Prima facie uidetur dicendum ꝙ
sic ex quo ista pragmati. requirit
habitationem separatam a patre,
23 & nihil dicit de auo + qui patris
appellatione aliquando non uenit.
ut est uidere ex. l. lege iulia. §. hoc
capite. ff. de ritu. nupt. ubi prohi-
tus ducere in uxorem eam cuius pa
ter exercuit artem ludricam, non in
telligitur prohibitus ducere eam,
cuius auus & non pater exercuit.
Item ex. l. patri, cum. l. seque. ff. ad. l.
iulia. de adulte. ubi ꝙ licentia data
patri ut occidat filiam in adulterio
deprænsam, non extenditur ad auũ.
Sed breuiter in hoc casu, sic Puto
distinguendum: ꝙ Aut nepos est
emancipatus respectu aui, ita ꝙ
non sub est amplius potestati ipsius,
& tunc non est dubium ꝙ potest cõ
trahere q̃uis habitet cum eo, Ex quo
quantum ad potestatem & bona re-
putatur ut extraneus, & nihil extat
quod in contrarium obsit. Et idem
erit si non fuerit emancipatus ex-
presse sed tacite per habitationem
diuturnam quam fecit ipse & pater
eius seperatam ab auo iuxta. l. i. C.
de patr. potesta. Aut non est eman-
cipatus sed in potestate aui extat, &
tunc similiter non est dubium ꝙ cõ
trahere non potest, q̃uis seorsum
habitet a patre, in cuius potestate
non est. §. admonendi. institu. qui-
bus mod. ius patr. potesta. solui.
Nec obstant præallegata iura ꝙ ap-
pellatione patris, aliquando non ue
24 nit auus + quoniam regula iuris in
hoc est in contrarium. l. iusta. ff.
de uerbo. signi. & . d. iura loquun-
tur in casibus specialibus. ut dicit
Glos. in. d. l. iusta. & in quibus non
militat eadem ratio in auo, quæ in
25 patre + nã ideo in. d. l. lege iulia. non
cõtinetur auꝰ. secũdũ Alciat. ibi quo
niã quo magis gradu discedit, eo mi-
nus artis infamia descẽdẽtes afficit,
& similiter. i. d. l. patri ideo nõ cõtine

tur quoniam ad eius dedecus adulte ræ turpitudo non ita pertinet ficut ad patrem fanguine iunctiorē.ficuti ratio istius prag.de qua fupra diximus in.§.ꝙ ex nunc.nu.15.cum feq.
26 ita militat in auo ficut in patre. ✝ In terminis igitur istius prag.habitatio feparata, debet esse ab eo in cui po-
27 testate est filius.Et ita ✝ etiam debet intelligi quæ dicta funt in fuperioribus.§§.ꝙ filius debet contrahere cum confensu patris, uel debet esse emancipatus, nã confensus & emancipatio illius requiritur in cuius fit potestate.quæ bene nota. Quæro in hac pragma. in qua uxoris fit mētio quid in fponfa? Nunquid etiam cũ ea debet habitare feorfum a patre?
28 Videtur prima facie ꝙ fic ✝ quia uxoris appellatione uenit fponfa.l. in legibus.ff.de rit.nupt.&.l.non fine.C.de bon. quæ liber. Sed uerius loquendo,cõtrarium teneo. Ea quidem ratione, quia cum fimus in statuto, uerba proprie & fpecifice capi debēt.uulga.l.iii.§. hæc uerba. ff. de negoti. gest. ut & latius diximus fupra in.§. Et de expresso cõfensu.
29 nu.55.Vxoris autem ✝ appellatione uere & proprie non cõtinetur fponfa.l.fi quis.ff.de rit.nupt.&.l. ea quæ la.ii.cum fimil.ff.ad municipa. & ratio est fecundum Abba.in rubri. de
30 fponfa.nu.3. quia ✝ fponfa dicitur idest ꝓmissa,a uerbo fpōdeo, post contractum uero matrimonium q̃a promissio est adimpleta,nõ amplius fponfa proprie dicitur fed uxor, li-
31 cet non fit fequuta copula.quia ✝ nuptias non concubitus fed confensus facit.xxvii.q.ii.c.fufficiat.&.c. cum initiatur. Nec obstant iura primo lo-
32 co aducta ✝ quoniam large & improprie procedunt. fecũdum eund. Abb.in.c.i.nu.5.de cleri.coniuga.& Iaf.in.l.gallus.§.instituens.num.12. ff.de liber.& posthu. Quod quidem tanto magis uerum est, quia ex rerũ experientia uidetur, ꝙ non est (nisi raro) reperire fponfam quæ uere & proprie fponfa fit, & cũ fponfo habitet.nam eo ipfo ꝙ fimul habitant quia transducitur ad domum fignũ extat ꝙ matrimonium est completum;& fponfæ nomen non amplius retinet merito.&c.

Profper Carauita.

SVMMARIVM.

unum prodest aliis.

16 Appellans, si nominet unum aduersariorum, an dicatur acquiescere quo ad non nominatos?

17 Statuta loquentia in appellatione, procedunt etiam in supplicatione.

19 Appellatio, conceditur a notoria iniquitate legis, licet non seruetur. numero. 20.

§. XIIII.

Die. XXX. Mensis Augusti. 1525. De ordine Curiæ &c.

T POSTEA INSTANTIBVS ET SVPPLICANTIBVS ALIQVIBVS EX DICTIS NOTARIIS ET ACTVA-
1 RIIS + Hæc dictio postea, non differt a dictione post secundũ Bar. in. l. fructur. ff. solut. matrimo. sed utraq; denotat interuallum temporis. Aliquando uero capitur pro incontinenti (licet Ias. ibi. num. 4. non
2 approbet.) De sui tamen natura + dictio postea, denotat interuallum temporis. secũdum eundem Ias. per tex. & Gloss. in. l. pacta conuenta. in princ. ff. de contrahen. empt. l. iuris gentiũ. §. quinimmo. ff. de pac. idẽ refert & sequtur Cagn. in. l. ii. nu. 22. ff. de origi. iur. ubi allegat Alex. cõsi. 99. in fin. columna prima. uolumi. iiii. Bologni. consil. 37. colum. iiii. pro ut in hac pragmatica interuallũ denotat. Nam prima dispositio fuit ædita die septimo Iulii. anno. 1525. Secunda uero quæ est ista die. XXX. Augusti eiusdem anni. prout ego habui eas a registro inferni magnæ curiæ Vicariæ anteq̃ imprimerentur, pro quadam causa quæ tũc mihi occurrit. ¶ Notaq; post lapsum tot dierum, a die factæ primæ dispositionis, fuerunt admissi isti supplicantes aduersus eam: Et non est mi-
3 rum quoniam + aduersus legem (a qua aliqui sentiunt se grauatos) aut appellant aut supplicant: si appellãt, debent obseruare tempora appellationum: si supplicant possunt quandocunq; supplicare principi. per ea quæ dicit Bald. in. l. i. §. sancimus. C. de latin. liber. tolle. ubi de hoc expresse loquitur. Et post eum Ioan. Bapt. de sanct. Seue. in repe. l. omnes populi. v. q. princ. q. fina. uer. oritur:
4 Sed in sententia + infra quantũ tempus fiat supplicatio. uide in authen. quæ supplicatio. C. de preci. impera. offe. & ibi Dec. Not. ista uerba instantibus & supplicantibus quoniã denotant q; isti notarii & actuarii fecerunt magnam importunitatem:
5 Et credo q; sit figura Endiadis + quæ est cum ex duobus unum dicitur: Et propterea ista uerba debent exponi idest supplicãtibus cum instantia: Et in simili est exemplum illius carminis pateris libabat & auro: idest pateris aureis quod allegat Gloss. in. l. lucius. §. caio. ff. ad trebell. Item est exemplum. in dicto. §. caio. ibi semissem patrimonii & portionis restituat: & exponitur semissem patrimonii, in portionẽ di-

tis (prout de hac figura multa plura ponit Alciat. de uerbo. significa. lib.iiii.) ¶ Istud tamen quod hic di
6 citur supplicantibus, + intellige locumtenenti & collaterali Consilio, quia si intelligeres magnæ curiæ, im proprie diceretur supplicatio.secũdum Affli.in constitu. regni magnæ curiæ nostræ. in.vi. nota. Quia sup
7 plicatio + propriæ tũc dicitur,quãdo supplicatur a sententia regis, uel præfecti pratorio ipsismet.Allegat. l.i.C.de senten.præfect.præto. auth. quæ supplicatio.Vbi Gloss.in uerb. præfectis.C.de præci.imper. offere. & ponit Rebuff.in comment. cõsti. franc. tract. de supplica. uer.iii.nu.
8 86.uol.i. ubi + inter alias differentias quas dicit esse inter appellationem & supplicarionem dicit, ꝙ in appellatione cognoscit alius iudex q̃ qui primo iudicauit: In supplicatione uero illemet, Rationem tamen diuersitatis ponit Ia. in. d. authen. quæ supplicatio.num.1. idem tamen quod uolunt Afflict.& Rebuff.reperii postea tenere Marant.in sua practica.ii.parte ultimæ partis.num.1. uer.tertio differt: q̃uis dicat. nu.13. ꝙ sit dare casum in quo a sententiis inferiorum iudicũ fiat supplicatio: ut puta quando esset eisdem com missa aliqua causa, appellatione remota,quia tunc ab eorum sententia supplicaretur ipsis met. Sed dicet aliquis postq̃ dictum est,ꝙ supplicatio fit regi, seu præfecto prætorio, ab ipsorum sentẽtiis, quomodo in hac prag.a mandato facto per magnam curiam,supplicatur?cum non suppli plicari sed appellari debebat? Respondetur ꝙ quotiescunq; iudex inferior (prout est magna curia respectu collateralis Cõsi.) facit aliquid de ordine superioris, Distinguitur ꝙ Aut illum ordinem superioris præ
9 cessit relatio inferioris, Et tũc + quia superior dicitur ordinasse ad relationem alterius,datur appellatio.l.i. in prin.ff.quãdo appella.sit.l.i.§.idẽ quæsitũ.ff.de appella. uoluit Roma. consi.521.Socci.195.uolu.ii.late Capici.decis.111.Gramma.decis.35.& Rebuff. d.tract.num.49. Ratio est quia potius error seu imperitia relatoris q̃ sententia principis arguitur, ut dicũt præfati Doct.& post eos Facundissimus tempestate nostra,non dũ satis bene laudatus, & nuper meritissime in Regia camera Summariæ ad officiũ fisci patroni assumptus,Dominus Federicus Longus, in quibusdam Allegationibus quas habeo ad pennam, in fauorem condã Magnifici Mutii de Vgnio.licet sub iiciant Capici.& Rebuff. ꝙ male seruatur,& ꝙ cõmunis stilus est contra ut isto casu appellari debeat ad eundem superiorem male informatum
10 & melius informandum. + Aut illũ ordinem superioris nulla præcessit relatio inferioris,sed superior ex se ordinat inferiori ꝙ faciat tale bannum aut talem pragm. pro ut hic,Et tunc a tali banno siue prag. non appellatur sed tantum supplicatur, ex quo facta de ordine superioris.ut expresse dicitur in.d.l.i.per Bal.in.l. fin.nume. 4.uers.quæro.C. de relat. & communiter per Docto. præsertim Bar.& Imo.in.d.l.i.§.quæsitum .ff.de appella.& est tex.in authen. in

medi.lit.§.i.uer.quod enim. Ex quo
11 sequitur unum correlarium + contra illud, quod præteritis diebus opponebat, Eruditissimus Doct. Dominus Ioannes Nicolaus Carauita, Prouinciarum Principatus citra, & Basilicatæ fisci patronus, contra Ill. Comitē, Cōsiæ, in ciuitate Venusii: ꝙ post ꝗ ꝑ atus Ill. Comes, iteruenerat diffinitioni cuiusdā primæ causæ, facta qꝫ erat relatio corā eo, dederatqꝫ oretenus uotū suū (quis ipse haberet secūdas causas) nō deberet amplius a sentētia illius iudicis q sentētiauit, facta relatione corā eo, appellari ad ipsum Comitē: ex quo secūda cā est extincta: Nā cū supra fuerit cōclusū p. l.i.ff.quā lo appell. sit ꝙ quotiescūqꝫ superior ordinat ex relatiōe inferioris, pōt appellari, ex quo eius relatio cōsideratur, debet posse appellari a tali iniqua relatione ad eundē baronē, cū esset: poterit ꝙ uisis per eū actis (si relatio fuit iniqua) reuocet sententiā, dato ꝙ ei dedisset uotum male informatus. Cogitabis tamen.
12 qa + .l.nō puto.ff.de iur. fisc. hodie male seruatur & practicatur per cōtrariū. ¶ Quæro quid sit supplicatio? de qua in hac prag. fit mētio, In
13 quo dicas ꝙ est idē + quod reclamatio, ut dicit Marant. in sua pract. ii. parte ultimæ partis.nu.11.uer. reclamatio. Plus dicēs.nu.4.ꝙ in iure nostro, ultra ista duo uocabula, reperiuntur alia suspensiua causarū. v3. appellatio, prouocatio, relatio, recusatio, querela, reductio, & dilatio, pōnens exemplū & declarationē in quolibet ipsorū.& Rebuff.in.d. tra.
14 q.ix.nu.95.ubi latius + quid sit ista supplicatio? quotuplex sit? quare fuerit inuenta? quis possit eam præsentare? a quibus supplicetur? an (ipsa pendente) possit exequi sententia? quoties recipi & dari potest? quādo cōcedatur uel denegetur? infra quod tempus expediri debeat? quid differat ab appellatione? & quid sit supplicationis effectus? & de aliis ad ipsius supplicationis materiam pertinentibus. ¶ Not. ex illis uerbis aliqui
15 bus, quæ sunt in tex. istius prag. + ꝙ supplicatio facta ꝑ aliquos ex sociis prodest omnibus aliis, idqꝫ de iure receptū est, etiā in appellatione. Vt si ex pluribus condēnatis, unus appellat & uincat, uictoria prodest etiam non appellantibus.l.i.&.ii.C.si unus ex pluribus.dū tamen sit eadē defen
16 sio: sicut e conuerso + si tres habuerunt sententiā in fauorem, & eodem natus, appellādo. unū tantū ex eis nominauit, non uidetur per hoc acquieuisse sententiæ quo ad alios: immo etiam quo ad eos uidetur appellasse. l.iii.§.i.ff.de appella.& dicit Bal.in. d.l.i.C.si unus ex plur.& quamuis. d. l.iii.§.i.uideatur contra.d.l.i.tamen Glos.d.l.iii.§.i.in.i.&.ii. solu. concordat. Quod quidem adeo uerū est
17 ꝙ + statuta loquētia in appellatione, locum habent etiam in supplicatione. ut dicunt Salicet.& Angel.in.l.i. §.penu.C.de tempo.appella.Glo. in l.unica.C.de senten. præfect. præto. & refert Rebuff.in.d.tract.q.ix.nu.
18 95.præterq̄ + in undecim casibus per eum enumeratis, in quibus patēt differentiæ inter appellationem & supplicationem. ¶ Not. bene ista uerba instantibus & supplicantibus ꝙ

ex eis patet, istos notarios fuisse cautos, potius supplicãdo a dispositione primæ prag. q̃ appellãdo. Et q̃uis Bal. in. d. l. i. §. sancimus. C. de latin. liber. tolle. & Io. baptis. de sant. Se
19 ue. d. l. omnes populi, sentiãt + posse de iure appellari ab iniquitate & iniustitia legis, (ut diximus supra. nu. . idq; etiam uoluerit Iser. in titu. de prohi. feu. alie. per Fede. §. praterea. & Par. in tract. sindi. §. An si rex Siciliæ. nu. 3. fol. mihi. 46.) dicẽtes posse appellari ad papam. Intelligendo ut per Abba. & Deci. ibi in c. si duobus. nu. 11. in factis notorie iniustis, & eund. Deci. in. c. nouit. in Glos. iudicare. nu. 63. de iudi. Tamẽ
20 hoc hodie + non seruatur a multis temporibus & ueh illi qui taliter appellaret, sicq; seruari in regno franciæ testatur Rebuff. in. d. tract. q. ix. nu. 53. dicens fuisse declaratos reos criminis lesæ maiestatis qui ab ordinationibus & reformationibus regis appellauerant: cum non appellare, sed supplicare debebant: Allegat cons. Bal. 217. ergo puto uol. iii.

Prosper Carauita.

SVMMARIVM.

1 Declarans, nihil noui facit.
2 Articuli, etiam post terminum declarari possunt.
3 Citatio partis an in declaratione decreti requiratur?
4 Expositio uerborum prag.
5 Declarare & interpretari, eius est cuius est condere.
6 Declaratio legis operatur idẽ quod ipsa lex.
7 Declarandi ius est psonalissimum.
8 Iudex non potest declarare sententiam sui prædecessoris.
9 Declaratio primæ prag.
10 Contractus facti contra. l. an & quã do sint nulli?
11 Intellectus. l. non dubium. C. de legi.
12 Notario prohibito accipere, prohibetur etiam uolens dare.
13 Scholari prohibito audire lectionẽ, prohibetur etiam lectori lectura.
14 Correlatiuorum regula quæ sit?
15 Mulier ut ammictat priuilegium, debet certiorari per notarium.
16 Intellectus uerborũ secundæ prag.

§. XV.

VIT DE ORDINE DICTI ILLVSTRISSIMI LOCVM TENENTIS DECLARATVM ET ORDINATVM QVOD SI ACTVARII ET NOTARII ET ALIQVIS IPSORVM INTERROGAVERINT PARTES STIPVLANTES SE OBLIGANTES SI SINT PATRES FA. EMANCIPATI ET HABITANTES SEORSVM A PATRIBVS CVM EORVM VXORIBVS ET FAMILIIS ET HABILES VT SVPRA CVM DECLARATIONE PRAEDICTAE ORDINATIONIS. Per ista uerba declaratum, apparet

paret ꝙ in hac secunda dispositio- ne, non intendit author facere ius
1 nouū † Qui enim declarat nihil no ui facit. secūdum Bal. in. l. cum testa- mēto. C. de testa. manu. per tex. in. l. huic scripturæ. §. penu. ff. ad. l. aql. Oldra. consi. 100. Grat. consi. 139. nu. 19. uol. 1. Abb. in. c. ex parte. nu. 4. de consuetu. & Afflict. in consti. regn. exceptionem. 1. nota. q. v. nu. 6. ubi per hoc dicit ꝙ habēs terminū
2 ad articulandū, † potest post termi num, articulos declarare. Allegat Io. andr. in addi. specula. titu. de test. §. nunc uidendum. uer. hoc quoq;. & Salice. in. l. q. fundū. ff. de contrahe. empt. Itē ꝙ licet in quolibet decre- to requiratur. citatio partis. l. de uno-
3 quoq;. ff. de re iudi. † Illud tamē se- cus est quando iudex uellet declara- re decretū alias latum. c. reprehensi- bilis. de appell. Fely. in. c. ii. col. ii. de sponsa. & Cass. in consue. burgū. in prohe. in uer. & declaration. Aduer te tamē quia hæc uera essent, nisi ex- tarent hic illa uerba ordinatū, Ex q- bus patet ꝙ non solum intendit pri mā dispositionē prag. declarare, sed ēt aliquid de nouo statuere prout sta tuit ꝙ notarii non teneantur ad pœ nam, facta interrogatione a cōtrahē tibus si sint emancipati uel ne, prout ista prag. requirit. Et in istis uerbis
4 † etiā potest esse figura Endiadis, id est declarando primam dispositio- nem ordinatum. de qua dixi supra. §. præcedenti nu. 5. ¶ Not. tamen ex istis uerbis, ꝙ sicut prima dispositio prag. facta fuit de ordine Illustrissi. locum tenētis, eodē modo & declara
5 tio ipsius. & non sine ratione, quia † eius est declarare & interpretari, cu ius est condere. l. fina. C. de legi. & c. iter alia. de sēt. excomu. Adeo ꝙ Re gēs, & Fisci patronus & (ꝙ plus est) tota magna curia, etiā si uoluisset ex se declarare non potuisset, ut ēt not.
6 Bal. in. c. ea quæ. de re iudi. Tū qa † declaratio legis operatur idē quod ipsa lex. l. ita fidei. ff. de iur. fisc. Cū etiam quia ut dicit Bar. in. l. inter sti
7 pulātem. §. i. ff. de uerb. oblig. † ius declarandi in tantum est personalis
8 simum, ꝙ iudex successor † non po test declarare sententiam sui præde- cessoris. ¶ Quæro postq̄ ista secū- da prag. processit ad declarādū pri- mā, in quo consistit eius declaratio?
9 & in hoc dicas ꝙ declaratio † i hoc cōsistit uidelicet ꝙ dispositio primæ quæ imponit pœnā actuariis recipiē tibus cōtractus a filiis fa. tunc demū procedat, quādo ipsi notarii non se cerciorauerūt ab eis de eorū condi- tione, sed quotiescunq; ipsi notarii se cerciorauerunt, & filii fa. ipsos deceperūt dicēdo mēdaciū, tūc nō ꝓ cedit ipsius dispositio, sed illius quæ ordinat in sequenti. §. ꝙ imputetur stipulantibus seu contrahentibus ad quos plus spectabat se informare, & notarii no teneantur, & acta non teneant. ¶ Vnum tamen scias, quia audiui super hac prag. fieri dubium, ꝙ cum in ea sint duæ dispositiones separatæ, tunc contractus facti per filios fa. sunt nulli (ut uerba istius se cundæ dispositionis indicant) quan do notarius interrogauit contrahen tem si esset filius fa. uel seorsum ha- bitans a patre uel ne, facta de hoc nota in instrumento (ut hic dicitur)

& dixit sibi mendatium. Alias si notarius accepisset contractum a filio fa. & non fecisset diligentiam in interrogando contrahentem, cum de hoc non appareat in instrumento, tali casu non procederet ista ultima dispositio sed prima, quæ nullum uerbum dicit ꝙ acta sint nulla, sed solum ordinat notariis ne recipiant sub tanta pœna, Si ergo recipiunt, contractus ualebit, & notarius tenebitur ad pœnam. Sed certe negari non potest quin istud dubium sit satis subtile, & a uerbis prag. non absonum, tamen rectius cogitando, apparebit illud esse contra casum.l.non dubium.C. de legi. quæ dicit ꝙ sufficit legis latori prohibere, quia si secus factum fuerit, quis specialiter nō dixerit inutile esse debere quod factum est, nihilominus ad huc inutile, & pro infecto repu-
10 tabitur. Et ꝙ contractus + factus cō tra legem sit ipso iure nullus. tenent etiam Imol. & Fran. de Aret. in.l.i. col.iiii.ff.de testa. Alex. consi.24. nu.3.u. l.iiii.& Tiraquellan tract.ll. connu.glos.ii.nu.6.ubi ponendo ue
11 rum intellectum + .l.non dubium. dicunt ipsam procedere quādo lex prohibitiue loquitur dicendo ꝙ tale quid non fiat, secus si simpliciter dicat, uolo ꝙ tale quid fiat cū tali forma, nec ultra procedit annullando, quoniam si illa forma nō seruetur, actus ualet: Cum ergo prima dispo sitio prag. processerit prohibitiue loquendo cum notariis ꝙ non recipiant cōtractus filiorum fa. nisi sint emancipati, uel seorsum habitātes. iuxta regu.d.l.non dubium. & dictū intellectum, contractus aliter facti ipsa prag. prohibēte nulli essent, q̄uis expresse nōn dixisset & acta non teneant. Et si diceres ꝙ ista prag. loquitur ꝓhibitiue cum notariis, nec aliquod uerbum dirigit filiis fa. pro hibendo contrahere, dico ꝙ satis sunt prohibiti filii fam. contrahere, prohibito notario accipere contractum. per ea quæ dicit Bar. post C Io. in.l. inuitus. §.i.ff. de regu. iur. ubi
12 ꝙ + statutum prohibens notarium accipere aliquid ultra, prohibet etiā uolentem dare. quod referēdo sequitur Silua.con.31.nu.6.Curt.seni.cō si.11.Abb.& Fely.in prohe. decreta.
13 ubi ꝙ dispositio facta de scholari + ꝙ non audiat lectionem, prohibet etiam Doctori lecturam. ut etiam refert Curt.iuni.consi.6.num.13.& Silua.d.cōsi.num.5. Tanto magis, quia si ista prag. uult unum quod est con sequens, uidelicet ꝙ notarii non recipiant contractus a filiis fam. uidetur etiam uelle suum antecedens, quod est, ꝙ filii non possint se obligare: alias licentia, & facultas se obligandi, esset uana, cum non habeant notarios qui eorum contractus recipiant. ut in specie in simili statuto prohibente contractum, & non personam, tenet Ias. post Bal. & Salice.ibi. in auth. sacramenta pu berum. num.52. in fin.C.de rescin. uendi.per.l. illud.ff.de acqui. heredi. Dicentes ꝙ ex consequentia necessaria, est prohibita eorum persona prohibito contractu. Et istud nullam habet (iudicio meo) difficultatem. Correlatiua.n. taliter se
14 habent + ꝙ dispositum in uno, cen-

fetur dispositum in alio .l. fina. ubi Bar.& Ange.C. de indict.uidu. col. ie.l.fina.ff. ie acceptila. & .l.i.C. de cupress. lib. xi. & utrobiq; Bar. & Bal.in.l.nemo martices .C.de sacro sanct.eccle.Et hoc etiam si essemus in statutis correctoriis & pœnalibus ut hic. Secundum Bar.in.d.l. fina.C.de indict.uidu.ubi ponit exemplum, & idem Ange. ibi.& Imol. ind.l.fina.ff.de acceptila. Et ꝙ filii fa.sint etiam prohibiti contrahere, ultra præallegata, patet ex uerbis istius prag. in hoc.§.positis, ibi, Et Habil.s ut supra ex quibus patet ꝙ filii fa.contrahendo seruata forma prag. sunt habiles, & a cõtrario sensu ꝙ sunt inhabiles. Plus dico, ꝙ dato ꝙ eorum persona non esset prohibita ut supra probauimus, nõ per hoc sequitur ꝙ contractus non sit nullus, licet.n.non sit nullus ex persona eorum, tamen ex persona notariorum qui prohibiti sunt a lege ipsum recipere, & lege prohibente receperunt, nullus erit per.d.l.nõ. dubium. & ea quæ ibi dicunt præfati Docto. ꝙ si tanq̃ receptus contra.l.nullus erit, nullam parit & obligationem, etiam naturalem.l.cum lex. ff. de fideiuss.l. si quis inquilinos .§.fina.ff.de lega.i. per quæ iura ita tenet Ang.consi.160.nu.3.uer. contrarium.¶ Quæro quid sibi uolunt ista ultima uerba quæ dicunt cũ declaratione prædictæ ordinationis? Et in hoc alias cogitando, cum mihi uiderentur obscura, dedi duas interpretationes. Prima ꝙ p ista uerba teneretur notarius certiorare filios fa.de priuilegio eis concesso per primam ordinationem, siue prag. ꝙ ipsorum contractus facti sine expresso consensu patrum non ualerẽt: Quæ interpretatio mihi nõ placuit, quoniam cercioratio requi

15 ritur ad tollendum priuilegium. † Sicut in simili dicitur de muliere, ꝙ ad hoc ut ammictat beneficium uelleiani debet de eo a notario certiorari.ut dicunt Fely.& Docto.in.c.si diligenti. col.iiii.de for.compe.Alex. post Glos.in.l.sciendum.ff. de uerbo.obliga.& in.l.si duo.§.se.l iulianus.ff. de iure iur.ubi et Bar. Sed dato ꝙ filius fa.hic esset certiorat⁹,nõ per hoc tolleretur beneficium istius prag.sicut illud uelleiani, cũ ius tertii seu interesse patris ista prag.respiciat. Et ideo cogitabam secundo, posse interpretari & intelligi ista uerba, ꝙ notarius debeat præsentem prag.declarare contrahentibus cum filiis fa.ad hoc ut sciant quod contrahendo cum eis nihil faciunt, & contractus non ualet, ut demum dicere nõ possint quod si sciuissent nõ cõtraxissent: Sed quia prag.ista hoc non dicit, talis interpretatio esset mera diuinatio: Tantoq; fortius uidetur non esse bona, quoniam uerbis ipsius repugnat in illis uerbis interrogauerint partes stipulantes se obligantes si sint patres fa. &c. Quæ uerba, non respiciunt alios q̃ ipsos filios famil.Qua propter nunc melius cogitans super prædictis uerbis

16 † dico quod ista uerba debent coniungi cum prin.istius secundæ prag. Vt sensus sit, Et postea instantibus notariis, fuit de ordine Illustrissimi Locumtenentis,

cum declaratione prædictæ ordinationis, idest declarando prædictam ordinationem quæ est in prima dispositione seu pragma. quæ incipit Per Excellẽtem.ordinatum, & declaratum ꝙ si actuarii & notarii: Et talis credo ꝙ sic uerus intellectus istorum uerborum.

Prosper Carauita.

SVMMARIVM.

1 Vicinus & consanguineus, præsumuntur scire factum uicini, aut cõsanguinei.
2 Mendacium an faciat perdere priuilegium?
3 Statutum nõ debet de uento seruire.
4 Pœna priuationis beneficii, an & quando imponi possit? 5.&.22.
6 Mendacium ex quo quis cõmodum nõ reportat, qualiter puniatur? 14. 15.16.&.17.
7 Lex puniens facientem actum, non procedit in actu nullo.
8 Statutum prohibens cessionem, nõ uerificatur in cessione nulla.
9 Minor alienans feudum sine decreto & consensu domini, non perdit feudum.
10 Animus, multũ operatur in piurãdo.
11 Animus declaratur etiã ex actu nullo.
12 Additio hæreditatis, inducitur etiã ex actu nullo.
13 Periurium, Deum & hominem contristat.
18 Ignorans, potest dici deceptus.
19 Vasallus negans dominum, priuatur feudo si scienter neget.
20 Statum suæ personæ quilibet scire præsumitur.
21 Obligatio nulla oritur in contractu nullo.
23 Intellectus ad.l.cum a te. ff. de dolo.
24 Lucrari quis non debet cum aliena iactura.&.25.
25 Mendacium omni iure est prohibitum.&.26.
27 Testis pro saluãda uita hominis, nõ potest dicere mendacium.
28 Aduocatus, an possit uti malitiis & cauillationibus?
29 Soluens, si iterum conuenitur, an possit negare debitũ? & qualiter.nu. 30.
31 Mendacium extra iudicium an permittatur?
32 Iudex, an possit dicere mendacium ut extorqueat confessionem?
33 Dictio seu, multipliciter in iure capitur.
34 Dictio seu, in hac pragma. quo modo capiatur?

§. XVI.

QVOD SI PARTES DIXERINT MENDACIVM, SEV ASSERVERINT FILII FA. PATRES FAMI. ESSE, IMPVTETVR PRAEDICTIS STIPVLANTIBVS. Ista uerba cum sequent. ibi Acta non teneant, tollunt magnam Doct. altercationem relatam per Tiraquell. in tracta. ll. connu. Gloss. vi. q. xvi. nu. 133. quæ se habet, nunquid stante statuto ꝙ mulier maritata nõ

contrahat sine consensu uiri, ualeat contractus factus per eam sine consensu, si asserat per mēdacium se nō esse maritatā? Et in hoc aliqui Doc. (secundū eum) uoluerunt ꝙ contractus ualet, nec statuto iuuatur. per l. ii.&.iii.C.si mino.se maio. dixer.l.si decipiendi.in princ. iuncta Glos. ff. ad uelle.&.l.fœminis.C.eo. Alii uero contrarium. ut dicit Iaco. de bel. in sua dispu.incip.lege perusina.ubi respondet contrariis. Ioan.Andr.in addit.Spec.titu.de senten. prolat. §. ut autem quæ præmisimus.col. ii. in addit. quæ incipit ad hæc. cum aliis quæ allegat Tiraquell.ubi supra.Idē post eum tenet Gramma.consi. ciui. 159.nu.11.post. Paul. de Cast. quem allegat in terminis.cons.134.& Bauer.in tract.uirtutum iuramēti, uirtute 82.Et licet ibi Gramma.in specie loquatur de ista prag.tamen ipse tenendo ꝙ etiam cū mendacio non ualeat contractus, non se fundat in præmissis uerbis ipsius. Ipse autem Tiraquel.dicit.nu.138.ꝙ ista.q.semper fuit apud se dubia, & ꝙ Alexan. consi.222.quoniā abunde.uolu.vi. ubi de simili statuto loquitur, aduocauit ꝓ utraq; opin.tandē residet cū prima ꝙ contractus ualeat. Limitando tamen secundū eund.ut nō procedat,quando uerisimiliter contrahēs nō potuit ignorare illam esse mari-
1 tatā, tanq̄ uicinus + aut consanguineus. iuxta.l.octaui.ff.und.cogna.& l.si ita.§.fina.ff. de fund. instru. Sed postq̄ ista prag.clarius loquta est,& ultra processit,ordinans ꝙ contractus in casu mendacii non ualeat,sed imputetur stipulantibus qui non se informauerunt de cōditione eius cū quo contraxerunt,cessat iam omnis eorum disceptatio. Fateor tamen ꝙ si ista prag.non extaret quæ decidit. q.Ego alias dicebam ꝙ ambæ supra dictæ opin.simpliciter non sunt ueræ,possent tamen procedere cum distinctione. ꝙ Aut statutum requirit consensum unius in contractu alterius,ad integrandam personam contrahentis (ut in mulier, & minore) ne decipiantur, & tunc procederet prima opin. ꝙ si mulier aut minor mendacium dixerit, priuantur priuilegio statuti,& contractus tenebit.iuxta omnia allegata in prima opinio quam etiam tenet Petr.Rebuff.in cōment.consti.franc.arti.iiii. gloss.v. tract. de liter.oblig.uolu.i.per iuris
2 conclusionem quæ se habet ꝙ + ꝑ mendacium ammittitur priuilegiū. l.sed hoc.§.fin.ff.de re iudi.Aut requiritur consensus pro interesse cōsentire uolentis (prout in ista prag. requiritur pro interesse patris. ut latius supra diximus in.§.ꝙ ex nūc in antea.nu.15.) & tunc tenebam secundam opin. ꝙ etiam cum mendacio contractus esset nullus: Et hoc per uiuam rationem, ne alias statutum seu prag.reddatur elusoria, quoniā si secus esset,ad hoc ut cōtractus ualeret,omnes dicerent mēdacium, & esset in potestate filiorū fa.præiudicare eorum patribus sicq; de uento
3 seruiret + quod dici nunq̄ debet. iuxta ea quæ ponit Io. de ana.in rubri. de apost.Filipp.franc.c.i.xviii.fal.de tempo.ordin.& Nicol. euera.in loc. legal.loc.a ratione.l. larga & ampla. uer.vii.fallit. fol.147.Nunc autem

melius cogitans, teneo indistincte secundam opin. quae se habet, quod contractus sit nullus & ratione mendacii non priuetur beneficio statuti: Et hoc quomodocunque requiratur consensus alterius, siue ad integrandam personam filii fa. aut mulieris, siue pro interesse cōsentire uolentis. Ea quidem ratione, quia uelle quod cōtractus factus ualeat ratione mendacii in eo commissi, est uelle priuare cōtrahentē beneficio statuti, quod quidem fieri non potest. quia ubicunque tractatur de poena priuationis alicu
4 ius beneficii aut rei, talis poena + aut priuatio, imponi non pōt, nisi sit aliqua lex quae hoc expresse dicat. secundum Bal. in auth. ex testamento. uer. praeterea. nu. 8. C. de secun. nup. Alex. consi. 103. uidetur prima consideratione. nu. 15. uolu. i. & in l. etiam. §. i. col. iii. ff. solut. matri. per tex. in auth. de nō eligen. secun. nube. §. cū igitur. uersic. sicut. n. patres. ibi nec qualibet lex est. & referendo sequitur Ias. in l. quod te. nu. 31. ff. si cert. peta. dicens quod ita consuluit & obtinuit in quodam casu quem ponit. Et licet multa iura reperiantur in quibus quis ratione mendacii perdit beneficium quod alias habebat. inter quae tex. d. l. sed hoc. §. fina. ff. de re iudi. cum aliis quae adducit. tamen il
5 lud ideo est + quia leges ita expresserunt, sed ubi lex non exprimit, tūc secus est tenendum. In tantum quod licet in hac prag. non fuisset dictum quod contractus sint nulli etiam facti cū mendacio, adhuc nulli essent, tanq̄ facti contra eius dispositionem, q̄uis mendacium in eis commissum esset per praedicta. Quae not. ¶ Quaero nunquid impune debet permitti filius fa. dicere mendacium contrahentibus? & sic ipsos sine aliqua poena decipere peierando in instrumentis & cōtractibus? Prima facie uidetur dicēdum quod sic. Tum quia haec prag. non punit ipsos (pro ut punit notarios & contrahentes) ut dicemus infra in. §. seque. nu. 1. Tum etiā q̄a cōtractus sunt nulli. ut supra fuit conclusum, & ideo nullum possunt alteri praeiudicium generare. iuxta. l. damus. cum not. per Doct. C. de fals. & l. eleganter. §. fina. cum. l. sequen. iunctis his quae Bart. ibi dicit. quem sequitur Fely. in. c. iii. loco. ante fin. extra de praesumptio. ubi quod menda
6 cium + ex quo quis commodum nō reportat nō punitur. Et quod puniri nō debeat facit in simili. l. i. §. i. ff. quod
7 quisque iur. ubi + quod lex puniēs facientem actū, non comprehendit actum nullum. faciūt not. per Bar. in. l. filiū. §. si quis bonorum. per illum tex. ff. de lega. praesta. ubi quod statutū quod ce
8 dens actionē + alicui nobili cadat a iure suo, non habet locum in cessione nulla. sequitur etiam Rip. in. l. iiii. §. condēnatum. col. i. nu. 4. ff. de re iudi. post Bal. cōs. 9. factum tale est. anno domini. col. pen. uolu. i. Vbi quod
9 si minor + alienat feudum sine iudicis decreto, & consensu domini, nō perdit feudū, ex quo uenditio nō ualet. Sed breuiter soluendo. q. in contrariū est ueritas: Et ideo filii fa. ratione periurii & mēdacii, puniri debent. Ea quidē rōne, q̄a in periuran
10 do, multū operatur uolūtas + & animus uelle periurare. secūdūm Bal. in

auth.nisi rogati.col.iiii.C.ad trebel. & Alex.in.l.ii.ff.q iatis.cogãt. Qui animus captiuus cõmittendi periu- riũ,colligitur siue contractus sit uali dus siue nõ scdm Bar.in.l.si iure. ff. de lega.iii.l.si.ff.de reb.cor.l. gerit. col.iii.ff.de acqui.hæredi.Vbi.ꝙ in
11 dependẽtibus ab animo + declara- tur animus etiã ex actu nullo. prout
12 in aditione hæreditatis + quæ indu- citur ẽt ex actu inuali lo. & sequitur per prædicta Grat.cõsi.47.nu.2 1. uol.1.Cum ergo dato ꝙ cõtractus sit nullus,appareat de periurio & uolũ- tate,ac animo illud cõmitten di,seq- tur ꝙ iam cõmissum est, & ideo pu- niendum : Et q̃uis aliquis ex eo non ledatur stante nullitate cõtractus,ni- hilominus leditur diuina maiestas.
13 + quia periurium Deum & hominẽ contristat.ut in auth. de nupt.§. quæ uero nunc. uersi. nos igitur. Erit ta-
14 men ista pœna + extraordinaria,pe cuniaria, uel exiliũ.ut late hunc arti- culũ disputando tenet Afflict.in.c.i. §.fin.iiii.nota.nu.16. de cogni.rect. feud.& in consti.regni eos qui scien ter.in rubri. & Rebuff. in cõment. consti.fran.tract.de liter.obliga.ar- ticu.iiii.glos.v.Vbi de dicente men dacium circa habitationẽ suã, ꝙ pu niatur pœna extraordinaria. Nõ ob stant quæ in prin. allegabantur in cõ trariũ,quia ea omnia & similia pro- cedunt quo ad pœnã ordinariã falsi imponendam, quæ imponi non de- bet.Secus uero quo ad extraordina- riam.secundũ Afflic.d.c.i.& ante eũ Ange.de malefi. in uersi.falsario. & August.ibi.nu.5.& 7.℄ Amplia ta- men prædicta procedere etiã si con- trahẽtes cum filio fa. stetissent in pu ris finibus contractus, & non pro- cessissent ultra, ut quia contraxe- runt cum eo & non numerauerũt ei pecuniam,nec aliquid fecerũt quod loco numerationis haberetur : quia etiam tunc dicta pœna extraordina- ria imponeretur. Et licet aliqui ali- ter sentiant,ut tunc demũ extraordi naria pœna imponatur cum non ste terunt in finibus cõtractus, sed pro- cesserũt ultra numerãdo ei pecuniã, taliter ꝙ damnum sentiant ex con- tractu illi cõtrahentes, Hoc mihi nõ satisfacit,quia est contra omnia su- pradicta,& mentem omnium Doct.
15 concludentium + tunc demum im- poni extraordinariam pœnam,cum damnũ alius non sentit,Et si contra- rium esset uerum,sequerentur duo, Vnũ,quòd si non habet damnũ nulla pœna imponitur etiã extraordina- ria,cõtra omnia prædicta, Aliud,qa eo casu quãdo dãnum haberet pars, quia facta esset numeratio,esset im- ponenda pœna ordinaria falsi.& nõ extraordinaria ut ipsi fatẽtur. (licet moderaretur semp) habendo respe ctũ ad causam,& eius momentũ. Co gitabis tamẽ. ℄ Limita prædicta nõ
16 ꝓcedere in duobus casib9 + Primo, quãdo filius fa.negaret se ita dixisse ꝓut notarius attestatur in instrumẽ- to.ut infr.latius dicemus in.§. Et no tarii in aliquo.nu.3.Scdo,quãdo fi-
17 lius fa.errore ductus + dixisset men daciũ,ut puta quòd esset sui iuris,cũ fama publica esset, patrẽ mortuũ in bello,uel ex aliqua alia iuxta cã mot9 esset,ꝓut optimus quisq; iudex col- ligere poterit.ꝑ tex.cũ ibi not. ꝑ gl.

in.l.qui habebat.ff.de reb.dub.Et ea quæ dicit Bal.in.c.i. de feud. guard. & Petrus de rauen. in suo aureo alphabe.in fina.uer.Vbi ꝙ in eo quod
18 quis ignorat + quilibet potest dici deceptus. & facit tex.in.c.i.§.uasallus.ubi Glo.si de feu. fuer. contro. int.domi.& agna.faciunt nota. per Bar.in.l.fin.col.fin.uers.quæro utrū .ff.de rei uendi. Vbi ꝙ tunc demū negās dominū feudi priuatur feudo
19 + cum sciens negat, secus si ignoret: Et licet alii aliter senserint, Eo
20 quia + statum suæ personæ quis sci re præsumitur .l.quisquis maior.C. de rescin.uendi.Illud in aliquo non obstat, quia uerum est in dubio, in quo fit præsumptio, sed quando essemus in claris, iudiciꝗ pateret ex actis de iusta causa erroris, non uideo cur iustus error allegari nō possit. ℭ Quæro nunquid filius fa. dicens mendacium in contractu, puniatur ultra prædictam pœnam, aliqua alia pœna? Aliqui uidentur sentire ꝙ sic, & dicunt ꝙ propter mendacium priuatur beneficio, & Ideo ꝙ licet pater filii obtineat in iudicio circa nullitatem contractus, nihilominus ipse filius tenebitur de dolo. p.l.cum a te.ff.de dolo.Ego dico ꝙ ita sentire, est cōtra istā Prag.quæ dicit expresse ꝙ si filii dixerint mēdaciū cōtractus sunt nulli,ergo sequtur
21 + ꝙ nulla oritur obligatio,neꝗ naturalis,neꝗ ciuilis.Vt dicit Ang. cō si.160.p decis.col.ii.uer.cōtrarium dico.p.l.cū lex.ff.de fideiuss. ubi p Bar.col.iii.uersi.sed iuxta prædicta. Præterea,quotiescunꝗ tractatur de
22 Pœna priuationis, talis pœna + nūꝗ debet imponi nisi a lege in specie & expresse dicatur, ut proxime dictū fuit.cum ergo hic non dicatur, Imo. totum contrarium.(Vt supra latius dixi) sequitur ꝙ filius fa.priuari nō debet hoc beneficio. Nō obstat tex. d.l.cum a te. quoniam ibi casus est
23 diuersus, & præsupponitur in eo + ꝙ actio erat nata, & extabat cōtra illum, qui per sententiam ibi fuerat absolutus, Merito extāte dolo,agitur illa actione, quæ per sententiam absolutoriam non fuit sublata ipso iure,sed tantum ope.exceptionis rei iudicatæ, contra quam de dolo replicatur, ut ibi dicitur. Sed in casu nostro, obtinente patre circa nullitatem contractus, non est actio aliqua nata (ut supra diximus) merito dicendum est eundem hoc benefi cio non priuari. Et si dicatur, ergo fuit licitum committere dolum, Responsio patet ex prædictis, ex quibus conclusum fuit pœna extraordinaria puniri. Et si iterum replicabitur, ergo fuit sibi licitum per mēdacium lucrifacere pœcuniam alte-
24 rius. + contra.l.nam hoc natura.ff. de condi.& demonstra.Tunc ego dico ꝙ aut uolumus dare actionem cōtra filiū quæ resultet ex cōtractu,facto,& tūc ꝓcedunt quæ supra dixi, ꝙ nullo modo dari potest, nec nascitur, & hoc ne priuetur beneficio prag.Aut uolumus dare actionē dependentem ex alio q̄ ex contractu, uidelicet de dolo, & Tunc non est dubium ꝙ sic, ne iste deceptus damnum patiatur, & ipse filius lucrum faciat cum aliena iactura.per.d.l. cū a te.& .l.i. ff. de dolo. Ex quo, aliud

est

est dicere ꝙ propter mēdacium priuetur b n ficio, quo dictum fuit nō priuari, & aliud, ꝓ conueniatur actione doli, ne lucrum capiat & ille dānum sentiat. Credo tamen ꝙ eodem ratio in eo tantum fiet in quo factus est locupletior, quoniā in illud tantum tenetur & non ultra. ut dicit Tiraquell. in tracta. ll. connubia. glos. iii. nu. 24. per d. iii. §. pupillus. & l. si pupilli. in prin. ff. de nego. gest. l. prima. §. an in pupillum. ff. depo. l.
25 eatenus. ff. de instito. actio. ubi † ꝙ qui obligari non potest, cum non sit aequum locupletari cū aliena iactura, tenetur quatenus factus est locupletior & idem Alex. consi. iiii. nu. 4. uiso processu. uol. iii. alias si filius familias teneretur ad restitutionem totius quātitatis receptae, & interesse per actionem ex dolo, q̃uis nō esset factus locupletior, sequeretur ꝙ ista prag. parum seruiret, quia licet nō teneatur ex contractu fauore patris, tamen tenebitur actione de dolo, & sic pater non esset tutus, & filius ad huc posset dilapidare & disponere in eius praeiudicium de omnibus bonis, ex quo posset euenire quandoq;, quod melius esset patri si cōtractus ualeret, & exequtioni demandari posset, q̃ quod non ualeat, & filius ad praedicta omnia teneantur, merito ne aperiatur uia filiis fa. ad huc contrahendi contra patrū uoluntatem, tenendum est ut supra dictum fuit ¶ Not. ex hac prag. re-
26 probatum esse. † mendaciū & non sine ratiōe. Habetur. n. in sacra scriptura. Esai. cap. 28. & subuertet grādo spem mēdacii & protectionē. In libro sapiē. cap. 1. Os quod mentitur occidit animā. & in Ps. 5. perdes omnes q loquūtur mēdaciū. nec solū iure diuino, sed ēt canonico prohibetur. c. ne quis. xxii. q. iii. c. ne qs arbitretur. 22. q. ii. cū simil. quod q̄dē recte sciens Epaenetus q iā, ut refert Eras. in apoteg. lib. i. apot. g. 7. dicere solitus erat, Mendaces omniū scelerū & iniuriarū authores esse, qn immo se cūdū eun . Eras. fontes fere malorū omniū quibus sursum deorsumque turbatur uita mortaliū. ut ex genes. legi potest, ibi serpens decepit me, ꝓ p mēdaciū primū fores apertae omni uiciorū generi. Estq; adeo ab omni iure prohibitū, ꝓ ne q̄dē pro saluan
27 da uita hominis licitū est testi in iudicio mentiri. Secūdū Glos. comuniter approbatā in d. c. ne qs. & c. ne quis. Abb. in. c. super eo. de usur. & alii quos latissime congerit Afflict. in constit. reg. in quaestionibus. q. ii. nu. 6. Et ideo dicebat Abb. in. c. i. col. 5.
28 quod met. caus. post hostiē. ibi ꝙ † licet aduocatus fouēs iustā cām, possit aduersarium conuincere malitiis & cauillationibus. secūdū Gl. s. not. in. c. dominus noster. in Glos. in fin. 23. q. ii. tamē illud debet intelligi dū tamē mēdaciis & falsitatibus nō utatur. quod ēt sequitur Hiero. cagno. in l. ea est natura. ff. de regu. iur. uers. sed nō sunt. nu. 14. & apertius Apostill. ad Deci. ibi. Ex quo sequitur unū
29 contra Deci. ibi nu. 7. ubi ꝓ † si ad mutuū quod restitui iterū conuenior possum licite ēt cū iuramēto respōdere me nunq̄ mutuo accepisse, nā cū mēdaciū omni iure sit prohibitū nulloq; pacto dici debet, ut patet ex

supra dictis, sequitur quod mihi non licet negare contra ueritatem (maxime periurando) & dicere mendaciũ quam partem. contra Deci. ibi tenet Cagno. nu. . . tum per rationẽ prædictam, tum etiam quia respondendo
30 + possũ uti alia cautela data a iure. l. si quãdo ubi Glos. & Bal. nu. 4. C. de except. uidelicet dicere, ego nũquam mutuo habui, & casu quo aliter appareret solui, & sic euitare mendaciũ. ¶ Prædicta tamen uera sunt & procedunt in iudicio, extra iudiciũ uero, secus est. secundum Glos. in. d. c. quisquis & c. nequis. potest. n. quis
31 + extra iudicium uti mendacio, ac etiam loqui sophistice. Legitur. n. in sacra scriptura Gen. s. cap. 20. quod Abraam celauit uxorem, & dixit quod erat ei soror. & in Euange. Luc. cap. 24. ibi fingebat se longius ire, apparet quod etiam Christus . . l. quando simulauit: Sic etiam de sancto Frãcisco legitur, quod interrogatus si uiderat quen dam malefactorem transeuntem, respondit quod non transiuit isthac, intelligẽdo per eius manicho nem. ut late sequitur Afflict. in. d. cõsti. in quæstionibus. & consti. inter
32 cætera. Vbi tangit etiam illam. q. + An iudex possit dicere mendacium inquisito, ut extorqueat confessionem? & dicit quod non. ut latius & pulchre prosequitur Gramma. q. iii. posita post decis. Licet possit uti malitiis, astutiis & cauillationibus. de quo remicto me ad Hipo. ubi latissime. singu. 177. & 201. post Deci. & Cagno. in. d. l. ea ẽ natura. ¶ Quæro iuxta ista uerba seu asseruerint filii fa. Patres fa. esse, nonne qui est filius fa. & asserit se patrem fa. dicit mendacium? Certe sic, Ergo postquam ista prag. dixerat quod si pa tres dixerint mendacium imputetur stipulantibus & acta non teneant, non erat opus repetere illud idem, & dicere, seu asseruerint filii fami. se patres
33 fami. Pro solut. dicas quod ista + dictio seu, multipliciter in iure nostro capi potest. Primo repetitiue, ut multiplicatis uerbis repetat illud idẽ. c. exceptionis. de lit. contest. lib. vi. Et cum ista dictio hoc possit importare, ita poterit capi in hac prag. & non erit incongruum. Sed (ut credo) in hac prag. non ita capitur. Secundo, modo capitur pro idest. c. uni. & ibi not. Archidia. de excess.
34 prælat. lib. vi. & ita melius + stare potest hic. ut sit sensus, quod si partes dixerint mendacium, idest asseruerint &c. Tertio declaratiu. . l. hac cõ sultissim. in prin. C. qui testa. face. possl. Et ita ẽt potest stare hic, ut declaret in quo poterunt dicere mendacium partes. Quarto disiunctiue. l. cum quidam. C. de uerbor. signi. & . . iustin. c. fina. & . l. in emptionibus. §. penu. ff. de contrahen. emtio. Quinto correctiue. c. i. §. porro. de statu. regu. lib. vi. Sexto capitur eo modo quo diximus supra in. §. Seu habitent. nume. 15. Ex quibus patet quod oppositum nihil obstat, Cum ista dictio seu, non frustra fuerit posita in hac pragmatica. Et sic ex præmissis collige, quod ista uerba. Quod si partes, intelliguntur de filiis fam. quos notarii interrogare debent. ut etiam patet ex præcedenti. §.

Prosper Carauita.

SVMMARIVM.

1 Annullatio actus an dicatur esse pœna? & .2.

3 Prag. ista, etiam in contractibus iuratis loquitur.

4 Statutum prohibens cõtractum simpliciter, non extenditur ad iuratũ.

5 Ampliatio uigesima septima. prag.

6 Iuramentum, pertinet ad ecclesiam.

7 Princeps & eius Locumtenens, an possit statuere super iuramentis? 8. & .1°.

9 Princeps potest nouam formam statuere in contractibus.

10 Peccatum mortale incidit, qui legem non seruat.

11 Iuramentum per quod quis incidit peccatum mortale, non ligat.

12 Iuramentum, non ualidat contractum nullum.

14 Prag. ista, habet clausulam annullatiuam.

15 Requisita pro forma contractus, debent adesse tempore contractus.

16 Dictio nisi, est conditionalis.

17 Requisita conditionaliter, dicuntur esse pro forma.

18 Ampliatio uigesima octaua prag.

19 Instrumenta in regno mandantur exequutioni.

20 Nullitas scripturæ, differt a nullitate contractus.

21 Exceptio prag. opponitur aduersus instrumentum.

22 Solemnitate deficiente, instrumentum non exequitur. & .23.

24 Requisita pro forma si omittantur, an actus sit nullus? & .26.

25 Inducta pro forma dicũtur esse ob publicam utilitatem.

27 Mulier contrahens contra statutũ, an possit eo uti contra alios, & nõ alii contra eam? & .28.

29 Ampliatio uigesima nona. prag.

30 Statuta, nunquid seruanda sunt etiam in foro conscientiæ?

31 Electio facta non seruata forma, an ualeat in foro conscientiæ?

32 Res tradita per cõtractum nullum, cuius periculo pereat?

33 Contractus nullus, nihil acquirit, tam ratione dominii, q̃ possessionis.

34 Inducta in fauorem, non debent retorqueri in odium.

35 Filius fami. per istam prag. non obligatur neq; ciuiliter neq; naturaliter.

36 Fideiussor non accedit, ubi non est saltim naturalis obligatio.

37 Contrahens cum pro ligo si decipiatur, ei succurritur. & .39.

38 Mendax, per mẽdaciũ dicitur esse in dolo.

40 Filius fami. de iure communi, ciuiliter & naturaliter tenetur.

41 Malitiis ob uiari debet.

42 Ampliatio trigesima. prag.

43 Procuratoris constitutio, dicitur cõtractus.

44 Procurator constitutus, debet seruare solemnitates debitas.

45 Consensus debet interuenire specialiter, & non generaliter.

46 Ampliatio trigesima prima prag.

47 Prag. ista in matrimonio non procedit.

48 Filii fa. de iure cõmuni ciuili, matrimonium contrahere non potest sine consensu patris. licet secus sit de iure canonico. num. 49.

50 Patria potestas, in spiritualibus non curatur.
51 Matrimonium est quid spirituale.
52 Ius canonicum præfertur ciuili, in spiritualibus.
53 Limitatio Vigesima octaua prag.

§. XVII.

T ACTA NON TENEANT. Quoniam hucusq; nulla pœna erat statuta contra illos qui omissa forma prag. cōtraherent cū filiis fa. authores ipsius in istis uerbis ponunt eorum pœnam ordinantdo quòd contractus aliter facti non
1 ualeant: eo quia ✝ annullatio actus dicitur pœna. l. senatus. C. de contrahen. emptio. l. si quis maior C. de transact. per quæ iura ita tenet Grat. consi. 46. nu. 5. & consil. 47. nu. 14. uol. i. & ante eum Bal. in. l. tur pia. ff. de lega. i. Et licet uideatur in contrarium. tex. in. c. si qui præsbiterorum. de reb. eccle. non alie. l. eius qui delator. ff. de iur. fisc. c. pen. de postu. prælat. cum multis simil. quæ adducit Petr. de rauen. in suo aureo alphabe. in uer. annullatio in prin. Tamen secundū eund. ibi ex mente Bal. in. l. nō dubium. C. de legi. contraria procedūt quādo annullatio actus procedit ratione omissionis formæ, secus quādo ratione prohibitionis legis
2 ✝ quia tunc dicitur esse pœna. per iura primo loco adducta. prout in tex. istius prag. quæ prohibet contrahi, & secus cōtractū annullat: Et ideo recte concluditur quod in istis uerbis statuitur pœna cōtrahentiū cū filiis fa. Cū qua opin. & cōcordia prædictorum iurium, concordat etiam Alex. consi. 36. nu. 1. uol. iiii. cōsi. 30. nu. 3. uol. vii. & Corne. consi. 86. uol. ii. ¶ Quæro nunquid ista prag. uendicet sibi locū in contractibus iuratis? Ista. q. continet duo dubia. Primum, nunquid ista prag. in eius uerbis procedat & uere loquatur de contractibus iuratis. Secundū, posito quod loquatur, nunquid potuit locumtenens & collaterale cōsi. hoc statuere in præiudicium iuramenti? Quo ad primū iudicio meo resolutio est breuis &
3 clara, quod ista prag. ✝ proprie loquatur in contractibus iuratis, nā cum faciat mentionem de obligationibus quæ fiunt per actuarios penes acta, & instrumentis quæ fiunt per notarios, clarum est quod in contractibus iuratis uere loquitur, illudq; pro absoluto habuit, cū instrumēta & obligationes omnes fiant cum iuramēto ut de se patet. ut plenius tangit Grāma. decisi. 12. ubi in spē de ista prag. Bene tamē uerū est quod si ita nō loqueretur ista prag. sed simpliciter cōtractus prohiberet, non intelligeretur
4 de cōtractibus iuratis ✝ quia statutū prohibens cōtractū interpretatur loq quādo nō interuenit iuramētū. ut dicit Paul. de Cast. in authenti. sacramenta puberū. C. si aduer. uēdi. & Corne. cōsi. 224. nu. 7. & consil. 180. nu. 3. uol. iii. per tex. in. c. constitutus. ubi est casus & ibi Glos. de re-
5 script. Ex quo poteris Ampliare ✝

hæc prag. Vigesimo septimo procedere etiam si in contractibus adsit iuramentum. Quo ad secundum, nonnulli tenent ꝙ princeps non potest derogare actui iurato. ut p Cyn. & Salicet. in l. si. C. si contra ius uel util. publi. p tex. in d. c. cõstitutus. ubi casus cum Glos. extra de rescrip. Item
6 per rationem quia ✝ iuramentũ pertinet ad ecclesiam. c. uenerabilem. de electio. c. fin. de for. compe. in. vi. cũ allegatis per Alexã. consi. 59. nu. 4. & . uo. l. i. consi. 125. n. 12. eo uol. & per Grãm. decis. 12. nu. 1. sed
7 ueritas est in contrarium ✝ ꝙ iste locũtenens, & colla. Consil. (& fortius princeps) p. tuerunt istam pragm. statuere etiã in contractibus iuratis, prout statuerunt. Nec obstant allegata in contrarium, quoniam ea proce
8 dunt ✝ quãdo princeps directe uellet super iuramento disponere, Sed quotiescunq; non disponit directe, sed in consequẽtiam, secus est. ut dicit Alex. consi. 51. nume. 15. uol. vii. per ea quæ dicuntur in. l. . & . l. quod dicimus. ff. de autho. tuto. In casu autẽ nostro, ista prag. ordinat hoc tantum, ꝙ notarii & actuarii quãdo recipiunt obligationes & instrumenta a filiis fa. illa recipiant sub certa forma, alias acta non teneant: Propter quod, sequitur ex consequentia dispositionis quæ principi est permissa, non autem per directum, ꝙ iuramenta non ualident ipsos cõtractus. Ratio autem rationis est, quia prin
9 ceps ✝ potuit & potest nouam formam inducere in contractibus quorumcũq; hominum. Et ex cõsequenti eius locumtenens & colla. Consil. potuit prædicta ordinare in contractibus filiorum fa. & si ea nõ seruan
10 tur, clarũ est ✝ ꝙ incidunt in peccatum mortale. cap. i. & . ii. de maio. & obedi. ponit Bar. in. l. si quis pro eo. ff. de fideius. & Boer. decis. i. nu. 79.
11 uol. i. Iuramentum ✝ autẽ per quod quis incidit in peccatũ mortale, tanq̃ contra bonos mores non est obligatorium. c. non est obligatoriũ. de regu. iur. in. vi. text. est in. l. adigere. §. quis. ff. de iur. patro. l. si quis inquilinos. §. fin. ff. de lega. i. tenet Angel. consil. 150. nu. 3. uer. contrarium. & Afflict. in. c. i. item sacramẽta. nu. 51. de pace iura. firma. Vel secũdo cõtraria non obstant, quoniam procedunt quando iuramentum apponitur contractui ualido, & qui non est a lege improbatus uel statuto, sed quotiescunq; lex aut statutũ improbat aliquem actum, ipsumq; contra eius dispositionem factum annullat (ut hæc prag. dicit in contractibus filiorum fa. ꝙ secus acta non teneãt) tunc extenditur etiam ad actum iu
12 ratum. quia iuramentum ✝ ex eo ꝙ apponitur super contractu nullo, nihil reperit confirmabile, & cũ extrema non sunt habilia, nõ potest ei robur dare. tex. est in. l. si quis inquilinos. cũ ibi not. per glos. in uer. iuris. pro hoc in specie consuluit Angel. d. consi. 150. p decisione. col. ii. uer. contrarium. Roma. consi. 12. uiso testamẽto. col. ii. Corn. consi. 7. uer. praterea. uol. i. Geza. satis pulchre & in terminis consi. 16. & Grat. cõs. 15. nu. 37. uol. i. Habẽtq; prædicta iu
13 ra ✝ contraria, multas alias responsiones & limita. sed quia non faciũt

ad casum nostrũ,nõ refero,sed remi ctõ me ad Alex.consil.151.nu.15.cũ sequen.uol.vii.consil.95.uol.i.in fi. Soc.cõs.97.uol.i.& Grat.cons.47. nu.3.uol.i.Vbi in specie de simili sta tuto annullante contractus.¶ Quæro quid si filius cõtrahit sine consensu patris, demum pater ratũ habuit contractum ex interuallo, præstãdo eidẽ suum assensum & consensum, nunc autem uult dicere de nullitate, nunquid possit? Istam.q. ponit Bar. in.l.iii.§.sed utrũ. ff.de mino. & ibi Glos.etiã dicit φ sic, Quia talis con tractus peccat in substãtia.idẽ Aret. in.§.ius autem.uer.ad unum tamen. Institu.de patr.potest. Quam opin. ego cõfirmo duabus rationibus. Prima,quia quotiescunq; statutum habet clausulam annullatiuam. pro ut
14 + ista pragm.ut patet in istis uerbis. Et acta non teneãt, tale statutum debet præcise seruari, & in forma specifica,in tãtũ φ nõ sufficit ipsam formam equipollenter obseruari.ut dicit Alex.consi.212.nu.5.uol.vi. allegat Gloss.in.l. hac consultissima. in uer.inditia.iũcto tex.C.q testa.face. poss.Cum ergo in contractibus filiorum fa.debeat interuenire(ultra expressum consensum) etiam præsentia suorum patrum,non est dubium φ (licet postea ratificetur contractus) dispositio istius pragma.nõ sit seruata præcise,& in forma specifica,sed per equipollens,uidelicet per ratificatione, non interueniente præsentia in contractu requisita. Secun-
15 da, quia quotiescunq; + aliquid requiritur in contractu pro forma, illud debet interuenire in ipso cõtractu & non postea.secundum Bal. in. l.i.col.antepenul.C. qui admitt. quẽ sequitur Ias.in.l.i.§.i. colũ.iii. ff. de uerbo. obliga. Sed cõsensus & præsentia patris in hac prag. requiritur pro forma,ergo si sequatur contractum non ualidat actum. Et φ requirantur pro forma, patet per illa uer
16 ba Nisi in p̃sentia,+ quæ uerba sunt conditionalia.ut latius diximus supra in.§.Nisi in præsentia.nu.i.&.2.
17 Et quotiescũq; aliquid + conditionaliter ponitur, illud dicitur requiri pro forma.secundum Bal. l. in auth. matri & auiæ.colu.i.C.quando mulie.tute.offic.funga. ut late diximus in.d.§. Nisi in præsentia.nu.5. Item patet per ista uerba & acta non teneãt,Quæ cum sint annullatiua, demõstrant requisita esse pro forma. ut late per Sylua.consi.40. num.16. Est tamen uerum, φ si non requirerentur pro forma, nec adesset clausula annullatiua, tunc seruaretur distinct.Bart.& Franc.de Are. in. l.si quis mihi bona.§. iussum ff.de acquiren.hæred.quam sequitur Cassa. in consuetu.burgu.titu.des droictz. & appar.a gens mariez.§.vii. nu. 3. &.4.φ Aut requiritur consensus illius qui nullum interesse prætendit, &tũc debet interuenire in ipso actu: quia dicitur requiri pro forma. Aut illius qui interesse prætendit, & tũc potest sequi (ut est in consensu patris qui filio est successurus) secundum Cass.dicto loco. Crederem tamen φ in terminis istius prag. semper deberet ĩteruenire in ipso actu: quoniam ultra consensum, requiritur præsentia, quæ non dicitur in-

teruenisse per ratificationem. Ex
18 quibus + Ampliatur Vigesimo octa
uo hæc pragmatica dum contractus
aliter factos annullat, etiam super
ueniente ex post facto consensu pa
tris, per eius ratificationem. ¶ Per
ista uerba, est sublatum dubiũ quod
ponit Bart.in.l.i.§.paru.ff.quod ui
aut clam. & Corne. ipsum referen
do consil.241.nu.8.uolu.iii.Quod
si per statutum mandantur exequu
tioni instrumenta (ut in hoc Regno
19 + per Ritũ magnæ curiæ. nu.164.)
& opponitur nullitas, debet distin
gui, ꝙ Aut est nullitas respiciens in
strumentum (ut quia desunt testes
in numero oportuno, uel notarius
non est notarius) & tunc constito
de tali nullitate, non mandatur exe
quutioni instrumentum. Aut est nul
litas quæ non respicit instrumen
tum sed contractum contentum in
instrumento (ut quia esset contra
ctus filii fam.l. sine consensu patris
qui per hanc pragmaticam est nul
lus) & tunc allegata tali nullitate, nõ
impeditur exequutio: cum statutum
seu Rit. prædictus ordinet mandari
exequutioni ipsum instrumentum:
Et sic agitur de exequendo scriptu
ram, quæ merito exequi debet: quia
nullitas prædicta non respicit eam,
20 sed contractum. Et Aliud est + nul
litas scripturæ, q̃ nullitas contra
ctus. Sed cum extent ista uerba Et
acta non teneant, cessat omne du
bium: cum per hanc pragmaticam
sint annullata acta, & sic ipsa scrip
tura de cuius exequutione dicitur in
21 dicto Rit. Vnde + opponens exce
ptionem illius pragmaticæ, dicitur
opponere exceptionem aduersus in
strumẽtum, seu acta: Quo casu idẽ
Corne. in dicto consilio. in fine. nu
mero.8.uersic.nec etiam obstat. di
cit ꝙ quando statutum mandans exe
quutioni, loquitur de instrumento,
seu scriptura exequenda (ut loqui
tur.d.Rit.) & aliud statutum annul
lans loquitur similiter de scriptura
(sicut hæc prag. quæ dicit & acta nõ
teneant) tunc instrumentum non
mandatur exequutioni. Constito er
go ꝙ ille qui cõtraxit est filius fami.
(si non fuit adhibita solemnitas re
22 quisita) + instrumentum non exe
quitur. Sed si ista uerba & acta non
teneant, non extarent: sed solum
diceretur ꝙ non recipiantur instru
menta filiorum fami. nisi cum certa
solemnitate, tunc, ex quo talis nul
litas respiceret contractum: &. d.
Rit. uult exequi instrumẽtum, si fue
rit factus contractus cum filio fami.
non adhibita solemnitate, adhuc in
strumentum exequi deberet. Teneo
tamen ꝙ prædicta non procederent
in ista pragmatica, quoniam si hoc
uerum esset, nihil hæc pragmatica
prodesset: & dicta per prælatos do
ctores in aliis terminis uendicabũt
sibi locum. Ne ergo reddatur eluso
ria contra iuris dispositionem.ut di
ximus supra in. §. præceden. nume.
3. dicendum est ꝙ etiam si prædicta
uerba non extarent, quæ acta annul
lant, adhuc instrumentum non esset
exequendum: Tanto magis, quia
23 + hic non solum prohibetur con
tractus recipi, sed etiam instrumen
ta. Et quatenus cõtra formam prag.
esset contractum nihil ualeret. d. l.

si quis inquilinos.§.fina.ff. de lega. i.cum simil.quæ adducit Ange.con. si.150.nu.3.uers.contrariũ. ¶ Opponi posset contra hanc prag.ꝓ ista clausula ãnullatiua posita in istis uerbis & acta non teneant, fuerit superflua:cum absq; tali clausula acta sint nulla:Ea quidem ratione,quia requisita in ea sunt apposita condicionaliter per illam dictionem nisi: ut diximus supra.nu.16.& requisita in actu condictionaliter dicuntur requisita pro forma. ut ibidem diximus. nu. seque.quo casu succedit quod dicũt docto.ꝙ quotiescunq; aliquid requi
24 ritur pro forma + si illud omictatur,actus est nullus.per tex.in.l.cum hi.§.si prætor.ff.de transact.c.·.de reb.eccle.non alie.not. per Bal.in.l. creditor .C.de fid.in.ff.& in .l. omnes populi.col.pen.ff. de iust. & iur. Abb.i.c.cũ dilecta.col.i. de rescrip. Fran.de aret.in.l.si quis mihi bona. §.si coram.nu.1·.uersi. sed in casu nostro.col.iiii. ff. de acqui. hæredi. Socci.cõsi·45.uisa appellatione.uersi.respondetur.& consi.75.prosequẽdo.uersi.uerum.uol.i.Afflict.in constitu.regn.capitaneorum.vii.not.& in constitu.ut uniuersis .vii.not. nu. 23.Ea quidem ratione, secundum Ange.in.l.ius.publicum.ff. de pact.
25 & Afflict.ubi supra, quia + inducta pro forma dicuntur esse introducta ob publicam utilitatem cui renuntiari non potest. Sed responderi potest ꝙ ista clausula annullatiua nõ fuerit superflua, ex quo ꝓdest ad multa quæ patent ex supra scriptis,in quibus aliter de iure esset dicendum si illa uerba non extarent. Item prodest + quia non erit opus aliqua sen- 26
tentia iudicis declaratoria ad annullandum acta, quoniam per ista uerba,ipso iure secus acta sunt nulla. ¶ Quæro nunquid filius fa.effectus sui iuris,poterit cogere aduersariũ ad obseruantiam cõtractus facti cũ eo sine requisitis per hanc prag.& idem si non sit sui iuris sed adhuc in potestate? Tiraquell.in tract.l.l. con. nu.gl. s.vi.q.x.nu.39. dicit ꝙ omnes docto.concludunt ꝙ sic:Ea quidem ratione quia ista prag.est inducta in fauorem patrum & filiorum unde si filius nunc sui iuris,uel in potestate existens, accedente patris uoluntate uult obseruare contractum, aduersarius non potest excipere de iure ipsius prag. quæ in eius fauorẽ nõ est facta.Allegat inter alios Paul. de castr. consi.91. in causa appellationis.col.3.uer.secũdo uol.i. ubi in
27 simili statuto de muliere + concludit ꝙ si contrahat sine solemnitate statuti,potest ipsa allegare statutum contra alios, & non alii contra eam per prædictã rationem.& facit tex. cum ibi no.ta.per Bal.in.l.cum inter dictæ.C.arbitri.tut. ubi ꝓ potest q8 approbare contractum nullum ob eius fauorem.Limitat tamen. Tiraquell. nu.96.ubi supra: prædicta nõ
28 procedere + quando lex aut statutũ resisteret actui faciendo:tunc.n. approbari non posset etiam per eũ in cuius fauorẽ processit.l.a diuo pio. iũcta Glos.ff.de rit.nupt.quam Bal. ad hõc effectũ adducit in.l.i.C. plus uale.quod agit. & Alex. in. l. iurisgẽtium.§.prætor ait.ff.de pact. Sed quia in ista prag. adsunt ista uerba annullatiua.

annullatiua, & etiam alia, quibus ordinatur notariis ꝙ non recipiant, apparet ꝙ uult resistere cõtractibus faciendis: Et ideo Sequitur, ꝙ aliter facti approbari non poterũt tãq̃ nulliter recepti, & cõtra legem quæ resistit. Ex quibus poteris istã prag.
29 Ampliare + Vigesimo nono procedere etiam si filius fa. sui iuris effectus, uel in potestate existens, cum patris uoluntate uellet cogere aduersarium ad obseruantiam cõtractus. ℂ Quæro, nunquid saltim in foro conscientiæ sit obligatus filius fa. ad obseruantiam contractus? Andre. Tiraquell.in.d.tract.glos.ii. nu. 16. in simili statuto de muliere dicit ꝙ non.allegat Bar.in extra uaga. ad reprimendum. in uer.denuntiatione. col.ii.uersi.quid de muliere.Abb.in d.c.quia plerique.col.x.uer ex quo infero.extra de immu.eccles. Glos. & Bald.in.c.quæ in ecclesiarum. extra de constitu.& alia simil. nu.19. Vbi
30 + ꝙ statuta etiam in foro conscientiæ sunt seruanda. Bene tamen uerũ est secundum eund.nu. 20.ꝙ si uelit filius fa. stare contractui, alia pars retinens rem, uel aliud, ex tali contractu facto cum filio fa.contra formam istius prag.erit tuta in foro cõscientiæ: Dum modo bona fide uersata fuerit cum eo, & sine fraude, ita ꝙ non possit aliud opponi contra contractum, q̃ ꝙ sit cõtra prag. per multa simil.satis pulchra quæ allegat. præsertim Innoce.in.c. quod sicut.circa medium.extra de electio.
31 Vbi + ꝙ ualet electio in foro conscientiæ, in qua interuenit purus cõsensus eligentium, q̃uis non fuerit seruata forma tradita a canonibus. Et ideo electus, i tali foro tutus erit. ℂ Ista uerba & acta non teneant, faciunt pro opin.illorum qui uolebãt, ꝙ si filius fa.uendidit sine solemnitate hic requisita, & tradit rem emptori, ꝙ si illa res perit penes emptorem, perit periculo filii fa. Nam cũ contractus, per ista uerba fit nullus, dominium remansit penes filium
32 fa.merito ipsi + tanq̃ domino perit. ut satis nota.concludit Deci.in.l. nõ omnis.§.si pupillus.ff. si cert. peta. loquens in muliere contrahente sine authoritate uiri, ꝙ si uendit & tradit, res suo periculo perit, cum ipsa domina remaneat. Et idem uidetur tenere Crat.cõsi.69.nu.71. uel.
33 i.Vbi + ꝙ contractu nullo existente, nihil, tam ratione dominii q̃ possessionis acquiritur. per.l.i.§.si uir. cum aliis quæ adducit. ff. de acqui. posse.Sed contrarium tenet Roma. in.d.§. si pupillus. ꝙ immo pereat periculo emptoris: Ne inducta in fa
34 uorem + retorqueantur in odium. cõtra.l.quod fauore.C.de legi. Rip. uero in.c.cum ecclesia. col.ii. uersi. prædicta conclusio.nu.94. extra de caus.poss.& propri. refert utrãque opin.Tandem reducit ad concordiam.Quod aut constat rem fuisse uerisimiliter perituram in posse filii fa. (prout periit penes emptorem) & tunc prima opin.erit uera, ꝙ res sit perdita periculo filii: Et ideo pretium restituet (si extat) quia dominus remansit. Et si non extat, quatenus factus est locupletior. ut latius diximus supra in.§.Quod si partes. nume.25.Aut hoc non constat, &

tunc procedet dictum Roma. q fit perdita periculo emptoris, & filius non reddat precium: cum non possit dici factus locupletior, ex quo pro pecunia dedit rem. Et ita referendo sub multis uerbis, uidetur residere Tiraquell.d.tract. glos. vi.q. 34.nu.267.& præsertim.nu.270.

¶ Quæro quid in fideiussore dato per filium fa.in contractu facto cõtra istam prag. Alberi.in tract. statuto.i.parte.q.182. dicit q si fideiussor accedit contractui filii fa.qui obligari non poterat ex statuto, nisi certo modo, tenebitur, licet ille modus non fuerit obseruatus. idem Alex.in addict.ad Bar. in.l. marcellus.ff.de fideiuss.& Hipo. in rubr. de fideiuss.num.292.Andr. Tiraquell.in tract.ll.connu.glos.ii.num. 14.uidetur tenere cõtrariam opin. Eo quia, quando contractus ipso iure est nullus (ut hic per ista uerba Et acta non teneant) filius fa.non obli-
35 gatur + neq; ciuiliter, neq; naturaliter.Secundum Bar.in.l.cũ lex.col. iii.uersi.sed iusta prædicta.ff. de fideiuss.& pulchre Grat.consi.15.nu. 31.uol.i. Et ex consequenti, nec fi-
36 deiussor:qui non accedit + ubi saltim non est naturalis obligatio.l.fideiussor obligari.§.fideiussor.ff.de fideiuss.Videtur tamen limitare hãc secundam opin.nisi interrogati per notarium filius fa.& fideiussor, nũquid ipse filius esset emancipatus, aut seorsum habitaret, respondissent utriq; q sic, cum tamen falsum esset.Tunc.n.quia uidetur fideiussorem affirmasse q non contrahebatur cõtra prag.conueniri poterit(licet non filius) allegat in simil.Bal.in.l.si uere.§.hoc amplius.ff. manda. Poterit q; talis limitatio confirmari ex his quæ tradit Paul. decastr.con. si.248.uisis & ponderatis.uol.ii.
37 Vbi concludit subueniẽdum esse + contrahenti cum prodigo asserenti se habere consilium doctoris, q interdictio bonorum sibi fieri non poterat, si tali assertioni credidit. idem Alex.consi.109.col.pen.uersi. plus dico.uol.4.Vbi q si tacetur aliquid, quod si fuisset expressum cõtractus non fuisset factus, subueniri debet in odium tacentis.Et multo magis in casu nostro,in quo per mẽdacium exprimitur illud quod non
38 est.Cum in dolo + per mendacium uersetur.l.si quis affirmauerit.ff. de dol.Bar.in.l.procurator qui pro euictione.circa fin.ff.de procu.& Aymo.consi.2.nume.13.& consi.192. nume.13.uol.i.ubi latissime.& not.
39 concludit + subueniendum esse ei qui inductus est ad contrahendum, credendo assertionibus uel suasionibus contrahentis,aut alterius.Quid dicendum? Ego (licet Tiraquell.nõ bene aperiat se tenere hanc ultimam opin.) teneo ipsam. Primo, per prædictam rationem quia talis contractus factus cõtra.l.est nullus, & ideo nullam parit obligationem, etiam naturalem.ut patet ex dictis iuribus, & ea quæ dicit Ange.in terminis. sæpius præallega.consi.160.uersi.contrarium.nu.2.& Bal.in.l.ad exactionem.ante fin.C.de dot.promiss.q si nullam parit obligationem, nec fideiussor accedere potuit.d.§. fideiussor, Quæ ratio confirmatur per.l.

cũ principali .ff.de reg.iur.cũ simil. Secundo,per tex.in simil. in d.l. sed si .§.non solum.ff.ad macedo. Vbi q̃ fideiussor non tenetur accedẽdo cõ tractui filii fa.& tamen filius fa. ciui
40 liter + & naturaliter de iure cõmuni tenetur.l.i.cum ibi no.per Glos. in uer.petitio.ff.ad macedo.Tertio, quia si fideiussor teneretur, haberet recursum contra filium fa. Eo quia non habemus legem quæ hoc prohiberet.Et sic aperta esset uia fraudan
41 di prag.quod quidem + euitandum est.l.in fun lo.cum simil.ff.de rei uẽdi.Et si diceres (pro ut dicebat Alberi.& alii) q̃ tenebitur, & non habebit regressum,non uideo quo modo responderi poterit huic pragm. quæ ordinat q̃ acta non teneant, loquendo generaliter & indistincte,& sic etiã quo ad fideiussorem. Nec ẽt uideo legem quæ (in istis terminis in quibus non extat saltim naturalis obligatio, per ea quæ supra dicta sunt) dicat q̃ fideiussor possit accedere, immo legem contrariam.d.l. fideiussor obligari.§. fideiussor.ff. de fideiusso. Ex quibus poteris hãc
42 prag.Ampliare + trigesimo,ut procedat etiã in fideiussoribus.¶ Quæro quid si filius fa.non ipse contrahit sed constituit procuratorem ad contrahendum,qui demum contrahit sine consensu patris,nunquid cõ tractus facti per eum, eius nomine ualebunt?Tiraquell.ponit hanc.q.in tract.ll.cõnu.glos.iiii.nu.176.Et ibidem dicit fuisse docto. qui tenuerũt in utranq; partem.Tandem ipse fa tis nota.more suo: distinguit tres ca sus.Primus est, quando iste filius fa. constituit procuratorẽ sine cõsensu patris ad cõtrahendũ, & deniq; ipse procurator similiter sine cõsensu pa tris contrahit, & tali casu sine dubio cõtractus est nullus Tũ quia filius fa.constituendo procuratorẽ sine
43 cõsensu patris + dicitur cõtraxisse, ideo talis cõstitutio ꝓcuratoris non ualet.Secũdũ Ange.in.l.apud iulianũ .§.fina.ff.ex qui.caus.in poss.eat. & per consequens nec ea quæ sequũtur,Tum etiã, quia cõstituendo procuratorem ad contrahendũ,intelligitur q̃ ille procurator quãdo cõtra
44 het + adhibeat solẽnitates iuris, & statutorũ.arg.l. missi opinatores.C. de exacto.trib.lib.xii.ut ẽt in specie tradit Socc.cõsi.229.præsentis.col. .3.uol.ii.Secũd⁹ casus ẽ,quãdo filius fa.cũ cõsensu patris cõstituit ꝓcuratorẽ ad cõtrahẽdũ certũ cõtractũ cũ tali,uel nõ designãdo ꝑsonã,sed tãtũ negociũ,Et tũc, si procurator faciet talẽ contractum, ualidus erit.ut in specie dicit consuluisse Fede.de sen. cõsi.110.abbas subi.ctus.Alex. cõsi. 189.uiso statuto.col.iiii.uersi. est uerum.uol.vii.Socc.in.l.si qs nec cãm. col.ii.uer.extra materiã.ff.si cert.pe ta.& tenet ꝓ dicta referẽdo. Afflict. decis.265.ubi plura similia satis pulchra allegat.Tertius casus est,quando constituit procuratorẽ cũ cõsensu patris,nõ specialiter ad certũ con tractũ,sed generaliter ad cõtrahẽdũ, & tali casu post multa conclu lit q̃ si iste ꝓcurator cõtrahit sine cõsensu patris,talis cõtractus nõ ualebit. ex multis quæ allegat,& præsertim, qa
45 cõsensus + in cõtractu filii reqsitus debet interuenire specialiter in quo

libet contractu, & non sufficeret generalis in omnibus contractibus faciendis. ut supra latius diximus in .§.Et de expresso consensu. nu. 51.
45 cum seque. Ex quibus Ampliatur + Trigesimo primo hæc prag. ut procedat etiam si contraheret filius fa. per procuratorem: Intelligendo ut proxime dictum fuit. ¶ Quæro quod in matrimonio per filiũ fa. confecto sine consensu patris, & sic non seruata forma istius prag. Nũquid etiã ipsum nullum erit ut hæc uerba in dicant? Ista.q. habet duo capita. primum, nunquid uere in matrimonio sibi locum uendicet hæc prag? Secũdum, posito ꝙ in matrimonio procederet nunquid si contra eam contraheretur, nullus esset? Quo ad primum, omissis aliquibus quæ in cõtrarium adduci possent: Breuiter te
47 neo + ꝙ non. Pro cuius.q. ueritate considerandum est quod & alias supra diximus in.§. Vel fuerint emancipati.nu. 5-.ꝙ ista prag. non ad alium finem edita fuit q̃ ut amplã potestatem, quam filii fa. de iure communi habebãt (ut ibi dictum fuit) restringeret, Et in casibus in quibus ex dispositione eiusdem iuris cõmunis contrahere poterant. ut etiam diximus.in.§. Seu habitent. nu. 14. Sed quia ab eodem iure communi prouisum erat circa hunc casum + ut filii
48 fam. matrimonium contrahere non possent sine consensu patris .l. ii.ff. de rit.nupt. Sicq; in eo contrahẽdo, potestatem non habebant, sequitur ꝙ ad matrimonium non se extendit. Quo ad secundum, dato ꝙ in matrimonio sibi locum uendicaret hæc pragma. si eius forma omissa contraheretur, nõ propterea nullum esset. quia ius canonicum in hoc aliter statuit. cap. cũ causa. ubi etiam not. Abb. nu. 4. in ti. de rapto. &. c. si an
49 num. in fine de iudi. in. vi. Vbi + ꝙ non solum consensus patris non est necessarius, sed (ꝙ plus est) eo inuito & reclamante fieri potest. quia
50 + in istis spiritualibus, patria potestas nõ curatur. d. c. si annum. in fine, & not. per Albert. in. d. l. ii. Et cum
51 simus in spiritualibus. + ut est matrimonium. ut dicit Gloss. in. c. cum ad uerum. ibi uer. temporalium. 9 6.
52 distinct. legibus imperialibus + ius canonicum præfertur. c. penul. & fi. extra de secund. nupt. cap. inter hæc. xxxiii. q. ii. not. pulchre per Glos. in. d. c. cum ad uerũ. & Cyn. satis in terminis. q. nostræ. in. l. 1. in. C. de interdict. matri. inter pupill. & tuto. Ex
53 quibus + limitatur hæc pragmatica Vigesimo octauo, ut nõ procedat in matrimonio.

Prosper Carauita. V. I. D.

SVMMARIVM.

1 Verbũ præsumere, refertur ad eum qui temerarie facit.
2 Lex, remittendo pœnam, quam uideatur remittere? &.3.
4 Lex, remittendo pœnam, non excludit delictum.
5 Intellectus ad Ritum magnæ curiæ 78.
6 Nota, uerbũ, nouem modis capi põt.
7 Forma notariorum in instrumentis.
8 Testis, si negat dixisse ut notarius scripsit, cui credendum?

9 Cautela ad excusandum filium fami. qui contrahit cum mendacio.

§. XVIII.

T NOTARII IN ALIQVO NON TENEANTVR. FACTA DE HOC NOTA IN INSTRVMENTIS SEV ACTIS CONFICIENDIS. Quæro, pone ꝙ notarius interrogat si filius fa. est emancipatus uel ne, & ipse sibi dicit ꝙ sic per mendacium, sciente ipso notario ꝙ est mēdaciū, nunquid hæc pragma. procedet ꝙ notarius non teneatur in aliquo? Breuiter tene ꝙ non: sed locum habet dispositio primæ pragma. Et ex consequenti incurrit pœnam ibi statutam. Ista enim pragma. ideo ordinat ꝙ notarius non teneatur, dicente sibi mendacium filio fa. quoniam satis est ꝙ notarius fecerit eius diligentiam ut non reciperet contractū contra pragma. Sed postq̄ præsupponitur ipsum esse scientem, nō potest excusari quin dicatur scienter cōtrauenisse eius ordini. Tanto magis, quia dispositio ipsius, in prima pragmatica loquitur per uerbū præ
1 sumant: Quod uerbū ✝ refertur ad eum qui temerarie & dolose actum facit. ut dicit Rip. in l. fina. q. xxv. C. de reuoca. dona. per. cap. ii. & ea quæ ibi dicūt Abb. & Felyn. extra de iudi. & Gloss. in rubri. extra de præsumpt. prout ratione scietiæ, in hoc casu arguitur de temeritate & dolo. ex eo quia cum sciuerit, non potest dici deceptus. l. 1e tut. la. ubi nota. p Bar. in princ. C. de in integr. restitu. & merito uenit puniendus. ℂ Nec. ꝙ lex remictens pœna contrafacien ti eius ordinis, sub his uerbis in aliquo non teneantur, dicitur ordina-
2 riam ✝ & extraordinariā remictere. Patet, quia supra erat statuta pœna tam ordinaria uidelicet priuationis officiorum, & untiarum auri centū, q̄ etiam extraordinaria, ibi & alia officio curiæ reseruata. Et cum dicat nunc, in aliquo non teneantur, intelligitur de prædictis pœnis. Sed ubi non essent uerba ita generalia, sed tantum remicteretur pœna, in dubio intelligeretur de ordinaria tan-
3 tum, non de extraordinaria: quia ✝ appellatio pœnæ, in dubio de corporali intelligitur. secundum Abba. in c. inter alia. col. ii. uer. ex hoc. de immuni. eccles. & Card. in clement. ii. §. i. de hæreti. Item alia ratione, quia
4 ✝ quando lex remictit pœnam, non excludit delictū ꝓ quo statuta erat. ut probat text. in. l. si quis uxori. in princ. ff. de furt. Glos. & Bal. in. l. decurionis. C. ex quibus caus. infa. irroge. Et ideo remanente delicto, licet lex remiserit ordinariam, poterit iudex imponere extraordinariam. ut satis bene cōcludunt Cauens. in Rit. 78. Dicētes ex hoc, ꝙ ille Rit. ✝ qui dicit principalem posse in sua causa deponere absq; metu pœnæ periurii, intelligitur de ordinaria, non de extraordinaria. Et ideo si periurium commiserit, debebit extra ordinem

puniri.ut etiam supra diximus in.§. Quod si partes.nu.14. cum sequen. Estq; opin. Afflict.post alios quos allegat in constitu. regni eos qui scienter.in rubr. &c.c.i.§.fin.iiii.not.q. i. de cõsue.rect.feu. ¶ Quarto, qd ubi uolunt ista uerba quæ dicũt facta de hoc nota in instrumentis? Et in hoc
6 reperio, q; hoc uerbum Nota + nouem modis capi potest. Primo pro publica & patefacta. clemen.ii. in fi. de concess.præbe.Secũdo, pro signo scripto, quo aliqd significatur.l. sed cũ patrono.§.fi.ff. de bono. possess. Tertio, pro infamia.tot.tit.ff.de his qui not.infa. Quarto, pro reprehensione.l.mutius. iũcta glo.ff.p socio. Quinto, pro cicatrice.l.ii.in fi.uers. notæ.ff.de serui.fugi.Sexto, p correctione & additamento.l.tutor p pupillo.in fi.iuncta Glo.ff.de admi.tuto.Septimo, pro diligenti in animo consideratione.Et ita tota die, uulgariter dicimus, io l'ho notato, idest considerato. Octauo, pro confirmatione.l.i.§. i.ibi Paulus notat. iuncta Glos.ff.de usur.Nono, pro assertione. l.marcellus in prin.&.§.i.in uer. notat.ff.de donat.causa mort.prout in hac prag.capitur. Et sic.q.respondendo, dico q; ista uerba exponuntur, facta de hoc nota, idest assertione. Et ideo quando filius fa.ad interrogationem notarii factam, respondit se esse emancipatũ, aut seorsum habitare a patre, notarius debet de tali respõsione facere notã, seu mentionẽ in instrumẽto. Afferendo hoc
7 mõ.+ In nostri præsentia personaliter cõstitutus talis.&c.sine patre, uel emancipatus, aut seorsum habitans, ut dixit. ¶ Quæro qd si filius fa.inquiritur de mẽdacio per eum dicto in instrumẽto, & conuentus negat se dixisse prout notarius attestatur in instrumento, nunquid poterit aliqua pœna puniri pro periurio? Breuiter. istaq. dependet ab illo articulo, cui magis credendũ sit ipsi, uel notario. Et in hoc Spec.in tit.de teste.§.i.col. iiii.uersi.sed pone ecce iudex. de instrumento æditi. &. §.restat.uer.qd si dudũ.Abb.& cõmuniter scribẽtes in.c.ad audiẽtiã.de præscriptio.Vbi
8 + q; si testis negat (prout notarius scripsit) se dixisse, si tractatur de puniendo teste, uel notario, neutri creditur: Nec notario contra testem, nec testi contra notarium. quod sequitur etiam prædicta referendo Capici.decis.51.num.5.& decis.94.& Gramma.decis.60.num.18.Et ideo in præfata.q.ex prædictis dicendum est, filiũ fa.non posse puniri, cum notario nõ credatur ad hunc effectum.
9 Quæ nota pro cautela + filii fa.ut si de mẽdacio & periurio inquiratur, ad euadendam pœnam extraordinariã quæ posset ei imponi (ut supra diximus in.§.Quod si partes.nu. 14.) neget se ita dixisse. ¶ Ista tamen cautela parum sibi seruiret, si per testes instrumẽti cõuinceretur q; ita dixit, pro ut notarius scripsit. ¶ Et p ista ad laudẽ Omnipotentis Dei, Eiusq; Glorisissimæ Matris Viginis Mariæ: facio finem huic prag. accintus ad alia, si fata sinant. Eboli, Die XV. mensis Maii. M. D. LVII.
Prosper Carauita Ebolitan?.V.I.D.

FINIS.

REGISTRVM.

a b A B C D E F G H I K L M N O. Omnes sunt duerni.

IMPRESSVM EBOLI Per Thomam Riccionum Terræ Laureni, & Io. Dominicum Nibium de Ciuitate Campaniæ, In Aedibus eiusdem D. Authoris propriis sumptibus. Anno. Domini. M. D. LVII.

PHILIPPVS DEI GRATIA REX CASTELlæ Aragonum, Angliæ, Franciæ, utriusq; Siciliæ, Hierusalem, Vngariæ, & Hiberniæ. &c.

ERDINANDVS Aluarez de Toleto, Dux Albæ, Marchio Cauriæ, Comes Saluaterræ. &c. In præsenti Regno pro Rex, Præfectus Prætorio Cæs. & Regiæ Maiest. Ac supremus Consiliarius, & in Italia Locumtenens, & Capitaneus Generalis. &c. Vniuersis & singulis præsentiũ seriẽ inspecturis, tã præsentibus, q̃ futuris. Quoniam Falsorum Testium peruersorũq; hominum prauitas usq; adeo aucta est, ut absq; Dei ac Iustitiæ timore, ne dum in ciuilibus causis, uerum etiam etiam in criminalibus, & ne dum ad reorum defensam (quod & ipsum iniquum est) uerum etiã quod longe prauius, atq; ab omni abominatione abominabilius est, Inuidia, odio, aliaue diabolica prauitate adducti, ad proborum, ac innocentium uirorum offensam, falsum deponere, ac instruere non uereantur, Comitiis nuper habitis, Fidelissima hæc Ciuitas Neap. Barones, Regnumq; totum humiliter supplicarunt, ut tanto sceleri grauiores imponere pœnas dignaremur, Nos autem eorum supplicationi uelut iustissimæ annuentes, intendentesq; in hoc falsi crimine pro Dei Optimi Maximi, Regiæq; Maiestatis seruitio, publicaq; utilitate pinguius prouidere, honorisq; uitæ, ac fortunarum subditorum omnium Regiæ Maiest. securitati prospicere: Præsenti nostra Pragmatica perpetuo ualitura, statuimus, decernimus, ac mandamus, ut quicunq; in criminalibus causis, offendant defendatue reos, falsum testimoniũ perhibeant, deponantq;, mortis naturalis pœnam irremisibiliter incurrãt. Eadem pœna, & qui cõsuluerint, instruxerintue falsum, teneri itidem decernentes, atq; mandantes. In ciuilibus autem, idem falsitatis scelus audentes, tam testes qui falsum deposuerint, quam qui falsitatem ipsam consuluerint, instruxerintue, dexteræ manus truncationis, perpetuiq; a Regno exilii pœna irremisibiliter plectantur. (Pragmatica Cæsa. Maiest. quæ id delictum reiterantibus, mortis naturalis pœnam imponit, in suo robore remanente) Et ut cunctis innotescat, & nemo ignorantiam allegare possit, hanc Sanctionem & pragmaticam affigi iussimus in ualuis tribunalium Sacri Regii Consilii, Regiæ Cameræ Summariæ, Et magnæ curiæ Vicariæ. Datum in Palatio Regio prope Castrum Nouum Neap. Die. I. Iunii. M. D. LVI.

IL DVCA D'ALVA.

Vidit Polo Reg. Vidit Villanus Reg.

Dominus Vicerex Locumtenens, & Capitaneus generalis, mandauit mihi Francisco Auitaya, pro Martirano Secretario.

In Prag. secũdo, fo. 144. Die. 6. dicti mensis, per Regale bannum publicata.

SVMMARIVM.

1 Veritas i omnibus principatum obtinet.
2 Veritati omnia cædunt.
3 Iudex potius scandalum permictere debet, q̄ ueritatem omictere.
4 Veritas, Dea tēporis appellabatur.
5 Veritatem colere debemus.
6 Legis & iudicis officiū esse debet, ne ueritas occultetur.
7 Veritati nihil magis contrarium, q̄ falsitas.
8 Veritas Principibus maxime cōuēit.
9 Euangelium, quare in missa datur Principi exosculandum?
10 Peruersus, Quis dicatur?
11 Peruertit ueritatē q falsum deponit.
12 Testis falsus tres personas offendit.
13 Periurium Deū & hominē cōtristat.
14 In omnium uertitur iniuriam, quod in religionē diuinam cōmictitur.
15 Falsum ēt ad defensā dicitur iniquū
16 Reus peccat mentiendo, ēt si mortem incurreret confitendo.
17 Iniquitas, quando cōmicti dicatur?
18 Comitiaque & quot dicātur? & 19.
20 Pragmatica, an & quando dicatur?
21 Ordo literæ actenditur.
22 Honor uitæ præferri debet. & qualiter procedat. numero. 24.
23 Crudelis est, qui famā suam spernit.
25 Testis falsus in causa criminali, cōsulens aut instruens, pœna mortis hodie punirur.
26 Testis falsus, qualiter iure communi puniebatur?
28 Casus in qbus spetialiter pœna mortis imponitur.
29 Limitatio prima prag.
30 Causa, quæ dicatur?
31 Falsitas commissa coram notario iudice & testibus, hac prag. non punitur.
32 Iudex ad contractus, non habet iurisdictionem contentiosam.
33 Verbum iudex, in potiori significatu capitur.
34 Perhibere testimonium, Qualiter intelligatur.
35 Deponere uerbum, cum iuramento intelligitur, licet alias significationes habeat. nume. 36.
37 Limitatio secunda istius prag.
38 Depositio sine iuramunto non ualet. fallit in multis casibus. numero. 39. 40. 41. & 42.
39 Declaratio depositionis, non dicitur noua depositio.
40 Iuramētum remicti pōt a partibus.
43 Testis receptus ad informationem, quam probationem faciat?
44 Pater & mater, super ætate filii non plene probant.
45 Ampliatio prima prag.
46 Consulens aut instruens falsitatem, hodie eadem pœna punitur.
47 Consulere, instruere, & persuadere, idem sunt.
48 Consilium, quādo proprie dicatur.
49 Cōsulēs, an & quādo eadē pœna puniatur de iure cōmuni. 50. & 53.
51 Cōsulere minus est q̄ facere. & 136.
52 Ampliatio secunda prag.
54 Limitatio tertia. prag.
55 Præteritorū, nullū pōt esse consiliū.
56 Instruens, aut consulens in causa ciuili, tenetur pœna manus & exilii perpetui.
57 Intellectus constitutionis regni, qui falsitatem.
58 Legi standum est quæcunq̄ sit.

IVINIS, Innumerisq; sacræ scripturæ preconiis, Pontificii Cæsareiq; iuris textibus indubitâter
1 ppendi potest, ueritatem + in omnibus principatum obtinere. Dicitur. n. Esdræ. iii. cap. 3. &. 4. q̄ ueritas magna & fortior præomnibus est, omnis terra ueritatem inuocat, Cœlū etiam ipsam benedicit, & omnia opera mouentur & tremūt eam, Manet & in ualescit in eternū, uiuit & obtinet in sæcula sæculorum. de quo etiam in. c. cōsuetudo distin. 8. Hinc Exodi. cap. 18. dicitur, prouide ex omni plebe uiros potentes timētes Deū in quibus sit ueritas. Et ex. c. ueritate. cum seque. distin. 8. patet q̄ Veritati
2 + omnia cedūt, & a quocunq; prolata amplecti debet. ii. q. 7. c. quæritur. & ibi Glos. Quin immo pro ueritate defendenda, omnia mala sunt subeunda. 13. q. iiii. c. nemo peritorum. & tradit Zas. consi. i. nu. 1. uol. ii. Iu-
3 dexq; + potius scandalum perniciē re debet q̄ ueritatem relinquere. c. qui scandalizauerit. extra de regu. iur. & ipsam tenetur summis uigilijs inuestigare. c. iudicantem. 30. q. 5. & c. accidit. 23. q. 8. eam semper cuilibet corruptioni præferendo. ut tradit Zas. in oratione. 12. incipi. apud literatos. circa fin. Nec immerito a sene. ut
4 ibid. Zas. refert. Veritas + dea temporis appellabatur. qa ut dicit Albe. in suo dictiona. in uer. ueritas. Veritas quandoq; potest occultari & uulnerari, sed finaliter mori non potest Et ideo Isiodorus de summo bono. quē refert Silu. nup. lib. 5. §. quo mō iudices. nu. 116. fol. mihi. 147. sic de ueritate exclamabat. O quam magna est uis ueritatis quæ omnia ingenia, astutias & calliditates superat, quæ contra ficta simulataq; figmenta se ipsam defendit. In. l. unic. C. de
5 latin. liber. tolle. dicitur. Veritatem + colere debemus. & idem in. l. cum ita legatum. ff. de condictio. & demon. & in. l. fina. ff. de proba. habetur q̄ Veritati semper locus esse debet.
6 Quin immo + legis & iudicis officium esse debet ne ueritas occultetur. l. quoties. ibi ne ueritas lateat. ubi etiam Luca. de penn. col. ii. C. de naufra. lib. xi & in auth. de tabellio. circa prin. iuncta. ibi Gloss. Et tenetur uterq;, eam ex toto posse defendere & iuuare, quādo ipsam manifeste cōprehendit, resistendo calumniis, & puniendo periuros & mendaces. ut dicit Paul. de castr. cōsi. 302. Ego Paulus. uol. ii. Alias irā dei super se prouocat qui ueritatē opprimi prospi-

ciens, eam pro uiribus nō defendit. c.quisq; &c.n. lite.xi.q. iii. Sed qa
7 nihil uero + magis est contrarium q̃ ipsa falsitas. ut patet oseæ. iiii. in princ.ibi, non est ueritas neq; misericordia, maledictio & mendacium inundauerunt, propterea lugebit terra & infirmabitur omnis qui habitat in ea.idem clarius in auth. de instru.in princi.col. vi. & ex Zaf. respon.xiii.nu.i.lib.ii.& ex.d.c. nolite.ubi q ipsius pditrix est. Animaduertens Illustriss. Dominus Regni huius Locumtenens, ueritatem ip-
8 sam, eiusq; defensionem + tum maxime principibus conuenire. ut dicit Zaf.cons.8.nu.27.& consi.25. nu.143.uol.i. Vbi q nō ociosis moribus receptum est q Euangelicarū
9 + ueritatum liber principi quotidie offertur exosculandus in missa, per id.n.colendam ueritatem admonetur, ut nihil in uita fide & ueritate ducat antiquius: Considerans q; q ex crescente hominum malitia (iuxta illud prophetæ) diminutæ sunt ueritates a filiis hominum, ac q hodie quasi in luto necata sit ueritas, ipsam ex toto posse, summoq; rigore defendēdo, p̃sentem prag. promulgauit. Ad cuius quidem interpretationem perueniendo, per Nota.& q. ipsam expediam. ¶ Not.igitur primo, ibi peruersorum, q testis falsus dicitur etiam peruersus. Et non sine
10 causa, Nam peruersus + dicitur ille qui est fallax.i.quæst.i.cap.dominus declarauit. §. item. Et ut dicit Archidia.cap.ii.de censi.in.vi. Peruersus dicitur ille qui nō est rectus, prout uere est testis falsus. Vsitatūq; est etiam in iure communi, hoc nomen peruersi, in falsario. ut patet ex l.i.in principio uersic.is qui peruer-
11 tit.ff.ad.l.corne.de fals. + Peruertit enim ueritatem is qui falsum deponit.& ut dicitur Prouer.cap. xvi. in fine. Homo peruersus suscitat lites. Quinimmo refert Luc. de pen na in.l.ii.col.iii.C. de exacto. tribu. lib. x. istorū difficilis est correptio de quo etiam per silua nupti. §. est nubendum.num.92. lib.iiii. ¶ Secundo Not.ibi, Absq; Dei ac iustitiæ timore, iunctis aliis uerbis ibi Ad proborum ac innocentium ui-
12 rorum offensam, q testis falsus, + tres personas offendit. cōcordat cū cap.primo. extra de crimi. fals. Et quemadmodum tres personas offendit, eodem modo tribus personis est obnoxius.ut dicitur in.d.cap. primo. uidelicet Deum, iudicem & partē.& ideo alibi habetur q periu
13 rium + Deum & hominem contristat.authentica.de nupt.§. quæ uero nunc. uersiculo nos igitur. Et ex eo quod offenditur diuina Maiestas, dici potest q testis falsus, etiam po-
14 pulos & Rem publi.lædat. + Quia in omnium uertitur iniuriam, quod in Religionem Diuinam committitur.l.manicheos.C.de hæreti. quod etiā tenet Luc. de pen.in. l. quoties. col.ix.C.de dignita.lib.xii.dum dicit q falsarius non solum Deo cui mētitur est obnoxius, sed etiam Regibus & populis quos decipit, se adstringit. Et uidetur sentire hæc pragma.ibi, pro Dei Optimi Maximi, Regiæq; Maiestatis seruitio, publicaq; utilitate. &c. ¶ Tertio not.

ibi, Et ne dum ad rerum defensam, quod & ipsum iniquum est. Quod
15 deponere falsum + ad reorum defensam dicitur esse iniquum. Cum quo concordat text.in capitulo quis quis.xi. quæst. tertia, & capitulo ne quis arbitretur.xxii. quæst.ii. iuncta Gloss. Vbi q; ne quidem pro saluanda uita hominis licitum est mentiri. ut latius diximus in Pragmatica Filiorum fami. §. Quod si partes.nu. 26.& 27. Et ut dicit sanctus Thomas in secun.secun.quæst.69.arti.i. quem refert Lucas de pen.in præallega.l. quoties. etiam + reus (quod
16 plus est) si interrogatur a iudice super crimine, peccat mentiendo, licet si confiteatur mortem incurrat, si interrogatio est iusta. Et hæc iniquitas + dicitur commissa per gratiam uel sordes.secundum Glos. in. l.si pars.ff.de in offic.testa.accedente dolo & certa scientia. ut dicit Gloss.in.l.prima in principio. ff.de iniuriis. ¶ Quarto Nota. ibi Comitiis nuper habitis. Quod ista
17 pragmatica + condita fuit ad supplicationem factam per Ciuitatem Neapol.Barones, & totũ Regnum, in parlamento generali ubi conuocantur omnes pro expediendis seruitiis Regiæ Maiestatis. Et hoc im-
18 portat illud uerbum Comitia + quæ conuentus, seu bonæ congregationes appellantur. ut nota. per Gloss. institu.de testa. in prin. ubi latius de hoc uocabulo.Et antiqtus tria erãt.
19 + Calata,Curiata,& Centuriata.Calata comitia dicebantur illa quæ pro collegio pontificũ aut Regis conuocari solebant,uel flaminũ seu sacerdotum inaugurandorum causa. Curiata quæ ex tribus & Curiis quæ erant triginta(.l. secunda in principio. ff.de origine iuris)ferebantur. Centuriata uero per eos qui censu & authoritate præualebant. ut tradit Zasius in dicta.l.secunda.§.exactis. in uersic. suffragio. fol. mihi. 162. Et secundum eum ibidem. Curiata erant popularium. quia tunc penes populum erat omnis potestas creandi magistratus.Centuriata, optimatum. quia tunc diuites magis disponebant. Et ista Centuriata, Comitia magna appellabantur. ut dicit Bude.in annotationib.Pandecta. super uerbo legis uirtus.folio mihi. 63.Et postquam ad supplicationem Ciuitatis Neapolis,Baronum, & totius Regni facta fuit, merito Prag-
20 matica appellatur + quia non ad singulorum preces, sed uniuersitatum fieri debet. l.finali uersic. pragmaticas.iuncta ibi Gloss. C. de diuers. rescript. Et cũ consilio procerũ. C. de nou.codi.compo.§.quibus in fi. fin.l.non aliter.& utrobiq; Gloss.C. de palati.lib.xii. ut latius per Gloss. Prag.sanctio.c. fina. in fin. in uersi. pragmaticã.¶ Quinto Not.ibi, Horisq; uitæ ac fortunarum. arguendo
21 secundum ordinem literæ + qui ualidus est.l.hæredes.§.fin.ff.ad trebell. & not.per Bal.in.l. si duas in prin. p illum tex.ff. de excusa.tuto. Quod
22 honor + uitæ ac facultatibus præfertur.Hinc Paul.apost.i.Corinti.ix.dicit, expedit mihi magis mori q̃ ut gloriã meã quis euacuet. de quo etiã in.c.sacerdos.in fin.i.q.ii.cõcordat cum ista prag.tex. ad literã in.l.isti.

§.quod si.ff.quod met.caus.&.l. iusta.iuncta ibi Glos.ff.de manu.uindi.licet ibi dicatur ꝙ pari passu ambulat.Et ideo dicit Glo. i.l.iulianus. ff.si quis omiss. caus. testa. quam ad hoc allegat Capoll.consi.Crimi.41. num.8.& Ias.in.l.reprehēdenda .C. de institu.ꝙ adeo custodiēdus est honor,ꝙ merito quibuslibet rebus præ

23 poni debet.quia satis crudelis est + q famam suam spernit .c. nolo. 12. q.1.in prin.Et quia uerecundum est honorem suum , cuiquam inultum relinquere.l.miles.§.socer.ff.de adulter.tradit Gramma.decis. 98. nu. 3.cum seque.& Silua. nupti. §. non est nubendum num.34.lib.i. Quod autem dixi honorem præferri etiam uitæ hominis, per.d.l.isti. & per istā

24 prag.Intellige + Secundum Bal.ibi. §.quod si.quo ad recipientem aliqd contra honorem, secus tamen quo ad inferentem.¶ Sexto Not.ibi, In criminalibus causis, offendat defendant ue reos . iunctis aliis uerbis ibi, Mortis naturalis pœnam inremisibi

25 liter incurrant.Quod testis falsus + in causa criminali, instruens aut cōsulens,pœna mortis naturalis punitur , siue falsitas tendat contra reum in fauorem fisci siue contra fiscū in fauorem rei, & faciūt pro hac prag. tex.in.c. neqs.c. faciat homo & duo seq. 22.q. ii. Et in hoc corrigit ista prag.l.i.§.præterea. ff. ad.l. corne. de sica.Iure.n.communi, + testis fal

26 sus regulariter nunq̄ puniebatur pœna mortis nisi protulisset falsum testimonium quo quis publico iudicio condemnaretur & sic pœna mortis. ut dicitur in d.l.i. & ibi Hipo. in. ii. not.& in.l.i.in prin.ff.ad.l.corn. de fals.In tantum ꝙ nunq̄ ueniebat puniendus alia pœna, q̄ ea qua puniretur reus de crimine intentato si uerū fuisset ꝓbatū.ut dicit Bal.in.l. presbiteri.nu.10.in fin.C.de epis. & cleri.& in.c.i.col.ix.uer.item quod falso.de pac.tene.allegat.d.l.i. & Glos. in.c.i.ii.q.iii.Et ut dicit idem Bal. in .l.data opera.nu.20.C. de his qui ac cus.non poss.testis falsus pœna talionis puniebatur in causa criminali. ut patet ex. d. l. i. licet secus esset in

27 seruo + q semper pœna mortis puniebatur.l.i.§.fina.ff.ad.l.corne. de fals.& in causa partus suppositi . l.i. C.de fals.Et ideo si contra fiscū ad defensam rei falsum testimoniū qs deponebat, pœna ordinaria nō puniebatur, quia uerba.d.l.i.ff.de sica. repugnabant, sed extra ordinaria.ut latius ibi p Hipo.uer.sed quæri potest.nu.6.in fin.¶ Alios tamē casus

28 + in quibus specialiter per.l. imponitur pœna mortis, ultra istum.uide per Bal.in.d.l.data opera . uer. ultimo.nu.ix.& Mille. in sua practic. in tracta.pœnarum mortis.folio mihi. 128.¶ Et ex eo quod hic dicitur in

29 criminalibus causis , Limita + Primo hanc prag.nō ꝓcedere ubicunq; falsitas deponeretur cōsuleretur aut instrueretur extra iudiciū . Eo quia

30 causa + dicitur res in dicendo posita,cum impositione certarum personarum,uidelicet actoris iudicis & rei.ut dicit glos.in c. forus.in uerbo causa.de uerbo.signifi.Et ideo si aliquis extra iudicium coram notario

31 + per instrumētum faceret aliquod testimoniale falsum ꝓ aliqua causa criminali

criminali uel, ciuili, quia ibi nõ adest iudex, committens talem falsitatem, remaneret sub dispositione cõstitu.regn.eos qui scięter.& instruens aut consulens, sub dispositione iuris communis. de quo infr. latius dicemus.8.not.nu.50. Et licet in tali testimoniali ad sit iudex ad contra
32 ctus, hoc nihil est.quoniã.✝ isti iudices ad contractus non habent iurisdictionem contentiosam, sed tãtum uoluntariam. ut not. per Glos. in.l.i.in uer.qui tribunali.ff.de iudi. propter quod ius dicere non possunt, ut proprium est iudicũ.d.c.foro
33 rus.§.iudex.Et uerbum iudex ✝ in potiori significatu capi debet. & sic in uero iudice aut magistratu. secũdum Luc.de penn.in.l.i. post Glos. incip.not.sic.q.ii.C.de impo.lucra. descrip.lib.x.¶ Septimo Not. ibi, Falsum testimonium perhibeant deponantq;.Quod ad hoc ut testis puniatur pœna falsi, non sufficit si falsum testimoniam perhibet, sed etiã necesse est q; deponat idest iuret.Et ideo utrunq; uerbum positum fuit.
34 Perhibere.n.testimoniũ ✝ licet possit se habere quandoq; ad depositionem cum iuramento. ut patet ex .c. cæterum.extra de testi.cogen. tamẽ ut plurimum refertur ad eã quæ uerbo tantum fit & iuramento non firmatur.patet Ioan.cap.19.in fin. qui uidit testimonium perhibuit. Deut. cap.17.& Ioan.cap.8.Ego sum qui testimonium perhibeo de me ipso, & testimoniũ perhibet de me pater. ut in.c.in omni.de testi.Paul. ad Roma. cap.x. in prin. Testimoniũ qdẽ ꝑhibeo illis q; emulationem qdem dei habent.&.15.q.i.in prin.Depo
35 nere ✝ autem cũ iuramẽto intelligitur.l.cõparationes.in prin.iũcta ibi Glos.C.de fide instru.& patet recte intuẽdo ex.l.iuris iurãdi.in prin.C. de testibus.ibi priusq̃ perhibeãt testimoniũ,iuris iurãdi religione arctari ꝑcipimus.Et in hoc cõcordat cũ iure cõmuni uidelicet. d.l. iuris iurandi.Alibi tamẽ & secũdo, uer
36 bũ deponere ✝ refertur ad dominii translationem.l.si apud te.iuncta ibi Glos.ff. de præscript. uerb. Tertio pro deponere tutelam.institu.quib. mod.tute.fini.Quarto,pro de gradare.62.distinct.c. fina. 81. distin. c.clericus. &.l.aut dãnũ. in prin. ff. de pœn.Quinto ꝓ eo quod dicitur toto tit.ff.&.C.depo. Sexto pro relinquere. ut habetur Paul. ad Ephe. cap.4.in fin.ibi,deponere uos secũdũ pristinã conuersationẽ ueterem hominem.Capiturq; aliis non nullis modis quos breuitatis causa omicto,q͂a studiosus lector inuenire po
37 terit.¶ Ex q̃bus poteris limitare ✝ secũdo hãc prag.non ꝓcedere quotiescũq; testis falsum deposuisset sine iuramento.quia tũc eius deposi
38 tio ✝ nõ ualeret.ut dicunt Docto.in .d.l.iuris iurãdi.ꝑ illũ tex.per.c. tuis.&.c.nuper.extra de testi.cũ simili.Et ideo tali casu tã ipse q̃ instruẽs aut cõsulẽs falsitatẽ, remanebũt sub dispositione iuris cõmunis,& secũdũ ipsum punietur pœna extraordinaria.ut dicit Bal.cõs.106.uol.I.Ange.cõsi.194.col.ii. refert & sequtur Marant.in pract. vi. parte. actu.vi. nu. 21. Eo quia aures iudicis offenderũt.ut dicit Bar. in.l. si quis legatũ

nu.4.ff.ad.l.corne.de falf. & fequitur Afflict.decif.21.nu.11.uer.fecũdo. ℭ Sublimita tamẽ hãc limita. in quatuor cafibus. Primo quãdo teftis deponeret fine iuramento qa produceretur ad declarãdũ eius dictũ ob-
39 fcurũ, Tunc.n.qa talis declaratio ✠ non dicitur noua teftificatio, nõ requiritur nouum iuramẽtũ.ut dicit Bar. in.l.hæredes palã.§.fi qd poftea.nu. 7.in fin.ff.de tefta.Bal.in.l.fina.nu. 6.in fin.C. de tefti. & Hipol. late in .l.i.§.fi qs ultro.nu.49.ff. de queft. Secũdo, quãdo effet renuffum a par
40 tibus, quod fieri poteft ✠ & depofitio ualet.d.c.tuis.ubi etiam Glof. & Glof.in.d.l.iuris iurãd. Tertio quãdo produceretur fup aliquo facto notorio. Nam tunc ẽt fine iuramen-
41 to receptus, ✠ ualet & tenet. ut not. p Glof.in.c.tua nos.in uer.teftimonio.p illũ tex.extra de cohabita.cleri.& mulie. Socci. in regula.424. prima fallẽ. Barba.in.d.c. tuis.& in addicti.ad Bal.in.c.i.§.fi duo.in litera e, num.4. de pace tene. Quarto quãdo examinaretur ad iudicis in-
42 formationẽ, quod ẽt ✠ fine iuramẽto fieri põt.ut tenet Glo.nota. in .d. §.fi duo. Bal.ẽt ibi nu.4.& Barb.ad eũ.& Aluaro.i nota.nu.i. ℭ Alias tamẽ dubitaui de hoc ultimo, eo qa licet poffit ad iudicis informationẽ fine iuramẽto recipi teftis, tamẽ tali
43 ter receptus ✠ nõ facit plenã pbationẽ.ut dicit Affli.in.d.§. fi duo.iii. nota.nu.x.poft Iacc. de beluis. ibi. p.l.ẽt ubi Glof.ff.de pba. Sed tantũ indiciũ & ad minicului. Nũc autẽ mihi uidetur ꝙ hoc nihil fit: Quia ifta prag.dũ punit teftẽ falfum, nõ habet cõfideratiõnẽ ad gradũ pbationũ, fi plene pbat, uel facit inditiũ: Alias feqretur ꝙ mater uel pater adducti
44 ad deponẽdũ fup ætate filii.(quia ✠ nõ plene pbãt. fecũdũ Glo.d.l. ẽt) fi falfũ depõerẽt, nõ ẽẽnt puniẽdi hac pœna Et qdẽ, iudicio meo) fatis ẽẽt reftringere hãc prag.itelligendo ꝙ pcedat qñ teftis plene pbat nõ ali-
45 as.cogitabis tñ ℭ Et ex his Amplia ✠ primo hãc prag. pcedere fiue teftis pbet plene, fiue non. ℭ Octauo
46 Not.ibi, Eadẽ pœna &c. ꝙ ✠ cõfulẽs falfitatẽ uel eã iftruẽs, eadẽ pœna punitur. Et ex hoc patet ꝙ nõ differũt iter fe, cõfulere ✠ & iftruere.de
47 quo ẽ ẽt tex.ad literã i.l.i furti.§. cõfiliũ.ff.de furt. Vbi plus, ꝙ ẽt pfuafio & impulfio funt idẽ quod cõfulere & inftruere. hoc ẽt tenet Bar. in .l.nõ folũ.§.fi mãdato.nu.22.ff.de iniur. refert & fequitur Mayne.in.l. cõfilii.nu.5.ff.de regu.iur. Et cõfiliũ
48 ✠ pprie dicitur quod uerbis pftatur nõ gratia fui, fed alterius. Secundũ Bar.in.d.§.fi mãdato.nu.21.cõfulit.n.q uerbo fuadet. ut dicit Bal. in.l.i.uer.ex cõfilio.nu.6.in prin.C. de ferui.fugi. ℭ Et poftq ifta prag. eadẽ pœnã imponit cõfulẽti, qua punit ipfum teftẽ falfariũ, fuccedit illa Decto.cõmunis cõclufio, ꝙ ubi lex,
49 ✠ fpecialiter eadẽ pœnã imponit cõfulẽti, omiffa diftinctione an ille cui datur cõfilium effet facturus uel ne, attẽditur illa fpecialis lex.ut dicit Salice.in.l.i.col.8.C.de rapt.uirgi. Deci.in.c.i.col.7.in.vii.limit.de offic. de lega.poft Fely.ibi.col.iii.& in.d. l.confilii.nu.6.ubi ẽt Cagno.uer.2. nõ pcedit. nu.12. licet regulariter,

ubi nõ esset specialiter statuta eadẽ pœna p.l.& tractaretur de eo puniẽ
50 do,deberet distingui + an cõsil.ũ esset pstitũ ei q eẽt alias factur?uel ne. iuxta cõmunẽ & magis apꝓbatã distinctionẽ de qua p Dyn.i.c. nullus de regu.iur.in.vi.Albe.in.l. ob hæc uerba.ff.de his q not.infa.Bal.in.d. l.i.nu.6.uer.secũdo casu.C.de seru. fugi.Mathesila. singu.97.late Deci. in.d.l.cõsilii. nu.4. & Cagno.ibid. uer.tertio.nu.8.Primo.n.casu extra ordinem puniretur & sic mitius,secũdo uero, pœna ordinaria.ut dicit Bal.in.d.l.i.nu.6.uer.& cõsilium.C. de serui.fugi.Deci. ubi.supra.& Afflict.in cõstitu.regn.q falsitatẽ.uer. iterũ qritur.nu.3.Ea qdẽ ratione secũdũ eũd.Bal. in.l. data opa. nu.52. circa fin.uer.regulariter.C.de his q
51 accus.nõ poss. Quia minus ẽ + cõsulere q̃ facere, & q̃ in facti exequutione interesse.Conformaturq; ista prag.cũ opin.Bar.i. d.§. si mãdato. nu.16.Vbi tenuit ꝙ cõsulẽs maleficiũ qđ cõmictitur circa psonã,semper deberet eadẽ pœna puniri nulla facta distinctione an ille esset facturus uel ne.quis cõmunis fuerit cõtra ipsum. ut patet ex Deci. ubi supra.
52 ¶ Ex qbus + Amplia secũdo hanc pragm.procedere, siue ille cui consulitur falsitas esset facturus , siue non. ¶ Vnum tamẽ aduerte in materia consilii puniẽdi, ꝙ ubicũq; tractatur de puniendo consilio seu per suasione propter se, qa ipsa persuasio & cõsiliũ est titulus criminis a lege.ut in tit.ff.&.C. de seru. corrup.
53 tali casu in distincte,+ cõsiliũ punitur & ꝓsuasio,siue ille fuisset facturus siue nõ.ut dicit Bar.in.d.l.nõ solũ.§.si mandato.in.fin.ff.de iniur.p l.i.§. psuadere.ff. de iniur. idẽ Bal. in.d.l.data opera.nu.52.in fin. Ange.i tract.malefi.i uer.Sem,pniũ mãdatorẽ.q.xxiii.i fin.& ãte eos , Glo. in.l.sæpe.in uer.cõdici.uer.quãdoq; tamen.ff.de uerbo.signi.& Mayne. in.d.l.cõsilii.uer.secũdo casu.nu.2. Et siue effectus sequatur, siue nõ. ut dicit Salicet. in.l.i. col.iii. q.i.C. de rapt.uirg.& Deci.d.l.cõsilii.nu.x.& est tex.expressus in.l.si qs.C.de fur.
54 ¶ + Limita tamẽ Tertio hãc prag. & intellige,quãdo cõsiliũ fuit pstitũ ante falsitatẽ cõmissã,qa si post, talis cõsulẽs aut instruẽs,nõ includeretur in ea.Quia ut dicit Bal.i.l.i.uer. itẽ nemo.nu.12.in fin.C.de seru.fu
55 gi.+ de præteritis,nullũ põt esse cõsiliũ,de futuris aũt cõtingentibus sic. & idẽ in.l. ob hæc uerba. uer. itẽ & aliud.ff.de his q nota.infa.Alex. cõ si.196.circa.col.i.uol.ii. & Deci. in palleg.l.cõsilii.nu.11. ¶ Nono Not. ibi,In ciuilibus aũt , Quod instruẽs
56 + aut cõsulẽs falsitatẽ in cã ciuili, tenetur pœna trũcationis manus dexteræ,& ꝑpetui a Regno exilii.quod qdẽ mirũ est: Quoniã ille q instruit aut cõsulit,non iurauit, pp quod in eo piuriũ cadere nõ põt, & ex cõsequenti nec pœna manus quæ principaliter cõsideratur ratione piurii. ut patet ex consti.regni eos q scienter.Et ideo dicit Afflict.in cõstit. q
57 falsitatẽ.nu.2.ꝙ illa cõstitu. + q̃ punit instruẽtẽ falsitatẽ pœna falsi, nõ potest intelligi de pœna truncationis manus,p rationẽ pdictã, sed de pœna falsi secũdũ ius cõmune. Sed

postq̃ ista prag. clarius loquuta fuit exprimendo pœnam manus, cessat
58 omnis disputatio: quia + legi standum est quæcunq; sit. l. prospexit. ff. qui & a quibus manu. ℭ Et in hoc etiam ista prag. corrigit ius cōmune
59 quo + falsitas commissa in causis ciuilibus in homine libero, pœna deportationis & publicationis bonorum imponebatur. l. i. §. fi. ff. de fals. licet publicatio bonorum correcta fuerit. §. fi. in auth. ut null. iudi. & authen. bona dominatorū. C. de bon. damna. & licet. d. l. i. non aperiat an loquatur in causa ciuili uel criminali,
60 li, tamen ita debet intelligi. + ne cōtrarietur. l. i. ff. ad. l. corne. de fica. & ita Hipo. ibi eam intelligit in princ. nu. I. ℭ Ista prag. exprimendo specialiter manum dexterā, tollit Glos. & Doct. altercationem in auth. sed nouo iure. C. de serui. fugi. Quæ se
61 habet, ꝙ aliqui uolunt in dubio + manus appellatione, uenire dexterā & sic eam in qua quis plus pōt. argu. l. hermafroditum. cū simi. ff. de. sta. homi. Alii uero sinistram, in qua minus potest argu. l. interpretatione. ff. de pœn. q̄uis hæc ultima opin. sit uerior & magis communis. quā Odofre. Bar. & Bal. tenuerunt in. d. auth. & Ang. in. l. ab exequutione. in prin. ff. de appella. ut patet latius ex Cæp. in. d. auth. ii. q. prin. nu. 34. & Affli. in. d. consti. eos qui scienter. nu. 21. ℭ Et quod hic dicitur de exilio perpetuo improprie dicitur: Quia per-
62 petuū + dicitur esse illud quod subiacens motui temporis, caret initio & fine. ut dicit Luc. de pen. in. l. ii. C. de his q ex publi. ratio. lib. x. Quod a Iureconf. appellatur æternum. in. l. nulla. ff. pro soci. Et ideo expone hic, exilii perpetui, idest dum uiuūt. ut etiam Iureconf. exponit in. l. i. ff.
63 pro soci. Potestq; perpetuum + capi aliis multis modis, quos quia specialiter enumerat Luc. de pen. in. l. iii. C. de fund. rei. priua. lib. xi. ad ipsum te remitto. ℭ Decimo & ultimo Not. ibi pragma. Cæsa. Maiest. Quod pœna trūcationis manus dexteræ & exilii perpetui, quæ hic imponitur per falsitate commissa in causis ciuilibus, procedit pro prima fal
64 sitate, ꝙ si secundo + committitur consulitur aut instruitur in causa ciuili, pœna mortis naturalis imponitur. iuxta dispositionem Regiæ Nouellæ prag. Inuictiss. Caroli Quinti Imperatoris, quæ incipit testes falsos. de qua hic fit mentio. Et licet illa prag. solum in teste falso condemnato de falsitate & illam reiterante loquatur, nihil dicendo de instruente aut consulente, Tamen per istam
65 prag. + ampliatur illa etiam ad instruentem aut consulentem alias cōdemnatum pro instructione aut cōsilio falsitatis. Quod Not. ℭ Quæro primo, quid si testis in sua depositione tacuit ueritatem ipsam celando, Nunquid pœna falsi hic statuta punietur? Bar. in. l. præscriptione. in fin. C. si cōtra ius uel util. publi. in. l. ea quæ comendādi. ff. de contrahe. emptio. & in l. presbiteri. ubi etiam Bald. C. de epis. & cleri. per illa met iura quæ hoc dicunt, dicit ꝙ falsitas
66 + ita committitur tacēdo sicut mentiendo. idem Bald. in. l. nullum. nu. 3. C. de testi. & in. c. i. si de inuestitu.

inter.domi.& uasal.lis oria.& ultra. prædictos tex.ciuiles.est tex.expressus.in.c.quisquis.xi.q. iii.& in.c. i. ubi etiam Abb.de crimi.fals.& facit tex.in.c.nolite.xi.q. iii. ubi ꝙ nō solum proditor ueritatis est qui pro ueritate mendacium loquitur, sed ēt ille qui non libere ueritatē pronun-
67 tiat.Hoc tamen ✝ uerum est secundum Gloss.in.c. ne quis arbitretur. xxii.q.ii.Anto. de butri. in.d.c.i. & Abb.ibi in iii.nota:quando testis assumpsit officium testificandi, iurauitq; ueritatem dicere sup causa & quicquid inde scit, ut communiter omnes iurant.Alias si non ita iurasset, sed simpliciter ad interrogata
68 respondere,secus esset,quia ✝ testis non debet esse uerbosus, & satis est si interrogatis respōdet,q̄uis aliqua taceat de quibus non fuit interrogatus.secūdum Abb. ubi suprā.& Ias. in.d.l.præscriptione.in prin. in. iii. limita.per tex.in.c.cum dilecti.lo.i. de accusa.Et ideo.q.respondēdo,dico ꝙ si testis iurauit dicere ueritatē sup tota causa & quicquid inde scit, & postea tacet eam, siue contra inquisitum ad offensam,siue pro inquisito ad defensam, quia tacens ueritatem falsum cōmittit (ut patet ex prædictis)sub hac prag.includetur. Dum tamen illud quod de ueritate tacet,negocium principale tāgat. ut latius dicemus inf.q.vii. nume. 110.
69 ¶ Ex quibus Amplia ✝ tertio hanc prag.procedere siue falsitas committatur exprimendo illud quod non est, siue tacendo. ¶ Ad unum tamē aduerte iuxta prædictā.q.q̄a tex. in. l.i.in princ.ff.de fals.ibi testimoniū dicēdū,uel non dicendū pecuniā acceperit,& ut etiam ibi not.Hipo.in. §.i.nu.I.& in rub.nu.9. uidetur innuere, ꝙ tūc demū tacens ueritatem puniatur pœna falsi, cū pecuniā pro hoc habuerit.Sed hoc nihil est:quia
70 (ut ego credo)uerus ✝ intellectus.d. l.i.est,quādo aliqs fuit pecunia subductus ut non diceret testimonium, hoc est in nihilo se examinaret,sicq; iudicem nō accessit,& istum casum credo ꝙ uoluit decidere : Et dato ꝙ ille tex.loqueretur de eo qui accessit ad deponēdū,& postea multa tacuit per pecuniā,adhuc non obstaret,q̄a non per hoc negat quin dicatur cōmitti falsum ubi tacetur ueritas,etiā ꝙ pecunia nō interuenit, merito ad aliā iura quæ hoc dicunt & supra alleg auimus recurrendum est:in quibus de pecunia nō fit mētio.¶ Quæro secūdo quid in mandante cōmitti,consuli aut instrui falsitatē,nunquid etiā ipse pœna istius prag. punietur falsitatē cōmissa?Prima facie uidetur ꝙ sic.p.tex.in.l.ob hæc uerba.in fin. ff. de his qui nota. infa.& ea q̄ p illū not.Bald.in.l.data opera. uer.consiliū.nu.52. ibi regulariter. C.de his qui accusa.nō poss. Vbi ꝙ
71 ✝ ille q mandat plus delinquit q̄ qui consulit & exhortat.Cum ergo plus delinquat,ne alias sequatur absurdū ꝙ min⁹ puniatur,debet in hac prag. includi . Quia nouū non est ✝ legis
72 nouæ fieri extēsionē ne sequatur absurdū.ut dicit Glos.nota.& singu.in cle.si.de rescrip.Bar.in.l.quasitū.ff. de testi.Imol.in.l.si uero.§. de uiro. ff.solut.matri.&Nicol.euera.in loc. leg.a.loc.ab absurdo.col.pe. Verius

tamē & rectius cōsiderādo, contrariū teneo de iure uerius. per ea quæ not Bart. quem ibi communiter sequuntur scribentes in l. sed si unius. §. seruus. uer. quæro circa hanc. ff.
73 de iniur. Vbi q + ille qui mādat nō dicitur uere facere, sed ficte & interpretatiue. l. i. §. deiecisse. ubi glo. in uersic. uideor. ff. de ui & ui arma. Vere enim nemo facit nisi qui p se facit immediate. ut dicit Bald. in l. i. uer. in mandante. nu. 7. C. de seruis
74 fugi. Et propterea sub statuto + puniente facientem, non cōprehenditur mandans: Cum statuta debeant intelligi in casu uero non in casu ficto. l. iiii. §. hæc uerba. ff. de negotiis gest. & sic in uere cōmictente consulente aut instruente. Et cum sint stri
75 cti iuris + stricte debent intelligi. secundū Bar. in l. omnes popul. q. iiii. & vi. col. ii. ff. de iusti. & iur. Hanc ēt opin. tenet. Ange. in tract. malefi. in uer. sempronium mandatorem. uer. xiiii. quæritur. ubi satis pulchre. & idem Augusti. ibi. Deci. in l. is. damnum dat. uer. similiter. num. 4. ff. de regu. iur. Afflict. in constitu. regni si quis aliquem. q. x. uer. an autem. nu. 12. & Gramma. decis. 27. nu. 7. Bene tamen extraordinarie punietur. secundū Bar. in l. non solū. §. si mandato. ff. de iniur. per l. i. ff. de extraordi. crimi. & tenet Gramma. decis. 38. nu. 3. Nec obstant allegata in cōtrariū, quia licet plus delinquat mandans, tamen de eo in hac prag. non
76 fit mentio. & cum sit + pœnalis, & correctoria iuris cōmunis ut patet ex ea, & his quæ diximus. supra in. vi. nota. nu. 26. in suis propriis terminis seruari debet. iuxta nota. per glos. & Bart. in auth. quas actiones. C. de sacro. sanct. eccle. & ad alium casum etiā habentem eādem uel maiorem rationem extendi nō debet. per glo. not. & ab omnibus comendatam in cle. ii. in uers. in eisdem. de æta. & qualita. Anto. de. butr. in c. si in. i. & xii. fall. de consue. Ias. in l. cū quidā. col. iii. uer. tamen. nu. 15. ff. de liber. & posth. & in l. fi. col. fi. nu. 5. ff. de inius uoca. Alex. in l. si constante. in prin. nu. 5. uer. hoc tamen intellige. ff. solu. matri. Deci. in c. translato. col. i. extra de cōsti. & late Eximius Io. Antonius de Nigris. in cap. regni ad hoc. nu. 145. uer. item intellige dictas limita. & nu. 153. uersi. intellige. ii. Vbi q in casibus in qbus licita est extēsio etiā in correctoriis
77 ex maioritate rōnis. + non est licita nec unq̄ fit, si fuerint correctorii & pœnales simul & semel (ut hæc pragma.) ¶ Ex qbus limita + quarto hāc
78 prag. non procedere in mādāte fieri cōsuli aut istrui falsitatē. ¶ Quin
79 to limita + non pcedere in iubente aut cogente aliquē ad deponendum consulendū aut instruendū falsum. per easdem met rōnes in oībus & p oīa, quas supra allegauimus in mandante. Bene tamen uerū est q isti seuerius puniētur quia plus delinquūt. arg. l. ob hæc uerba. ff. de his qui no
80 ta. infa. + Mandatū. n. liberā obseq præstationē habet. ut dicit Glo. in l. i. in uer. quē ad modū. ff. quod iussu.
81 Iussus uero + necessitatē importat. secundū Glos. ibid. & multo maiorem, uiolentia qua aliquis cogitur. ¶ Tertio quæro quid in rogāte? Pri

ma facie uidetur dicendū quod etiā ipse pœna istius pragma. puniri de-
82 beat. Eo quia quod precibus + obtinetur, satis legibus est inimicum. ut patet ex. l. i. in fine ibi hoc ipsum uelle mulierum. C. de rapt. uirgi. & Afflict. in constitu. regni si quis ra-
83 pere. i. nota. nu. i. Quia preces + & precium æquiparātur, ipsiusq; loco succedunt. c. sunt nonnulli. i. q. i. Et ut dicit Glo. in. c. tuā. in uer. nullam. de æta. & qualita. homo indignus q
84 ad preces obtinet beneficium + dicitur commictere simoniam. Hinc Glos. in. c. & si quoties. in uer. nō potenti. de simo. dicit ꝙ gratius est donū quod nouit ante preces. & Eras. i. parte Prouer. 218. Emere malo q̄ rogare. quia nequaq̄ gratis accipitur quod precibus emitur. Immo nihil emitur charius, q̄ quod roganti datur. & Barba. in. c. cū dilecta. col. xv. de rescrip. refert illud Aesopi. Emptum lōga prece magistrū. Tum maxime si fuerint alicuius superio-
85 ris cuius preces + armatæ dicuntur. ut patet ex Glos. in. l. i. in uer. quemadmodū. ff. q. & iussu. & Silua nupt. lib. iiii. §. est nubendū. nu. 40. Quid dicēdum? Mihi uidetur distinguendum. Quod aut rogat quis testē ꝙ falsum deponat, Aut rogat aliquem ꝙ instruat aut consulat testi ut falsum deponat. Primo casu teneo indubitāter ꝙ in hac prag. includitur per rationes prædictas. Item quia q
86 rogat + precibus persuadet testi ꝙ falsum deponat eo ꝙ sibi gratum faciet, & persuadere non differt a consulere & instruere de quibus in hac prag. fit mentio. ut not. per Bar. in. l. non solum. §. si mandato. nu. 22. ff. de iniur. & latius diximus supra. 8. nota. nu. 47. Secundo casu teneo cōtrarium: quia tunc non ipse instruit aut consulit, Ille enim uere hoc fa-
87 cit + qui per se facit immediate. ut dicit Bal. in. l. i. uer. in mandante. nu. 7. C. de serui. fugi. ꝓpter quod, sub uocabulo instruentis aut consulentis de quibus in hac prag. fit mētio, uenire non potest. Sed quia qui ro-
88 gando + optat se ulcisci mandare dicitur. secundum Bal. in. d. l. i. nu. 10. uer. & ille dicitur. militātq; rationes quas supra diximus militare in mandant. q. ii. nu. 73. cum sequen. mandanti æquiparatur. ¶ Ex quibus po
89 teris hanc prag. + Ampliare quarto etiam in rogante testē ad falsum
90 deponendum. Et similiter limitare + sexto non procedere in rogante aliquem ꝙ instruat aut cōsulat testi ut falsum deponat. ¶ Quarto quæro quid si testis alleget metu dixisse falsitatem in aliqua causa. Nūquid hoc
91 ipsum excusabit? + Videtur dicēdū ꝙ sic. ꝑ ea q̄ not. Bal. in. c. i. §. iniuria. col. fi. uer. sed pone. de pace. iura. firma. Alex. post Bal. i. l. liber hō. ff. ad l. aquil. eund. Bal. in. l. i. q. xi. C. unde ui. Deci. i. l. si damnū. §. i. ff. de regu. iur. & Hip. in. l. i. i prin. xviii. limita.
92 nu. 74. Vbi ꝙ si aliqs + potēs mandat nō potēti ꝙ talē occidat, alias occidet eū, & ille impotēs occidit ꝑ illū timorē, excusabitur, taliter ꝙ nulla pœna punietur. Cōtrariū determinat Bal. in. l. data opera. uer. itē not. nu. 40. C. de his q accu. nō pos. dicēs ꝙ metus testē falsi nō excusat. Quia
93 + potius debet quis oīa mala pati, q̄

falsum asserere.ut dicit tex.in.c.ita ne.32.q.v.& Glo.in.c.authoritatē. 15.q.vi.Quid dicēdū?Ego teneo ꝙ talis metus excusat testē a pœna ordinaria istius prag.si tamē fuerit ta
94 lis + q potuit cadere in constantem uirum iuxta.l.metum.la.i.&.ii.ff. de eo quod.met.caus.cum no
95 uum non sit,quālibet + causam etiam iniustam excusare, dum tamen absit fraus & dolus.l.igitur.§.ii.ff. de libera.caus.not.per Glos.fina.in d.i.ff.de abig.Deci.consi.605.nu.4.557.num.2.uol.5.& Roma.in rubr.ff.de arbi.nu.64.& pro hoc allego tex.in.l.seruos.C.ad.l.iul.de ui publi.ubi in speti ꝙ metus excusat a pœna ordinaria. Et si dicatur ꝙ Docto.præalleg.in prin.istius.q. concludūt metum excusare ab omni pœna illum qui compulsus a potente occidit aliquem.Respōdeo ꝙ
96 procedit quando + ille metus qui inferebatur erat instans, taliter ꝙ ille aliter uitam suam euadere non poterat nisi occideret.ut tex.requirit in .l.scientiam.§.qui cum aliter.ff.ad .l.aquil.& etiam ipsi met Docto.loquuntur, & clarius Hipo.præallega.loc.ut quia uterq; erat in præsentia, tam ille cui metus imponebatur q̄ occidendus, taliter ꝙ non dabatur locus adeundi iudicem.Sed in casu nostro,talis metus ꝙ aliter uitam suam euadere non possit,ullo pacto considerari potest: ex quo depositio facienda est in iudicio, & metus sibi infertur extra iudicium, propter quod, metū euadere poterit ꝓmittendo, & postea cum erit in iudicio reuelare iudici ut eius securitati prouideat. Merito quia hoc nō fecit (quis excusetur a pœna ordinaria) quia magis timuit hominem q̄ deum, quod facere nō debuit.c.quis &.c.nolite.xi.q.iii. extraordinarie punietur.ut ꝓbat.d.l.seruos & tex.in.l.cicero.§.fina.ff.de pen. Non obstat si diceretur ꝙ ne dū actualis cōpulsio sufficit ad aliquem excusandū, uerum etiam solus me
97 tus + coactionis.l.nouissime.ff. quod fals.tuto.per quem etiam ita dicit Bar.in tracta.tiran.nu.25.& Gramma.consi.crimi.31.num.43. Quoniam prædicta debent intelli
98 gi + ꝙ excusent a tanto sed nō a toto.ut patet.in.d.l.seruos. Itē potest intelligi de tali metu coactionis cui similiter reparari non possit, sicut nec actuali compulsioni. ut proprie ponit exemplum Bar.in.d.tract.de tiranno faciente preconium ꝙ aliquid fiat,nam licet tale preconium actualiter non cogat, tamen timeri debet ꝙ si non seruetur punietur,& reparari non potest. & idem etiam Gramma.ubi supra loquens de metu tiranni.Non obstant quæ Bal.allegat in.d.l.data opera.quia eius dictum debet intelligi hoc modo, uidelicet ꝙ non excusetur a toto, & uerum dicit, sed ꝙ non debeat excusari a tanto ipse non aperit,merito ne sit contra.d.l.seruos ita debet intelligi. ¶ Propter quæ poteris li
99 mitare + hanc prag.septimo nō ꝓcedere in falsitate commissa instructa uel consulta per metū. ¶ Quinto Quæro quid si testis ignoranter absq; malitia (quia rusticus) commisit falsitatem,uel etiā aliquis licet

non

non rusticus bona fide deposuit si/
mili modo aliquam falsitatem cre/
dēdo ꝙ esset ueritas. Numquid hac
pœna tenebitur? Bal.in.l.ii.§.quod
obseruari.C.de iura.calumni. per il
lum text. dicit ꝙ non erit falsarius
100 + nec periurus licet ueritas sit in cō
trariū tex.est nota.in.c. is autē. uer.
nemo.22.q.ii. ubi ꝙ nemo mētiēs
iudicandus est, q dicit falsum quod
putat uerū, qa quātū in ipso est non
fallit ipse sed fallitur.idē Fely.in.c.
i.circa fin.ut lit.nō cōtes.& late Hi/
po.in rub.ff.de fals.nu.2.&.l.i. eo.
tit.nu.3.mouētur oēs p tex.l.i.ff. de
fals.&.l. nec exēplū. cum simi.C.eo
101 Vbi ꝙ + falsitas debet in se habere
dolū,alias sine eo cōmitti nō potest
idē Cyn.in.l.si qs decurio.c.de fals.
Grāma. decisi.60. nu.6. & Cæpoll.
cōsi.crimi. 21.nu.24.& cons.24.
nu.6.Quin immo dolus est unū de
102 tribus + quæ requirūtur ad esse falsi/
tatis.ut dicit Petr.de ancha.cōs.23.
uisa inqsitiōe. Bar.in.l.dam⁹. & ibi
bona Apostill.C.de fals.Alex.cons.
70. & .74. uol.i. & Afflict. decisi.
404.nu.8.quæ est fina.Et quis ista
prag.nihil dicat de sciētia uel igno/
rātia,tn̄ talē interpretationē recipe
re debet a iure cōmuni ut ipm̄ mi/
nus ledat.l.serui uestri . C. de noxa
not. p Glo.in.c. cū dilect⁹.de cōsue.
cū simil.quæ allegat Cæpoll.cōs.fin.
nu.10.Tū ex pdictis quia falsitas de
qua hic fit mētio nō pōt cōmitti si/
ne dolo,Cū ēt p ea q not.Bar. i.l.4.
§.prætor ait.ff.de damn.infect. qm
ēt refert & sequtur Io.crot.in repe.l.
omnes populi.nu.122.ff. de iust.&
iur.& āte eū idē tenuit Bal.cōs.348.
uol.iii.& Paul. de castr. iñ. l. nemo
uer.not.nu.8.C.de epis.audi.Vbi ꝙ
103 si + statuto cauetur ꝙ occidēs pūia/
tur pœna mortis, debet interpreta/
ri si dolo fuerit homicidiū cōmissū,
put dispōit ius cōmune .l. cū aūt.§.
excipitur.ff. de ædil. ædict. & idem
Bar.in.l.q d ergo.§. pœna grauior.
ff.de his qui nota.infa.& late Hipo.
in rub.ff.ad.l.corn.de fals.nu.4.&
.5.in specie loquēs de statuto puniē
te falsitatē pœna psonali.& pulchre
Silua.nupti.§. non est nubendū. nu.
97.cum seque. lib.primo.Ex qbus
104 Limita + octauo hāc prag.nō pce/
dere in falsitate cōmissa p rusticum
aut p qlibet bona fide & ignorāter.
¶ Qd tamē dixi de rustico ignorā
ter cōmittente falsitatē,intellige qn̄
allegatur ignorātia circa factū,sec⁹
si circa ius(ut si diceret se putasse ꝙ
falsitas nō puniretur)qa tūc nō excu
105 saretur + nō solū pp rusticitatē,sed
nec pp militiā uel sexū.ut dicit An/
ge.in.l.plagii.C.ad.l.flaui.de plagia
p Glo.in.l.uenia.in uer.naturali.C.
de in ius uoca.& sequtur Cæpoll.cōs.
21.nu.31.& cōs.24.nu.9. ¶ Sexto
iuxta prædicta Quæro,Quid si bo/
na fide aliqs cōsuluit instruxit uel p
suasit alicui testi aliquā depositionē
quæ postea repitur falsa:Nūqd pœ/
na istius prag. puniri debet? Prima
facie uidetur ꝙ sic,ex quo uerba ip/
sius in eis locū habēt:quæ de cōsulē/
te & instruēte loquūtur.Veri⁹ tamē
loquēdo,tene cōtrariū,Quia cōsilii
106 + nō fraudulēti nulla est obligatio
l.cōsilii.ff.de regu.iur.c.null⁹ ex cō
silio.de regu.iur.in.vi.&.l.ii.§. tua.
ff.māda.Ea qdē ratione qa cōsiliū

C C

107 ✝ nō neceſſitat.c. qđ pcipitur. 14. q.i.&.c.cū olim.de arbi.& ideo dicitur in.d.§.tua.ꝙ qlibet apud ſe explorare debet an cōſiliū ſibi datū expediat.Et ſi dices, nonne eadē ratio militat qn̄ cōſiliū eſt fraudulētū, qa unicuiq; liberū eſt illud nō exeq.Reſpōdebo ꝙ ad eſt alia cā quæ aliud ſuadet:uidelicet dolus & fraus, Et ideo rōne fraudis & doli punitur .l. quod ſi cū ſcires.ff.de dolo.c. ſane. extra de renuntia.&.86.diſtin.c.tāta. Sicq; etiā reſpōdet Mayne. in.d. l.conſilii.in prin.Nec obſtat ꝙ uerba iſtius pragm.uerificantur in eis. Quia cōſiliū inſtructio & perſuaſio quæ idē ſunt. ut dictū fuit ſupra in. 8. nota. nu.4. poſſunt ſe habere
108 ad bonum & ✝ ad malū.l.i.§.ſed pſuadere .ff. de ſeru. corrup. & not. Bal.in.l.i. nu.13.uer.& not.ꝙ conſiliū.C.de ſerui.fugi.& de inſtructione eſt tex.in.l.i.§.incidit .ff. ad turpi.&.l.i.ff.de iure patro. patetq; ex Vergi.Dolis inſtructus & arte pelaſga.& ex Lacta.lib.iii. ubi dicit apparet falſam & inanē eſſe omnē philoſophiā, qa nec inſtruit ad iuſticiæ munera,nec officiū hominis,rationēq; cōſummat.Vnde,cū de puniendo cōſulente aut inſtruēte tractetur, in malā partē capi debet,& nō i bonā.qa ceſſante fraude, nulla eſt obligatio. ut dictis iuribus apparet. Ex quo ſeqtur ſecūdū Deci.i.d.l.cōſilii nu.12.ꝑ ad hoc ut qs de cōſ.pſtito
109 puniri poſſit,✝ neceſſe eſt ꝙ cōſtet fuiſſe pſtitū malo animo,& in malā partē, alias in dubio præſumetur in bonā, ſi talis pſumptio cadere poterit,ut ēt tenet Alex.cōſ.128.quoniā abūde uol.4.Quin immo, ſi dubiū eſſet, ille qui dedit conſilium poſſet interpretari quod dedit tali uel tali modo ut ex eo non teneatur.ſecundum Bal.in.l.i.num.13.uer.& nota. C. de ſerui. fugi. allegat Gloſſ. in.l. actorum uerba .ff. de re iudi. & tenet Deci. ubi ſupra. Cū etiam & ipſa lex ſemp in meliorē partē interpretetur.uulga.l. merito.ff. pro ſoci. Quæ not.pro iſta prag.ut ſcias quādo cōſules inſtruēs ſeu pſuadēs ex cōſilio & pſuaſione teneatur.¶ Septimo Quæro,qđ ſi falſitas teſtificata,inſtructa uel cōſulta non reſpicit negociū principale ſeu eius ſubſtantiā,Nunqđ hæc prag.ſibi locū uendicabit?Breuiter tene ꝙ nō. p ea quæ not.Butri.quem ibi ſequitur & ualde cōmendat Ange.in.l.lutius.ff.de his qui nota.infa.& conſ.194.uiſis
110 pceſſibus.col.i.Vbi ꝙ teſtis ✝ p falſitate q̄ nō reſpicit negotiū principale,de falſo redargui aut puniri nō pōt.idē Grāma.deciſ.60.nu. 16. & idē Bal.& Salice.in.l. penu. circa fin.C.de trāſact.Imol.& Io. de ana. in.c. fraternitatis. de teſti. & Alex. cōſ.5.in cā inquiſitionis.uol.i.dicētes ꝙ talis falſitas nō facit ꝙ dicta teſtiū repbentur. & idē Grāma. cōſi. crimina.19.nu.5.& 6.& uot.36.nu.
111 8.Bene tamē ✝ extraordinarie punietur,eo ꝙ aures iudicis offenſe fuerunt.iuxta not.p Bar.in.l. ſi quis legatū.nu.4.i fin.ff.de falſ.& Afflic. in rub.cōſtitu.regni eos qui ſcieter. & in.c.i.§.fin.4.nota.nu.16.de cogni.rect.feud.Et talis pœna ſecūdū eū erit pecuniaria uel exilii. Et ideo
112 ſi ✝ teſtis mutaret ſibi nomē uel co-

gnomē, uel aliqs eidem cōsuluit aut instruxit ꝙ mutaret, q̄uis falsum commicterent, pœnaq; falsi coercerentur per .l. falsi nominis. ff. ad .l. corne. de fals. ut dicit Bald. in .i. constitu. C. nume. i. & Afflict. in .d. constitu. eos qui. num. 23. tamen ex prædictis quia negocium principale non tangeret, non ordinarie puniretur pœna istius pragma. sed ex-
113 tra ordinarie. ¶ Per quæ limita † Nono hanc pragma. non procedere ubicunq; falsitas non tangeret substantiam negocii principalis. ¶ Octauo iuxta proximam. q. quæro, quid si testis dixit falsum circa
114 consanguinitatem † cum principali, aut paupertatem, cum tamen re uera esset pauper aut consanguineus, Nūquid ipse, instruens aut consulens, hac pœna punientur? Ange. in .d. l. lutius. §. i. nume. 3. ff. de insa. post Iaco. quæm allegat, dicit ꝙ pœna ordinaria falsi non punientur, sed tantum extraordinaria ratione mendacii, per prædictam rationem quā in. q. præcedenti diximus, quia negocium principale non tangit. idē Socci. in regula. 428. i. fall. & Ias. in. l. si ex falsis. nu. 10. C. de trā sact. Hipol. tamen singu. 76. in. l. i. nu. 15. & .l. eos. nu. 29. ff. de fals. licet idem teneat, uidetur ipsos sequi quando negatur talis affinitas quæ si esset nota non repelleret eum a ferendo testimonio, ut tunc extra ordinarie punietur, sentiendo tacite, ꝙ si affinitas negata esset tali gradu quo repelleretur a ferendo testimonio, alia pœna quæ esset ordinaria puniretur. Sed mihi uidetur ꝙ

115 Hipol. † non bene referat prælleg. Docto. nam ut ex eis apparet, generaliter loquuntur quando negatur cōsanguinitas quæ re uera erat, nec tamen loquuntur de ea quæ si esset nota non repelleret ut Hipol. dicit. Quare ego dico ꝙ eorum decis. ꝙ negans consanguinitatem puniatur pœna extraordinaria, debet
116 intelligi † quando erat talis, quæ si esset nota repelleret a ferendo testimonio. Hocq; uidetur esse de intentione Bar. in. l. ex quacunq;. nu. 12. ff. si quis in ius uoca. non ieri. qui dicit ꝙ quando testis interrogatur, fit ad finem ut uideatur si est idoneus uel ne, & ideo interrogatio debet intelligi de eo casu qui repelleret eū a ferendo testimonio, & non de alio, ergo secundum Bar. testis interrogatus si est consanguineus aut pauper, intelligitur interrogatus de ea quæ repellit, unde si negat eā quæ non repellit, nulla pœna ueniet puniendus: quia de ea non fuit interrogatus, & satis est si responde at interrogatis. ut dicit Abba. in. c. i. iii. nota. de crimi. fals. Si uero neget eam quæ si fuisset nota repelleret, isto casu quia ad interrogata nō respondit ueritatem, ratione mendacii punietur pœna extraordinaria. ut dicti Docto. concludunt. & Innocen. in. c. fraternitatis. nu. i. de hæreti. Nec potest dici falsus, quia negocium principale non tangit: ut ipsi dicunt, eiusq; dictum ex hoc capite falsitatis non annullaretur sed ualeret per rationem prædictam. ut Innocen. Socci. & Hipol. concludunt. & patet supra. nu. 110.

Bene tamen eius dicto non staretur ex alio capite, uidelicet cōsanguinitatis, cū sit in gradu qui eū repellit. Ideoq; haberetur de eo, ea rō quā leges expostulant. & ita teneas. ¶ Nono quæro in hac prag. quæ de teste falso, item de cōsulente, aut instruente loquitur. Quid in teste uario, uacillāte aut cōtrario, aut instruēte uel cōsulente ad uariandū uacillandum uel cōtrariādū? Nūquid ēt ipse i hac prag. includetur? tex. in. l. eos qui. ff. de fals. loquēs in falso & diuerso teste, seu aduerso & cōtrario ut Glos. ibi dicit. & tex. in. l. qui falso uel uarie. ff. de testi. iuncta ibi glo. dicūt ꝙ
117 isti ✝ pœna falsi a lege cornelia puniuntur. Quod ego etiā cōfirmo p rōnem. Nā ut dicit Innoc. in. c. præterea. in fin. de testi. coge. & Specu. in titu. de teste. §. i. uer. & not. ꝙ testis. nu. 70. quod ēt seqtur Bar. licet non ita clare in. d. l. eos. nu. 5. Testis uari⁹
118 ✝ dicitur ille qui dicit cōtrariū eius quod dixit, nullā rōnē assignans. ut est exēplū secūdū Specu. in. c. dilect⁹ de tēpo. ordina. ubi de illo Archiepiscopo qui primo iurauerat habuisse mādatū, & postea iurauit ꝙ nō fuit sibi mādatū. & hoc etiā sentit Glo. i d. l. qui falso. dicēs ꝙ uarius est quando idem cōcedit & postea negat, & iste etiā dicitur diuersus ut ex se patet. & Glo. d. l. eos. Cōtrarius seu ad-
119 uersus testis ✝ dicitur quādo in uno articulo dicit unū in alio aliud quod est incōpatibile cum primo. Vt puta secundū eos, si dixit primo cōtractū celebratū Romæ tali die, demū iterrogatus ubi fuit tali die, dixit sefuisse
120 se Eboli. Vacillans ✝ dicitur ille qui timēdo & dubitādo uaria loquitur. Vt puta si dixit uidi Romæ, immo Neap. & tertio dicit Romæ. nā si tertio nō dixisset Romæ nō esset uacillans. secūdū Specu. ubi supra & eius dictum ultimū ualeret p. l. si ita. ff. de hæredi. instit. Propter quod ut ex pdictis patet, tā si uariēt q̄ si cōtrariētur aut uacillēt, in altero de duobus quod deponūt, falsum dicūt, & merito pœna falsi punietur per. d. ll. & uti falsarii instruentesq; aut cōsulentes falsitatem, in hac prag. includentur. Et ꝙ dicens testimonium uariū dicatur deponere falsum. tenet etiā Azo. C. ad. l. corn. de fals. num. 3. Et ꝙ uacillans similiter. tenet Angel. in tract. malefi. in uer. falsario. uersi. quid si testis. nu. 50. ¶ Intellige tamen prædicta duobus cōcurrētibus.
121 Primo ✝ ꝙ talis uariatio contrarietas aut uacillatio non sit modica sed magnæ importantiæ, quoniā si esset in modico, ut puta secundū Grāma. decis. 43. nu. 3. circa nomen parentelam pronomen parrochiā aut patriā cōtrahentiū uel inquisiti, nō ex hoc censerentur uarii contrarii uacillantes uel falsarii. ut etiā tenet Anto. de butr. in. c. ii. de regula. per illum tex. cū Glo. Alex. consi. 24. ani maduersis. col. fin. & consil. 105. responde domine. uol. ii. Gramma. d. decis. nu. 6. & Deci. consi. 342. nu. 9. uol. iii. ēt si factū principale respiceret.
122 Secūdo ✝ ꝙ tendant uariationes cōtrarietates & uacillationes sic magnæ importantiæ, ad negociū facti principalis. ut dicit Innoc. in. c. fraternitatis. in prin. de hæret. Spec. d. titu. de teste. §. i. uer. itē ꝙ aliquid.

nu.87.alias si non factum principale respiceret, dato q uariarent uacillarent aut contrariarētur, nō ex hoc reprobarentur neq; falsarii essent, quoniā sufficit si concordant super eo quod in facto principali consistit ut not. Bal. per illū tex. in. l. sententiā. C. de poen. est tex. pulcherrimus in. c. nō obstat. extra de uerbo. signifi. idem Deci. d. cons. 342. nu. 9. Grāma. præallega. decis. nu. 1. consil. 19. nu. 6. & consi. 33. nu. 11. & sequen. cōsilio. 41. nu. 12. & 15. & consi. 47. nu. 8. & 9. Bene tamē extraordinarie punirentur ex quo aures iudicis offendunt. per. l. ii. ff. de testi. iuncta. l. nullum. C. eo. q̄uis uariarēt uacillarent aut contrariarentur in modicis, tam in facto principali q̄ non. p ea quæ in simil. ultra prædicta latius adducit Afflict. in. c. i. §. fin. iiii. not. nu. 16. de cogni. rect. feu. & in rubr. consti. regn. eos qui scienter. ¶ Per quæ poteris hanc prag. quinto Am-
123 pliare + etiā in falsitate cōmissa uariando cōtrariando & uacillando, intelligendo tamē ut dictū est supra. ¶ Decimo quæro quid si instruens aut cōsulens falsitatem reuocat consilium aut instructionem, & hoc nō obstante testis ille falsitatem deposuit. Nunquid pœna istius prag. ueniet puniendus? Innoc. in. c. audientiam. uer. item nō interest. nu. 2. extra de homici. quem refert Bar. in. l. non solum. §. si mandato. nu. 21. & 22. ff. de iniur. dicit q ad hoc ut cō-
124 siliū + seu psuasio & instructio possit reuocari, est necesse q illi cui dedi cōsiliū psuadeā contrariū, ita q firmiter & phabiliter credā q ille mutauit ppositū, alias debeo denūtiare illi in cuius psona falsitas erat cōmittenda q sibi caueat. idem Ange. in tract. malefi. in uer. Semproniū mādatorem. q. 23. dum tamen psona non nominetur: ut euitentur scāda la. secundū Bal. in. l. mandatū. in fin. uer. sed hic incidenter. C. Māda. Ange. ubi supra. & Mayne. in. l. cōsilii. nu. 5. uer. & addunt. ff. de regu. iur. Ideo. q. propositæ respondendo, dico q si reuocatio formiter facta fu-
125 it + & prout docet Inno. & prædicti Docto. si delinquatur postea, cōsulens amodo nō tenebitur. ut ex p dictis liquet. & firmat expresse Bal. in. d. l. mādatum. & Deci. in præallega. l. consilii. nu. 14. ubi prædicta allegat. Alias si simpliciter reuocaretur consilium, non sufficeret. quoniam postq̄ persuasi alicui falsitatē cōsulēdo, rationes eidē datæ p me, conceptæ fuerunt in eius mētē, quæ p simplicē reuocationē nō eliduntur sed contrariis cōsiliis & rationibus
126 opus est. Et in hoc differt + a mandato in quo sufficit simplex reuocatio dū modo deuenerit in notitiā. l. si mādassem. ff. māda. quia cum mā-
127 datū + gratia mādantis tātum fiat, uerisimile est secūdū Bar. & Maine. ubi supra, q ille statim desistet. Et (q plus est) ēt si tacita fuerit reuoca-
127 tio + mādati, idem dicetur. Vt puta si mandans fecisset pacem cum eo contra quē mandatum tendebat, qa ex hoc solo reuocatū uidetur. ut dicit ibid. Maine. per. l. iiii. §. fin. cū. ll. seq. ff. de adime. lega. Et q̄uis Bal. in d. l. mandatum. non uideatur requirere ita stricte consilii reuocationē,

dicens ꝙ satis est dissuadere in quã-tum dissuaderi potest ut sic amodo non teneatur. per prædictã doctri. Innocen. Tamen non uidetur recedendum a Bar.in.d.§. si mandato. & Innocen. ubi supra: Tũ quia ut uideri potest non loquitur ut eum refert Bald.Sed Bar.tum etiam quia ratio quam supra allegaui quare nõ sufficit simplex reuocatio, ualde stringit, & eam sentit Bald. ibidẽ.

129 ¶ Per quæ limitabis + Decimo hãc prag.non procedere reuocato consi. intelligendo ut proxime dictum est. ¶ Vndecimo Quæro in hac prag.quæ de instruente uel consulẽte falsitatem loquitur. Nunquid in consulente & instruente etiam unũ testem debet intelligi? Prima facie uidetur dicendum ꝙ non.ponderãdo uerba ipsius quæ dicunt, quicũq; falsum testimonium perhibent, loquendo in numero plurali, & alia quæ dicũt,eadẽ pœna & qui consul uerint instruxerint ue falsum teneri, supple instruxerint deponentes falsitatem,de quibus in numero plu rali dixerat.Sed contrarium uerum est:idq; i ꝓpriis terminis tenet Bar. in.l.iii.§. negocia.ff. de nego. gest.

130 Vbi ꝙ statutum + imponens pœnam producenti falsos testes, habe bit etiam locum in producẽte unũ. quod etiam tenet Bal.in.l.ii.§.si uni us.ff.ui bono.rapto. Alexan. consi. 89.uol.4. Afflict. in consti. Regni qui falsitatem.num.i.circa principium.& Ripa.in.l. ex facto.§.si quis rogatus.nu.52.ff. ad trebelle. Et ꝓ hoc facit quod not. idem Bar. in.l. unum ex familia.§. sed si fundum. ff.de lega.ii. & ibi ẽt Imol. & Alex. in.l.qui quartã.§.i.ff.de lega.i. Vbi

131 ꝙ executor + iussus distribuere bona inter pauperes,potest distribuere uni soli.Et ratio istius decisionis est.secundum Alex.quia in his casibus, eadem ratio militat in numero singulari quæ militat in plurali: ut latius ibi per eum.Nec obstat ponderatio facta de uerbis istius prag.quoniã ipsius intentio non fuit arctandi se, & disponendi in instruente unum uel duos, sed tantum modo ꝙ qui falsum deposuerint teneãtur pœna mortis, & eadem, qui instruxerint supple falsum.Quin immo (quod plus est) etiam si expresse diceret de instruẽte testes falsos, loquendo in plurali, ad huc modo prædicto esset intelligenda, ex quo

132 ratio istius prag. quæ fuit + ꝓ Dei Optimi Maximi. Regiæq; Maiesta. seruitio,publica utilitate, ac omnium securitate ut hic dicitur,ita uendicat sibi locũ ob uiãdo falsitati unius, sicut falsitati pluriũ, & ꝓpterea debet ẽt uẽdicare eadẽ iuris seu prag. dispositio.l.i.§.i.ff. de fonte. ¶ Et

133 ita Ampliabis Sexto hãc prag.ꝓcedere etiam in instruente unũ testem falsum.¶ Duodecimo quæro quid si aliquis testis citatur ꝙ compareat depositurus ueritatẽ eius quod Scit in causa talis, & iste ut ueritas occultetur non comparet. Numquid in hac prag. includetur ut tanq̃ falsus puniatur? Breuiter dico ꝙ nõ: quoniam nullam depositionem fecit,nec falsum exprimendo,nec uerum tacendo. Sed quia dolose uersatur, & facit ne ueritas appareat,

dicit Bal.in.l. præsbiteri. nu.12. in fin.C.de epis. & cleri. ꝙ criminaliter puniendus erit + pœna stellionatus, & sic extraordinarie iudicis arbitrio: nec non ciuiliter ad interesse partis per actionem de dolo. argu.eorum quæ not.Cyn.in.l.i.C.de sepul.uiola.ubi uide.& Bal.in.l.data opera. col. xi.nu. 20.C. qui accusa. non poss. Et hoc uerum, quando se absentauit anteq̄ iurasset, Quia si postea, pœna falsi teneretur. secundum Bal in.d.l.præsbiteri. Ange. in .l.argentarius.§. cum autem .ff. de eden.& Curt.in tracta.de testi.conclusione.xv.uol.i.tract. ℂ Decimo Tertio Quæro, pone ꝙ testis est falsus in causa criminali uel ciuili, tamen illud quod dicit, est ultra articulum. Nunquid hac pœna punietur ipse & instruens aut consulens? Videtur dicendum ꝙ sic quo ad instruentem uel consulentem tantum, quia quo ad eos negari non potest quin falsitatem instruxerint aut consulerint, quamuis testis ultra articulum deposuerit. Sed rectius intuendo, contrarium de iure uerius est.ut patet ex not. p Bart. in.l. si quis legatum in fin. ff. ad .l. corn.de fals.ubi dicit ꝙ in eo quod deponit ultra articulum non est iuratus, ideo non ualet. uulga.l. iuris iurandi.C.de testi.& sic succedunt quæ diximus supra in.7.nota.& clarius hanc.q.decidendo ponit Alberi. in tracta. statutorum.ii. parte.q. 147.dicens ꝙ testis hoc casu pœna ordinaria non est puniendus, + nam ex eo quia ultra articulum deposuit non ualet, & propterea effectus & non conatus puniri debet. & idem Ioan. andreas in regu. non est sine culpa.ff. de regu. iur. Vbi ꝙ ipse uidit communiter imponi pœnam extraordinariam. quod etiam referendo sequitur Grammat. decis.27. nume. 4. & .5. Nec obstat motiuum prællegatum: quia sicut sub statuto non comprehenditur ille qui committit falsitatem ultra articulum per rationem prædictam: eodem modo nec ille qui instruxit eam: ne alias maximum sequatur absurdum ꝙ plus puniri cōtingat instruentem q̄ testem: cum instruens & consulens + minus delinquat q̄ principalis. ut dicit Bald. in.l.data opera.uer.regulariter.numero.52.C.de his qui accusa. non possu. ℂ Ex quibus limitabitur + Vndecimo hæc pragma.ut non procedat in falsitate commissa & instructa extra articulum. ℂ Decimo tertio Quæro, pone ꝙ aliquis consuluit uel instruxit aliquem testem ad falsum deponendum, demum cum testis iret ut se examinaret, iudex cognoscens ꝙ uenerat instructus, nunis eum detexit, uel ex se declarauit instructionem, & ueritatem deposuit, Aut peregre profectus est uel mortuus, ita ꝙ falsitas instructa non habuit effectum. Nunquid hæc pœna imponetur? Videtur ꝙ sic. Primo, quia istud crimen + falsi ualde creuit, & adeo ꝙ coacta fuit Ciuitas ipsa, Barones & totū Regnū de hoc facere instātiā ut ex ea patet. pp quod, ob criminis frequētiā licitū debet esse + leges transgredi, iuxta.l. aut facta

§.fin.ff.de pœn.l.p omnes.cū simi. C. de defens.ciuita. & late Mātua. Dialogo.5.lib.i.in prin.Secūdo, q̄a crimē istud enormissū est. ut patet ex prin.istius prag.& ex not.p Bar. in.l.lutius.in fin.ff.ad turpill.Ange. in sua disputatione. incip. renouata guerra.& Nell.in tract.banni.iii.ii. tēporis.q.4.Vbi q̄ pp eius atroci-
140 tatem + habet multa specialia ultra alia delicta,& p̄sertim q̄ nō includi tur sub generali indultu.Et ut dicit Paul.de castr.cōs.151.uidetur dicē- dū.nullū crimē ita famā & statū ho- minis uituperat sicut istud. ut ēt re- fert & seqtur Hipo.i rub.ff.de fals. nu.2. Quin immo ut dicit Cyn. in. l.transigere.C.de trāsact.Ang.post eū in auth.de nupt.§.minorē. & Af flict.decis.404.nu. 23.& in cōsti- tu.regni qui literas.q.4. nu.5. Cri-
141 mē falsi + detestabili? est ueneficio & homicidio,& ex eo homo inter homines deuenit ad nihilū. Tertio q̄a saltim cōsulēs aut instruēs, quo ad se delictū instructionis & consi- lii p̄fecit: Eo quia, ille sub ductus est iā ex sola p̄suasione.ut dicit An- ge.in.l.i.nu.5.C.de rapt.uirgi. p.l. iii.§.sed quid si uolēte.ff.de libe.ho mi.exhibēdo.pp quod nihil sibi re manet faciēdū.& cū simus in atroci oribus,ēt nō sequuto effectu puniri
142 debet iuxta iuriscōmunis + disposi tionē.l.i.§.præterea.& .l.iii.ff.ad.l. corne.de sica.Cōtrariū tamē de iu- re uerius est.Primo p ea quæ firmāt Glos.& Docto.in.l.diuus.ff.de fals. & in.l.dam?.C.eo.& Alex. cōs.70. &.74.uol.i.Vbi in fortioribus ter minis dicūt q̄ ēt si falsitas cōmissa

143 fuerit,si tamē nō nocuit + nec noce re potuit, pœna falsi ordinaria non imponitur sed extra ordinaria.ut ēt tenet Afflict.d.decis. num.13. ergo multo magis in casu isto in quo nō nocet nec nocere potest cū dicta nō fuerit.Secūdo quia ēt raptus uirgi-
144 nū + est crimen enormissimū.l.rap tores.C.de epis.& cleri.&.l.i.C. de rapt.uirgi.& tamē si raptor nō coe- at cū rapta, pœna ordinaria locū nō habet.ut tenet Io.de ana.in .c. cū cā de rapto.dicēs se uidisse iudicatum bononiæ. & ipsum referendo Cæ- poll.cōs.suo crimina.56.sup quære la.nu.x.Et facit i simil.qđ not.Glo. i.c.cōsulere.&.c. fin. extra de simo. Vbi q̄ in illo crimine solus affectus cōmictēdi nō facit punire sicut si es
145 set sequtus effectus.& tamen + cri- men simoniæ est adeo graue q̄ om- nia alia reputātur pro nihilo. ut di- cit Specu.in titu.de accusatio.parte .i.§.fina.in.fin.Idq; ēt p̄cedit in cri
146 mine assassinii + quod atrocissimū est.c.pro humani.de homici. in .vi. & tamē si nō est p̄fecte cōsumatum, pœna ordinaria non imponitur. ut tradit Bal.cōs.443.uol.iii. Amod. in tract. sindica. circa fin. & Ange. in.l.itē apud labeonem.§.si curaue- rit.ff.de iniu.Et ratio est secundum Afflict.in cōstit.mala noxia.5.nota. nu.6.& post eū Marant.disputa.iii. nu.16.Quia ex generali cōsuetudi-
147 ne totius mundi + delicta attentata non puniuntur sicut consumata sed mitius,ēt in atrocioribus.ut etiā te- nent Paul.de castr.& alex.in.l.i.§.fi na.in fin.ff. quod quisq; iur. & per eā ita generalē derogatū est legibus aliter

aliter disponentibus. statuta.n. sicut sunt constitu. Regni & prag. cũ sint
148 stricti iuris + ut dicit Yser. in cõsti tu. regni prosequẽtes. ter. sed sapiẽtes. stricte debẽt intelligi. uulga. l. iii. §. hæc uerba. ff. de neg. gest. & not. per Bar. in. l. omnes populi. q. 4. & vi. col. ii. ff. de iust. & iur. & sic in eo qui uere & ꝓprie cõmittit falsitatẽ uel aliud delictũ. ut Afflict. ibid. sen tit. & decis. xxi. nu. 10. Sed qa ultra effectũ, ꝓcessum est ad actũ exteriorẽ, uidelicet instructionis, pœne extra ordinariæ locus erit. ut Afflict. cõcludit in. ::. constitu. falsitatẽ. nu. i. Ange. in tracta. malefi. in uer. Sempronius mandatorẽ. q. ii. nu. -. & Afflict. d. decis. 21. nu. 13. Nec obstant allegata in contrariũ, quoniã (ultra, ꝙ ex prædictis patet responsio) eis respondetur per Guliel. & Cyn. in. l. i. ff. de extraordina. crimi. & Capoli. cõsi. suo fina. nu. 5. ꝙ licet nõ secuuto effectu puniri debet quis in atrocioribus, intelligi debet eadẽ. l. sed non eadẽ pœna. & expresse firmat nota. Bar. in. l. i. §. diuus. ff. de sica. & Imol. in. c. i. de præsumptio. &
149 ita teneas. Sic Limitando + Duodecimo hãc prag. nõ ꝓcedere falsitate instructa nõ sequuta nec cõsumata.
150 ¶ Decimo tertio limita + ex prædictis nõ procedere in falsitate instructa & cõsumata, quæ tamen nõ nocuit nec nocere potuit. ¶ Decimo quarto Quæro satis congrue in hac prag. pone ꝙ aliquis testis dixit falsum in aliqua causa, instructione sibi facta aut cons. præstito per principalẽ, & ipsos ꝓducẽs renuntiauit usui ipsi⁹ intra terminũ dierũ octo,

statutũ p alia Regiã prag. incip. teste falsum. Nũquid ex hoc oẽs euadent pœnã istius prag? Ex ꝓxima præcedẽti q. uidetur dicẽdũ ꝙ sic ex quo per renuntiationẽ talis depositio nõ nocet. Sed ueritas est in contrarium. per tex. qui hoc decidit expresse in. l. si falsos. & ibi Bar. C. de fal. Vbi ꝙ renũtiatio tũc demũ ꝓ
151 dest + cũ ex usu quis obligatur, secus quando ex machinatione ipsius falsitatis, put in casu nostro in quo falsum dictũ fuit p testẽ instructione præcedẽte, aut cõsi. alicuius præhabito, quoniã tũc ut dicit Bar. ibi. falsi pœna tenebitur ex ipsa machinatiõe, nõ ex usu. & idẽ Bar. in. l. p. nu. 2. & seq. ff. ad. l. corne. de fals. Bene tamẽ uerũ est ex prædictis, ꝙ si falsitas reperta in teste non esset res procurata instructa uel machinata, sed solũ facta publicatione cognosceret pars ꝙ illud esset falsum, tali casu renuntiatio ꝓdesset testi & ipsi principali ex quo renũtiata nõ nocet. per. c. l. damus. & not. per Bart. ibi. l. Nec obstat quo ad primum dictũ, motiuũ factũ ꝙ falsitas non nocet, quia respõsio patet ex prædictis ꝙ licet nõ nocet, & sic ratione usus non punitur, tamẽ punitur ratione machinationis, & quia nocere potuit. ut dictũ est. & firmat Afflict. decis. 4 04 nu. 13. per easdem met ratio-
152 nes. ¶ Ex quibus Amplia + Septimo hãc prag. ꝓcedere ẽt si falsitati instructæ fuerit renuntiatũ iuxta aliã prag. regni. ¶ Decimo quarto Quæro, Nũquid istis tantũ pœnis erit punitũ crimẽ falsi, tã quo ad fiscũ q̃ quo ad partẽ lesam? Breuiter dico.

D D

q̄ nõ.Iste.n.pœnæ,tãtum curiæ seu reipu.offēsæ, uindictã criminalē respiciunt, & cum de partis satisfactione nihil dicatur, tāq̄ casus omis-
153 sus + relinq debet dispositioni iuris cōmunis .iuxta.l. cōmodissime.
154 ff.de liber.& posth. Quo iure + ad interesse partis ciuiliter tenetur. ut dicit Bal.in.l.nullum.nu.3. in fin.C. de testi.Abb.in.c.i.num.6.extra de fals.p tex.in.l.q nomine.ff. de fals. idem Bar. in.l.ii ex fallis. num.6.C. de transactio. ubi q̄ per actionem in factum hoc interesse cōsequi poterit. ponens quatuor alios modos
155 + quibus de falsitate cognosci potest. ad quem breuitatis cã me remitto. & Hipol. in rubr. ff. de fals. nume.9.& in.l.i.§.sed si quis.num. 6.eo.titu. ℂ Decimo quinto Quæro in hac pragma. Quid in principali dicente falsum in eius depositione? Numquid etiam ipse sub ipsius dispositione comprehenditur? Breuiter tene q̄ non. Quoniam ista
156 pragm.+ non ad aliud emanauit,q̄ ut multitudinem & frequentiam falsorum testiū coerceret, ut patet ex prohe. ibi Quoniam falsorum testium &c.& ibi,Ne dum ad reorum defensam, uerum etiam ad probo- rum ac innocentium uirorum offēsam: Licet .n. recurrere ad prohe-
157 mium + quotiescunq̄ oritur aliqd dubium,& uolumus certam uoluntatem scire disponentis.l.i. in prin. & ibi Bar.ff. ad macedo. l. fin. ubi. Bar.ff.de hære.insti.Io. crot. in repet.l.omnes populi.num.156.ff. de insti.& iur. pulchræ Grat.cōsi.44. num.13.uol.ii.& dixi plene i Prag. foriudicatorum. Item patet ex aliis uerbis infr.positis. ibi,Quicunq̄ offendant defendant ue reos, Ex qui
158 bus patet + q̄ nõ loqtur de falsitate q̄ cōmittitur p ipos reos & sic principales,sed q̄ cōtra eos deponitur p testes.& clari⁹ colligitur postea magis i fra,ibi Tã testes q falsum deposuerint &c.Et ideo ipsi principales remanebunt in dispositiōe aliorũ iuriũ Regni huius.uidelicet cõsti. eos q scienter.& Rit.Magnæ curiæ.nu. mihi.78.De quorum itellectu &obseruātia circa puniēdos principales late p Luc.de pen.in.l. quoties. col. vii.cum seq.C.de dignita.lib.xii. p Affl.ct.in.c.i.§.fin.iii.nota.ui q̄ ad fin.de cōsue.rect.feu.in rub.d.cõstitu.eos q.& in cõsti. si dāna.14. nota.uer.sed qro.nu.45.& dixi aliqua in prag.Filiorum fa.in.§.Et notarii
159 nu.5.Per q̄ poteris Limitare + Decimo Quarto hãc prag. nõ pcedere i falsitate cōmissa p principales. ℂ Limita tamē hãc limitatio.nõ pcedere quãdo talis falsitas tēderet i piudicium alicuius,& ipse eēt examinatus nõ solũ ut principalis, sed ut testis quo ad alios (put ex cõi stilo ut plurimum solēt apponere notarii) qa tunc quo ad illum iudicaretur testis,& in hac prag. includeretur. quod nota. ℂ Decimo qnto Quæro, q̄d de pœna ãmiss õis causæ de qua in alia regia prag.incip.teste falsum.Nunq̄d p istã pœnã sublata uidebitur? Prima faciæ uidetur
160 dicēdum q̄ nõ,qa pœna.l.ãtiqua + nunq̄ in dubio sublata uidetur p.l. noua.ut est casus in.l.in eu m. ubi ēt not.Bald.C.de furt.l.quoties .ff. de

actio.& obliga.& not.Bar.in.l.sena tus.in prin.ff.de actio.& obliga.An ge.institu. de actio. in.§. quadrupli uer. an autem.& in tract. malefi. in uerbo & capud a spatulis ampute- tur in prin. quia possunt plures le- ges penales in eodem facto dispo- nere.d.l.Senatus. & nota.i.l.i.C.de calumnia. Sed iudicio meo (saluo semper meliori) contrarium uide- tur de iure uerius. Ea quidem ratio ne,quia prædicta iuris conclusio, in ter alias fallentias quas patitur,de q bus latissime per Afflict. in consti- tuti.Regni patarenorum. num. 58. cum seque. limitatur non procede-
161 re + quotiescunq expresse uel taci- te apparet q lex noua uoluit recede re a pœna.l.antiquæ,ut quia certum est q uoluit pœnam antiquam mi- nuere uel augumentare, quia tunc a pœna.l.antiquæ recessum est.sen- tit Bar. in.l.i.ff. de ui bono. rapto. firmat satis pulchræ Bald. in.d.l. in eum.per tex. in.l. qui cum uno.§. qui post. in Gloss. recessum.ff. de re milita.& sequitur Afflict. in di- cta constitu. patarenorum. numer. 58. post alios quos allegat.& late Augusti. ad Ange. ubi supra. refe- rens nōnullos Doctores qui etiam ita tenent.& præsertim Alberi. in tracta. statutorum.q.8. ubi dispu- tando istam .q. & in ea allegando quantum allegari potest, finaliter concludit q totus mundus obser- uat q per pœnam statuti recessum sit & derogatum pœnæ iuris com- munis. Cum ergo in hac pragma. pateat q pœnā falsorum testium in tendit augere,ibi grauiores pœnas, & ibi pinguius prouidere. sequitur q ab aliis pœnis legum ueterum re cessum est. Et in hoc cōformat se cum iure communi, quo producēs
162 testes falsos + causam non ammi- ttebat.l. diuus.ubi Docto. ff. de re iudi.Barto. in.l.in fraudem.§.quo- ties.ff.de iure fisci & late Socc.cōs. 60.in præsenti uol.4.nisi falsitas es- set circa acta iudicii.Secundum eun dem Bar.ibidem. ¶ Decimo sexto Quarto, Pone q aliquis regnicola commisit aliquam falsitatem uti te- stis, uel consuluit aut instruxit, sed extra hoc Regnū.Nunqd cū Regnū ingreditur,pœna illi? Prag.puniri de bet? Bar.i.l.cūctos populos. uer. mi hi autē uidetur.num.48.C. de sum
163 ma.trini.& fid.cath.dicit + q quo- tiescunq statutum non loquitur ex- presse de gestis etiam extra territo- rium, nec limitatiue de his quæ fi- unt intra territorium,sed generali- ter & indistincte dicit q quicunq fecerit hoc, puniatur tali pœna (p ut in ista pragma. habetur) tali ca- su quia statutum respicit litis deci- sionem,non porrigitur ad commis- sa extra territorium, sed punietur pœna iuris communis, uel secun- dum statutum loci ubi deliquit. per .c.ut animarum. de constitu. in .vi. & facit tex.in.l.cum unus.§.i.ff.de bon. autho. iudi.possidē.quam opi ni.tenet etiam Petr. de ancha. in .c. postulasti. in qnta opposi. de foro competen. aliiq non nulli Docto. quos refert Augustin. in additi.ad Ange. in tracta. malefi. in uer. hæc est quædam inquisitio.numero.84. ubi dicit q hæc est cōmunis opi. &

idem Alex. consi. 121. ponderatis uerbi .uol.1.Ang. tamen in sua disputa.incipi.bononiensis.q.i.nimiũ disputãdo tenet cõtra Bar.ut latius prosequitur. Afflict.in cõstitu. Regni eos qui scientes.nu.19. Quod immo possit puniri lege uel cõstitu.statuentis,per rationes quas ibi.l. Afflict.adducit.quã opin.ẽt ipse sequitur distinguẽdo, ꝙ aut loquimur in curia Baronum & tũc seruanda est opin.Bar.qa de delicto cõmisso ex

154 tra territoriũ Baro + nõ debet esse beccarius sui uaxalli.ut dicit Bal. in .c.i.§.si iudex.de pac.tene.Aut loquimur in curiis regiis,& tũc ẽt subdistinguit, ꝙ si sumus in crimine falsi tenẽda est opin. Ang.quia in eo crimine ex quo clandestine cõmictitur

165 + nõ debet apponi locus commissi criminis.iuxta nota.per Glos.instiṫu.de publi.iudi.in prin.in uer.& instituendo. & per Hipoli.ubi late. in rub.ff.de fals. num.16.Itẽ qa inspicitur finis id est locus ubi falsum iuramentũ refertur.allegat Bal.d.in.l. nullũ.uer.in contrariũ.C. de testi.& dicit Afflict.ꝙ ita uidit iudicatũ.In aliis uero criminibus,indistincte tenet cũ Bar.& ita residet sub multis uerbis.Quid dicendũ? Mihi uidetur ꝙ postq̃ Afflict. allegat Bal. in. d.l.nullũ.uer.in contrariũ. .ius intẽtio est, tenere hanc opin.cõtra Bar. in casu quãdo regnicola cõmisit falsitatẽ extra Regnũ, examinatus ibi ex cõmissione iudicis istius Regni, nã & ita loquitur Bal. quo casu, tũ per prædictã rationẽ quia actẽditur finis idest locus ubi iuramẽtũ refertur.ut Bal. dicit. Cũ etiã quia ille iudex extra Regnũ recipit uices istius iudicis ex eius cõmissione,& pro inde est ac si iudex delegatus reciperet ex cõmissione ordinarii: Quo casu certũ est ꝙ ordinarius punit.ut i auth.de testi.§.si uero ignoti. Ego teneo opin.Afflict.& credo ꝙ intẽtio Bar.nõ fuit loqui in isto casu. Si aũt cõsulatur aut instruatur falsitas deponẽda extra Regnũ, in causa nõ cõmissa à iudice istius Regni (ꝓut ego proposui.q.) tunc teneo opini.Bar.quæ est cõmunis. per.d.c. ut animarũ. & quia cessat ratio quã allegat Afflict.ex mẽte Bal.in.d.l. nullũ. nam cũ non cõmictatur in causa cõmissa,iuramentũ non refertur ad iudicem istius Regni, sed illius loci ubi uertitur.& ita poterunt cõcordari,tenẽtes cõtra Bar. Sic limitan

165 do + Decimo quinto hanc prag.nõ procedere in falsitate cõmissa cõsulta uel instructa extra Regnũ. ¶ Decimo septimo Quæro, cum in hac prag.de exilio perpetuo fiat mẽtio. Quotuplex est exilium? Et in hoc, respondet Bal.in.l.data opera. uer. quatuor.nu.2.C.de his qui accusa.

167 non poss. dicens ꝙ Exiliorũ + genera sunt quinq;.Primum dicitur esse maximũ,ut cũ quis condemnatur in metallũ. Secundũ quando condẽnatur in opus metalli.de quibus & eorũ differentia est tex.in.l.aut damnũ .§.sui fratres.uer. præfecto.ff. de pœn. Tertium dicitur deportatio in insulã, quæ ciuitatẽ Romanam adimit.l.inter pœnas.ff.de inter.dict.& relega.& non potest fieri nisi in perpetuũ.l.relegatorũ.§.hæc est differentia.ff.de inter.dict. Quartũ est re

legatio in insulam, quæ ad tempus & in perpetuũ fieri potest.d.§.hæc est. & quomodocũq; fiat, omnia retinet relegatus.d.l.relegati. &.§. hæc est. licet quãdo fit in perpetuum, possit pars bonorum adimi.d.l.relegati.in
168 fin.Et huic relegationi perpetuæ + æquiparatur exiliũ ꝑpetuũ.ut eadẽ l.apparet in fin.Quintũ dicitur quãdo de ciuitate quis eicitur, uel quia interdicitur certi loci uel certorum locorũ habitatio, uel interdicuntur omnes loci præter unũ: ut qñ exularet a prouintia præter unã terrã. ut dicitur in.l.exiliũ.ff.de interdict. & releg. Vere tamẽ & proprie, Exiliũ
169 + tunc dicitur cum caput eximitur de ciuitate.l.ii.in prin.ff.de publi.iudi.Et ideo exiliũ proprie captũ, dici potest tantũ illis tribus modis. Cætera autẽ quæ sequuntur, nõ exilia sed relegationes appellãtur.d.l.ii.& ibi ẽt Glos. Improprie tamen secus est ut patet ex.d.l. exiliũ. & Glos. ibid. & not.Bal.in.d.l.data opera. ubi dicit ꝙ quãdo exiliũ nõ eximit capud, non exiliũ sed missio ad cõfinia appellatur.per.l.mathematicos.C. de epis.audie. Et Io.de plate.in rub.C. de his qui in exiliũ.lib.x.in fin.dicit ꝙ appellatur exclusio & improprie exilium. Ex quibus sequitur ꝙ hæc prag.dũ loquitur de exilio perpetuo a Regno, improprie loquitur, quoniã uel debet appellari missio ad cõfinia seu exclusio, uel eius simili uocabulo quod est relegatio, ut dictum fuit. Attento tamẽ cõi usu loquendi bñ potuit dici exiliũ.ut sentit Glos. in.d.l. i.quæ dicit ꝙ ẽt ista quãdoq; exilia appellãtur, licẽ attenta diffinitione seu ethymologia uocabuli.
170 Nã exiliũ + ut dicit Luc.de penn.in d.l.lenones.C. de specta. & sceni. leno.lib.xi. dicitur ab extra & solo, quia qui exulat, extra solũ siue locũ patriæ suæ uadit. Et ut dicebat Seneca de consolatione. ad Albinã matrẽ. Exiliũ loci cõmutatio est, quam
171 hæc sequuntur incõmoda + Paupertates, ignominia & cõtẽptus: quibus detractis, nihil est quod magnopere exiliũ sit pertimescẽdũ. Quoniã assiduus est humani generis discursus, & naturalis quædã irritatio animis mortaliũ inesse creditur, cõmutandi sedes & transferendi domicilia. Ex qbus patet ꝙ ita exit solũ suæ patriæ, uel locũ mutat qui exulat illis tribus primis exiliis, sicut q ultimis. ¶ Decimo octauo Quæro quid in seruis cõmittentibus falsitatẽ in causa ciuili. Nũquid pœna manus & exilii perpetui ẽt ipsi punientur ut hic dicitur? Prima facie uidetur ꝙ sic propter uerbum quod hic
172 extat, ibi Quicũq;. quod uerbum + uniuersale est, & nullã distinctionẽ admittit. ut dicit Bal.in.c.i.§.donare.qualiter olim feud. alie. pote. & Andr.in cõstitu.Regni in locis demanii.vi.nota.uer.sed super.nu.10. & ut dicit Siluan'.cõs.25.nu.21.& Grat.cõs. .nu.74.uel.ii.taliter omnes personas cõprehendit, ꝙ ueniũt etiam ille quæ alias non uenirent. ut latius dixi in Prag. filiorũ fa.§.a filiis fa.nu.3.&.4. Sed iudicio meo, contrariũ uidetur de iure uerius. ꝓ cuius.q.ueritate cõsiderandũ est, ꝙ de iure cõmuni, serui pœna capitis puniebantur in falsitate cõmissa in

causa ciuili.l.i.§.fin.ff.de fals. ut ēt
supra tetigi in.vi.nota.nu.27.& in
nota.nu.59.quo stāte uidēs cōditor
istius prag.nō fuisse grauius prouisum
in falsitatibus per ius cōe.uenit
ad augendū pœnā p ipsū statutā.ut
patet i illis uerbis ibi Grauiores pœnas.
& ibi pingui? &c.Sed qa in eis
semp pœna mortis impōebatur de
iure cōi,seqtur necessario ꝙ nō pōt
cadere augumētū pœnæ,& cōseqnter
ꝙ de eis non loqtur cū satis sint
puniti de iure cōi.Alias sequerūtur
duo.Vnū ꝙ ista prag.q̄ uenit ad augēdā
pœnā in falsitate, oparetur di
173 minutionē in seruis,✝ & sic effectū
cōtrariū.cōtra.l.qd' fauore cū simi.
C.de legi.Secūdū,ꝙ i hominib? liberis
augeret pœnā,& in seruis diminueret,qd'
ēēt satis absurdū.cū nemo
sit q nesciat quātū hōis cōditio
174 ✝ importet in pœnarū īpositiōe. ut
patet ex.d.§.fin.l. pedius.§. pen.ff.
de incēdi.rui.& naufra.& in cōstit.
regni qualitas.ubi cōcorda.p Yser.
Ne ergo tale sequatur absurdū, re-
175 stringi debet & Limitari✝.xvi.hæc
prag.ut nō ꝓcedat in seruis.Cū no-
176 uū non sit legē posse restringi ✝ ne
sequatur absurdū incōueniēs uel hu
manitas.l.ut gradatim.§.i.ff.de mu
ne.& hono.l.ii.C.de noxa.l. siue hæ
reditaria.i fin.ff.de nego.gest. not.
Bal.i auth.sed nouo iure.C.de epis.
& cleri.Bar.in.l.nō dubiū. col.ii.C.
de legi.& in.l.i.in fin.C. de agri. &
cēsi.lib.xi.& Abb.in.c.solitæ.4. &
ulti.nota.de maio.& obedie.Vbi ꝙ
177 statutū✝ generaliter disponēs ꝙ q-
cūq; extraxerit sāguinē in platea pu
niatur pœna capitis,nō includit bar
bi tōsorē.ut latius p Nicol.Euera.in
loc.lega.loc. ab absurdo.foli. mihi.
115.& Silua.nup.§.nō ē nubēdū.nu.
193.cū seq.lib.i.Nec obstat qd' dici
tur de uerbo qcūq;,quoniā restringitur
si psōæ alias idoneæ sint.ut di
cit tex. in.d.l. ut gradatim. tū maxi
me rōne euitādæ absurditatis. ut p
Silu.nupt.ubi supra.nu.196.Credo
178 tñ ꝙ si seruus ✝ nō ipe depōeret fal
sitatē, sed consuleret uel instrueret,
quoniā tūc ius cōe nō sic ardue punit
cōsulētē & istruētē,sed cū distin
ctiōe de qua diximus. supra octauo
not.nu.50. pœna istius prag. punire
tur cū tūc augumentū penæ cadere
possit.cogitabis tñ. ℭ Decimo No
no Quæro iuxta istā prag. pone ꝙ
manus dextera est arida aut debilis,
Nūqd ea trūcari debet?Breuiter tene
ꝙ sic,qa ubicūq; lex uel statutū lo
qtur de manu certa(ut puta de dextera)
illa indistincte amputari debet
179 tū qa solutione eius ✝ qd' debetur
oīs tollitur obligatio.istit.qb.mod.
tolli.obliga.in prin.tū ēt qa liberatur
soluēdo rē talē qualem habet ēt
minimā.argu.l.in obscuris.ff.de re
gu.iur.firmat Bal.in auth.Sed nouo
iure.C.de seru.fugi.& Capoll.ibid.
180 q.iii.nu.36.ℭ Ex quibus Amplia ✝
octauo hāc prag. ꝓcedere ēt si manus
dextera esset debilis & arida.
ℭ Vigesimo quæro subseqnter qd
si iste talis cui manus dextera est trūcāda,
habet dexterā manū tātū. Nūqd
ea sibi trūcari debet ? Docto. in
auth.sed nouo iure.C.de seru.fugi.
ualde dissentiūt.nā Guliel.tenet ꝙ il
la quā habet sibi amputari debet.ar
gu.l.si emptione.§.pen.ff.de cōtra-

hen. emptio. & licet grauior pena sit trūcare manū ei q habet unam q̄ duas, hoc erit a casu & culpa delinquētis, ideo sib uenit imputādū iuxta iuris regulā. in l. qđ qs ex sua culpa ff. de regu. iur. Bal. uero ibid. tenet cōtrariū, ne ex hoc fiat omnino in-
181 utilis. Quia statutū + imponēs penā man?, u3 restringi ad habētē duas p rōnē pdic. Et ideo φ d3 i aliud cōmutari. Cæpoll. uero ibi. q. 4. nu. 38. distinguit, φ aut hēt unā manū pp culpā suā, & tūc pcedet prima opin. quæ fuit Guli. l. p eius rōnē, &
182 qa nemo ex suo delicto + cōmodū reportare debet. c. sedes. & c. ex tenore extra de rescrip. Aut sine culpa, & tūc pena cōmutari debet ne si at omnino inutilis. ℭ Per quæ pote-
183 ris Ampliare + Nono hāc prag. pcedere etiam si ille cui manus dextera est trūcāda, illā tātū manū habeat: intelligendo ut pxime dictū est. ℭ Vigesimo primo quæro, qd si cōmittens falsitatē, nullam manum habet. Salice. in. d. auth. sed nouo iure. dicit φ iste talis pœna extraordinaria puniri debet. p. l. ii. ibi si psona uilior. C. ut infr. cert. tēp. est tex. pulcherrimus p hoc in. l. qcunq. C. de seruis fugi. & tenet Cæpoll. ibid. q. 5. nu. 40. Et i'ē dicendū est si habet sinistrā solū, nā cū in eo pena prag. (quæ de dextera loqtur) cadere nō possit, arbitrio iudicis punietur. ut dicit Bar. in specie in. l. hos accusare. §. oibus in fin. ff. de accusa. ℭ Vigesimo secūdo quæro subsequēter q̄ dici poterit cā ciuilis uel criminalis, ut sciamus imponere penas istu? prag? Breuiter (nisi extaret Regia Prag. incip. Ferdinādus. quæ tūc
184 dicit esse causam criminalē + cum pena mortis naturalis ciuilis uel abscisionis mēbri imponitur, ciuilem uero ubi nulla de prædictis uenit imponenda) recurrendū esset ad. Gl. & Bar. in. l. iii. ff. de sepul. uiola. ubi
185 φ causa + criminalis dicitur quoti eiūcūq pena fisco appellatur, ciuilis uero parti. de quo et per Alex. cōsi. 28. uol. i. & Ias. inst. de actio. i prin. nu. 16. cū simil. Sed quia adest dicta Regia prag. nō uidetur in hoc recedendum ab ea. & ita teneas. ℭ Vltimo non omitto unum quod super hac pragmatica audiui. Dicebant. n. aliqui, certum est φ de iure communi tunc tantum falsitas pena mortis puniebatur, cum in necem alterius committebatur. ut late diximus. supra. vi. nota. num. 26. Sed quia hæc pragma. interpretari debet secun-
186 dum ius commune + & ut ipsum minus ledat. ut etiam diximus supra. q. numero. 102. intelligi debet in casu iuris communis, & sic quando falsitas quæ dicitur ad offensam, tēdit in necem, & quando ad defensam, tēdit ad liberandum a nece. Et eodē modo quod dicitur de instruente aut consulente, ut eo tantum casu puniatur ea dem pena, quo de iu-
187 re cōmuni punirentur. Quia + statutum simpliciter loquens de præstare auxilium consilium & fauorē ut puniatur pœna mortis, debet intelligi i cāibus in qbus de iure cōi teneretur eadē pœna. ut dicit Cæpol. cōs. 27. reqsit?. circa fin. Hip. sing. 15. & Silu. nup. lib. i. §. nō ē nubēdum. lo. i. nu. 101. fo. 38. 3 certe l3 iste itellect?

sit satis subtilis & ingeniosus, tñ de iure nõ subsistit. Quia hæc prag. uenit ad augẽdã pœna iuris cõmunis, & pinguius ꝓuidẽdũ, siue falsitas cõmictatur ad offẽsã siue defẽsã. ut patet ex ea. & si ꝑfatus intellect⁹ ẽẽt uerus, in nihilo augeretur pœna iuris cõis ꝓ falsitate cõmissa ad offensã, cõtra ipi⁹ literã. merito &c. Præterea parũ ꝓfuisset hãc prag. ꝓmulgare circa falsitatẽ cõmissã ad offẽsã, ac circa eã instruẽtes aut cõsulentes, si nũq̃ pœna ipi ẽẽnt puniẽdi nisi qñ de iure cõi taliter punirẽtur, cũ iuri

188 cõi nihil † adderet. cõtra. l. si quãdo ff. de lega. i. & l. i. in fin. iũcta Glos. i uer. parẽtibus. ff. ad municipa. Nec obstãt allegata i cõtrariũ, quoniã ꝓcedũt qñ statutũ nõ specifice agit ut deroget iuri cõi, & tũc uerũ ẽ ꝙ oẽs limitatiões iuris cõis recipe debet. ut dicit Abb. in. c. ad audiẽtiã. i. not. de cleri. nõ resid. Corset. singu. incip. nota unũ. in litera s, Afflict. in ꝓlud. cõsti. q. xii. nu. 22. & sentit Cæpol. ubi supra. dũ exẽplicat in statuto simpliciter loq̃nte de ꝑstante cõsiliũ, & secus tenet si loq̃tur de ꝑstã

189 te quo uis mõ. Sed si statutũ † uenit specifice ad derogãdũ iuri cõmuni (ut hæc prag.) tunc oẽs limita. ipsius recipere nõ debet, sed tãtum i casu omisso recurreretur ad ipm. secundũ Abb. ubi supra. & ante eũ Bal. in. l. maximũ uitiũ. nu. 15. C. de libe. ꝑteri. & Paul. de castr. in. l. fina. §. in cõputatiõe. nu. 12. C. de iur. delibe. ubi dicit ẽẽ singu. & mẽti tenẽdũ ꝑpetuo. Et licet Alex. in. l. si quis prio re. nu. 5 ff. ad trebelle. & Ias. in auth. ꝑterea. nu. 14. C. unde uir & uxor.

190 ipugnẽt hoc dictũ, eo q̃ a statutũ † ꝙ filius fa. testari possit, quis deroget iuri cõmuni, ad huc debet itelligi secũdũ ipm, uidelicet cũ septẽ testib⁹ secũdũ Bar. & oẽs in. l. i. §. lex falcidia. p illũ tex. ff. ad. l. falci. Hoc nihil obstat, quoniã illud ideo est, q̃a a statuto non erat decisũ, quo casu nulli dubiũ est ꝙ recurri debet ad ius cõe tãq̃ ꝓ casu omisso a statuto. ut ẽt supra dixi, & ab eo recipere interꝑtatiõnẽ passiuã ut ipsi dicũt. Sed si fuisset decisũ ꝙ posset testari corã tribus testibus, certe nõ dicerẽt ꝙ tali casu esset iutei ꝑtandũ secundũ ius cõe, merito &c. Hanc ẽt opin. tenẽt i de Alex. & Ias. sibi cõtrarii in. l. si iẽ dũ. nu. 4. uer. iii. ff. q satisda. coga. & pulchre Nicol. Euera. in loc. lega. loc. a ratiõe. l. stricta. uer. sed hic cadit pulchrũ. fo. 246. ubi late de hoc quæ oĩa bene notabis. ℭ Scripsissẽ plura Charissime lector, sed morte Eximii Arti. Medi. Docto. Hieronymi de Troiãis mei Sororii (cui⁹ aĩa requiescat in pace) præpeditus, ultra nõ potui. Animum tãtum meum suscipe, & Deo Oĩpotenti oĩa refere. Ebol. Die. xv. Mẽsis Iulii. 1. 5. 57. Prosper Carauita Ebolitan⁹. V. I. D.

FINIS.

Impressum Eboli, apud Io. Dominicum Nibium de Ciuitate Campaniæ, & Thomam Riccionum Terræ Laureni, In Ædibus eiusdẽ. D. Authoris, Eius Propriis sumptibus. Anno. D. M. D. LVII.

